

**PMT Algemeen
Jaarverslag 2023**

Contact

Pensioenfonds Metaal & Techniek

Postbus 30020

2500 GA Den Haag

Telefoon 070 316 08 60

Kijk op www.pmt.nl voor alle overige contactmogelijkheden.

 [@pmt_pensioen](https://twitter.com/pmt_pensioen)

 facebook.com/pmtpensioen

Concept, vormgeving, illustratie en infographics

Proforma | visual identity, Rotterdam

(Paul Scholte, Toon Tesser)

Realisatie

Bestuursbureau Pensioenfonds Metaal & Techniek, Den Haag

PMT Algemeen Jaarverslag 2023

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Profiel	9
Organisaties	10
Missie, visie en ambities	12
Kerncijfers	15
Kerncijfers 2019 - 2023	16
Bestuursverslag	23
2023 in vogelvlucht	24
1 Financiële positie PMT	27
2 Pensioenbeheer	36
3 Vermogensbeheer	39
4 Verantwoord beleggen	46
5 Risicomanagement	51
6 Communicatie en klantbediening	55
7 Een nieuw pensioenstelsel (Wtp)	64
8 Vernieuwing pensioenadministratie	68
9 Kosten	70
10 Bestuurlijke evaluatie	76
Vooruitblik	79
Verantwoording en toezicht	83
Toezicht DNB en AFM	84
Verslag raad van toezicht PMT	85
Oordeel verantwoordingsorgaan 2023	88
Over PMT	97
PMT organisatie van openbaar belang (OOB)	98
Organisatie PMT	99
Bestuur en functionarissen PMT per 31 december 2023	101
Werkgeversvertegenwoordigers in het bestuur	104
Werknemers- en pensioengerechtigdenvertegenwoordigers in het bestuur	105
Raad van toezicht	106
Vergoedingen	107
Enkelvoudige jaarrekening 2023 ¹	112
11 Enkelvoudige balans	112
12 Enkelvoudige staat van baten en lasten	113
13 Enkelvoudig kasstroomoverzicht	114
14 Algemene toelichting	115
15 Toelichting op de enkelvoudige balans	129
16 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	145
17 Risicoparagraaf	147
18 Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten	162
19 Actuariële analyse	171
Geconsolideerde jaarrekening 2023	174
20 Geconsolideerde balans	174
21 Geconsolideerde staat van baten en lasten 2023	175
22 Geconsolideerd kasstroomoverzicht	176
23 Geconsolideerde algemene toelichting en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	177
24 Toelichting op de geconsolideerde balans	180
25 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	184
26 Risicoparagraaf	186
27 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten	187
28 Gebeurtenissen na balansdatum	192
29 Overige toelichtingen	193
Overige gegevens	195
Statutaire regeling	196
Actuariële Verklaring	197
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	200
Begrippenlijst	211
Bijlage	221
Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) Rapportage	222

¹ Anders dan te doen gebruikelijk is de enkelvoudige jaarrekening vóór de geconsolideerde jaarrekening opgenomen. De reden hiervan is dat de enkelvoudige jaarrekening het beste inzicht biedt in de financiële positie van het pensioenfonds en aansluit bij de overige externe publicaties en de in het bestuursverslag opgenomen beleidsinformatie.

A portrait of Terry Troost, a middle-aged man with a receding hairline, smiling. He is wearing a light-colored collared shirt under a brown and orange patterned jacket. The background is a solid, warm orange color.

Terry Troost, voorzitter namens de werkgevers en lid van de commissie Pensioenen:

"Als fonds van de bedrijfstak Metaal & Techniek opereren we in een steeds veranderende omgeving. Daarbij is het belangrijk om aan te sluiten bij de wensen van de sector."

Eunice Bronswijk, voorzitter namens de werknemers en lid van de commissie Pensioenen:

"We staan aan de vooravond van de overgang naar een nieuw pensioenstelsel. Evenwichtige belangenafweging is belangrijker dan ooit."

Voorwoord

Het jaar 2023 bracht veel onrust met zich mee. In de vroege maanden was het turbulent op de financiële markten, met een hoog blijvende inflatie en onzekerheid over de richting waarin de economie zich zou bewegen. Gedurende 2023 zagen we, naast de voortdurende oorlog in de Oekraïne, de verhoudingen tussen het oosten en het westen verslechteren. Wereldwijd werden weerrecords gebroken en Nederland kende in 2023 het warmste en natste jaar ooit. De technische vooruitgang ontwikkelt zich razendsnel met de opkomst van kunstmatige intelligentie en daarmee een verdere digitalisering van onze samenleving.

Ook als pensioenfondsen kijken we terug op een jaar vol dynamiek, veranderingen en uitdagingen. De maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloeden niet alleen het dagelijks leven en werken van onze (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgevers in de sector Metaal & Techniek, maar ook onze benadering van financiële zekerheid en pensioenen.

Een mijlpaal in 2023 was de inwerkingtreding van de nieuwe Wet toekomst pensioenen (Wtp). Deze wet markeert een nieuw tijdperk voor pensioenen, met een focus op meer keuzevrijheid en transparantie voor deelnemers. We werken hard aan de toekomstige implementatie van deze nieuwe wet, waarbij we onze (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden centraal stellen in alle stappen die we nemen.

Een belangrijk fundament in de voorbereidingen op de Wtp is de vernieuwing van de pensioenadministratie die we in 2023 samen met uitvoeringsorganisaties MN en PGGM tot stand hebben gebracht per 1 januari 2024. Met het succesvol overzetten van de data van onze 1,3 miljoen deelnemers is een toekomstbestendig platform gerealiseerd voor de nieuwe pensioenregeling in de Wtp.

In het verlengde daarvan hebben we, in goed overleg met MN, ervoor gekozen om het pensioenbeheer per 1 juli 2024 over te brengen naar PGGM. Deze samenwerking belooft niet alleen continuïteit voor de toekomst, maar ook een flexibele en robuuste pensioenuitvoering die onze achterban ten goede komt. We realiseren ons dat dit gepaard gaat met hoge(re) kosten, maar we verwachten dat we na 2026 weer op een vergelijkbaar kostenniveau zitten als andere grote pensioenfondsen.

Het jaar 2023 bracht een groeiende maatschappelijke bewustwording van klimaatverandering en het belang van duurzaamheid. Als pensioenfondsen hebben we stappen gezet om onze portefeuille verder te verduurzamen, met het oog op niet alleen financiële rendementen, maar ook op de lange termijn impact op onze wereld. Met onze *'portefeuille van morgen'* kunnen we nog beter kiezen in welke bedrijven we wel of juist niet willen beleggen.

Naast deze nieuwe ontwikkelingen hebben we ook afscheid genomen van onze gewaardeerde bestuursleden en sleutelfunctiehouders respectievelijk Gerard Roest, Marcel Hulsegge en Pierre Gubbels. Hun inzet en expertise hebben ons pensioenfondsbestuur jarenlang versterkt en gevormd. We zijn hen zeer dankbaar en nemen hun 'erfenis' mee bij de uitdagingen waar PMT de komende jaren voor staat.

Den Haag, 22 mei 2024

Het bestuur

E.R. Bronswijk-Pais, *voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden*
T.W. Troost, *voorzitter namens de werkgevers*

Profiel

A portrait of Bert Jaarsma, a middle-aged man with grey hair, wearing glasses, a dark suit jacket, a light-colored shirt, and a patterned tie. He is smiling slightly and looking directly at the camera. The background is a solid, warm orange-red color.

**Bert Jaarsma, bestuurslid namens de werkgevers en
voorzitter van de commissie Pensioenen**

*“Het overzetten van de pensioen-
administratie naar het MAP-systeem
is een flinke stap naar succesvolle
implementatie van de Wtp”*

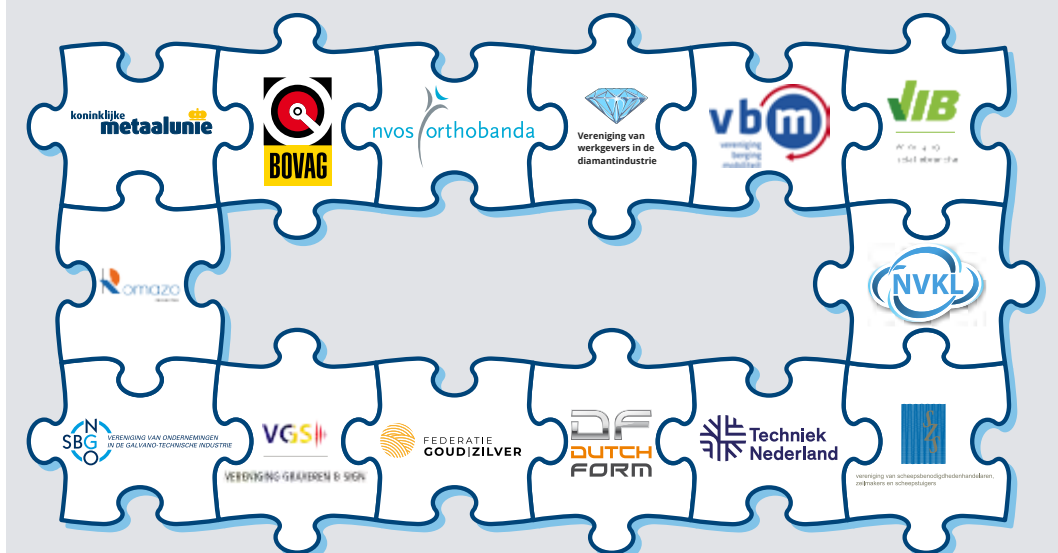
Organisaties

Bij het Pensioenfonds Metaal & Techniek zijn werkgevers en werknemers aangesloten die vallen onder de verplichtstellingsbeschikking.

Bedrijven die zijn aangesloten bij PMT zijn doorgaans aangesloten bij één van de volgende organisaties:

- BOVAG
- Branchevereniging van de orthopedische technologie NVOS-Orthobanda
- Koninklijke Metaalunie
- Nederlandse Vereniging van Bergingsspecialisten (VBS)
- Nederlandse Vereniging van Ondernemers in het Thermisch Isolatiebedrijf (VIB)
- Nederlandse vereniging van ondernemingen op het gebied van de koudetechniek en luchtbehandeling (NVKL)
- Stichting Scheepsbenodigdhedenhandelaren, zeilmakers en scheepstuigers
- Techniek Nederland
- Vereniging Dutch Form
- Vereniging Goud- en Zilvermeden
- Vereniging Gravering en Sign
- Vereniging van ondernemingen in de Galvano-technische industrie NGO-SBG
- Vereniging van Rolluiken-, Markiezen- en Zonweringbedrijven (Romazo)
- Vereniging van werkgevers in de diamantindustrie

Aangesloten organisaties

De werkgeversleden in het bestuur worden voorgedragen door de Federatie Werkgeversorganisaties Techniek (FWT), waar verschillende werkgeversorganisaties uit de Metaal & Techniek bij zijn aangesloten.

De werknemersleden in het bestuur worden voorgedragen door de volgende vakorganisaties:

- FNV
- CNV Vakmensen

De leden namens de pensioengerechtigden in het bestuur worden voorgedragen door de pensioengerechtigde leden van het verantwoordingsorgaan, waarin o.a. leden van gepensioneerdenvereniging VG-PMT zitting hebben.

Missie, visie en ambities

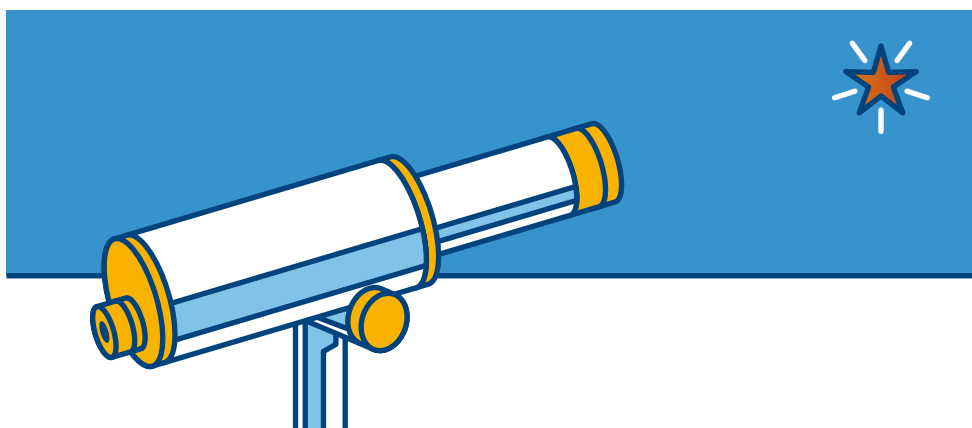

Missie PMT

PMT zorgt voor een betaalbaar, duurzaam en zoveel mogelijk waardevast pensioen voor alle deelnemers. We weten wat er speelt en anticiperen op toekomstige ontwikkelingen.

Er wordt samengewerkt met deelnemers, werkgevers en sociale partners. Het belang van deelnemers staat altijd voorop.

PMT is laagdrempelig en geeft deelnemers – zowel digitaal als in persoonlijk contact – optimaal inzicht in hun pensioen en in hun keuzemogelijkheden. Ook over wat er met de ingelegde premies gebeurt, is PMT transparant.

Visie PMT

De inzet van PMT is het bieden van een betaalbaar, duurzaam pensioen en zoveel mogelijk waardevast voor alle deelnemers met maatwerk binnen de collectieve regeling.

Het doel van ons beleggingsbeleid is voldoende rendement te behalen om zo een betaalbaar pensioen te combineren met het streven naar een waardevast pensioen. Er wordt niet meer risico genomen dan nodig is en er wordt nadrukkelijk op het kostenniveau gelet. Het doen van beleggingen in Nederland geeft invulling aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van PMT.

We bieden onze deelnemers door een vlekkeloze en passende dienstverlening inzicht in hun pensioen en de keuzes die zij kunnen maken.

Als fonds van de bedrijfstak Metaal & Techniek opereren we in een steeds veranderende omgeving. We leveren hierin goed zichtbaar onze inbreng en worden erkend voor onze bijdragen aan verbeteringen.

Ambities

Uit de missie en visie vloeien voor PMT een aantal ambities voort. Het bestuur bekijkt periodiek of deze ambities nog passend zijn. De ambities zijn eind 2021 herijkt. De ambities van PMT zijn:

Een goed pensioen

PMT draagt – tegen een gegeven premie – zorg voor een goed aanvullend inkomen voor deelnemers bij ouderdom en biedt ook financiële bescherming aan mensen die tijdens hun actieve loopbaan worden geconfronteerd met situaties waarin moet worden teruggevallen op het fonds, zoals bij overlijden, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid. PMT streeft hierbij naar stabiliteit in uitkeringen en opbouw en naar waardevastheid. Om dit te bereiken geeft PMT uitvoering aan een collectieve, verplicht gestelde regeling waarin we risico's met elkaar delen. PMT doet dit zonder winstoogmerk.

Evenwichtig beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van PMT is erop gericht om voldoende rendement op het belegde vermogen te behalen om zo een betaalbaar pensioen te combineren met het streven naar een stabiel en waardevast pensioen. Er wordt niet meer risico genomen dan nodig is.

Integer, betrouwbaar en wendbaar

Onze gepensioneerden, deelnemers en werkgevers ervaren dagelijks een excellente en passende dienstverlening. In onze werkzaamheden zijn onze ambities herkenbaar en wij werken daarbij als vanzelfsprekend binnen de grenzen van de wetgeving en komen onze afspraken na. Waar nodig of gewenst passen wij onze dienstverlening snel aan, aan de wijzigende omstandigheden of behoeften van onze doelgroepen.

Proactief en zichtbaar

We dragen zichtbaar bij aan het maatschappelijk debat over pensioenen en laten zien dat wij de belangen behartigen van alle belanghebbenden. Wij bieden relevante informatie op een begrijpelijke manier naar onze werkgevers, deelnemers en gepensioneerden over ontwikkelingen in het pensioendomein. De achterban waardeert onze proactieve en zichtbare aanpak en gedrag hetgeen bijdraagt aan het vertrouwen in PMT.

Laagdrempelig en betrokken

Deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers voelen zich gekend, begrepen en geholpen door PMT. Wij verplaatsen ons in hun wensen en behoeften en tonen dat in onze houding, gedrag en acties. We zijn zowel digitaal als in persoonlijk contact makkelijk bereikbaar. Wij helpen deelnemers en werkgevers bij pensioenvraagstukken en bij het maken van belangrijke keuzes over hun pensioen. Deelnemers en werkgevers ervaren op deze manier dat PMT voor hen klaarstaat.

Pensioen op verantwoorde wijze

PMT stelt zich tot doel om binnen de kaders van de risicohouding, aanvaardbare kosten en het streven naar overrendement te voldoen aan de eisen van ESG-integratie. Daarbij streeft PMT ernaar om negatieve maatschappelijke effecten van zijn beleggingen te voorkomen. Waar mogelijk wil PMT positieve maatschappelijke impact realiseren, onder andere door bij te dragen aan een inclusieve energietransitie. Bij de vormgeving van het beleggingsbeleid houdt PMT zo veel mogelijk rekening met deelnemersvoorkeuren.

Kerncijfers

Caspar Vlaar, bestuurslid namens de werknemers en lid van de commissie Beleggingen:

“We willen bijdragen aan duurzame werkgelegenheid en welvaart door het aanjagen van innovatie met onze investeringen.”

Kerncijfers 2019 - 2023

Werkgevers en deelnemers	2023	2022	2021	2020	2019
Werkgevers (aantallen)					
Aangesloten werkgevers met personeel	34.597	35.243	35.070	34.420	34.343
Deelnemers (aantallen)					
Actieve deelnemers	431.114	430.112	423.945	419.016	418.302
- waarvan premiebetalend	411.777	411.119	405.578	401.097	400.438
- waarvan premievrij vanwege arbeidsongeschiktheid	19.337	18.993	18.367	17.919	17.864
Gewezen deelnemers ¹⁾	531.087	538.482	612.153	701.989	700.474
Pensioengerechtigden					
Ouderdompensioenen	176.089	173.046	169.622	163.282	157.934
Vervroegd ouderdompensioenen	4.330	4.291	4.510	4.979	4.789
Partnerpensioenen	66.443	65.491	64.115	62.597	61.474
Wezenpensioenen	2.465	2.579	2.619	2.642	2.551
Totaal pensioengerechtigden	249.327	245.407	240.866	233.500	226.748
Niet opgevraagde pensioenen	64.681	65.662	65.143	64.288	62.826
Totaal deelnemers	1.276.209	1.279.663	1.342.107	1.418.793	1.408.350
Pensioengerechtigden met ANW Pensioen ²⁾	1.206	1.198	1.217	1.245	1.249
Afkopen ³⁾	6.331	5.092	7.577	12.869	11.779
Actieve deelnemers					
gemiddeld salaris (x € 1)	43.370	41.300	40.500	38.720	37.630
gemiddelde leeftijd (in jaren)	42,7	42,5	42,3	42,3	42,1

1) In 2022 zijn de deelnemers zonder aanspraken (91.607) uit het aantal gewezen deelnemers gehaald. Het betrof onder andere veel jonge deelnemers waarvoor geldt dat het salaris (op fulltime basis) lager is dan de franchise, waardoor zij geen aanspraken opbouwen. In 2022 zijn de deelnemers zonder aanspraken verwijderd.

2) Pensioengerechtigden met partnerpensioenen die ook een uitkering hebben omdat zij vrijwillig deelnemen aan ANW Pensioen.

3) De afkopen zijn inclusief afkoop voor pensioendatum. Vanaf 2021 wordt bij afkoop van ouderdompensioenen en meeverzekerd partnerpensioenen het aantal deelnemers (1 deelnemer) opgenomen in plaats van het aantal producten (2 producten).

Pensioenverplichtingen (x €1 miljoen)	2023	2022	2021	2020	2019
Actieve deelnemers	36.194	32.898	47.871	51.824	41.997
Gewezen deelnemers	18.038	16.220	22.661	24.202	20.547
Pensioengerechtigden	20.188	18.065	21.008	21.135	19.363
Ingegaan (tijdelijk) ouderdomspensioen	3.792	3.414	3.982	4.047	3.765
Ingegaan Wezenpensioen	23	21	22	21	20
Totaal pensioenverplichtingen (A)	78.235	70.618	95.544	101.229	85.692
Marktrente verplichtingen	2,284%	2,491%	0,595%	0,243%	0,798%
Voorziening VPL ⁴⁾	-	-	-	-	2.201

Vermogen t.b.v. dekkingsgraad (x €1 miljoen)	2023	2022	2021	2020	2019
Algemene reserve (B)	4.515	4.718	6.397	-3.781	-787
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad (C = A+B)	82.750	75.336	101.941	97.448	84.905
Dekkingsgraad (D = C/A)	105,8%	106,7%	106,7%	96,3%	99,1%

Beleidsdekkingsgraad ⁵⁾	109,9%	108,1%	100,9%	91,3%	97,6%
Reële dekkingsgraad ⁶⁾	80,3%	81,2%	81,4%	74,6%	78,2%

4) Bij PMT betreft de voorziening VPL specifiek de voorwaardelijke rechten in verband met de overgangsregelingen. Per 31 december 2020 zijn deze voorwaardelijke rechten omgezet naar onvoorwaardelijke aanspraken. De voorziening VPL is per deze datum komen te vervallen.

5) De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de 12 maandelijkse aan DNB gerapporteerde dekkingsgraden.

6) Naast de nominale pensioenverplichtingen wordt ook rekening gehouden met de toekomstige indexatie. Om invulling te geven aan het voorwaardelijk karakter van de indexatie wordt deze gekwantificeerd met een (voor alle fondsen gelijk) verwacht rendement. Zie voor de exacte berekeningswijze art. 133b PW. De berekening van de reële dekkingsgraad sluit aan op de indexatieregel in het herziene financieel toetsingskader, die op dezelfde wijze onderscheid tussen de onvoorwaardelijke nominale toezegging en de voorwaardelijke indexatietoezegging maakt.

Premies	2023	2022	2021	2020	2019
Premiepercentages (%)					
Premie ouderdoms- en partnerpensioen ⁷⁾	27,98%	27,98%	27,98%	22,20%	22,20%
Premie VPL ⁸⁾	-	-	-	5,78%	5,78%
Premiebijdragen (x € 1 miljoen)					
Premie ouderdoms- en partnerpensioen	3.023	2.900	2.810	2.117	1.981
Premie ANW	14	16	16	16	16
Premie VPL	-	-	-	545	509
Premie-inkomen totaal	3.037	2.916	2.826	2.678	2.506
Premievorderingen					
Te vorderen premiebijdragen (x € 1 miljoen)	77	77	75	82	62
Te vorderen premiebijdragen in percentage van het totale premie-inkomen	2,5%	2,6%	2,7%	3,1%	2,5%

Pensioenuitkeringen (x €1 miljoen)	2023	2022	2021	2020	2019
Uitkeringen ouderdomspensioen	1.371	1.242	1.180	1.104	1.040
Uitkeringen vervroegd ouderdomspensioen	123	119	119	121	116
Uitkeringen partnerpensioen	285	260	247	235	226
Uitkeringen wezenpensioen	5	4	4	4	4
Uitkeringen inzake ANW pensioen	16	15	15	15	15
Subtotaal uitkeringen	1.800	1.640	1.565	1.479	1.401
Afkopen ⁹⁾	16	14	20	17	14
Uitkeringen totaal	1.816	1.654	1.585	1.496	1.415
Gemiddelde uitkeringen (x €1) ¹⁰⁾					
Uitkeringen ouderdomspensioen	7.855	7.248	7.087	6.864	6.651
Uitkeringen vervroegd ouderdomspensioen	28.496	27.036	25.082	24.871	23.913
Uitkeringen partnerpensioen	4.312	4.004	3.899	3.794	3.720
Uitkeringen wezenpensioen	2.060	1.659	1.606	1.539	1.590
Afkopen	2.512	2.765	2.587	1.357	1.149

7) Dit premiepercentage wordt geheven over het pensioengevend salaris minus de franchise ad 16.322,- (2022: 14.802,-). Hierbij geldt in 2023 een salarissgrens van 86.202,- (2022: 81.010,-). Over het pensioengevend jaarsalaris boven het de salarissgrens tot het maximum salaris van 128.810,- (2022: 114.866,-) geldt vanaf 1 januari 2017 een vrijwillige regeling op basis van een premiestaffel en jaarlijks vast te stellen opbouwpercentages 'laag' (2023: 1,42%) of 'hoog' (2023: 1,76%).

8) De VPL premie wordt geheven over dezelfde grondslag als die voor de premie ouderdoms- en partnerpensioen. Vanaf 2014 komt de premie volledig ten laste van de werkgevers. Vanaf 2021 is de VPL regeling komen te vervallen.

9) De afkopen zijn éénmalige uitkeringen van de contante waarde van toekomstige uitkeringen.

10) Het gepresenteerde gemiddelde - met uitzondering van de afkopen - betreft de totale uitkeringslasten ten opzichte van het gemiddeld aantal pensioengerechtigden.

Overige parameters (x €1)	2023	2022	2021	2020	2019
Salarisgrens	86.202	81.010	79.719	78.348	74.327
Maximum salaris	128.810	114.866	112.189	110.111	107.593
Franchise	16.322	14.802	14.554	14.554	14.554
Inflatie (CPI-prijsindex, periode juli - juli)	3,26%	12,46%	1,29%	1,56%	1,49%

Saldo waardeoverdrachten (x €1 miljoen)

Waardeoverdrachten inkomend ¹¹⁾	167	627	108	55	45
Waardeoverdrachten uitgaand	239	349	341	32	96

Kosten (x €1 miljoen)

Uitvoering Pensioenregeling	82	59	48	44	42
Kosten bestuur en bestuursbureau (50%)	8	7	7	7	6
Directe beleggingskosten (incl.50% kosten bestuur en bestuursbureau)	106	95	94	89	94
Totaal kosten in jaarrekening	196	161	149	140	142
Integrale beheerkosten, dit zijn directe en indirecte beleggingskosten ¹²⁾	355	322	815	602	453

11) In 2022 is de inkomende waardeoverdracht inclusief de collectieve waardeoverdracht van Pensioenfonds MN van € 400 miljoen.

12) De indirecte beleggingskosten zijn de kosten die verrekend zijn met het rendement op de beleggingen. Deze kosten zijn inclusief transactiekosten en worden niet apart in de jaarrekening gepresenteerd.

Beleggingen	2023	2022	2021	2020	2019
Samenstelling portefeuille ultimo (X €1 miljoen) ^{13,14,15)}					
Vastgoedbeleggingen	7.261	6.916	8.525	7.295	7.503
Aandelen	25.391	23.229	36.102	28.161	25.620
Vastrentende waarden	49.404	44.752	56.911	61.623	53.483
Overige beleggingen	629	348	327	278	414
Totaal belegd vermogen	82.685	75.245	101.865	97.357	87.020
Samenstelling portefeuille ultimo (%) ¹³⁾					
Vastgoedbeleggingen	8,8%	9,2%	8,4%	7,5%	8,6%
Aandelen	30,7%	30,9%	35,4%	28,9%	29,4%
Vastrentende waarden	59,7%	59,5%	55,9%	63,3%	61,5%
Overige beleggingen	0,8%	0,4%	0,3%	0,3%	0,5%
Totaal belegd vermogen	100%	100%	100%	100%	100%
Totaal rendement per categorie beleggingen (X €1 miljoen)					
Vastgoedbeleggingen	-148	-970	1.576	-439	975
Aandelen	2.411	-2.189	8.697	2.255	5.078
Vastrentende waarden ¹⁴⁾	4.113	-24.941	-6.788	7.381	7.243
Overige beleggingen	7	28	49	-2	35
Totaal rendement ¹⁵⁾	6.383	-28.072	3.534	9.195	13.331
Totaal rendement per categorie beleggingen (%) ^{16,17)}					
Vastgoedbeleggingen	-1,9%	-12,9%	20,1%	-4,1%	14,6%
Aandelen	17,2%	-13,3%	23,0%	10,3%	27,0%
Vastrentende waarden	9,0%	-38,5%	-9,0%	12,6%	16,1%
Overige beleggingen	0,5%	1,1%	39,1%	18,1%	12,5%
Splitsing rendement over totaal belegd vermogen (%)					
Totaal bruto rendement	8,8%	-27,1%	4,4%	11,3%	18,9%
Totaal netto rendement	8,4%	-27,5%	3,6%	10,6%	18,4%
waarvan direct rendement	2,2%	2,5%	2,4%	2,3%	2,7%
Z-score					
Z-score per jaar ¹⁸⁾	-1,31	0,60	0,36	0,31	-0,55
Beoordeling performance toets ¹⁹⁾	1,02	1,94	1,65	1,53	1,56

13) In de kerncijfers en het bestuursverslag worden de beleggingscategorieën (vermogen en resultaat) gepresenteerd conform de wijze waarop het (strategisch) beleggingsbeleid wordt vormgegeven. Voor nadere uitleg wordt verwezen naar toelichting op de balans (7).

14) Het rendement dat behaald is op derivaten overlays voor valuta en renteswaps is volledig toegewezen aan Vastrentende waarden.

15) Het totaalrendement dat hier getoond is, is exclusief de aan vermogensbeheer toegerekende bestuur- en bestuursbureaunkosten (€ 8 miljoen).

16) De hier getoonde rendementpercentages zijn gebaseerd op het beleggingsbeleid (zie pagina 138 van dit jaarverslag).

17) Hier zijn per categorie de resultaten op derivaten overlays toebedeeld aan de juiste categorie.

18) Liquide aandelen hebben een dergelijk hoog rendement gehaald in 2023, dat private equity dit niet heeft kunnen bijbenen (benchmark voor PE is MSCI world + 200 bps). Aangezien PE ook nog eens (zwaar) overwogen is heeft dit een grote invloed gehad op de z-score. Het betreft een korte termijn effect, op langere termijn houdt de portefeuille de benchmark wel bij.

19) De performancetoets geeft aan in hoeverre het feitelijk behaalde beleggingsrendement over een periode van vijf jaar afwijkt van het beleggingsrendement van de normportefeuille (benchmark) over diezelfde periode. Als beoordeling van de performancetoets is de uitkomst van deze toets (zoals die is beschreven in bijlage 1 bij het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000) vermeld inclusief optelling van 1,28. De performancetoets is gehaald als de vermelde uitkomst groter of gelijk is aan nul.

Voor wie werkt PMT?

431.114
Werknemers

34.597
Werkgevers

249.327
Pensioengerechtigden

531.087
Ex-deelnemers

€ **82.685** miljard
Totaal belegd vermogen
per 31 december 2023

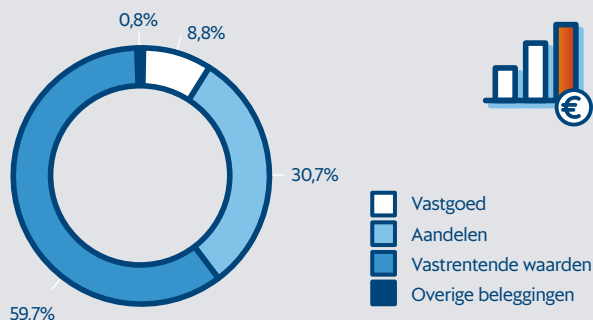

€ **1.816** miljoen
Betaalde pensioenen
in 2023

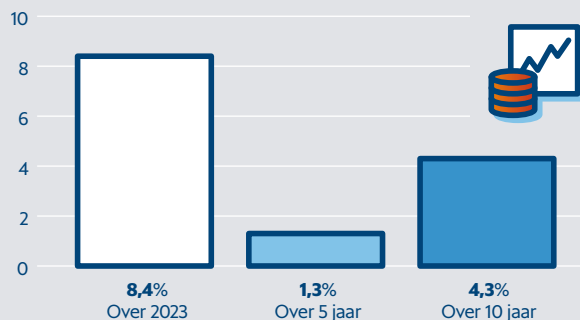

€ **3.037** miljoen
Binnengekomen premie
in 2023

Hierin belegt PMT

Gemiddeld rendement op de beleggingen

Uitsluitingen

314
bedrijven

16
landen

Het totale in Nederland belegd vermogen

15,5%
€ 12.712 miljoen

Staats- en bedrijfsobligaties,
hypotheek, aandelen,
vastgoed en startups

18,1%

van de investeringen draagt
bij aan de VN doelstellingen
(Sustainable Development Goals)

Vermindering van
CO₂-uitstoot t.o.v. 2022

8,4%

242

Aantal ondernemingen waarmee PMT
in 2023 een dialoog heeft gevoerd om
invloed uit te oefenen

PMT stemde in 2023 op

1.786

Aandelhoudersvergaderingen

George de Booij, bestuurslid namens de werkgevers en lid van de commissie Beleggingen:

“PMT moet tijdelijk hogere kosten maken om de continuïteit van de dienstverlening aan onze (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers nu en in het nieuwe pensioenstelsel te kunnen borgen.”

2023 in vogelvlucht

Als PMT kijken we terug op een dynamisch jaar. De pensioensector staat de komende jaren voor een grootschalige transitie. Voor ons stond 2023 dan ook in het teken van voorbereidingen daarvoor, waarbij onze strategische ambities leidend waren.

Nu én in de toekomst willen we onze (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden **een goed pensioen** bieden. We besloten de pensioenen opnieuw te verhogen met 3,2% in juni 2024. Op deze toeslagverlening is geen terugwerkende kracht van toepassing. Inclusief de eerder verleende toeslagen komt de toeslagverlening uit op 8,69% vanaf 1 oktober 2022. We hebben de afweging gemaakt tussen de belangrijke wens van het bestuur om de pensioenen voor iedereen te verhogen en tegelijkertijd de kans op verlaging in de toekomst te minimaliseren.

Daarnaast hebben we gewerkt aan het pensioen voor de toekomst. We hebben de sociale partners in de sector Metaal & Techniek intensief ondersteund bij het vormgeven van de nieuwe pensioenregeling die moet gaan gelden onder de nieuwe Wet toekomst pensioenen (Wtp). We organiseerden kennissessies, maakten verkennende berekeningen en zorgden voor aanvullende informatie waar nodig. Specifieke aandacht was er voor het evenwichtig verdelen van het pensioenvermogen bij invaren. Deze intensieve samenwerking met de sociale partners heeft in december geleid tot overeenstemming op hoofdlijnen over de nieuwe pensioenregeling. Deze hoofdlijnen worden in 2024 nader uitgewerkt.

Het nieuwe pensioenstelsel vraagt een nieuw en **evenwichtig beleggingsbeleid**. In het kader daarvan is gewerkt aan de voorbereiding van het definiëren van een risicohouding die aansluit bij de wensen van onze (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden.

Daarnaast hebben wij samen met Pensioenfonds Rail & OV een nieuwe, zelfstandige vastgoedvermogensbeheerder opgericht, die per 1 januari 2024 ons Nederlandse vastgoed beheert: NLV. De oprichting hiervan heeft als belangrijke voordelen dat we de kennis en expertise van beide partijen kunnen bundelen en grotere vastgoedprojecten kunnen aankopen.

We gaven op verschillende manieren invulling aan onze strategische ambitie **integer, betrouwbaar en wendbaar**. De meerjarige, omvangrijke vernieuwing van onze ICT-systemen voor de uitvoering van de pensioenadministratie, onder de projectnaam NPSMAP, vormde daarin een belangrijke stap. We hebben samen met uitvoeringsorganisaties MN en PGGM hard gewerkt aan de voorbereidingen om de implementatie van en de datamigratie naar het MAP-systeem voor PMT per 1 januari 2024 mogelijk te maken. Met deze vernieuwing borgen we de continuïteit van de dienstverlening aan (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers maar beschikken we ook over een toekomstbestendig platform voor de nieuwe pensioenregeling in de Wtp.

In het verlengde daarvan hebben we in goed overleg met MN ervoor gekozen om het pensioenbeheer per 1 juli 2024 over te brengen naar PGGM. De overgang van dit mandaat versterkt ons vertrouwen in een flexibele, robuuste pensioenuitvoering. Daarnaast zijn we de samenwerking aangegaan met CoMetec voor de looncontroles en werkingssfeeronderzoeken.

Ten slotte hebben we in het kader van deze ambitie de volwassenheid van het risicomanagement naar een hoger niveau gebracht.

Als PMT willen we **proactief en zichtbaar** zijn voor onze (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Ook waren we regelmatig in de media te vinden met nieuwsberichten over onze activiteiten en beleggingen, maar ook met bijdragen aan het maatschappelijk debat over bijvoorbeeld de Wtp en de energietransitie. En uiteraard brachten we ook via onze eigen communicatiemiddelen steeds nieuws over dit soort onderwerpen.

We vinden het belangrijk dat onze (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers ons op een **laagdrempelige** manier kunnen vinden **en** dat zij PMT als **betrokken** ervaren. We boden hen een breed scala aan communicatiemiddelen. Van webinars en online uitzendingen tot en met bijeenkomsten voor pensioengerechtigden en kennissessies voor werkgevers. Uiteraard is er ook alle ruimte voor persoonlijk contact, waarbij onze pensioenconsulenten voor werknemers en werkgevers een belangrijke rol spelen. Daarnaast vernieuwden we onze beleggingsinformatie en chatbotdialogen op de website en besteedden we veel aandacht aan het nieuwe pensioenstelsel en de gevolgen van levensgebeurtenissen voor de persoonlijke pensioensituatie van onze (ex-)deelnemers.

Ook hebben wij onze *portefeuille van morgen* geïntroduceerd. De portefeuille van morgen is een verfijning en aanscherping van onze huidige selectiemethode voor het kiezen van beleggingen die goed scoren op het gebied van duurzaamheid. Daarnaast hebben we voortgang geboekt in het engagementprogramma energietransitie: er zijn olie- en gasbedrijven uitgesloten die niet passen binnen de gestelde waarden die wij in ons engagementprogramma hebben gesteld. Tevens hebben we voorlopers in de olie- en gassector aangemerkt. Onder meer hiermee gaven we invulling aan onze ambitie **pensioen op verantwoorde wijze**.

Grootschalige projecten zoals die waar we afgelopen jaar en de komende jaren voor staan, brengen de komende jaren hogere **kosten** met zich mee. Daarvan zijn we ons meer dan bewust. Deze projecten zijn echter wel noodzakelijk om de continuïteit van de dienstverlening aan onze (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers nu en in het nieuwe pensioenstelsel te kunnen borgen. Na 2026 verwachten we weer een kostenniveau te bereiken dat vergelijkbaar is met andere grote pensioenfondsen in de sector.

Ten slotte hebben we er afgelopen jaar als bestuur op ingezet om het verantwoordingsorgaan van PMT zoveel mogelijk te informeren en te betrekken bij alle ontwikkelingen. We hebben ook dit jaar ervaren dat het verantwoordingsorgaan op een constructief kritische manier betrokken is bij de gang van zaken van PMT. Datzelfde geldt voor de raad van toezicht van PMT

1 Financiële positie PMT

Algemeen beeld

Aan het begin van het jaar bedroeg de actuele dekkingsgraad van PMT 106,7% en lag de rekenrente rond de 2,49%. De rekenrente is begin 2023 iets gedaald, maar per 30 juni 2023 was deze met 2,5% weer op het niveau van 1 januari 2023. De rente steeg vervolgens in het derde kwartaal naar 3,06% per 30 september 2023. Door deze stijging en door de goede beleggingsresultaten op de zakelijke waarden steeg de actuele dekkingsgraad per 30 september naar een hoogte van 114,3%. Vanaf dat moment daalde de rente weer en daarmee ook de dekkingsgraad.

In het vierde kwartaal 2023 hebben we een besluit genomen over toekennen van een toeslagverlening (indexatie) in 2024. Het besluit over de toeslagverlening voor 2024 wordt genomen op basis van de beleidsdekkingsgraad per 31 oktober 2023. Conform ons beleid geldt 31 oktober van enig jaar als peildatum voor toeslagverlening voor het volgende kalenderjaar. De toeslag voor 2024 is vastgesteld op 3,2% en zal in juni 2024 worden geëffectueerd. Op deze toeslagverlening is geen terugwerkende kracht van toepassing.

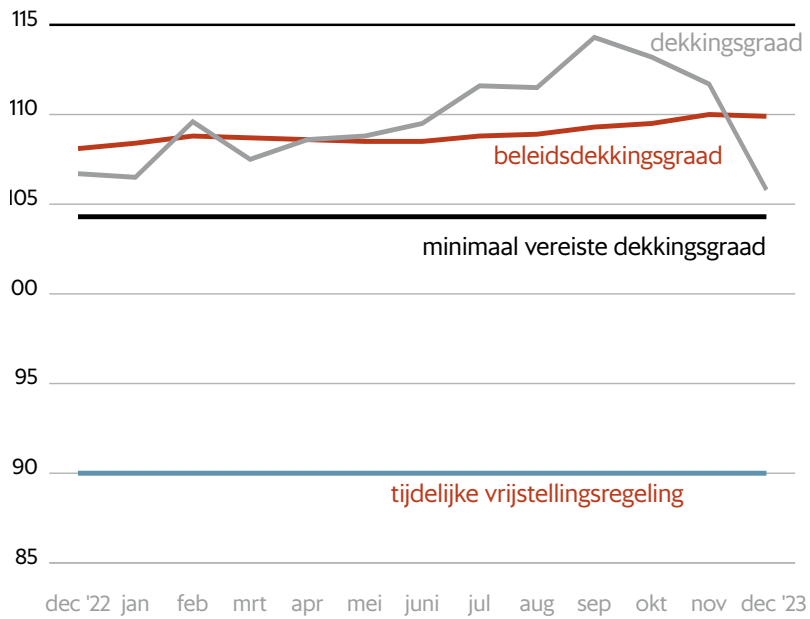
In de laatste maanden van 2023 is de rente fors gedaald naar een niveau van 2,28% per 31 december 2023. De actuele dekkingsgraad per 31 december 2023 is uitgekomen op 105,8%. Hierin is de toeslagverlening voor 2024 verwerkt evenals een stijging van de opslag voor excassokosten. De beleidsdekkingsgraad steeg in 2023 van 108,1% tot 109,9%.

Het totale beleggingsresultaat over 2023 kwam uit op 8,43%. Zowel de rendementen van de returnportefeuille (8,38%) als de matchingportefeuille (9,06%) waren positief. De returnportefeuille bestaat uit de risicovolle beleggingen (aandelen, vastgoed, bedrijfsobligaties en -leningen); deze portefeuille heeft als doel een voldoende hoog overrendement te maken ten opzichte van de opgebouwde verplichtingen om de ambitie om toeslagen te verlenen waar te kunnen maken. De matchingportefeuille bestaat uit relatief veilige beleggingen en heeft als doel het renterisico van de verplichtingen voor een deel af te dekken. Het positieve rendement (9,06%) op deze portefeuille ontstond door een daling van de rente (tot 2,28%) eind 2023. Hier staat een stijging van de verplichtingen van 6,16% tegenover. Het verhogende effect van de rentedaling op de verplichtingen werd grotendeels gecorrigeerd door het afdekken van het renterisico in de beleggingsportefeuille met 60%. Dit beperkt de schommelingen van de dekkingsgraad door rentefluctuaties.

Dekkingsgraden

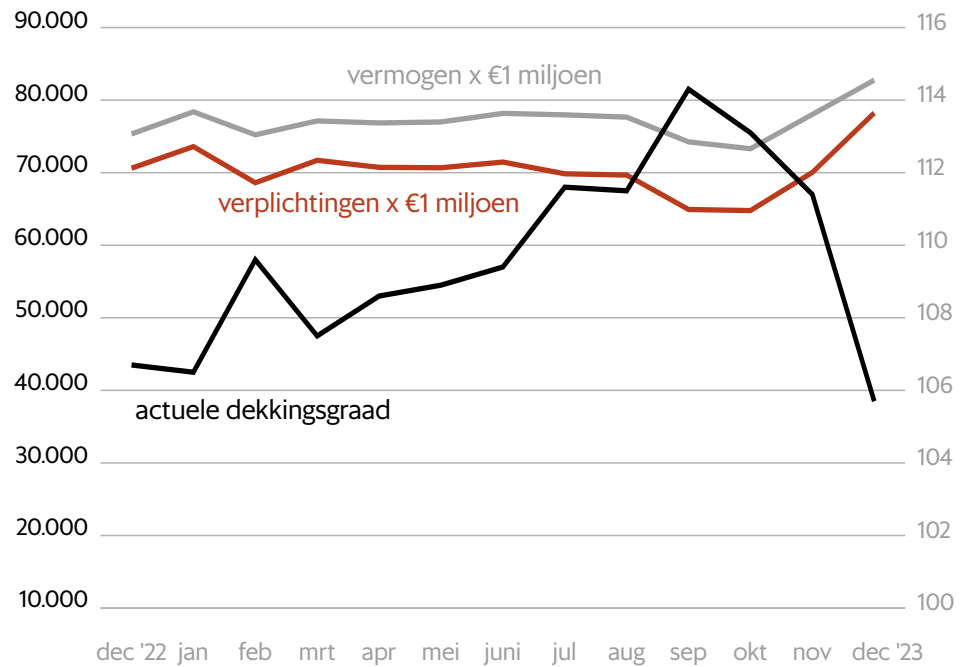
Hierna staan schematische overzichten van de dekkingsgraden in de tijd. De dekkingsgraad is een belangrijke indicator van de financiële positie van een pensioenfonds.

Verloop dekkingsgraden in 2023

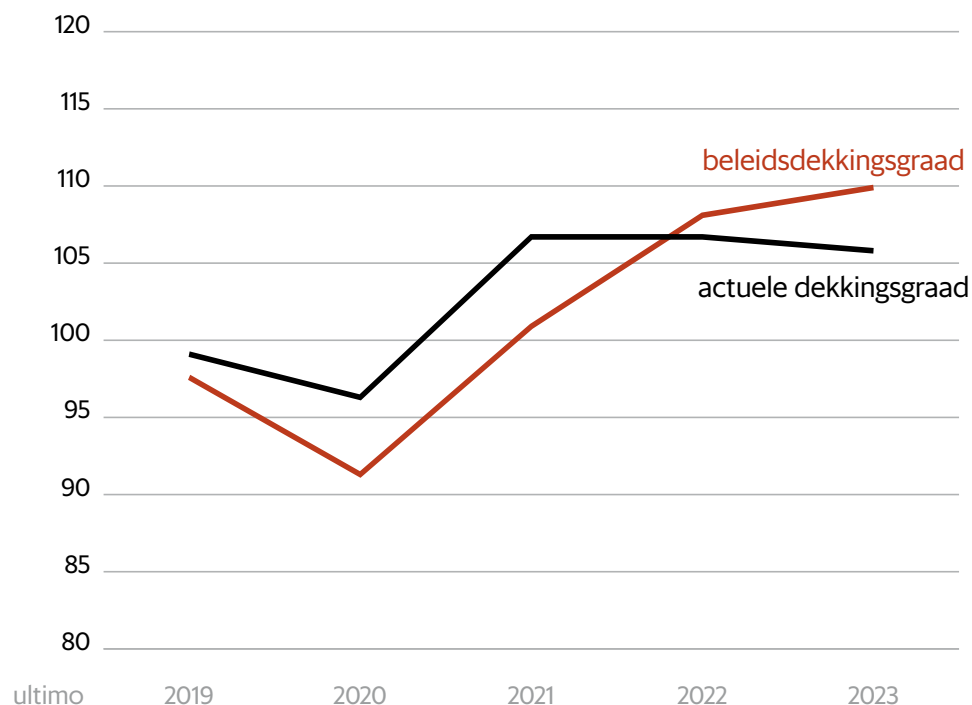
De grafiek toont het verloop in 2023 van de verschillende dekkingsgraden. De sterke daling aan het eind van het jaar van de dekkingsgraad komt door het besluit van het bestuur van 5 december 2023 om een toeslag toe te kennen in juni 2024. Op deze toeslagverlening is geen terugwerkende kracht van toepassing.

Verloop dekkinggraad ten opzichte van verplichtingen en vermogen

De voorgaande grafiek toont de verhouding tussen de verplichtingen en vermogen enerzijds en de dekkinggraad anderzijds. Aan het einde van het jaar is een sterke stijging van de verplichtingen zichtbaar wat tot gevolg heeft dat de dekkinggraad daalt.

Dekkingsgraden 2019– 2023

De voorgaande grafiek toont het verloop van de dekkingsgraden over een periode van de laatste 5 jaar.

Dekkingsgraad PMT (X €1 miljoen)	ultimo	2023	2022
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad		82.750	75.336
Voorziening pensioenverplichtingen		78.235	70.618
Dekkingsgraad		105,8%	106,7%
Beleidsdekkingsgraad		109,9%	108,1%

	01-01-2023	01-01-2022
Premiedekkingsgraad	118,9%	76,9%

De premiedekkingsgraad is fors gestegen van 76,9% per 1 januari 2022 naar 118,9% per 1 januari 2023. Deze stijging is met name te danken aan een stijging van de rente, waardoor er minder vermogen nodig was in 2023 voor de financiering van de pensioenopbouw dan in 2022.

In 2023 heeft de dekkingsgraad zich als volgt ontwikkeld:

Ontwikkeling dekkingsgraad (in %)	werkelijk	2023	2022
Dekkingsgraad per 1 januari		106,7	106,7
Premie		0,4	-1,1
Uitkeringen		0,2	0,1
Beleggingen		5,3	-29,0
Toeslagen		-3,5	-4,3
Rentetermijnstructuur		-3,2	52,3
Overige oorzaken (waaronder schattingswijzigingen en kruiseffecten)		-0,1	-18,0
Dekkingsgraad per 31 december		105,8	106,7

De tabel hierboven toont de impact van de belangrijkste ontwikkelingen binnen een pensioenfonds op de dekkingsgraad.

Specificatie vermogen t.b.v. dekkingsgraad PMT (X €1 miljoen)	ultimo	2023	2022
Totaal activa		97.134	90.799
Verplichtingen en overige schulden		-14.384	-15.463
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad		82.750	75.336

Mutatie pensioenverplichtingen naar oorzaken (x €1 miljoen)		2023	2022
Voorziening pensioenverplichtingen op 1 januari		70.618	95.544
Wijziging van marktrente / UFR methode *	2.210	-31.434	
Rentetoevoeging aan VPV	2.337	-477	
Wijziging door nieuwe pensioenaanspraken en overgangsregelingen	2.550	3.750	
Onttrekkingen voor uitkeringen	-1.816	-1.658	
Schattingswijzigingen **	148	750	
Toeslagen	2.399	4.048	
Collectieve waardeoverdracht Pensioenfonds MN	1	363	
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	-54	-112	
Overig	-158	-156	
Voorziening pensioenverplichtingen op 31 december		78.235	70.618

* Het effect van de wijziging in de UFR systematiek op 31 december 2022 bedroeg € 124 miljoen, en werd in dit overzicht apart getoond. Per 1 januari 2023 heeft De Nederlandsche Bank een nieuwe UFR systematiek voorgeschreven ter vaststelling van de technische voorzieningen. Het effect primo 2023 werd geschat op € 358 miljoen en is opgenomen in jaarverslag 2022 als gebeurtenis na balansdatum. Het effect van de wijziging marktrente en UFR zijn in dit overzicht samengevoegd.

** De schattingswijzigingen 2023 betreft een wijziging in de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten. Deze opslag is gestegen van 1,7% naar 1,9% van de netto voorziening voor pensioenverplichtingen, hetgeen leidt tot een stijging van de voorziening voor pensioenverplichtingen van 148. De schattingswijzigingen 2022 betroffen een wijziging van de UFR-methode (ad € 124 miljoen) en de aanpassing van de sterftegrondslagen.

Kostendeekkende en feitelijke premie

(x €1 miljoen)	2023	2022
Zuivere kostendeekkende premie (o.b.v. actuele RTS, incl. solvabiliteitsopslag)	3.070	4.441
Actuarieel benodigde premie (o.b.v. actuele RTS) t.b.v. pensioenopbouw	2.551	3.753
Gedempte kostendeekkende premie	3.023	2.900
Feitelijk geheven premie t.b.v. pensioenopbouw	3.023	2.900

De bovenstaande premies zijn inclusief de opslag voor uitvoeringskosten (te weten 0,55% van de pensioengrondslag, ofwel € 60 miljoen).

Premiebesluit 2024

We toetsen jaarlijks of de feitelijke premie (27,98% van de pensioengrondslag) kostendeekkend is. Daarvoor hanteren we een gedempte kostendeekkende premie op basis van een verwacht reëel rendement. In 2023 is besloten om het verwacht reëel rendement opnieuw vast te stellen op basis van de bekende gegevens op 30 september 2023. Dit zijn:

- premiekasstromen op basis van het deelnemersbestand per 30-9-2023;
- de strategische beleggingsmix per 1-1-2023;
- maximale waarden voor het verwacht rendement conform het advies Commissie Parameters 2022;
- de DNB RTS per 30 september 2023; [en](#)
- de [minimum groeivoet](#) voor prijsinflatie van DNB per 30 september 2023 (dit betreft de minimale verwachtingswaarden voor de prijsinflatie, gebaseerd op ramingen van het Cpb).

We baseren de gedempte kostendeekkende premie op het reëel verwacht rendement. Per 4 juli 2023 hebben we besloten om in het reëel verwacht rendement geen prudentieafslag te hanteren. Het reëel verwacht rendement is het nominaal verwacht rendement met een afslag voor prijsinflatie en dat past binnen de risico- en rendementskaders van het strategisch beleggingsbeleid. De hoogte van het reëel verwachte rendement vanaf 2024 is vastgesteld op 2,3%.

De gedempte kostendeekkende premie is lager dan de feitelijke premie, waardoor het opbouwpercentage voor 2024 is bepaald op de geambieerde opbouw van 1,875%. De premiedekkingsgraad bij dit opbouwpercentage op basis van de rentetermijnstructuur (RTS) per 30 september 2023 komt uit op 136%. Hiermee draagt de premie in tegenstelling tot de jaren tot en met 2022 in (beperkte) mate bij aan de dekkinggraad.

Transitie FTK

We hebben besloten om in 2024 geen gebruik te maken van het transitie-FTK. We hebben daarom vóór 1 april 2024 een herstelplan ingediend bij DNB, op basis van het huidige FTK.

Besluit toeslagverlening (indexatiebesluit)

Op 1 juli 2022 besloot de overheid in aanloop naar de Wtp de voorwaarden voor toeslagverlening aan te passen. Deze tijdelijke regeling voor toeslagverlening is vastgelegd in de AMvB indexatie. In 2023 heeft de minister besloten deze AMvB met nog een jaar te verlengen. Dat betekent dat pensioenfondsen ook voor de toeslagverlening voor 2024 onder voorwaarden gebruik konden maken van de soepelere regels.

Daarbij gelden de volgende voorwaarden:

- Het pensioenfonds moet een intentieverklaring geven om de opgebouwde rechten te willen 'invaren' in het nieuwe pensioenstelsel
- Het fonds moet een beleidsdekkingsgraad van boven de 105% hebben
- Na de toeslagverlening moet de actuele dekkingsgraad van het fonds minimaal 105% zijn
- De toeslagverlening moet betrekking hebben op 2024 (waarbij het fonds vóór 31 december 2023 moet besluiten)

PMT voldeed aan alle voorwaarden die in de AMvB indexatie zijn gesteld. Onze beleidsdekkingsgraad bedroeg per 31 oktober 2023 109,5% en de actuele dekkingsgraad bedroeg op dat moment 113,2%. We hebben daarom besloten om in 2024 wederom een toeslag te verlenen.

De toeslagverlening is bepaald met behulp van eerder vastgesteld beleid: voor het bepalen van de hoogte van de toeslag gaan we uit van de prijsindex (CPI) over de referentieperiode die loopt van juli tot juli. Voor de toeslagverlening in 2024 hebben we daarom de periode juli 2022 – juli 2023 gebruikt. Deze CPI bedraagt 3,26%.

In dit besluitvormingsproces hebben we naar verschillende invalshoeken gekeken. Daarnaast is een analyse opgesteld die inzicht gaf in mogelijke verlagingkansen op het moment van invaren in het nieuwe pensioencontract. Daaruit bleek dat er ook bij het achterwege laten van een toeslag nog steeds een kans op verlaging bestond. Ook de generatie-effecten op moment van invaren zijn inzichtelijk gemaakt.

We hebben als bestuur vervolgens een weging gemaakt tussen prudentie (het verminderen van de kans op pensioenverlagingen en het op een financieel gezonde manier toe bewegen naar de invoering van het nieuwe pensioenstelsel, het 'invaarmoment') en de wens om met het oog op onze ambitie een toeslag te kunnen verlenen. Alle overwegingen, inclusief de risicoafwegingen, zijn uitgebreid in het bestuur besproken.

Alles afwegende hebben we besloten tot een toeslag van 3,2% in juni 2024. We hebben ervoor gekozen om bij het toekennen van een toeslag de groep pensioengerechtigden (en daarmee ook de gewezen deelnemers) hetzelfde te behandelen als de actieve deelnemers. Wegens de overgang naar een ander IT-platform begin 2024 zal de effectuering van de toeslag niet per 1 januari 2024 maar in juni 2024 plaatsvinden. Op deze toeslagverlening is geen terugwerkende kracht van toepassing.

Uit het websitebericht van 5 december 2023

Eunice Bronswijk, werknemersvoorzitter PMT: "Het besluit om te indexeren met 3,2% is weloverwogen en verantwoord genomen. We vinden het belangrijk dat onze deelnemers en gepensioneerden zoveel mogelijk worden gecompenseerd op de achteruitgang in hun koopkracht. Dat doen we met deze verhoging waarbij we gebruik maken van de tijdelijke AMvB waardoor we mogen indexeren vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105%."

Terry Troost, werkgeversvoorzitter PMT: " We indexeren met 3,2% maar nu indexeren heeft wel invloed op de hoogte van de dekkingsgraad bij de overstap naar het nieuwe stelsel. In het laatste anderhalf jaar was er sprake van indexatie van 1,29% per 1 oktober 2022 en van 4,2% per 1 januari 2023. Met de 3,2% erbij is dat al met al toch meer dan 8,5%."

Bron: website PMT

We hebben het besluit en de afwegingen daarover toegelicht in een vergadering met het verantwoordingsorgaan. Ook hebben we de raad van toezicht meegenomen in het proces dat het bestuur heeft doorlopen om te komen tot dit besluit.

Gevolgen van de verhoging voor de korte en lange termijn

Het is belangrijk om bij elk besluit de korte- én langetermijnevolgen goed te bekijken. De belangen van alle deelnemers wegen we daarbij goed af. Het verhogen van de pensioenen is nu voor iedereen positief: het pensioen van iedereen gaat namelijk met 3,2% omhoog. Maar met het verhogen van de pensioenen daalt wel onze dekkingsgraad. De verhoging kost namelijk geld. Met een lagere dekkingsgraad wordt de kans op verlagingen in de toekomst wel groter. We hebben het verwachte effect van de verhoging voor de lange termijn berekend, rekening houdend met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. We hebben de verschillende belangen zorgvuldig overwogen en zijn van mening dat we recht doen aan alle groepen deelnemers.

Gemiste toeslagen

In de periode 2009 – 2021 hebben we de pensioenen van pensioengerechtigden, actieve en gewezen deelnemers niet kunnen verhogen vanwege de financiële positie van PMT. De tussentijdse verhoging van 1,29% die we per 1 oktober 2022 konden doorvoeren, is gebaseerd op de financiële positie per 1 juli 2022 en de geboden ruimte via de indexatie-AMvB. Daarnaast is per 1 januari 2023 de toeslagverlening vastgesteld op 4,2%. Dit is lager dan de prijsindex per 1 januari 2023 (CPI over de periode juli 2021 – juli 2022) van 12,46%. Voor 2024 is het toeslagpercentage vastgesteld op 3,2%. Op deze toeslagverlening is geen terugwerkende kracht van toepassing

In 2024 is de gemiste toeslag (cumulatief) voor actieve deelnemers 32,04% en voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers 29,99%. Daarnaast heeft in 2013 een verlaging van de aanspraken plaatsgevonden van 6,3% en in 2014 van 0,4%. Het uitgangspunt voor toeslagverlening is een toeslag gebaseerd op de prijsindex.

Herstelplan

In 2023 hebben we opnieuw een herstelplan ingediend bij DNB, gebaseerd op de voorlopige dekkingsgraad per 31 december 2022, de voorgeschreven methodiek van DNB, de maximale waarden van de Commissie Parameters en uitgaande van een hersteltermijn van 10 jaar. Op basis van dit herstelplan komen we binnen 10 jaar uit reservetekort en hoefden we in 2023 geen voorwaardelijke pensioenverlaging aan te kondigen.

Haalbaarheidstoets

PMT is verplicht jaarlijks een zogenoemde haalbaarheidstoets uit te voeren. Met deze toets wordt bepaald of PMT – binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen – de verwachte pensioenresultaten kan behalen in verschillende economische scenario's over een periode van zestig jaar. Als de grenzen worden overschreden, dan moeten we met de sociale partners in de sector Metaal & Techniek overleggen over eventuele maatregelen.

Uit de haalbaarheidstoets in 2023 blijkt dat het verwachte pensioenresultaat in het gemiddelde scenario uitkomt op 85,3% van de geïndexeerde uitkeringen. Dit wil zeggen dat we over een periode van zestig jaar naar verwachting 85,3% van de pensioenverplichtingen, conform de ambitie van sociale partners om te streven naar een waardevast pensioen, kunnen uitkeren. Dit percentage ligt boven de grens van minimaal 80% zoals vastgesteld in de aanvangshaalbaarheidstoets. De uitkomst van het pensioenresultaat in het slecht-weersscenario bedraagt 61,6%. De relatieve afwijking tussen het verwachte pensioenresultaat in het gemiddelde en slechtweersscenario ($61,6\% / 85,3\% - 1$) blijft met 27,7%²⁰ binnen de grens vanuit de aanvangstoets van maximaal 37,5%.

²⁰ Het getal van 27,7% betreft het resultaat van een berekening met onafgeronde cijfers. In het bestuursverslag is gebruik gemaakt van afgeronde cijfers.

2 Pensioenbeheer

Uitbesteding pensioenbeheer

De uitvoering van de pensioenadministratie was in het verslagjaar uitbesteed aan MN. De voorwaarden daarvoor zijn contractueel bepaald. Daarnaast zijn vooral de bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst en het pensioenreglement van PMT richtinggevend voor de gewenste uitvoering. De diensten van MN aan PMT zijn verder gespecificeerd in een dienstenbeschrijving. We voeren periodiek overleg met de directie van MN over de uitvoeringspraktijk en beleidsmatige aangelegenheden in de bestuurscommissie Pensioenen (CPS).

We vragen jaarlijks aan MN om te rapporteren over de beheersing van de uitbestede processen. Dat gebeurt via een zogenaamde ISAE 3402-rapportage. We streven uiteraard naar een rapportage zonder beperkingen. Over 2023 heeft MN aan PMT een ISAE 3402 type-2 rapportage afgegeven voor MN Pensioenbeheer met 4 beperkingen, waarvan 2 noemenswaardige. De eerste betreft de jaarlijkse controle op de volledigheid van alle in gebruik zijnde bankrekeningen. Deze is wel uitgevoerd, maar onvoldoende aantoonbaar door gebrek aan juiste vastlegging. Bij de tweede beperking gaat het erom dat bij twee mutaties voor het vastleggen van arbeidsongeschiktheid de mutaties onterecht zijn gefiatteerd. De foutieve mutaties zijn wel tijdig hersteld, waardoor de deelnemer geen hinder heeft ondervonden.

Sinds 1 januari 2023 zijn de looncontroles en de werkingssfeeronderzoeken niet langer door PMT aan MN uitbesteed, maar zijn deze ondergebracht bij CoMetec. Zie hiervoor ook paragraaf CoMetec van dit hoofdstuk.

Pensioenkeuzes

Onze deelnemers kunnen gebruik maken van diverse keuzemogelijkheden in de pensioenegeling. Deelnemers met een jongere partner kiezen er vaker voor om een hoger pensioen te ontvangen totdat de partner ook een AOW-uitkering krijgt. Voor anderen geldt dat zij in de eerste pensioenjaren meer inkomen willen hebben dan op latere leeftijd. Ook ruilt een aantal mensen het partnerpensioen in voor een hoger ouderdompensioen. Voor deelnemers die alleenstaand zijn, ruilen we het partnerpensioen altijd om voor een hoger ouderdompensioen.

Persoonlijke begeleiding keuze pensioeningangsdatum

De ingangsdatum van het pensioen is verreweg de belangrijkste keuze voor deelnemers. We willen hen daarbij zo goed mogelijk ondersteunen. Door middel van individuele gesprekken met deelnemers en presentaties bij bedrijven geven we uitgebreid uitleg aan de deelnemers over de keuzemogelijkheden. Ook benaderen we deelnemers circa 6 maanden voor hun AOW-datum proactief om hen te begeleiden bij de keuzes die ze hebben.

Aantal deelnemers dat van deze regeling gebruik maakte	2023	2022
Keuzemogelijkheden PMT pensioenregeling		
Pensioendatum naar eigen keuze (toegekend in 2023, VOP)	1330	1.662
Pensioen ingegaan in het verslagjaar	1240	1.701
Deeltijdpensioen ultimo 2023	380	396
Deeltijdpensioen ingegaan 2023	49	56
Partnerpensioen inruilen voor hoger ouderdomspensioen	6485	4.596
Pensioenopbouw vrijwillig voorzetten	52	64
Hoog/laag-constructie (of andersom)	1.082	686

Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) en Generatiepact

De cao Motorvoertuigen (per 1 mei 2021) en de cao Metaal & Techniek (per 1 januari 2023) kennen een RVU-regeling (Regeling Vervroegd Uittreden). Deze regeling heeft als doel om oudere werknemers die zich niet voldoende hebben kunnen voorbereiden op de verhoging van de AOW-leeftijd, de gelegenheid te bieden om eerder te stoppen met werken. Om in aanmerking te komen voor de regeling moeten werknemers aan een aantal voorwaarden voldoen én hun arbeidscontract beëindigen. Werknemers kunnen als zij dat wensen de RVU-uitkering aanvullen met een vervroegde pensioenuitkering van PMT.

Naast de RVU kennen beide sectoren een Generatiepact. Via deze regeling kunnen werknemers vanaf 60 jaar onder voorwaarden vrijwillig minder werken om zo gezond hun pensioen te halen. Hierdoor ontstaat er ruimte om jongere werknemers een vaste baan aan te bieden. De werkgever betaalt de helft van de uren die een werknemer inlevert, de andere helft is voor eigen rekening van de werknemer. De pensioenopbouw bij PMT blijft gelijk.

Door de komst van de RVU-afspraken in beide cao's zien we dat er tijdelijk minder gebruik wordt gemaakt van het Generatiepact.

Politieke ontwikkelingen

De wetgeving die het mogelijk moet maken om een deel van het pensioen op pensioendatum in één keer op te nemen heeft vertraging opgelopen. Dit komt deels door de val van het kabinet Rutte IV, maar ook vanwege politieke zorgen over de wisselwerking met toeslagen van de overheid. Bij gebruik van het 'bedrag ineens' neemt het jaarinkomen van mensen éénmalig toe. Dit kan nadelige gevolgen hebben voor het recht op toeslagen. Als PMT hechten we grote waarde aan duidelijke communicatie hierover, ook vanuit overheidsinstanties. We zijn al wel volledig voorbereid op de introductie van het 'bedrag ineens' en kunnen dit direct uitvoeren bij invoering.

De verdeelregels voor pensioen bij scheiding worden gemoderniseerd. We hebben de politiek laten weten hier voorstander van te zijn. De ingediende wet pensioenverdeling bij scheiding regelt standaard dat mensen bij hun scheiding allebei een aparte pensioenpot krijgen. Het pensioen wordt daarbij gedeeld. Het kabinet heeft zich voorgenomen om dit wetsvoorstel in te voeren, zodra alle pensioenfondsen de overstap hebben gemaakt naar het nieuwe pensioenstelsel. Dat is uiterlijk in 2028.

CoMetec

Sinds 1 januari 2023 is CoMetec operationeel. CoMetec voert voor PMT de looncontroles en werkingssfeeronderzoeken uit die eerder door MN werden uitgevoerd. Het streven is een goede service voor de bedrijfstak. Om deze te optimaliseren, hebben we samen met MN besloten om de looncontroles en werkingssfeeronderzoeken bij één partij onder te brengen, namelijk CoMetec.

Datakwaliteit

In 2023 hebben we het datakwaliteitsbeleid vernieuwd en in lijn gebracht met het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie. De werkzaamheden in relatie tot het Kader Datakwaliteit zijn bedoeld om te komen tot een onderbouwd besluit ten aanzien van invaren. We zijn vervolgens gestart met de implementatie van het beleid en hebben in 2023 de eerste fases van het kader doorlopen. In 2024 zal de zogenaamde Agreed Upon Procedure (AUP) door de externe accountant plaatsvinden waarna de opmaat kan worden gemaakt naar de laatste fase.

Couancebeleid

Het is uiteraard van groot belang dat deelnemers krijgen waar ze recht op hebben. We hebben daarom de voorwaarden van de PMT pensioenregeling vastgelegd in het pensioenreglement en beleidsregels. Zo is voor iedereen duidelijk wat de regels zijn en waaraan voldaan moet worden.

Onverkorte toepassing van die regels kan echter in uitzonderlijke situaties leiden tot uitkomsten die onredelijk of onbillijk zijn. Daarom hebben we in het reglement de mogelijkheid opgenomen om een beroep te doen op hardheid en couance, waarbij door de betrokkene aan PMT wordt gevraagd om voor een individuele situatie af te wijken van de regels.

In het verslagjaar betrof het 100 gevallen (2022: 65). Daarvan hebben 17 verzoeken betrekking op de overgangsregelingen (VPL). In de besluitvorming houdt de commissie Pensioenen – aan wie het bestuur het couancebeleid heeft gemandateerd – altijd rekening met de specifieke omstandigheden van iedere situatie. Ook criteria als kenbaarheid en verwijtbaarheid en gerechtvaardigd vertrouwen spelen een rol bij de vraag of een aanspraak of uitkering moet worden herzien.

We maken bij de toepassing van het couancebeleid altijd een afweging tussen de belangen van het individu en het collectief. Het gaat tenslotte altijd om het geld van alle deelnemers van PMT.

3 Vermogensbeheer

Uitbesteding vermogensbeheer

MN is de fiduciaire vermogensbeheerder van PMT, maar beheert ook circa de helft van het PMT-vermogen in specifieke beleggingsmandaten die door PMT zijn verstrekt. We hebben – naast het formele contract – onze uitvoeringsbeginselen ten aanzien van de samenwerking met MN vastgelegd. Het gaat dan bijvoorbeeld om de selectie en monitoring van de vermogensbeheerders van PMT door MN, de aanwezigheid van MN bij de bestuurscommissie Beleggingen (CBL) of de governance van de portefeuilleaansturing. Dit hebben we vastgelegd in het strategisch beleggingskader.

Voor MN Vermogensbeheer is een ISAE 3402 type 2-rapportage over 2023 ontvangen zonder beperkingen. Dit rapport geeft inzicht in de beheersingsdoelstellingen en bijbehorende beheersingsmaatregelen van de door PMT uitbestede werkzaamheden aan MN vermogensbeheer. In 2023 zijn alle door MN geformuleerde beheersingsdoelstellingen gerealiseerd. Dat wil zeggen alle risico's zijn in voldoende mate afgedekt. Voor alle beheersingsmaatregelen is gebleken dat MN wat betreft de vermogensbeheerdiensten alle beheersingsdoelstellingen heeft behaald conform de bedoelde opzet gedurende de verslagperiode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Gemiddeld overrendement 2019 - 2023: 4,1%

Het overrendement over de afgelopen 5 jaar was 4,1%. Daarmee is onze doelstelling van een gemiddeld overrendement van 1,5% per jaar ruimschoots behaald. Het begrip overrendement wordt uitgelegd in de begrippenlijst achter in dit jaarverslag.

Het overrendement over de afgelopen 5 jaar kwam, in verhouding tot het rendement en de verplichtingen, uit op:

	2023	2022	2021	2020	2019
Rendement portefeuille	8,43%	-27,5%	3,6%	10,6%	18,4%
Verplichtingen (marktrente)	6,16%	-34,5%	-11,6%	16,7%	20,9%
Overrendement	2,27%	7,0%	15,2%	-6,1%	-2,5%

De resultaten van het overrendement over de afgelopen 5 jaar laten zien dat onze financiële positie in hoge mate afhankelijk is van de markt- en rentebewegingen. In 2023 was het (absolute) rendement op de beleggingen 8,43%, terwijl de marktwaarde (op basis van de marktrente) van de verplichtingen steeg met 6,16%. Hierdoor kwam het overrendement over 2023 uit op 2,27%.

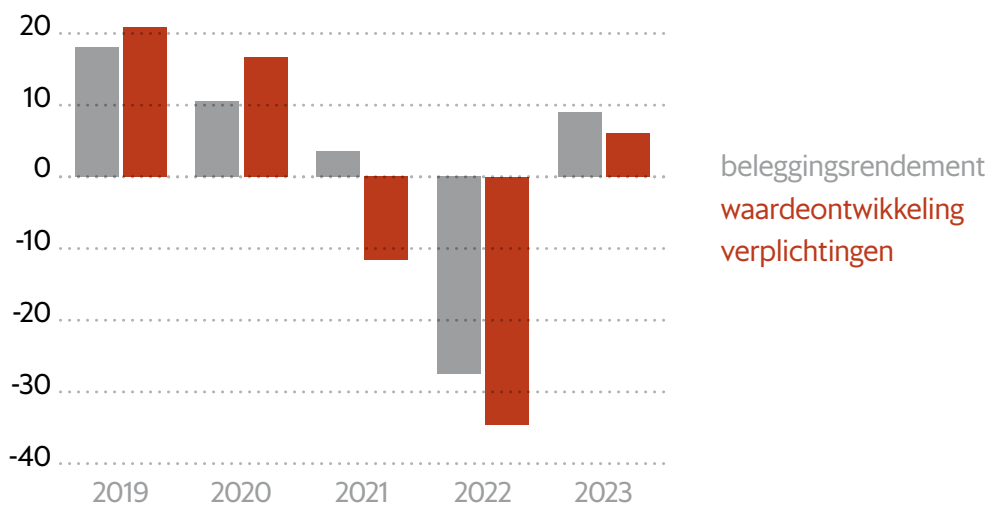
Rendementen 2023

Het gemiddelde feitelijke rendement over de periode 2019 – 2023 kwam uit op 1,3%. Een overzicht van de [sinds 1948 behaalde rendementen](#) is te vinden op onze website.

In 2023 liet de matchingportefeuille een waardestijging zien in verband met de daling van de marktrente (rendement 9,1%). De returnportefeuille kwam uit op een rendement van 8,43%. Binnen de returnportefeuille behaalden de cluster aandelen en hoogrentende waarden positieve rendementen. Het cluster aandelen (inclusief private equity) kwam uit op 11,3%, en hoogrentende waarden op 9,2%. Het cluster onroerend goed heeft in 2023 een negatief rendement gehaald: -1,7%.

Over heel 2023 kwam het totaal beleggingsrendement uit op 8,4% (2022: -27,5%). Het gemiddelde rendement over de afgelopen 5 en 10 jaar bedroeg respectievelijk 1,3% en 4,3%.

Beleggingsresultaten afgelopen 5 jaar

Het overrendement (het rendement van de beleggingen bovenop de waardeverandering van de verplichtingen) kwam uit op 2,27% (2022: 7,0%). De rente is per saldo in 2023 gedaald. Door deze rentedaling en door de toegekende toeslag zijn de verplichtingen in 2023 in waarde gestegen. Ook de matchingportefeuille en de returnportefeuille zijn in waarde gestegen. De begrippen matchingportefeuille en returnportefeuille worden uitgelegd in de begrippenlijst achterin dit jaarverslag.

Rendementen en vermogenssamenstelling beleggingsportefeuille PMT	ultimo	2023	2022
Rendement (in % netto)			
Matchingportefeuille		9,1	-46,3
Returnportefeuille		8,4	-10,6
Onroerend goed	-1,7		-12,2
• Direct onroerend goed	-5,4		1,1
• Beursgenoteerd onroerend goed	13,2		-29,7
Hoogrentende waarden	9,2		-11,5
Aandelen (inclusief private equity)	11,3		-9,7
• Beursgenoteerde aandelen	17,2		-13,3
• Private equity	0,4		1,0
Totaal*		8,4	-27,5
Samenstelling vermogen (in %)			
Matchingportefeuille		43	43
Returnportefeuille		57	57
Onroerend goed	10		10
• Direct onroerend goed	8		8
• Beursgenoteerd onroerend goed	2		2
Hoogrentende waarden	16		16
Aandelen (inclusief private equity)	31		32
• Beursgenoteerde aandelen	21		20
• Private equity	10		11

* In het totaalrendement zijn ook de effecten van o.a. kosten en valuta-afdekking opgenomen. Dit verklaart dat het totaal op 8,4 uitkomt en niet hoger terwijl een snelle optelsom dat wellicht wel zou doen vermoeden.

De mate waarin we risico's nemen in het vermogensbeheer is in lijn is met ons beleggingsbeleid: consistent en vooraf bepaald. De risicohouding van PMT kent daarbij 2 aan elkaar verwante perspectieven:

- Het beleggingsbeleid is bepalend voor het realiseren van de financiële ambitie van PMT. De pensioenpremie ligt gedurende de looptijd van de bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst (buo) vast. Het gaat dus met name om hoeveel risico's we kunnen en willen nemen om de financiële ambitie te halen. We hebben gekozen voor een lange termijn doelstelling van jaarlijks gemiddeld 1,5% overrendement. Daarvoor is een strategische beleggingsmix nodig met een risicoprofiel dat past bij deze doelstelling.
- We hanteren een bij het risicoprofiel passend risicomangement. De wijze waarop we dat doen, vormt een belangrijk onderdeel van het [strategisch beleggingskader](#).

Een belangrijk uitgangspunt voor het risicomanagement is dat we niet meer risico nemen dan nodig is voor het realiseren van de rendementsdoelstelling. Een belangrijk risico is de afhankelijkheid van de rente.

Door een evenwichtige afweging van de diverse risico's hebben we gekozen voor een renteafdekking van 60% op basis van de marktwaarde rentecurve, met een bandbreedte van plus of min 2,5%-punt. Daarnaast kiezen we voor spreiding binnen de beleggingsportefeuille. Voor de returnportefeuille is dat een belangrijke manier om risico's te verminderen.

Strategisch Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid van PMT sluit zoveel mogelijk aan bij de kenmerken en voorkeuren van de sector Metaal & Techniek. We doen hier periodiek onderzoek naar onder deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers en nemen de uitkomsten mee bij de vormgeving van het beleggingsbeleid. De financiële ambitie staat voorop in ons beleggingsbeleid. Gegeven dat uitgangspunt, beleggen we zo verantwoord mogelijk. We nemen niet meer risico dan nodig is.

In het [Strategisch Beleggingskader 2023 – 2025](#) staat hoe ons beleggingsbeleid in de periode 2023 – 2025 bijdraagt aan het realiseren van een pensioen voor de deelnemers van PMT.

In het Strategisch Beleggingskader hebben we de doelstelling van het beleggingsbeleid vastgelegd, aangegeven welke beginselen we hanteren in het bereiken daarvan en welke risicohouding daarbij hoort. Onderdelen van het kader zijn onder andere de kosten van het vermogensbeheer, verantwoord beleggen, beleggen in Nederland en het transparant zijn over de beleggingen.

We evalueren de beleggingsportefeuille regelmatig ten opzichte van ontwikkelingen in de economie en op de financiële markten op de middellange termijn. We maken geen gebruik van tactisch beleid. Dit betekent dat we geen actieve (tijdelijke) over- of onderwegingen ten opzichte van de strategische portefeuille aanbrengen binnen de portefeuille (zie ook paragraaf Beleggingsportefeuille 2023). Over- of onderwegingen kunnen daarmee in principe alleen het resultaat zijn van bewegingen van markten, die we via herbalancering weer binnen de (grenzen van) de strategische portefeuille brengen, conform het vastgestelde beleid. Samengevat komt het erop neer dat we vinden dat voorspellingen op basis van kortere termijn marktbevingen geen geschikte basis vormen voor prudent beleggingsbeleid

Het strategisch beleggingsbeleid omvat de periode 2021 – 2025, ondersteund door een strategisch beleggingskader voor de periode 2023 – 2025. De strategische portefeuille 2021 – 2025 ziet er als volgt uit:

Strategische beleggingsportefeuille	2021–2025
Overrendementsdoel	1,5%
Matchingportefeuille	42,5%
Strategische renteafdekking (markrente)	60%
Onroerend goed	12,5%
Hoogrentend	15%
Aandelen	30%

Beleggingsportefeuille 2023

In 2023 lagen de matchingportefeuille en de clusters van de returnportefeuille binnen de bandbreedtes van het strategisch beleggingsbeleid 2021 – 2025.

Binnen het cluster aandelen zijn de onderliggende beleggingscategorieën aandelen en ontwikkelde landen onderwogen (buiten de bandbreedte) en private equity overwogen (ook buiten de bandbreedte). Private equity, een illiquide beleggingscategorie, is niet snel verkoopbaar tegen acceptabele prijzen. Om deze reden hebben we een langjarig afbouwplan voor private equity. Dit plan wordt jaarlijks geëvalueerd en, indien nodig, aangepast.

Oprichting NLV

Een onderdeel van onze beleggingsportefeuille is Nederlands vastgoed. Afgelopen jaar heeft PMT samen met Pensioenfonds Rail & OV een nieuwe zelfstandige vastgoedvermogensbeheerder opgericht. Deze vastgoedvermogensbeheerder, genaamd NLV, beheert per 1 januari 2024 het Nederlandse vastgoed voor PMT. Het oprichten van NLV heeft als voordelen dat we kennis en expertise kunnen bundelen en grotere vastgoedprojecten kunnen aankopen. Het Nederlandse vastgoed werd voorheen beheerd door MN Asset Management. Het Nederlandse Vastgoed beheerteam van MN is overgegaan naar NLV. PMT en Rail & OV zijn de aandeelhouders van NLV.

Financieel risico en solvabiliteitsrisico

We werken met een strategisch beleggingskader dat geldt voor de periode 2023 – 2025. Het kader legt de doelstelling van het beleggingsbeleid vast, verduidelijkt de risicohouding en geeft aan welke beginselen PMT hanteert in het bereiken daarvan. Het kader en de bijbehorende analyses geven ook invulling aan de prudent person wetgeving.

Het belangrijkste risico dat ook in ons strategisch beleggingskader terugkomt, is het solvabiliteitsrisico: het risico dat we niet over voldoende vermogen beschikken om de pensioenverplichtingen te dekken. Als de solvabiliteit van PMT zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat we, als ultieme remedie, de pensioenen moeten verlagen. Mede vanuit dit perspectief hebben we ervoor gekozen om als concrete beleggingsdoelstelling uit te gaan van het lange termijn overrendement.

Spreiding en afdekking

We beperken de beleggingsrisico's door de beleggingen te spreiden over verschillende soorten, ieder met hun eigen bandbreedte. Verder dekken we het renterisico van de verplichtingen voor 60% af door beleggingen in vastrentende waarden en rentederivaten (ultimo 2022). Als de rente daalt of stijgt, gaat de waarde van deze obligaties en derivaten tegengesteld omhoog of omlaag. Dat effect, met consequenties voor de actuele dekkingsgraad, wordt door de afdekking voor 60% beperkt. Zie voor een nadere toelichting hierover ook de risicoparagraaf van de jaarrekening.

Risicoparagraaf jaarrekening

De risicoparagraaf van de jaarrekening maakt de belangrijkste financiële risico's inzichtelijk in de gevoeligheid van de actuele dekkingsgraad voor veranderingen in de marktrente, de aandelenkoersen, de vastgoedwaarderingen, valuta's en kredietopslagen. Hierin hebben duidelijk 2 risico's de grootste impact op deze dekkingsgraad. Enerzijds het – na afdekking resterende – renterisico: een renteschok van -1% leidt tot een daling van de actuele dekkingsgraad met 8,3%: van 105,8% naar 97,5%. Anderzijds het aandelenrisico: koersschokken tussen -30% en -40% voor verschillende investeringen zouden in een actuele dekkingsgraad van 93,7% resulteren. In het verlengde hiervan is deze dekkingsgraad ook zeer gevoelig voor een combinatie van de 2 risico's. We volgen deze gevoeligheid met behulp van scenarioanalyses. Ook staat in de risicoparagraaf van de jaarrekening hoe we deze risico's beheersen, onder andere via risicoafdekking (rente en valuta) of door spreiding over verschillende beleggingscategorieën, regio's en sectoren.

Z-score en performancetoets

De Z-score is de jaarlijkse meting van de beleggingsresultaten van een bedrijfstak-pensioenfonds. Het feitelijk behaalde rendement op de beleggingen vergelijken we dan met het rendement van onze normportefeuille.

De normportefeuille is een referentieportefeuille die door het bestuur is vastgesteld op basis van zelfgekozen criteria voor risico, rendement en liquiditeit. We vergelijken onze beleggingsresultaten aan het einde van het jaar met de rendementen van deze normportefeuille. Die vergelijking heet de Z-score.

Een positieve Z-score geeft aan dat het rendement hoger was dan dat van de normportefeuille. We berekenen dat aan de hand van voorgeschreven regels. Werkgevers kunnen PMT verlaten als de beleggingsresultaten gemeten over 5 jaar (dat is de performancetoets) minder is dan -1,28.

Z-score 2023	-1,31
Performancetoets 2018 – 2022	1,02

Deze Z-score laat zien dat PMT in 2023 een lager rendement heeft gehaald dan het rendement van de normportefeuille. PMT heeft over de periode van de afgelopen 5 jaar wel een hoger rendement behaald dan dat van de normportefeuille.

De performancetoets geeft aan in hoeverre het feitelijk behaalde beleggingsrendement over een periode van vijf jaar afwijkt van het beleggingsrendement van de normportefeuille (benchmark) over diezelfde periode. De manier waarop we deze toets moeten doen, is beschreven in bijlage 1 bij het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000.

De performancetoets is opgebouwd uit het gemiddelde van de z-scores van de afgelopen 5 jaar plus een correctiefactor van 1,28, die mag worden meegewogen in de berekening.

In 2023 hebben de liquide aandelen een dergelijk hoog rendement gehaald, dat private equity dit niet heeft kunnen bijbenen (de benchmark voor private equity is MSCI world + 200 bps). Aangezien private equity ook nog eens (zwaar) overwogen is, heeft dit een grote invloed gehad op de z-score over 2023. Het betreft een korte termijn effect, op langere termijn houdt de portefeuille de benchmark wel bij.

Voor wat betreft de performancetoets komen we uit op een toetsuitkomst van 1,02 positief. De performancetoets is gehaald als de vermelde uitkomst groter of gelijk is aan nul. We hebben de toets over 2023 daarmee gehaald.

4 Verantwoord beleggen

We streven ernaar om de deelnemers in de Metaal & Techniek sector, zowel nu als in de toekomst, een goed en verantwoord pensioen te bieden. We zijn ervan overtuigd dat verantwoord beleggen samengaat met onze financiële doelstellingen en daar zelfs aan kan bijdragen. Daarnaast vinden we het belangrijk dat de keuzes in ons verantwoord beleggen beleid aansluiten bij de voorkeuren van de deelnemers.

Doelstellingen en ambities

Om op een verantwoorde manier invulling te geven aan onze rol als pensioenfonds, hebben we doelstellingen en ambities gesteld aan onze beleggingen:

We houden rekening met mens, milieu en maatschappij bij onze beleggingen (ESG-integratie) en zetten in op engagement met bedrijven

We willen alleen beleggen in bedrijven, vastgoed en landen die relatief goed presteren ten aanzien van ESG-factoren. Tegelijkertijd laten we geen bedrijven vallen die hun best doen om te verbeteren op ESG-thema's en dit ook laten zien in de gesprekken (engagement). Ook verwachten we van onze externe managers dat hun beleid en werkwijzen aansluiten bij het verantwoord beleggen beleid van PMT.

We dragen bij aan de klimaatdoelstellingen

We willen bijdragen aan het doel om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden, aansluitend bij het Klimaatakkoord van Parijs. Hoe we dit willen bereiken staat in onze [klimaatactieplannen](#).

We doen investeringen met een positieve impact

Naast het beperken van de negatieve impact van beleggingen, willen we met onze beleggingen ook een positieve impact maken op verschillende sociale en klimaatgerelateerde thema's. Dit doen we door impactinvesteringen. Daarnaast monitoren we in hoeverre de bedrijven waarin we beleggen bijdragen aan de Sustainable Development Goals van de VN en meten we het percentage duurzame beleggingen zoals gedefinieerd in de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR).

Deze ambities en doelstellingen en de voortgang daarop lichten we uitgebreider toe in ons [verantwoord beleggen jaarverslag over 2023](#).

Duurzaamheidsresultaten 2023

In 2023 hebben we belangrijke stappen gezet op het gebied van verantwoord beleggen. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de belangrijkste resultaten. Voor meer details verwijzen we naar ons verantwoord beleggen jaarverslag 2023.

ESG-risico's

We hebben in 2023 een risico-zelfbeoordeling uitgevoerd om de ESG-risico's van de portefeuille te onderzoeken. De resultaten tonen aan dat we al veel stappen hebben gezet om de ESG-risico's te verminderen en dat deze risico's binnen de risicobereidheid van PMT vallen.

We kunnen de ESG-risico's als grote investeerder echter niet tot een nul reduceren. Onder andere nieuwe data en initiatieven stellen ons in staat om steeds gericht te kunnen sturen.

ESG-integratie en actief aandeelhouderschap

ESG-integratie

In 2023 hebben we onze ESG-ambities verder uitgewerkt. Hierin hebben we 21 ESG-thema's geïdentificeerd waarvoor we ambities geformuleerd hebben. Specifiek richten we ons op de energietransitie en de arbeidstransitie als focusthema's. Daarnaast hebben we ook de beleggingsstrategie voor beursgenoteerde aandelen herzien. Deze strategie houdt nu meer rekening met de arbeidstransitie en biodiversiteit. We hebben ook ons Landenraamwerk aangescherpt, waardoor de overheden waarin we beleggen beter passen bij onze beleidsuitgangspunten.

Actief aandeelhouderschap

Als actief aandeelhouder gaan we in gesprek (engagement) met bedrijven over verschillende ESG-thema's en incidenten of controverses. Daarnaast brengen we onze stem uit op aandeelhoudersvergaderingen om verdere invloed uit te oefenen op bedrijven. In 2023 vielen er in totaal 177 bedrijven binnen het engagementprogramma en voerden we engagement over thema's als klimaat, biodiversiteit en leefbaar loon. Daarnaast stemden we op 1786 aandeelhoudersvergaderingen.

In 2023 zijn we gestart met het vervolg van het engagementprogramma energietransitie, waarbij de focus verschuift naar 50 grootverbruikers van fossiele brandstoffen en grondstoffen binnen onze portefeuille. Dit zijn bedrijven uit de cement, chemie, mijnbouw en staalsector, evenals de overgebleven olie- en gasbedrijven en een groep nutsbedrijven.

Ook voerden we in 2023 engagement met zes bedrijven in de textielsector over leefbare lonen. Afgelopen jaar hebben wij intensiever engagement gevoerd met het bedrijf TJX dat nog steeds geen aandacht geeft aan leefbare lonen. Omdat we weinig tot geen vooruitgang zien bij TJX over een engagementperiode van meer dan 3 jaar, zijn we eind 2023 overgegaan tot uitsluiting van het bedrijf.

Daarnaast streven we ernaar om op een bewuste manier te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en hebben we in 2023 verschillende acties ondernomen om het engagement te versterken. Dit omvatte het stemmen tegen de beloning van bestuurders en tegen de herbenoeming van bestuurders bij bedrijven waar engagement onvoldoende resultaat opleverde.

Klimaat

Ons klimaatbeleid is gericht op het stimuleren van bedrijven om hun uitstoot te verminderen in overeenstemming met de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. In 2023 hebben we onze klimaatactieplannen uitgebreid met plannen voor de beleggingscategorieën hypotheek en staatsobligaties. Eind 2023 lag 20% van de bedrijven in de aandelen en bedrijfsobligaties portefeuille op koers met het 1,5 graden pad.

Voortgang op de reductiedoelstellingen

In 2020 hebben we doelstellingen geformuleerd voor de vermindering van de CO₂-uitstoot op sectorniveau. Deze doelstellingen zijn van toepassing op een aantal sectoren met een hoge uitstoot, die samen ongeveer 49% van de totale uitstoot van de obligatie- en aandelenportefeuille vertegenwoordigen. De voortgang op deze doelstellingen wordt gemeten en er is geconstateerd dat er in elke sector nog aanzienlijke stappen moeten worden gezet om de doelstellingen voor 2030 te halen.

Sector	Meeteenheid	ultimo 2023	Doelstelling 2030	Benodigde reductie
Olie- & gasindustrie	gCO ₂ e/MJ energie	66,78	40,95	-35%
Luchtvaartmaatschappijen	gCO ₂ /RTK	764,40	616,00	-19%
Aluminiumproducenten	tCO ₂ e/t aluminium	9,54	4,73	-50%
Autofabrikanten	gCO ₂ /km (NEDC)	35,79	30,68	-14%
Cementproducenten	tCO ₂ /t cementproduct	0,55	0,42	-23%
Elektrische nutsbedrijven	tCO ₂ e/MWh energie	0,29	0,14	-53%
Staalproducenten	tCO ₂ /t staal	1,01	1,13	0%

Tabel voortgang op sectordoelstellingen voor bedrijven in beursgenoteerde aandelen en bedrijfsobligaties

We willen de CO₂-uitstoot van onze portefeuille steeds verbeteren ten opzichte van vorig jaar. De ontwikkeling van de uitstoot van onze beleggingen op portefeuilleniveau wordt gemonitord met behulp van een referentiedoelstelling: voor 2030 is een reductie van de absolute CO₂-uitstoot met 50% ten opzichte van eind 2019. In 2023 was de uitstoot van de totale portefeuille 1.519.179 tCO₂e, een daling van 8,4% ten opzichte van 2022. De absolute CO₂-uitstoot van de aandelen- en obligatieportefeuille was eind 2023 65,7% lager dan eind 2019. Dit komt mede door de uitsluiting van 16 olie- en gasbedrijven door onsuccesvol engagement.

Impactinvesteringen

Naast het beperken van de negatieve impact van beleggingen, wordt er ook een positieve impact gemaakt op verschillende sociale en klimaat-gerelateerde thema's. Ons doel is om in 2025 € 4 miljard aan impactinvesteringen in de portefeuille te hebben. Eind 2023 vormden de impactinvesteringen ca. 3,2% van de portefeuille van PMT met een waarde van €2.586 miljoen (2022: €1.622 miljoen, ca. 1,6% van onze portefeuille). In het verantwoord beleggen jaarverslag 2023 gaan we uitgebreider in op deze thema's en de gerealiseerde impact.

Sustainable Development Investments (SDI's)

Sinds 2017 monitoren we jaarlijks in hoeverre de bedrijven waarin onze investeringen bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDGs) van de Verenigde Naties. Deze investeringen worden Sustainable Development Investments (SDIs) genoemd. In 2023 was de SDI exposure van de totale portefeuille 18,1% (in 2022 was dit 18,4%²¹; de daling is met name te herleiden naar een strengere SDI-methodiek voor de hypotheekportefeuille).

Duurzaam beleggen onder SFDR

Vanaf 1 januari 2023 gelden aanvullende transparantie- en rapportagevereisten voor pensioenfondsen op basis van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR vereist onder andere dat pensioenfondsen informatie publiceren over het percentage 'duurzame beleggingen' in de hele beleggingsportefeuille. We streven ernaar om minstens 10% van onze totale beleggingen te beleggen in 'duurzame beleggingen' zoals gedefinieerd in de SFDR. In 2023 bedroeg dit percentage 16,5%.

Beleggen in Nederland

PMT hecht belang aan beleggen in Nederland: 15,5% van onze totale portefeuille bestaat uit beleggingen in Nederland. Zowel tijdens het opbouwen van hun pensioen als tijdens hun pensionering zijn de deelnemers van PMT doorgaans verbonden met Nederland. Een gezonde Nederlandse economie en een bloeiend bedrijfsleven, met bijbehorende werkgelegenheid, komt hen ten goede. We willen daarom bijdragen aan het bevorderen van economische groei en werkgelegenheid in Nederland. Uiteraard blijft een goed rendement op de investeringen daarbij voorop staan.

Ook doen we een deel van de eerder omschreven impactbeleggingen in Nederland. Het betreft dan vooral investeringen in betaalbare huisvesting. We streven ernaar om via onze impactambitie van €10 miljard per 2030 in te vullen met 35% beleggingen in Nederland.

Belegd vermogen in Nederland x € 1 miljoen	2023	2022
Staatsobligaties	2.828	2.799
Bedrijfsobligaties	1.466	1.238
Hypotheken	3.267	3.216
Aandelen	431	371
Vastgoed	2.482	2.571
Overig ²²	2.237	2.096
Totaal in Nederland	12.712	12.291
Totaal belegd vermogen	82.047	74.789

²¹ Dit percentage wijkt af van de in 2022 gerapporteerde 18,5%. Dit is het resultaat van een correctie in de meting van 2022 van de SDI-exposure van vastgoedbeleggingen.

²² De categorie 'overig' betreft derivaten in onderpand in cash en in stukken en cash bij de Nederlandse banken per 31 december.

In 2023 belegden we in Nederland vooral in:

- **Vastgoed (woningen)**

PMT is een van de grootste vastgoedbeleggers in Nederland. We zijn eigenaar van woningen, winkels en kantoren. We streven naar een toekomstbestendige portefeuille van gezonde, betaalbare en veilige gebouwen. Het aantal betaalbare woningen is toegenomen van 4.108 in 2022 naar 4.280 in 2023 en het percentage betaalbare woningen is gestegen van 80,5% naar 82,3% van de totaalwaarde woningen in de vastgoedportefeuille. Een deel van deze stijging is te danken aan het in 2023 opgeleverde bouwproject Amadeiro, waarmee 26 sociale huurwoningen zijn ontwikkeld in Den Bosch.

- **Hypotheken**

PMT startte in 2014 samen met 2 andere pensioenfondsen met het verstrekken van Nederlandse hypotheken via het label Munt Hypotheken. We kiezen daarbij voor de verstrekking van hypotheken met NHG-garantie en niet-NHG hypotheken met een laag risicoprofiel. Deze hypotheken leveren meer rendement op dan staatsobligaties. Daarnaast geef het onderpand extra zekerheid. Bovendien investeren we zo nog eens extra in de Nederlandse economie. Daarnaast dragen we bij aan verduurzaming van Nederlandse woningen: hiervoor kan additioneel tot 6% boven op de taxatiewaarde van de woning geleend worden (tot maximaal € 9.000).

- **Bedrijfsleningen**

In 2023 hebben we onze nieuwe strategie geïmplementeerd op het gebied van private financiering aan ondernemingen in West-Europa. In deze strategie is rekening gehouden met beleggen in Nederland. We hebben daaraan invulling gegeven door voor Nederland geen allocatielimiet te hanteren in tegenstelling tot bij andere landen. We hebben een passende vermogensbeheerder geselecteerd en gaan in 2024 starten met het opbouwen van de portefeuille.

- **Nederlandse startups**

In 2023 heeft PMT geïnvesteerd in het derde fonds van Innovation Industries, dat zich richt op Nederlandse tech start-ups. Dit nieuwe fonds bouwt voort op het succes van fonds 2, waarin PMT al eerder heeft belegd. Daarnaast is eind 2023 een extra investering gedaan om de meest succesvolle bedrijven uit zowel fonds 2 als 3 verder te laten groeien. Op deze manier ondersteunen we deze bedrijven om zich verder te ontwikkelen binnen Nederland.

5 Risicomanagement

Belangrijkste risico's en ontwikkelingen 2023

Jaarlijks inventariseren we de risico's en leggen we de prioriteiten op dit gebied vast in een beleidsplan. De 3 gebieden waarop PMT de belangrijkste risico's loopt, zijn:

- **Financieel risico en solvabiliteitsrisico:** het solvabiliteitsrisico is het belangrijkste risico voor PMT. Dit risico wordt mede bepaald door de financiële risico's die PMT loopt in de beleggingsoperatie. Met de fluctuaties in de rente gedurende 2023 fluctueerde ook de dekkingsgraad van PMT. Mede door het hogere niveau van de rente gedurende het jaar hebben we de pensioenaanspraken met 3,2% kunnen verhogen.
- **Strategische risico's en toekomstige pensioenuitvoering:** we hebben MN opdracht gegeven om de pensioenadministratie fundamenteel te vernieuwen. In 2019 is gestart met een nieuw programma om dit te realiseren: de Nieuwe Pensioen Stroom (NPS). NPS heeft een doorlooptijd van enige jaren. Zie ook de paragraaf 'Vernieuwing pensioenadministratie' verderop in dit hoofdstuk en het hoofdstuk 'Vooruitblik'. Daarnaast is in 2023 een programma gestart om de nieuwe pensioenregeling onder de Wtp te kunnen invoeren. Door het programmamanagement worden de risico's die hiermee samenhangen gemonitord en zoveel als mogelijk gemitigeerd.
- **Uitvoeringsrisico:** voor de realisatie van de kwalitatieve ambities in relatie tot de pensioenuitvoering zijn we in grote mate afhankelijk van de performance en risicobeheersing bij MN. In dit kader zijn de uitbestedingskaders aangescherpt en monitoren we de naleving daarvan nauwgezet. Daarnaast is de risicomanagement-functie bij MN verstevigd. We vragen van deze functie een onafhankelijk oordeel over de risicobeheersing bij MN, zowel voor de reguliere gang van zaken als voor strategische projecten als NPS en Wtp.

In 2023 brachten we de volwassenheid van het risicomanagement van PMT opnieuw naar een hoger niveau. De conclusie van een onderzoek dat KPMG in 2022 en 2023 heeft uitgevoerd naar de volwassenheid van het risicomanagement is dat PMT het risicomanagement goed op orde heeft.

De in 2023 geactualiseerde risicoanalyses geven gezamenlijk een integraal beeld van de risico's van PMT op strategisch, financieel- en niet-financieel niveau en ten aanzien van juridische, omgevings- en integriteitsrisico's.

De sleutelfunctiehouders risicobeheer, actuariaat en interne audit gaven in 2023 hun rol onder andere vorm via jaarrapportages, risico-opinies en uitgevoerde audits. Daarnaast lichtten zij hun visie toe in de bestuurs- en commissievergaderingen.

PMT-risicoraamwerk

Belangrijke elementen van het PMT-risicoraamwerk zijn:

- We vertalen de pensioenambitie in kwantitatieve en kwalitatieve zin. De risicohouding en -strategie zijn leidend bij het concretiseren en realiseren van de ambitie. We bepalen de kwantitatieve ambitie, de benodigde rendementen en de hoogte van de kostendekkende premie mede op basis van de uitkomsten van strategische studies zoals ALM-studies, optimalisatiestudies en stress-scenario's.

- We onderkennen verschillende rollen en verantwoordelijkheden in het kader van risicomanagement en we sluiten aan bij de zogenaamde '3 lines' principes. Het bestuur en de bestuurscommissies op het gebied van vermogensbeheer en pensioenbeheer vormen daarbij de eerste lijn, de risicomanagement functie de tweede lijn en de interne audit functie de derde lijn. De inrichting is geformaliseerd in beleid en procedures. Een periodieke evaluatie van het risicoraamwerk en de effectiviteit daarvan is onderdeel hiervan.
- Veel van de niet-financiële risico's van PMT hebben betrekking op de uitvoeringsorganisatie MN en worden daar beheerst. We monitoren de adequate uitvoering van de risicomanagementfunctie bij MN op grond van vooraf vastgestelde criteria. Onderdeel hiervan zijn de periodieke performance en de risico- en compliance rapportages, rapportages over de uitkomsten van uitgevoerde audits bij MN en de jaarlijkse ISAE 3402 rapportages van MN. Op basis van onder meer deze rapportages sturen we daar waar nodig bij door het aanscherpen van de kaders, risicobereidheid en performance eisen. Zie hiervoor ook de paragraaf 'Uitvoering bij MN' verderop in dit hoofdstuk.

De risicostrategie van PMT is verbonden aan de vraag of een risicocategorie kan bijdragen aan waardecreatie. Voor risico's die bijdragen aan waardecreatie zal onze risicostrategie gericht zijn op het bewust en beheerst nemen van risico's en zal de risicobereidheid meestal hoger dan laag zijn.

Hierbij geldt altijd het principe: we nemen niet meer risico dan nodig is om het benodigd rendement te behalen. Als het nemen van meer risico niet leidt tot meer rendement – zoals het geval is bij integriteits- en niet-financiële risico's – zal onze risicostrategie gericht zijn op het voorkomen of beperken van de mogelijkheid dat de risico's zich voordoen en daarmee is de bereidheid in principe altijd laag. Slechts als de kosten van de beheersing groter zijn dan het risico zelf, kunnen we besluiten om het risico (tijdelijk) te accepteren.

De risicomanagementprocessen stellen ons in staat om op een efficiënte en effectieve manier de risico's te identificeren, te beheersen en te monitoren. Op deze manier controleren we of de risico's in lijn zijn met de risicobereidheid die we vooraf hebben bepaald. Als dat niet het geval is, dan sturen we bij, ook wanneer zich stress-scenario's voordoen.

Beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare risico's

Er zijn verschillende risico's die de financiële positie van PMT kunnen bedreigen. Sommige risico's kunnen we zelf beïnvloeden, maar andere niet. We hebben bijvoorbeeld geen invloed op de ontwikkeling van de financiële markten of de ontwikkeling van de levensverwachting. Beide risico's kunnen echter wel een fors effect op het fonds hebben. Hoewel deze externe factoren niet stuurbaar zijn, brengen we ze wel in beeld en hebben ze een plek in ons risicoraamwerk. We nemen dan maatregelen om de negatieve effecten zo veel mogelijk te beperken. Het raamwerk vormt een structureel onderdeel van de beheersing van de risico's van het beleggingsbeleid, het pensioenbeheer en andere niet-financiële risico's van PMT.

Uitvoering bij MN

Ook in 2023 hebben we vrijwel alle operationele activiteiten op het gebied van pensioen-uitvoering en vermogensbeheer uitbesteed aan MN. De beheersing van het uitbestedingsrisico is daarmee van groot belang en is verankerd in een uitbestedingsbeleid. Daarbij maken we onderscheid tussen de gebruikelijke onderdelen als de monitoring van de lopende uitbesteding (met behulp van diverse rapportages, service level agreements) en jaarlijkse overeenkomsten als het beleggingsplan. Ook de ISAE 3402 verklaring die ziet op de financiële verslaglegging laat zien in hoeverre MN de lopende uitvoering conform onze wensen en eisen uitvoert.

Sinds de verzelfstandiging van MN in 2001 hebben we de sturing van de uitvoeringsrelatie steeds aangepast aan de ontwikkelingen in de maatschappij, de ontwikkelingen in de sector Metaal & Techniek en de ontwikkelingen van de MN-organisatie. Door het beleid mee te ontwikkelen in de tijd blijven we in control over de uitbestedingen en de hiermee samenhangende risico's.

Dit uit zich onder andere in de nauwe betrokkenheid van PMT bij het bepalen van de strategische projectkalender van MN. We volgen de verhoging van het volwassenheidsniveau van de risicobeheersing bij MN nauwlettend om te beoordelen of deze voldoet aan de verwachtingen.

Risicomanagement bij MN

We steunen bij de risicobeheersing ook op het risicobeheer zoals dat bij MN is ingericht. MN voert immers de belangrijkste operationele processen voor ons uit (vermogensbeheer en pensioenbeheer). Het is daarbij essentieel dat de risicomanagementfunctie onafhankelijk binnen de MN-organisatie is geplaatst. We hebben de relatie met de risicomanagement functie van MN in 2023 verder geïntensiveerd om de risicobeheersing met name rondom de strategische verandertrajecten te verbeteren.

Integriteitsrisico

Risicomanagement heeft ook betrekking op het bewaken van de integriteit. Zowel in februari 2023 als in februari 2024 hebben we de Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA) bestuurlijk gereviewd en opnieuw vastgesteld. Voor beide jaren is de conclusie dat de geïdentificeerde risicogebeurtenissen nog actueel en volledig zijn en zijn de mitigerende maatregelen voldoende. Begin 2025 zal de SIRA in zijn geheel opnieuw worden uitgevoerd. PMT is eindverantwoordelijk voor alle werkzaamheden die MN namens PMT uitvoert. We verzekeren ons er daarom van dat MN voldoende in control is over de integriteitsrisico's die MN loopt bij het uitvoeren van de werkzaamheden voor PMT en dat MN ook de integriteitregels van PMT in acht neemt. We doen dit door aan MN Compliance kenbaar te maken welke elementen van het *legal framework* – inclusief integriteitsrisico's – we gemonitord willen zien.

MN voert structureel SIRA's uit voor de verschillende bedrijfsonderdelen en daar waar actie vereist is, monitoren de compliance functie van zowel MN als wijzelf de opvolging daarvan. We zijn met MN overeengekomen dat MN jaarlijks verantwoording aflegt over de beheersing van de door MN geïnventariseerde integriteitsrisico's. MN doet dit via een verklaring integriteit, waarin MN verklaart dat genoemde risico's in het verslagjaar beheerst en waar nodig gemitigeerd zijn, gebaseerd op de uitvoering van het compliance monitoringsplan. Ook voor 2023 is deze verklaring van MN ontvangen.

Compliance

Een externe compliance officer monitort voor ons de beheersing van de integriteitsrisico's, naleving van onder andere de [PMT gedragscode](#) en insiderregeling en compliance met wet- en regelgeving. De externe compliance officer doet dat op basis van een jaarlijks door het bestuur vastgesteld compliance programma. Elke vier maanden ontvangen we een rapportage met de uitkomsten van zijn werkzaamheden. De externe compliance officer monitort ook de werking van de afdeling compliance van MN.

Wat betreft compliance zijn er 2 belangrijke ontwikkelingen op het vlak van wet- en regelgeving: de verdere voorbereiding op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel via de implementatie van de Wet toekomst pensioenen en de eerste voorbereiding op de implementatie van DORA (Digital Operational Resilience Act). DORA is een Europese richtlijn (verordening) die de financiële sector in de EU beter moet beschermen en weerbaarder maken tegen de toenemende cyberrisico's, zoals cyberaanvallen en datalekken. De implementatiedatum is 17 januari 2025.

Naleving AVG en gedragslijn verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen Pensioenfederatie

In het kader van de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG) hebben we sinds 2018 een privacy officer aangesteld, die toezicht houdt op de naleving van de AVG-richtlijn.

We onderschrijven de gedragslijn Verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen van de Pensioenfederatie en zorgen voor de naleving daarvan. We monitoren deze gedragslijn ook bij uitvoeringsorganisatie MN. Hiervoor vindt regulier afstemming en overleg plaats met de functionaris gegevensbescherming van MN.

In 2023 was er 1 meldingsplichtig datalek bij de uitvoeringsorganisatie. Dit is gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. In totaal waren er 22 datalekken. De meeste datalekken zijn veroorzaakt door menselijk handelen. Een verkeerd mailadres of verouderd postadres zijn de voornaamste oorzaken. Het aantal meldingen in 2023 ligt fors lager dan in 2022. Dit komt mede door de continue online awareness-software (WoW-app) die ter beschikking staat aan de medewerkers van de uitvoeringsorganisatie.

6 Communicatie en klantbediening

Proactieve media-aanpak

We willen een duidelijk profiel in de media, dat is ook wat verwacht mag worden van een van de grootste pensioenfondsen van Nederland. Ook onze achterban verwacht een actieve, heldere en voor de sector Metaal & Techniek herkenbare rol van ons. We voeren een proactief mediabeleid waarin de visie van PMT op belangrijke pensioenvraagstukken en het beleggingsbeleid duidelijk voor het voetlicht wordt gebracht.

In deze tijd, waarin het vertrouwen in pensioenfondsen laag is en men zich afvraagt wat het nieuwe stelsel voor hen straks betekent, vinden we het nóg belangrijker een proactieve media-aanpak te hebben. We willen laten zien en horen waarom en hoe we de overstap naar een nieuw stelsel maken. Dat is belangrijk voor het draagvlak van onze werkgevers en deelnemers. Het verlenen van een toeslag blijkt ook bij te dragen aan vertrouwen in het toekomstige pensioen. Uit onderzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid naar de verleende toeslagen door pensioenfondsen in 2023 blijkt dat het vertrouwen was toegenomen na het toekennen daarvan.

PMT in de media

Een nieuwe voorzitter voor PMT

Per 1 januari 2023 heeft de nieuwe werknemersvoorzitter Eunice Bronswijk het stokje overgenomen van Jos Brocken. In een interview in het Algemeen Dagblad en via zijn [blog](#) neemt hij afscheid en introduceert Eunice.

Samenwerking PMT/MN/PGGM

We maakten in 2023 bekend dat we samen met MN en PGGM de mogelijkheid van een gezamenlijk pensioenbedrijf onderzochten. Een belangrijk initiatief dat er uiteindelijk toe heeft geleid dat het bestuur van PMT in december 2023 heeft besloten het [mandaat voor de pensioenuitvoering](#) per 1 juli 2024 onder te brengen bij PGGM.

Terry Troost, werkgeversvoorzitter PMT: *“Het is een unieke stap dat twee grote uitvoeringsorganisaties de krachten bundelen voor pensioenuitvoering. Het mandaat voor vermogensbeheer blijft bij MN. Voor PMT is het van groot belang dat de dienstverlening aan onze deelnemers en werkgevers optimaal is, zowel in kwaliteit als in kostenbeheersing. We zijn ervan overtuigd dat PMT daar in deze nieuwe situatie profijt van gaat ervaren. Daarom zijn we enthousiast over deze samenwerking en zien we de toekomst vol vertrouwen tegemoet.”*

Toeslagverlening (indexatie) 2024

Dankzij de versoepeling van wet- en regelgeving konden we een toeslag verlenen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105%. Dat betekende voor onze deelnemers dat er in het laatste anderhalf jaar sprake was van een toeslagverlening van 1,29% per 1 oktober 2022 en van 4,2% per 1 januari 2023. Met de 3,2% (die in juni 2024 wordt verleend) erbij is dat al met al 8,69%. Op deze toeslagverlening is geen terugwerkende kracht van toepassing.

Investerings in Europese windmolenparken

We hebben laten zien hoe we bijdragen aan onze klimaatdoelstelling van 2050 door onder andere te investeren in bestaande windmolenparken op het vasteland van Zweden. We beleggen in de techniek en oplossingen die nodig zijn voor het realiseren van een koolstof arme economie. Met dit soort investeringen kunnen we een positieve en proactieve bijdrage leveren aan de CO₂-reductie. We hebben nadrukkelijk gekozen voor het thema energietransitie omdat het goed past bij de sector Metaal & Techniek en daarmee bij PMT.

Investerings in Nederlandse technologiebedrijven

We willen ook bijdragen aan duurzame werkgelegenheid en welvaart door het aanjagen van innovatie. Dat doen we onder andere door beschikbaarheid en toegang tot durfkapitaal in alle levensfasen van startup tot scale-up. Met impactinvesteringen zoals deze realiseren we dat. Goed voor onze sector en voor onze deelnemers.

Wet toekomst pensioenen

We sloten het jaar 2023 af met een dekkingsgraad van 105,8%. Een spannend jaar met onzekerheden voor onze deelnemers en gepensioneerden én voor PMT. Het was de vraag hoe de behandeling van de Wet toekomst pensioenen zou verlopen en of er nogmaals een toeslagverlening in zicht zou komen. We hebben vertrouwen gehouden in de toekomst van ons pensioenstelsel en houden onze koers richting de invoering van de Wtp vast.

“Er is ook geen weg terug”, stelt Terry Troost, voorzitter namens de werkgevers bij het fonds. “We hebben onze werkgevers en deelnemers meegenomen in de ontwikkelingen en komende veranderingen, en er wordt hard gewerkt aan de ICT ter voorbereiding op de invoering van de wet.”

Pensioencommunicatie

We willen als PMT graag aansluiten bij de wensen, behoeften en verwachtingen van onze doelgroepen: de deelnemers, de gepensioneerden en de werkgevers. We hebben goed in beeld wat zij van ons verwachten.

Verwachtingen werkgevers

Administratief gemak
Een goed geregeld pensioen voor de medewerkers
PMT ontzorgt door medewerkers te informeren over hun pensioen
PMT houdt de werkgever op de hoogte van pensioenzaken die de medewerkers raken

Verwachtingen deelnemers en pensioengerechtigden

Een koopkrachtbestendige pensioenuitkering
Goede en tijdige informatie over persoonlijke pensioenzaken in begrijpelijke taal
Proactieve benadering door PMT
Adequate en vriendelijke hulp bij contact met PMT
Gemakkelijk pensioenzaken regelen
Het kunnen kiezen van een voorkeurskanaal voor communicatie met PMT

In 2023 hebben we ons beleidsplan Communicatie & Klantbediening herijkt voor de periode 2023 – 2025 om nog meer invulling te geven aan deze wensen en verwachtingen. We zetten daarvoor diverse communicatiemiddelen in. Van brede, algemene pensioencommunicatie tot en met persoonlijk contact met onze pensioenconsulenten. Met als belangrijkste doel dat onze doelgroepen snel en makkelijk de informatie vinden die zij nodig hebben, via het kanaal van hun voorkeur. We meten continu en via diverse methodes of we daarin slagen.

Algemene pensioencommunicatie

Onze algemene pensioencommunicatie is gericht op brede informatie over pensioenen en de beleggingen van PMT, het nieuwe pensioenstelsel, de levensgebeurtenissen die invloed hebben op het pensioen en – in het kader van keuzebegeleiding – mogelijke pensioenkeuzes bij pensionering. Het belangrijkste doel van deze communicatie is het verhogen van het pensioenbewustzijn. We gebruiken daarvoor verschillende communicatiemiddelen.

Nieuwsbrieven

We versturen doorgaans 1x per maand een nieuwsbrief naar ruim 145.000 actieve deelnemers, zo'n 91.000 pensioengerechtigden en meer dan 36.000 ex-deelnemers. Het gaat om mensen van wie een emailadres bekend is én die zich hebben aangemeld voor de nieuwsbrief. Werkgevers ontvangen 8x per jaar een nieuwsbrief. Dit is afwisselend een algemene nieuwsbrief en een factuurspecial, wanneer de kwartaalfactuur is verzonden.

Pensioenjournaal en pensioenmagazine

Het pensioenjournaal en -magazine zijn onderdeel van de wettelijk verplichte communicatie en worden 2x per jaar naar alle actieve deelnemers en pensioengerechtigden gestuurd. Dat doen we waar mogelijk digitaal. Het magazine wordt goed gewaardeerd.

Gepensioneerdenbijeenkomsten

Voor pensioengerechtigden organiseerden we ook in 2023 weer 5 bijeenkomsten, verspreid door Nederland. Met deze bijeenkomsten geven we op een persoonlijke manier informatie aan deze doelgroep, geven we hen de mogelijkheid om persoonlijk in gesprek te gaan met bestuursleden en bevorderen we de sociale interactie tussen de pensioengerechtigden.

Daarnaast hebben we in het kader van keuzebegeleiding een pilotbijeenkomst gehouden voor deelnemers die richting de pensioenleeftijd gaan. Deze werd hoog gewaardeerd (8,9) wat aanleiding is om deze pilot in 2024 verder door te zetten.

Webinars en online uitzendingen

Webinars en online uitzendingen bieden de mogelijkheid om op een persoonlijke manier grotere groepen deelnemers te bereiken over complexe onderwerpen, waaronder over het nieuwe pensioenstelsel.

Webinar 'Pensioen in Zicht'

Doelgroep	deelnemers die over een aantal jaar met pensioen gaan
Datum	26-01-2023
Aantal uitnodigingen	79.573
Aantal aanmeldingen	8.071
Aantal kijkers	3.762
Aantal terugkijkers	916
Gemiddelde kijktijd	45 min
Waardering	8,0

Dit webinar is gehouden omdat vanaf januari 2023 deelnemers weer gebruik konden maken van de regeling vervroegd uittreden (RVU) zoals deze was afgesproken in de Cao Metaal & Techniek. De consultants kregen veel vragen over de RVU en de mogelijkheden om deze met pensioen aan te vullen

Online uitzending nieuwe pensioenstelsel

Doelgroep	werkgevers
Datum	30-11-2023
Aantal uitnodigingen	14.013
Aantal aanmeldingen	2.401
Aantal kijkers	1.197
Aantal terugkijkers	315
Gemiddelde kijktijd	42 min
Waardering	7,9

In deze online uitzending stond het nieuwe pensioenstelsel centraal: 2 bestuursleden vanuit de werkgeversdelegatie gaven hierover uitleg. Via de chat konden kijkers vragen stellen.

Online uitzending nieuwe pensioenstelsel (Pensioenuitnodiging)

Doelgroep	deelnemers en pensioengerechtigden
Datum	30-11-2023
Aantal uitnodigingen	309.563
<small>(189.090 deelnemers, 120.473 pensioengerechtigden)</small>	
Aantal aanmeldingen	13.823
Aantal kijkers*	3.651
Aantal terugkijkers	6.460
Gemiddelde kijktijd	33 min
Waardering	7,7

* niet adequaat vanwege uitval door technisch probleem

In deze online uitzending stond het nieuwe pensioenstelsel centraal: 2 bestuursleden vanuit de werknemers- en pensioengerechtigden delegatie gaven hierover uitleg. Via de chat konden kijkers vragen stellen.

Contentformats life events en keuzebegeleiding

Om meer aandacht te geven aan de pensioenkeuzes die er zijn bij de verschillende levensgebeurtenissen en het met pensioen gaan, hebben we verschillende contentformats ontwikkeld, zoals video's met consulenten, social media posts 'De consulent antwoordt', interviews en het Pensioenwoordenboek. Elke maand geven we aandacht aan 1 life event en 1 pensioenkeuze bij 'met pensioen gaan'. De formats worden via verschillende kanalen verspreid.

Dienstverlening

Met dienstverlening bedoelen we alle interacties, processen en activiteiten die er zijn met onze doelgroepen: van het eerste contact tot en met de daaropvolgende ervaringen. Ook op dit gebied willen we aan de wensen en verwachtingen van onze doelgroepen voldoen.

Uniforme Pensioenaangifte (UPA)

Helaas moest de aangekondigde introductie van de vereenvoudigde Uniforme Pensioen Aangifte (UPA) worden uitgesteld. Wel konden we een aantal verbeteringen doorvoeren waaronder de maandfacturering, de betaaltermijn en de jaarlijkse salarisopgave. Ook werd een nieuw werkgeversportaal ingericht.

Website en portalen

De website en de portalen – zowel voor deelnemers als werkgevers – zijn de belangrijkste communicatiekanalen. Daar staat alle niet-gepersonaliseerde pensioeninformatie (website) en alle gepersonaliseerde pensioeninformatie (portalen) inclusief de mogelijkheid om berekeningen uit te kunnen voeren door deelnemers (de pensioenplanner).

Deelnemers kunnen gepersonaliseerde informatie van alle pensioenen inzien via de website mijnpensioenoverzicht.nl of de app Pensioenchecker. Belangrijke verbeteringen dit jaar waren een redesign van de homepage, een nieuwe manier voor het aanbieden van beleggingsinformatie en een verdere ontwikkeling van de chatbotdialogen, met name op het vlak van levensgebeurtenissen en pensioenkeuzes. We bieden hiermee gelaagd meer gebruiksgemak en een verbeterde toegankelijkheid van voor veel mensen ingewikkelde informatie.

Email campagnes

Digitale communicatie met de verschillende doelgroepen is snel, makkelijk, kosten efficiënt en milieubewust. Daarvoor zijn er emailadressen nodig. Het aantal emailadressen loopt wel iets op, maar het gaat traag. In 2023 voerden we dan ook meerdere campagnes uit om emailadressen te verzamelen.

Digitalisering: automatische emailbehandeling

In 2023 hebben we gewerkt aan het project 'automatische emailbehandeling'. Met een 'email bot' kunnen we email-berichten (semi)automatisch laten beantwoorden via Artificial Intelligence (AI), zonder handmatige handelingen. Stapsgewijs breiden we de automatische emailbehandeling verder uit.

Kennissessies werkgevers

In 2023 hebben we extra geïnvesteerd in de contacten met de werkgevers, onder meer via kennissessies voor deze doelgroep. Tijdens deze kennissessies werd aandacht gegeven aan PMT in het algemeen, de administratieve afhandeling voor werkgevers en de Wtp. Gezien de grote belangstelling voor de sessies en de waardering ervan (gemiddeld een 8) zetten we deze kennissessies in 2024 voort.

Deelnemers geven hun mening

Wij willen graag weten wat deelnemers, gepensioneerden en werkgevers denken over PMT en wat zij van PMT vinden. Daarom houden we reguliere onderzoeken om zowel het imago van PMT te meten en hoe de doelgroepen onze dienstverlening ervaren. De feedback gebruiken we om de dienstverlening te verbeteren. Structureel meten we de algemene waardering, de klantreizen en de verschillende contactmomenten, zowel per telefoon als per email. Sinds 2023 meten we ook alle contactmomenten met de consultants. Ook zijn we in 2023 gestart met een nieuw online klantenpanel onder de naam 'Praat mee met PMT'.

Persoonlijke contact

Een belangrijk onderdeel van onze dienstverlening is persoonlijk contact met onze doelgroepen. Het gaat dan vooral om het beantwoorden van vragen via onze afdeling Klanteninformatie (voor deelnemers) of onze afdeling Accountbeheer (voor werkgevers). Voor pensioenvraagstukken op persoonlijk of zakelijk vlak zijn er onze pensioenconsulenten voor werkgevers en deelnemers.

Pensioenconsulenten

Voor pensioenvraagstukken op persoonlijk of zakelijk vlak zijn er onze pensioenconsulenten (10 voor werknemers en 4 voor werkgevers). Het aantal persoonlijke gesprekken steeg in 2023, mede door de invoering van de RVU-regeling voor de Metaal & Techniek. Daarnaast investeerden we extra in de contacten met werkgevers.

PMT Pensioenconsulenten	2023	2022
Aantal gevoerde gesprekken	3.093	2.327
Afgehandelde telefonische en schriftelijke vragen	19.967	20.382
Aantal afgelegde bedrijfsbezoeken	319	259
Gemiddelde waardering werknemersconsulenten *	8,5	--
Gemiddelde waardering werkgeversconsulenten *	8,8	--

* De gemiddelde waardering wordt sinds 2023 gemeten.

Aandacht voor innovatie

De ontwikkeling van techniek, met bijvoorbeeld gebruik van data en Artificial Intelligence, biedt ook voor de pensioensector mogelijkheden en kansen om de persoonlijke dienstverlening te verbeteren. We willen inspelen op deze ontwikkelingen en uiteraard op de wensen en behoeften van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers.

Om het pensioenbewustzijn te verhogen en gemak in de dienstverlening te bieden, zijn we met het innovatielab 'Mlab' van MN op zoek naar mogelijke technologische oplossingen, bijvoorbeeld de mogelijkheden om pensioeninformatie via kanalen van derden te verspreiden of dit te koppelen aan de interne communicatie van werkgevers. Ook kijken we naar het via een tool inzichtelijker maken van de gevolgen van echtscheiding voor het pensioen. Deze initiatieven lopen in 2024 door.

Klachten en geschillen

We streven ernaar de pensioenregeling naar tevredenheid van alle deelnemers en werkgevers uit te voeren. Toch kan het gebeuren dat er een verschil van inzicht ontstaat. Ook dan willen we laagdrempelig en betrokken zijn. De klachten- en bezwarenprocedure van PMT voorziet daarin en kent ook de mogelijkheid om in bepaalde situaties gehoord te worden door een commissie. Dit hoorrecht geeft de deelnemer een extra mogelijkheid om de omstandigheden van zijn of haar geval nader toe te lichten.

In december 2023 is de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP) door de overheid aangewezen als organisatie om geschillen te behandelen. Als de klachtenprocedure van PMT niet tot bevredigende uitkomsten leidt, kunnen belanghebbenden zich in veel gevallen tot deze nieuwe instantie wenden. Er is dan sprake van een geschil. De nieuwe instantie is bedoeld als laagdrempelig alternatief voor de rechtbank. Vanaf 1 januari 2024 kunnen deelnemers met hun geschil terecht bij de Geschillen Instantie Pensioenfondsen (GIP) of naar de burgerlijke rechter.

Wij hebben eind 2023 de interne klachtenprocedure herzien als gevolg van gewijzigde wetgeving en de komst van de geschilleninstantie. Het verantwoordingsorgaan heeft advies uitgebracht over de nieuwe procedure die wij per 2024 hanteren. Wij hebben ons ook officieel aangesloten bij de geschilleninstantie. PMT committeert zich door het ondertekenen van een gedragslijn ook aan bindende uitspraken van GIP.

We hanteren 'elke uiting van ongenoegen' als definitie voor een klacht. Op 1 januari 2023 zijn we gestart met het registreren van klantsignalen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen positieve klantsignalen (complimenten) en negatieve klantsignalen (klachtsignalen): een uiting van ongenoegen die in 1 keer kan worden opgelost of afgedaan. In 2023 zijn 7.735 klantsignalen geregistreerd.

Als we klachten niet direct in 1 keer – naar tevredenheid van de deelnemer – kunnen afhandelen, is er sprake van een geëscaleerde klacht. We proberen de geëscaleerde klachten vervolgens zoveel mogelijk op te lossen. In 2023 hebben we 262 klachten behandeld. Dit is een daling ten opzichte van 2022 (282 klachten). Klachten die we niet in onderling overleg kunnen oplossen, monden uit in een geschil. Tot 1 januari 2024 konden deelnemers met hun geschil naar de Ombudsman Pensioenen of naar de burgerlijke rechter.

Geëscaleerde klachten		Geschillen*
Administratie	Bestuur	
13	8	5

* Inclusief Ombudsmandossiers

De invoering van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) op 1 juli 2023 leidde daarnaast tot een grote instroom van pro forma bezwaren over de komst van een nieuw pensioenstelsel en het invaren van de pensioenrechten. In 2023 hebben we in totaal 486 pro forma bezwaren ontvangen.

7 Een nieuw pensioenstelsel (Wtp)

Op 30 maart 2022 verscheen het wetsvoorstel 'Wet Toekomst Pensioenen' (Wtp). Na een uitgebreide behandeling in de Tweede Kamer is het wetsvoorstel op 22 december 2022 aangenomen. Vervolgens heeft de Eerste Kamer zich in 2023 gebogen over het wetsvoorstel en dit op 30 mei 2023 aangenomen. Dat was later dan gehoopt, waarmee druk op het tijdpad van de invoering van de nieuwe pensioenregeling is ontstaan.

De Wtp is ingegaan per 1 juli 2023. De uiterste datum waarop een pensioenfonds kan overgaan naar het nieuwe pensioenstelsel is 1 januari 2028. In het verslagjaar stonden voor ons, samen met de Vakraad (waarin de sociale partners in de sector Metaal & Techniek zijn verenigd), de voorbereidingen voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en het daarbij vormgeven van een nieuwe pensioenregeling voorop.

Aanpak PMT: beheerste transitie naar de nieuwe pensioenregeling

De implementatie van de nieuwe pensioenregeling is een complex en langdurig traject. Om de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel zorgvuldig te kunnen uitvoeren, hebben we een plan van aanpak opgesteld om te zorgen voor een gestructureerd, zorgvuldig en tijdig proces. Deze aanpak raakt zowel de invulling van de door sociale partners gekozen premieovereenkomst als het beleid, besluitvorming, de uitvoering en de uitbesteding van het pensioenfonds.

Met dit plan van aanpak willen we ervoor zorgen dat we:

- De opdracht van sociale partners van de sector Metaal & Techniek kunnen aanvaarden en uitvoering kunnen geven aan de door de sociale partners overeengekomen solidaire pensioenregeling.
- Een evenwichtige transitie kunnen vormgeven (inclusief de afspraken over invaren van opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten, compensatie, etc.).
- De pensioenregeling kunnen uitvoeren binnen een integere en beheerste bedrijfsvoering.
- De wijzigingen in de gehele keten van de bedrijfsvoering volledig en tijdig hebben geïmplementeerd.
- De belanghebbenden correct, tijdig en volledig informeren over de komende wijzigingen.

De implementatie van de nieuwe pensioenregeling kent een doorlooptijd van meerdere jaren. We hebben daarom bestuursvergaderingen ingericht specifiek voor Wtp-gerelateerde onderwerpen en bespreken hier de ontwikkelingen van de voortgang Wet toekomst pensioenen. Onderdeel daarvan waren meerdere (beeldvormende) sessies met het bestuur.

Sociale partners geven pensioenregeling vorm

De sociale partners in de sector Metaal & Techniek moeten met elkaar onderhandelen over de inhoud van de nieuwe pensioenregeling. PMT biedt hen ondersteuning om tot besluitvorming te komen over hoe de nieuwe pensioenregeling eruit moet komen te zien en hoe de overstap naar het nieuwe stelsel moet gaan verlopen. Dat doen we onder meer via kennissessies en het maken van verkennende berekeningen.

Het onderhandelingsproces van sociale partners is in het voorjaar van 2023 gestart. Omdat de definitieve wet- en regelgeving pas per 1 juli 2023 bekend was, duurde dit onderhandelingstraject langer dan gehoopt. Daarnaast zijn er verschillende belangrijke wijzigingen in het nieuwe pensioenstelsel ontstaan.

Naast het overgaan naar persoonlijke pensioenvermogens vraagt met name het afschaffen van de doorsneesystematiek, het beschermen van uitkeringen in het nieuwe pensioenstelsel en het vormgeven van het nabestaandenpensioen veel aandacht en rekenwerk.

Ook is in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioencontract belangrijk hoe het aanwezige pensioenvermogen wordt verdeeld op moment van 'invaren' (de overgang van de oude rechten naar nieuwe pensioenregeling). Daarbij moet vermogen worden verdeeld onder andere over de solidariteitsreserve, compensatie voor het afschaffen van de doorsneesystematiek en de persoonlijke pensioenvermogens. Zowel de Vakraad als PMT moeten aangeven wat een evenwichtige verdeling is van het vermogen van het pensioenfonds op het moment van overgang. We moeten als PMT dit ook goed kunnen onderbouwen met robuuste berekeningen. Belangrijke pijlers voor de inrichting van het toekomstige beleggingsbeleid (de zogenaamde 'lifecycle' in de Wtp) zijn de uitkomsten van het risicobereidheidsonderzoek onder onze deelnemers (zie ook de paragraaf 'Vermogensbeheer' verderop in dit hoofdstuk). Al deze aspecten maken de vormgeving van een nieuwe pensioenregeling tot een ingewikkeld en tijdrovend traject.

Desondanks zijn er goede vorderingen gemaakt in 2023. Net voor het einde van het jaar hebben de sociale partners overeenstemming bereikt over de hoofdlijnen van de nieuwe pensioenregeling. Dit was niet alleen voor ons een belangrijk gegeven, maar ook voor onze uitvoeringsorganisaties MN en (per 1 juli 2024 ook) PGGM. Hiermee is helder geworden welke eisen er zijn voor de administratie en kan de bouw ervan beginnen.

Het hoofdlijnenakkoord is door sociale partners begin 2024 verder uitgewerkt in een transitieplan. Daarbij hebben sociale partners ook aandacht voor het wettelijk hoorrecht voor verenigingen van pensioengerechtigden en voor verenigingen van voormalige deelnemers van pensioenfonds. Deze verenigingen hebben de mogelijkheid gekregen om aan sociale partners een oordeel te geven over het voorstel hoe de huidige pensioenen worden omgezet naar de nieuwe regels van de Wtp. In de sector Metaal & Techniek is er op dit moment één vereniging van pensioengerechtigden: VG-PMT. De Vakraad heeft VG-PMT in 2024 uitgenodigd voor een hoorzitting.

Het transitieplan is in april 2024 gereed gekomen. We zijn verheugd dat deze belangrijke mijlpaal is bereikt door sociale partners en hebben het plan inmiddels ontvangen. We gaan nu toetsen of het plan uitvoerbaar, uitlegbaar, evenwichtig en financieel goed onderbouwd is. Dit proces willen we voor het einde van 2024 afronden. Ondertussen werken we op volle sterkte verder aan de voorbereidingen om over te kunnen stappen naar de nieuwe regeling.

Pensioenbeheer

Voor Pensioenbeheer zijn we in belangrijke mate afhankelijk van de afspraken die sociale partners uiteindelijk met elkaar maken. In 2023 hebben we ter voorbereiding daarop intensief overleg gevoerd met MN en onze toekomstige uitvoerder PGGM voor pensioenbeheer om vast te stellen wat wel en niet realiseerbaar is in de administratieve systemen. Ook hebben we inzicht in de impact van de overgang naar het MAP-systeem voor ons Wtp-programma.

Een ander belangrijk aandachtspunt in 2023 was het opstellen van het Business Transformation Plan (BTP). Dit programma richt zich met name op de connectie van vermogensbeheer en pensioenbeheer en de communicatie naar deelnemers. Ook hiermee bereiden we ons voor op de nieuwe regels die voortvloeien uit de Wtp.

Vermogensbeheer

Omdat in het nieuwe stelsel de pensioenuitkering sterker afhankelijk is van de behaalde beleggingsrendementen – die positief of negatief kunnen uitpakken – hebben we in 2022 een onderzoek gedaan om inzicht te krijgen in de mate waarin onze deelnemers risico's kunnen en willen lopen met de beleggingen voor hun pensioen(kapitaal). Dit zogenaamde risicobereidheidsonderzoek hebben we gehouden onder alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De resultaten van dit onderzoek zijn in 2023 verwerkt en dienen als input voor de besluitvorming rondom het vaststellen van een lifecycle voor het beleggingsbeleid in 2024.

Risicomanagement

De risicomanagement functie is integraal onderdeel van het besluitvormingsproces binnen het Wtp-programma. We vullen deze rol in volgens het reguliere risicomanagementbeleid van PMT. De belangrijkste instrumenten hierbij zijn het dynamische risicomanagement en de risico-opinie. Daarnaast vervult de sleutelfunctiehouder risicobeheer specifieke taken binnen het Wtp-programma, in lijn met de wettelijke vereisten.

Communicatie

Ons belangrijkste communicatiedoel voor de Wtp is alle doelgroepen zoveel mogelijk meenemen in het proces en de stappen naar het nieuwe stelsel. Dat doen we door belangrijke mijlpalen te communiceren (bijvoorbeeld het instemmen van de Eerste Kamer met de Wtp), maar vooral door het uitleggen van het nieuwe stelsel: welke veranderingen komen er, waarom is dat en wat kunnen onze doelgroepen de komende periode verwachten.

De Wtp komt in al onze communicatiemiddelen – van nieuwsbrief en webinars tot en met blogs en gepensioneerdenbijeenkomsten – op verschillende manieren terug. Daarnaast hebben we op de website een speciale pagina ingericht met achtergrondinformatie, veel gestelde vragen en een tijdslijn. Uit een onderzoek onder ruim 4.000 van onze actieve deelnemers blijkt dat bijna 40% van onze doelgroepen niet op de hoogte was van de veranderende regels voor het pensioen. De komende periode zullen we dus veel aandacht blijven besteden aan het nieuwe stelsel.

Verantwoordingsorgaan en raad van toezicht PMT

Het verantwoordingsorgaan (vo) van PMT heeft adviesrecht op een aantal besluiten die we in het kader van de Wtp nemen. Om hieraan op een effectieve manier invulling te kunnen geven én om optimale input aan het bestuur van PMT te kunnen leveren bij de invoering van het nieuwe stelsel, heeft het vo een Beoordelingskader Wtp opgesteld, waarin voor alle relevante thema's de informatiebehoefte en de beoordelingscriteria zijn vastgelegd. Aan de hand van de criteria kan het vo de voorgenomen besluiten inhoudelijk beoordelen. Dit beoordelingskader is gedeeld met het bestuur en de raad van toezicht (rvt) van PMT.

We ondersteunen het vo bij de oordeelsvorming door de Wtp-onderwerpen tijdens elke vergadering te laten terugkomen. Daarnaast is een aantal specifieke kennissessies georganiseerd. Het vo wordt tevens ondersteund door een externe deskundige.

De rvt van PMT heeft ten aanzien van de Wtp goedkeuringsrecht voor het zogenaamde 'invaren' van de oude rechten in het nieuwe pensioenstelsel en voor het vaststellen van het beleid ten aanzien van het uitvoeringsreglement (de bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst). De rvt heeft hiervoor een Toezichtvisie Wtp opgesteld, waarin is vastgelegd welke rollen de rvt voor zichzelf ziet in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en wat de rvt daarvoor nodig heeft.

De rvt beoordeelt uiteindelijk of het besluitvormingsproces zorgvuldig is doorlopen, alle relevante informatie is meegewogen in de finale besluitvorming en of de besluitvorming zorgvuldig is vastgelegd. De criteria daarvoor zijn opgenomen in de Toezichtvisie Wtp. Deze is gedeeld met het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Voor de rvt organiseren we regelmatig inhoudelijke bijpraatsessies waarvan de Wtp een belangrijk onderdeel vormt. Daarnaast heeft de rvt toegang tot alle vergaderstukken.

8 Vernieuwing pensioenadministratie

We hebben enkele jaren geleden al de ambitie uitgesproken om op het gebied van onze dienstverlening een stap vooruit te willen zetten. Een belangrijk onderdeel daarvan vormt een flexibele, robuuste pensioenadministratie die in staat is de toekomstige ontwikkelingen in de pensioensector efficiënt op te vangen.

Om dat te kunnen realiseren, waren grootschalige veranderingen nodig in de IT-structuur bij MN, de uitvoerder van ons pensioen- en vermogensbeheer. In het kader daarvan is MN in 2021 tot een samenwerking gekomen met PGGM, de pensioenuitvoerder van onder meer het pensioenfonds Zorg en Welzijn. Deze samenwerking, onder de projectnaam NPSMAP, heeft eind 2023 geleid tot de gewenste vernieuwing van de pensioenadministratie van PMT met een livegang per 1 januari 2024 op basis van het MAP-systeem van PGGM.

Onze ambitie ten aanzien van een flexibele, robuuste pensioenadministratie, die in staat is de toekomstige ontwikkelingen in de pensioensector efficiënt op te vangen, is daarmee afgelopen jaar voor een belangrijk deel gerealiseerd. MN en PGGM zijn erin geslaagd om één van de grootste pensioendatatransities in decennia – het geruisloos overzetten van meer dan een miljoen pensioenen – volledig en juist over te zetten naar het MAP-systeem voor PMT: een unieke prestatie voor de pensioensector. De eerste maanden van 2024 wijzen uit dat de continuïteit van de bedrijfsvoering geborgd is en dat de datakwaliteit goed is gebleven.

In 2024 zullen nog een aantal afrondende werkzaamheden plaatsvinden en een aantal aanvullende modules worden geïmplementeerd. We hebben er vertrouwen in dat in 2024 spoedig een stabiele bedrijfsvoering in MAP wordt bereikt en dat samen met PGGM wordt gewerkt aan het verder verbeteren van de dienstverlening aan deelnemers en werkgevers. Met dit nieuwe systeem beschikken we tevens over een goed platform voor de nieuwe pensioenregeling in de Wtp.

Risicomanagement

De risicomanagement functie was een integraal onderdeel van het besluitvormingsproces binnen het NPSMAP-traject. De rol is conform het reguliere risicomanagementbeleid van PMT ingevuld. De belangrijkste instrumenten hierbij waren het dynamische risicomanagement en de risico opinie.

Samenwerking met PGGM

Begin 2023 zijn we gestart met het bepalen van de PMT langetermijnvisie op toekomstig pensioenbeheer, inclusief de strategische opties tot samenwerking. De oriëntatie op de samenwerking tussen PFZW en PMT en tussen MN en PGGM is in het voorjaar van 2023 in een stroomversnelling geraakt. Dit resulteerde in ons besluit om de uitbesteding van de pensioenuitvoering per 1 juli 2024 bij PGGM onder te brengen. MN Pensioenbeheer gaat per die datum over naar PGGM. De overgang van het mandaat naar PGGM versterkt ons vertrouwen in een flexibele, robuuste pensioenuitvoering. Het feit dat de vertrouwde medewerkers van MN hun werkzaamheden bij PGGM zullen continueren draagt daaraan bij.

We hebben met deze stap gekozen voor een toekomstvast systeem én voor een stevige uitvoerder: alle IT-gerelateerde innovatie (AI, robotisering, data science) en capaciteiten die bij de grote financiële instellingen te vinden zijn, heeft PGGM ook in huis. Nu het overzetten van de administratie is gelukt, kan de daadwerkelijke verschuiving van het mandaat op 1 juli 2024 plaatsvinden.

In relatie tot deze ontwikkeling zijn we met MN een strategisch kader overeengekomen voor de komende jaren. Hierin ligt in eerste instantie de nadruk op continuïteit van dienstverlening – gelet op de ontvlechting van pensioenbeheer – en een goede invoering van de Wtp ten aanzien van het vermogensbeheer bij MN.

Uit het persbericht 'PMT brengt pensioenbeheer onder bij PGGM':

Eunice Bronswijk, werknemersvoorzitter PMT: "Met deze vernieuwing wordt de continuïteit van de dienstverlening aan deelnemers en werkgevers geborgd en wordt er gezorgd voor een toekomstbestendig systeem in voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel. In januari hebben we voor het eerst premies geïnd bij werkgevers en hebben we voor het eerst de pensioenen zonder noemenswaardige problemen uitbetaald aan onze gepensioneerden. Het was super spannend en ik ben heel blij dat het goed is gegaan. Het was onze topprioriteit om deze overgang geruisloos te laten verlopen, omdat we begrijpen dat pensioenen een essentieel bestanddeel vormen van het inkomen en vermogensopbouw van meer dan een miljoen huishoudens."

Terry Troost, werkgeversvoorzitter PMT: "We laten met deze overgang en integratie van zo'n enorme hoeveelheid data zien dat we als sector in staat zijn grote vraagstukken op te lossen die de dienstverlening aan grote aantallen mensen raakt. We kunnen deze overgang zien als een 'generale' voor de transitie in het kader van de Wet toekomst pensioenen. Er wordt door criticasters vaak beweerd dat er van alles (ICT-technisch) mis zal gaan. Deze operatie laat zien dat het wél kan en dat de sector dit aankan. Ik ben daar hartstikke trots op!"

[Bron: website PMT](#)

9 Kosten

Vrijwel alle kosten van PMT zijn terug te voeren op de 2 kernactiviteiten van PMT: de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer. De totale pensioenuitvoeringskosten zijn sterk gestegen en liggen hoger dan in 2022. Hierdoor zijn ook de kosten per deelnemer gestegen.

Deze toename bestaat voornamelijk uit kosten voor de voorbereiding van de overgang van de pensioenadministratie naar PGGM en de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (Wtp). De totale pensioenuitvoeringskosten per actieve deelnemer en pensioengerechtigde zijn daarmee ook hoger dan de CEM-benchmark over 2022.

Visie bestuur PMT

Als bestuur van PMT zijn we ons bewust van de forse kostenstijging in 2023. Deze stijging komt niet onverwacht. In ons jaarverslag over 2022 kondigden we al een toename van de kosten aan in de komende jaren. Voor een belangrijk deel ligt dit in de kosten die we maken in de voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel: enerzijds bestaan die uit een meerjarige, omvangrijke vernieuwing van onze ICT-systemen voor de pensioenadministratie, anderzijds uit de voorbereiding op de veranderende regelgeving in het nieuwe stelsel.

Enkele jaren geleden namen we al het initiatief om met uitvoeringsorganisatie MN in te zetten op een vernieuwing van de pensioenadministratie voor de ruim 1,4 miljoen pensioenen van onze (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden. Hiervoor startte MN een aantal projecten op, die echter niet de door PMT gewenste resultaten opleverden. Vervolgens stelde MN voor om op het MAP-systeem van PGGM aan te sluiten en dit met behulp van PGGM geschikt te maken voor PMT. MN zou in eerste instantie het systeem vervolgens zelf onderhouden en verder ontwikkelen om het geschikt te maken voor de invoering van de Wtp. We stonden positief tegenover dit voorstel en hebben hiermee ingestemd.

In 2023 zijn we tot hernieuwde inzichten gekomen. Het is niet efficiënt om de toekomstige ontwikkeling van het MAP-systeem voor PMT door MN te laten uitvoeren. Gezien de expertise waarover PGGM beschikt als het gaat om het MAP-systeem, is het logischer als PGGM dit ter hand neemt. Tegelijkertijd zijn er op de langere termijn kostenvoordelen te behalen als we het pensioenbeheer van MN met dat van PGGM integreren. We kunnen namelijk de toekomstige ontwikkel- en overstapkosten die gemoeid zijn met de nieuwe pensioenregeling dan voor een belangrijk deel met elkaar delen.

Op basis van deze overwegingen hebben we er in 2023 voor gekozen om het pensioenbeheer van PMT per 1 juli 2024 bij PGGM onder te brengen. Met het overbrengen van onze pensioenadministratie naar het MAP-systeem en de overgang van het MN pensioenbeheer naar PGGM borgen we de huidige en toekomstige continuïteit van de dienstverlening aan deelnemers en werkgevers. De gezamenlijke voorbereiding op de Wtp zorgt ervoor dat we op een goede manier over kunnen gaan naar het nieuwe pensioenstelsel.

Dit alles betekent wel dat we in de jaren tot aan de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel hogere projectkosten hebben. Het merendeel van de projectkosten in 2023 (ca. € 26 miljoen van de € 30 miljoen aan projectkosten) is toe te rekenen aan de overgang naar het MAP-systeem. In 2022 bedroegen de kosten voor NPSMAP € 12,2 miljoen.

Met de livegang van NPSMAP per 1 januari 2024 komt dit project in een andere fase terecht en zal het project in de loop van 2024 geheel worden afgerond. Dit betekent dat de kosten voor NPSMAP fors lager zullen zijn in 2024.

Dit betekent echter niet dat de kosten die PMT in 2024 in het geheel maakt omlaag zullen gaan. We hebben vanaf 2024 namelijk te maken met een toename van de kosten als gevolg van de overgang van MN pensioenbeheer naar PGGM – in de vorm van onder meer opstartkosten bij PGGM en ontvlechtingkosten bij MN – en kosten in de voorbereiding voor de Wtp. Deze kosten zullen ook in 2025 en 2026 nog hoog zijn. Na 2026 verwachten we weer op een kostenniveau terecht te komen dat vergelijkbaar is met het kostenniveau van vergelijkbare pensioenfondsen.

Agiostortingen 2023

PMT is zowel klant als aandeelhouder van MN. Als PMT maken we een verschil in de betalingen die we doen als klant van MN en de stortingen die we doen als aandeelhouder van MN. Alle projecten die MN op ons verzoek start vanuit de klantrelatie, betalen we ook als klant. Deze betalingen hebben direct invloed op de kosten per deelnemer.

Ook voor de wettelijke kapitaalvereisten waaraan MN moet voldoen, storten we, indien nodig, geld bij vanuit onze aandeelhoudersrol. Voorbeelden daarvan zijn het verlies van schaalgrootte doordat in 2021 Pensioenfonds PME met het pensioenbeheer bij MN is vertrokken of andere onvoorziene kosten in de MN-organisatie. De verliezen die MN daardoor lijdt, worden vanuit de aandeelhoudersrelatie aangevuld door PMT. Ook Bpf Koopvaardij, de andere aandeelhouder van MN, doet in een dergelijk geval een storting.

Het besluit om het pensioen over te brengen naar PGGM betekende dat MN in 2023 aanvullende kosten moest maken voor deze overgang. MN verwachtte mede als gevolg van deze extra kosten verlies te zullen maken over het verslagjaar 2023 en niet aan de wettelijke kapitaalvereisten te kunnen voldoen. In het kader daarvan hebben de aandeelhouders van MN op 28 maart 2023 agio gestort aan MN, wat voor PMT een bedrag betekende van € 19 miljoen.

In december 2023 bleek er bij MN een mogelijke fiscale tegenvaller. Hoewel MN nog in gesprek was met de Belastingdienst, gold de verplichting om van het meest negatieve scenario uit te gaan en hiervoor een voorziening op te nemen. In het licht daarvan en de wens om het financiële resultaat en het kapitaal op een acceptabel respectievelijk vereist niveau te houden, hebben we een extra agiostorting van € 5,7 miljoen gedaan. Daarmee voldeed MN per eind december 2023 aan de wettelijke kapitaalvereisten op basis van IFD/IFR.

Uiteindelijk bleek na het overleg met de Belastingdienst in 2024 dat de fiscale tegenvaller niet aan de orde was en dat onze agiostorting van december 2023 achteraf niet nodig was geweest. We hebben er echter voor gekozen om de buffers voor MN in stand te houden met het oog op komende transitieperiode.

Kosten pensioenuitvoering

De pensioenuitvoeringskosten zijn verdeeld in 4 onderdelen:

- De reguliere kosten voor de uitbesteding aan uitvoeringsorganisatie MN
- De kosten van CoMetec voor de werkingsfeeronderzoeken en looncontroles
- De kosten voor de projecten die zijn uitbesteed aan uitvoeringsorganisatie MN
- De besturingskosten van PMT voor pensioenbeheer

Uitsplitsing kosten pensioenuitvoering	ultimo 2023	ultimo 2022
	x €1 duizend	x €1 per deel- -nemer
Pensioenuitvoering MN regulier	47.750	70,18
Pensioenuitvoering CoMetec regulier	3.852	5,66
Subtotaal regulier	51.602	75,84
Pensioenuitvoering MN projecten*	30.133	44,28
Subtotaal Pensioenuitvoering	81.735	120,12
PMT bestuur / bestuursbureau (inclusief extern wettelijk toezicht)**	8.408	12,36
Totaal pensioenuitvoeringskosten	90.143	132,48

* In 2023 maakten de kosten voor voorbereiding Wtp (ad € 1,3 miljoen) deel uit van deze kosten. We verwachten dat deze kosten in 2024 een groter deel zullen uitmaken van de projectkosten.

** In 2023 was € 0,3 miljoen van deze kosten direct te relateren aan de voorbereiding Wtp. Ook hier verwachten we dat de kosten in 2024 gaan stijgen.

Kosten per deelnemer zoals verwacht hoger

De totale kosten voor het uitvoeren van de pensioenregeling bedroegen in 2023 € 90,1 miljoen (2022: € 65,4 miljoen). Dit betekent een stijging van de kosten van circa 38% ten opzichte van 2022. De kosten per deelnemer zijn gestegen van € 96,77 per deelnemer in 2022 naar € 132,48 in 2023. Dit is een stijging van circa 37%.

De gestegen kosten zijn zoals aangegeven volgens verwachting. De kostenstijging omvat onder andere een indexatie van ruim 5% voor de reguliere pensioenuitvoering door MN en een stijging van 59% van de kosten voor het externe wettelijke toezicht. Daarnaast maken projecten als de voorbereiding op de Uniforme Pensioenaangifte (UPA) – waarmee we de aanlevering van informatie door werkgevers efficiënter maken – en investeringen om de informatiebeveiliging verder te verbeteren deel uit van de kosten, evenals de dienstverlening van onze pensioenconsulenten.

Ook in de CEM-benchmark is de verwachte kostenstijging per deelnemer zichtbaar. CEM is een extern, gespecialiseerd bureau dat jaarlijks het kostenniveau in de pensioensector vergelijkt via benchmarkanalyses. De benchmark voor 2022 werd in 2023 door CEM gepresenteerd.

De focus ligt daarbij op een vergelijking van de reguliere pensioenuitvoeringskosten van vergelijkbare grote pensioenfondsen in Nederland. In de CEM-benchmark over 2022 was het kostenniveau van PMT € 97,- per deelnemer (2021: € 82,-) ten opzichte van het gemiddelde van € 86,- per deelnemer (2021: € 78,-). De CEM-benchmark over 2023 is nog niet bekend, maar we verwachten dat het kostenniveau voor de pensioenuitvoering ook dan boven de benchmark zal liggen.

Kosten vermogensbeheer

In 2023 hebben we voor de uitvoering van het vermogensbeheer door ons fiduciair uitvoerder MN Vermogensbeheer € 59 miljoen (2022: € 43,5 miljoen) betaald. Dit bedrag is inclusief € 9,9 miljoen om ook de voorbereidingen te treffen om de beleggings-administratie gereed te maken voor de uitvoering van het nieuwe pensioenstelsel.

We willen graag een zo volledig en helder mogelijk inzicht geven in de kosten die het fonds maakt voor het vermogensbeheer. Dat willen we omdat we onze deelnemers inzicht willen geven in de kosten van pensioen, maar ook omdat we met door een goed inzicht scherper en kritischer kunnen sturen op kosten. We streven continu naar het vergroten van transparantie van de kosten van vermogensbeheer en waar mogelijk het omlaag brengen van het kostenniveau.

Kostenniveau vermogensbeheer net boven benchmark

De manier waarop we de kosten van vermogensbeheer presenteren, is gebaseerd op de 'Aanbevelingen uitvoeringskosten, nadere uitwerking kosten vermogensbeheer' van de Pensioenfederatie. De kosten staan niet op zichzelf, maar zijn onlosmakelijk verbonden met het beleggingsbeleid en de behaalde rendementen. Om te kunnen beoordelen of de gemaakte kosten 'passend' zijn, leggen we de relatie tussen kosten, risicoprofiel, rendementspotentieel en de beleggingsfilosofie van PMT.

Ook voor vermogensbeheer laten we CEM jaarlijks ons kostenniveau onderzoeken via benchmarkanalyses, die altijd het jaar voorafgaand aan het verslagjaar betreffen. Net zoals bij de pensioenuitvoeringskosten, ligt de focus daarbij op een vergelijking met vergelijkbare grote pensioenfondsen in Nederland. In de CEM-benchmarkvergelijking over 2022 lag het rendement en het kostenniveau van PMT net boven die van de specifieke vergelijkingsgroep.

Ons gemiddeld belegd vermogen is in 2023 gedaald van € 83,9 miljard (2022) naar € 78,4 miljard (2023). De vermogensbeheerkosten stegen van € 322 miljoen (2022) naar € 355 miljoen (2023). De kosten als percentage van het vermogen zijn gestegen naar 0,45% (2022: 0,38%).

Ontwikkeling totale kosten Vermogensbeheer (X €1 miljoen / in % ten opzichte van het gemiddelde belegd vermogen)	2023		2022		2021		2020		2019	
	€	%	€	%	€	%	€	%	€	%
Directe Kosten (1)	85,3	0,11	84,5	0,10	81,1	0,09	81,7	0,09	82,4	0,11
Vaste beheerkosten	67,1	0,09	72,3	0,09	74,4	0,08	74,3	0,08	78,2	0,10
Incidentele kosten	18,2	0,02	12,2	0,01	6,7	0,01	7,4	0,01	4,2	0,01
In Fondsen Verwerkte Kosten (2)	181,2	0,23	128,1	0,15	649,3	0,67	389,2	0,44	268,0	0,33
Vaste beheerkosten	111,7	0,14	111,9	0,13	104,8	0,11	123,7	0,14	114,0	0,14
Prestatieafhankelijke kosten	69,5	0,09	16,2	0,02	544,6	0,56	265,5	0,30	154,0	0,19
Overige Kosten (3)	19,4	0,02	10,0	0,01	10,7	0,01	12,3	0,01	10,1	0,01
Kosten custody, advies, controle, bestuursbureau, bankkosten	19,4	0,02	10,0	0,01	10,7	0,01	12,3	0,01	10,1	0,01
Totaal Beheerkosten (1+2+3)	285,9	0,36	222,6	0,26	741,1	0,76	483,2	0,54	360,5	0,44
Doorkijk naar kosten in Onderliggende Beleggings- fondsen verwerkt (4)	28,8	0,04	29,9	0,04	22,1	0,02	23,7	0,03	22,4	0,03
In fondsen verwerkte kosten	28,8	0,04	29,9	0,04	22,1	0,02	23,7	0,03	22,4	0,03
Vermogensbeheerkosten, excl. transactiekosten (1+2+3+4)	314,7	0,40	252,5	0,30	763,2	0,79	506,8	0,57	382,9	0,47
Transactiekosten (5)	40,6	0,05	69,6	0,08	51,3	0,05	95,2	0,11	69,6	0,09
Agv Operationeel Portefeuillebeheer	39,2	0,05	60,6	0,07	50,2	0,05	89,5	0,10	57,5	0,07
Agv Strategische Herschikking	1,4	0,00	9,1	0,01	1,1	0,00	5,7	0,01	12,1	0,01
Vermogensbeheerkosten, incl. transactiekosten (1+2+3+4+5)	355,3	0,45	322,1	0,38	814,5	0,84	602,1	0,68	452,5	0,56
Gemiddeld Belegd Vermogen	78.397,0	8,43	83.931	-27,50	96.901,0	3,61	89.031,7	10,62	81.504,8	18,40

De grote variatie van de prestatieafhankelijke kosten over de gepresenteerde jaren wordt veroorzaakt door met name het rendement dat behaald wordt op de private equity portefeuille. Hoe hoger het rendement is, hoe hoger in het algemeen ook de prestatieafhankelijke kosten zijn.

	Gem. Belegd vermogen	Bruto rendement	Totale kosten	Beheer kosten	Transactie kosten	Netto rendement	Benchmark	+/- BM
	(mln)	(%)	(bp)	(bp)	(bp)	(%)	(%)	(%)
Matchingportefeuille	34.383	9,15%	8,7	4,5	4,2	9,06%	8,78%	0,29%
Euro Staatsobligaties	9.044	8,01%	2,4	0,9	1,6	7,99%	8,51%	-0,52%
Kortlopende obligatieportefeuille	13.890	3,22%	1,1	0,3	0,8	3,21%	3,45%	-0,23%
Matching Overlay*	-11.164							
Investment Grade Bedrijfsobligaties Euro	12.509	8,27%	9,1	2,1	7,0	8,18%	7,77%	0,41%
Investment Grade Bedrijfsobligaties Dollar	0	0,00%	0,0	0,0	-	0,00%	0,00%	0,00%
Hypotheke	3.195	4,32%	25,3	25,3	-	4,07%	4,07%	0,00%
Liquide middelen	6.908							
Returnportefeuille	44.014	9,00%	62,5	56,5	6,0	8,38%	8,52%	-0,14%
Direct onroerend goed Nederland	2.557	-3,15%	32,1	31,1	1,0	-3,47%	-8,46%	4,99%
Internationaal (niet beursgenoteerd)	2.919	-7,75%	57,7	57,7	-	-8,33%	-2,13%	-6,20%
Internationaal (beursgenoteerd)	1.602	13,54%	37,6	30,7	6,9	13,16%	12,89%	0,27%
Infrastructuur	518	2,70%	102,1	102,1	-	1,68%	10,48%	-8,80%
Onroerend goed & infrastructuur	7.596	-1,26%	47,9	46,1	1,8	-1,74%	-0,49%	-1,24%
Hoogrentende waarden	12.051	9,57%	40,6	24,3	16,3	9,17%	9,24%	-0,07%
Aandelen ontwikkelde landen	14.670	18,37%	4,1	3,5	0,7	18,33%	17,99%	0,34%
Aandelen opkomende landen	1.432	6,72%	19,8	12,0	7,8	6,52%	6,42%	0,10%
Private equity (incl. overig)	8.226	2,59%	218,7	215,9	2,8	0,40%	0,40%	0,00%
Aandelen	24.328	12,10%	77,6	75,8	1,8	11,32%	11,12%	0,21%
Valuta afdekking	39							
Matchingportefeuille	34.383	9,15%	8,6	4,5	4,2	9,1%	8,78%	0,29%
Returnportefeuille	44.014	9,00%	62,5	56,5	6,0	8,4%	8,52%	-0,14%
Totaal belegd vermogen	78.397	8,82%	38,9	33,7	5,2	8,43%	8,53%	-0,09%
Overige kosten			-	-	-			
Totale kosten			45,3	40,1	5,2			

* Het rendement dat is behaald op matching overlays is volledig toegewezen aan het totaalrendement van vastrentende waarden en daarmee ook verwerkt in het rendementspercentage van het totaal.

10 Bestuurlijke evaluatie

Bestuurlijke gang van zaken 2023

PMT heeft een paritair bestuursmodel, met vertegenwoordigers van de werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden. Er zijn 4 zetels voor de vertegenwoordigers van werknemersverenigingen, 2 zetels voor vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en 6 zetels voor de vertegenwoordigers van werkgeversverenigingen.

Bestuurswijzigingen 2023

In het verslagjaar hebben enkele wijzigingen plaatsgevonden in de bestuursamenstelling. Per 1 januari 2023 is mevrouw Eunice Bronswijk benoemd als werknemersvoorzitter. Zij volgt de heer Jos Brocken op, die na een periode van ruim 16 jaar als bestuurslid en voorzitter zijn maximale zittingstermijn op 31 december 2022 had bereikt.

Ook per 1 januari 2023 trad mevrouw Karin Merkus af als bestuurslid van PMT wegens aanvaarding van een functie buiten PMT. Hierdoor ontstond een vacature voor een bestuurszetel namens de werkgevers en tevens lid van de commissie Beleggingen. Per 31 december 2023 liep de derde zittingstermijn van de heer Marcel Hulsegge af. Daarmee ontstond een vacature voor bestuurslid van PMT namens de werknemers, tevens sleutelfunctiehouder risicobeheer.

Gelet op beide vacatures hebben we als bestuur, na overleg met sociale partners, besloten om de voordragende organisaties voor de functie bestuurslid/sleutelfunctiehouder risicobeheer (voorheen door CNV) en de functie bestuurslid/ lid CBL (vacature, voorheen door FWT) te wisselen. De FWT heeft naar aanleiding daarvan mevrouw Linda Gastelaars voorgedragen als bestuurslid PMT en tevens sleutelfunctiehouder risicobeheer. Zij is benoemd met ingang van 1 januari 2024. CNV is gestart met de werving voor een bestuurslid namens de werknemers, tevens lid commissie Beleggingen. Linda Gastelaars nam vooruitlopend daarop in 2023 als aspirant bestuurslid sinds september 2023 deel aan de bestuursvergaderingen en andere relevante overleggen.

Ook is per 31 december 2023 afscheid genomen van de heer Gerard Roest als bestuurslid namens de werknemers vanwege zijn pensionering. De heer Casper Vlaar is per 1 januari 2024 benoemd als bestuurslid namens de werknemers. De heer Vlaar was sinds september 2022 al aspirant bestuurslid namens de werknemers.

Bestuurlijke thema's 2023

We hebben als bestuur in 2023 over een breed scala aan onderwerpen gesproken.

De vier belangrijkste strategische thema's waren:

- Goede transitie naar en implementatie van de nieuwe pensioenregeling (Wtp)
- Continuïteit van de dienstverlening aan deelnemers en werkgevers (vernieuwing administratiesysteem (project NPSMAP)
- Langetermijnvisie op toekomstig pensioenbeheer (samenwerking met PGGM)
- Vermogensbeheer: uitbesteding Schuberg Philis (SBP), IB-Next (informatiebeveiliging) en de oprichting van NLV samen met Rail & OV
- Dynamisch risicomanagement op hoog niveau houden en verder ontwikkelen
- Optimalisatie van de interne governance door nieuwe commissiestructuur

Zelfevaluatie bestuur

Eind 2023 hebben we, zoals altijd onder begeleiding van een externe deskundige, de jaarlijkse bestuurlijke zelfevaluatie gehouden. Voorafgaand aan de evaluatie van het bestuur voerden alle bestuurlijke commissies een eigen zelfevaluatie uit. De uitkomsten daarvan vormden mede input voor de bestuurlijke zelfevaluatie.

De wereld van pensioenen is, mede vanwege de Wtp, onderhevig aan grote verandering. Ook PMT heeft daarmee te maken. Daarnaast heeft PMT concrete stappen gezet ten aanzien van een toekomstbestendig pensioenbeheer. In dit licht waren strategie en 'change' belangrijke onderwerpen voor het bestuur tijdens de zelfevaluatie. Daarbij hebben we stilgestaan welke belangrijkste strategische thema's er voor PMT zijn de komende jaren, wat er voor nodig is om deze succesvol tot uitvoering te brengen en welke gedrag- en cultuuraspecten daarvoor binnen het bestuur gewenst zijn.

Geschiktheidsbeleid bestuur

We willen graag dat alle bestuursleden hun deskundigheid op peil houden. Alle bestuursleden beschikken over deskundigheidsniveau B of hoger op de verschillende deskundigheidsgebieden.

Bestuursleden maken jaarlijks een persoonlijk ontwikkelplan (POP) waarin zij vastleggen op welke deskundigheidsgebieden en/of competenties zij zich verder willen ontwikkelen. We schakelen daarbij altijd een externe deskundige in om ons te ondersteunen. Als we zien dat meerdere bestuursleden dezelfde ontwikkelbehoefte hebben op een bepaalde deskundigheid, organiseren we hiervoor in-company opleidingen of nemen we dit mee in themabijeenkomsten.

Voor PMT is informatiemanagement, -beveiliging en cybersecurity van strategisch belang. We besteden daarom extra aandacht aan dit onderwerp. De Good Practice Informatiebeveiliging en Cybersecurity van DNB is voor het bestuur een zeer belangrijk richtsnoer. Om het bestuur ook op dit nieuwe deskundigheidsgebied volledig op niveau B te brengen, is in 2023 een opleidingstraject gestart dat ook volgend jaar zal doorlopen. Daarnaast is er in het verslagjaar uiteraard veel aandacht geweest voor kennisverrijking in het kader van de Wet toekomst pensioenen.

Naleving Code Pensioenfondsen

Sinds 1 juli 2014 is de Code Pensioenfondsen van kracht. Daarbij geldt het 'pas toe of leg uit' principe. Op de website van PMT is in het document 'Code Pensioenfondsen' beschreven op welke wijze PMT invulling geeft aan de Code Pensioenfondsen.

In 2023 hebben we de Code op vrijwel alle normen nageleefd. Op het terrein van diversiteit voldoen we helaas niet aan alle normen. Er is geen bestuurslid dat jonger dan 40 is. Wat betreft de diversiteit naar geslacht doen we het beter: het bestuur bestond in 2023 uit 9 mannelijke en 3 vrouwelijke bestuursleden. Met ingang van 1 januari 2024 komt daar een 4e vrouwelijk bestuurslid bij.

Het verantwoordingsorgaan voldoet wel aan de diversiteitsnorm en bestaat uit 13 mannen en 3 vrouwen, waarvan 1 jonger dan 40 jaar.

Herziene Code Pensioenfondsen per 1 januari 2024

Met ingang van 1 januari 2024 wordt de herziene Code Pensioenfondsen van kracht. Pensioenfondsen hebben tot 1 januari 2025 om deze te implementeren.

Vooruitblik

PMT staat voor een uitdagend jaar. In deze vooruitblik lichten we een aantal belangrijke ontwikkelingen toe die in 2024 op de bestuurlijke agenda staan. Onze primaire aandacht blijft echter uitgaan naar de dagelijkse gang van zaken binnen het fonds. Een goede dienstverlening aan onze (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers staat – ondanks alle ontwikkelingen – uiteraard voorop.

Pensioenakkoord / Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2024 moeten we alle besluiten over de nieuwe pensioenregeling nemen. In 2023 bereidden we de besluitvorming over al deze onderwerpen al voor. In de eerste helft van 2024 zal vooral de inrichting van de nieuwe pensioenregeling centraal staan inclusief een beleggingsbeleid dat past bij de risicobereidheid van de deelnemers. Daarnaast staat het vormgeven van de transitie naar de nieuwe pensioenregeling hoog op de bestuurlijke agenda. In de tweede helft van het jaar zal onze nadruk liggen op de opdrachtaanvaarding, het opstellen van het implementatieplan en de communicatie naar de deelnemers.

Afronding vernieuwing pensioenadministratie

MN en PGGM hebben gezamenlijk het (NPS)MAP-systeem per 1 januari 2024 geïmplementeerd ten behoeve van PMT. In de eerste maanden zal de nadruk liggen op nazorg en de oplevering van een beperkt aantal uitgestelde functionaliteiten. Parallel daaraan starten beide uitvoerders met het geschikt maken van het MAP-systeem voor de implementatie van de Wet toekomst pensioenen. Wij zullen als bestuur dit traject nauwlettend volgen.

Strategische samenwerking PMT/MN/PGGM

Sinds begin 2021 hebben MN en PGGM intensief met elkaar samengewerkt om MAP – het pensioenbeheer IT-systeem van PGGM – geschikt te maken voor PMT en Bpf Koopvaardij, de klanten van MN. Deze samenwerking heeft voor ons geleid tot de intentie om intensiever met PGGM te willen samenwerken op het gebied van pensioenbeheer. In mei 2023 hebben we deze intentie vastgelegd in een Memorandum of Understanding (MoU) en in december hebben we een contract afgesloten: het mandaat voor de pensioenadministratie van PMT verschuift vanaf juli 2024 van MN naar PGGM. Dat betekent concreet dat we vanaf dat moment voor pensioenbeheer klant worden bij PGGM.

We zijn erg verheugd met deze 'samensmelting'. PGGM en PFZW zijn partners met een vergelijkbare toekomstvisie en ambitie. Beide partijen kennen hun oorsprong in de wereld van sociale partners en de overtuiging dat goede collectieve regelingen in het belang zijn van deelnemers en werkgevers. We hebben vertrouwen in de goede en effectieve (kosten) efficiënte uitvoering nu en in de toekomst. We gaan gezamenlijk investeren in innovatie ten behoeve van het bedienen van onze deelnemers en werkgevers en samen toewerken naar het vernieuwde pensioenstelsel. Voor de langere termijn stellen we op basis van onze visie samen met PGGM een bestuurlijke 'roadmap' op voor de periode na de overgang op de nieuwe pensioenregeling. Dit zorgt voor een heldere koers en langetermijnplanning.

Tegelijkertijd betekent dit dat MN per 1 juli 2024 verder gaat als fiduciair manager voor het vermogensbeheer van PMT. We zijn tevreden over de manier waarop MN dit voor ons uitvoert en hebben in het verlengde daarvan een gezamenlijk strategisch kader vastgesteld voor de komende jaren.

Komende jaren naar verwachting hogere uitvoeringskosten

In het jaarverslag over 2022 kondigden we al aan dat de uitvoeringskosten de komende jaren zouden stijgen. In 2023 is dit vooral veroorzaakt door de investeringen voor het nieuwe pensioenadministratiesysteem. In 2024 zullen we hiervoor nog afrondingskosten maken, maar zullen we ook kosten maken voor de overgang naar PGGM. Daarnaast zorgen de kosten voor de voorbereiding op de Wtp in de periode 2024 – 2026 voor een verdere kostentoeename. Na 2026 verwachten we weer een kostenniveau te bereiken dat vergelijkbaar is met andere grote pensioenfondsen in de sector.

Aanscherping, evaluatie en uitbreiding verantwoord beleggen beleid

In 2024 zijn we voornemens om de rapportage van onze klimaatactieplannen verder uit te breiden. Daarnaast zullen we ons beleid voor impact investeringen in 2024 evalueren en gaan we onderzoeken of we onze engagementprogramma's op het gebied van Mensenrechten en Biodiversiteit kunnen uitbreiden. Voor het in 2023 aangepaste engagementprogramma energietransitie zullen we in 2024 systeemengagement implementeren. Dit houdt in dat we met de bedrijven in de sectoren die essentieel zijn voor de energietransitie en afhankelijk zijn van de olie-en gasector de dialoog opstarten. Daarin betrekken we ook andere stakeholders zoals overheden, kennisinstituten en maatschappelijke organisaties.

Krachten bundelen voor de energietransitie

Eind maart 2024 hebben we samen met de 4 andere grote pensioenfondsen in Nederland onze gezamenlijke (financierings)kracht en expertise aangeboden om een belangrijke bijdrage te leveren aan de [energietransitie in Nederland](#). Pensioenfondsen kunnen door samenwerking met overheidsinstanties een sleutelrol spelen in de energietransitie, waaronder de realisatie van bijvoorbeeld de warmte- en elektriciteitsnetwerken. Om echt energie te geven aan deze transitie hebben we het nieuwe kabinet gevraagd om ambitieus en betrouwbaar overheidsbeleid, meer publiek-private financieringsmogelijkheden en een volwaardige nationale investeringsinstelling. Door meer gezamenlijk met de overheid op te trekken, kunnen we langdurig stabiele rendementen halen én een belangrijke bijdrage leveren aan de noodzakelijke energietransitie in Nederland. Hiermee bieden wij onze deelnemers nu en in de toekomst een goed pensioen in een duurzame wereld.

Mogelijke uitbreiding bevoegdheden verantwoordingsorgaan

In de Tweede Kamer is een initiatiefwetsvoorstel ingediend dat de bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan uitbreidt. Het verantwoordingsorgaan krijgt daarmee adviesrecht op het gebied van het verantwoord beleggingsbeleid. Het wetsvoorstel is in 2023 slechts gedeeltelijk behandeld door de Tweede Kamer. Wij zien het wetsvoorstel vooral als een manier om de bestaande praktijk wettelijk te verankeren. We vinden het belangrijk dat de achterban én dus ook het verantwoordingsorgaan zich herkent in het verantwoord beleggingsbeleid.

Den Haag, 22 mei 2024

Het bestuur

E.R. Bronswijk-Pais,
*voorzitter namens de werknemers
en pensioengerechtigden*
J. van Stigt
C. Vlaar

T.W. Troost,
voorzitter namens de werkgevers
G.J.J. de Booij
R.J.B.M. Follon
L.L. Gastelaars
A.A. Jaarsma
A.J.C. de Ruiter

Namens de pensioengerechtigden
J.J.P. Schouten
M.B. van Veldhuizen

Verantwoording & toezicht

A portrait of Hans de Ruiter, a middle-aged man with a receding hairline and a slight beard, wearing a dark suit jacket over a light-colored checkered shirt. The background is a solid, warm orange-red color.

**Hans de Ruiter, bestuurslid namens de werkgevers en
voorzitter van de commissie Beleggingen:**

“Naast het behalen van een goed financieel rendement is het zorgen voor mens, milieu en maatschappij de belangrijkste drijfveer van ons Verantwoord Beleggen Beleid. Niet alleen nu, maar ook als onze deelnemers met pensioen zijn.”

Verantwoording en toezicht

Toezicht DNB en AFM

Toezicht DNB

Naast de periodieke reguliere overleggen tussen DNB en diverse gremia van PMT was er in 2023 regelmatig overleg over de voortgang van ons project NPSMAP. Een dergelijk omvangrijk project brengt uiteraard risico's met zich mee. DNB monitorde de voortgang dan ook scherp.

Verder introduceerde DNB periodieke uitvraaglijsten over de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Daarmee monitort DNB de voortgang van de voorbereiding op de Wtp bij pensioenfondsen. We vulden deze uitvraag in 2023 twee keer in. In 2024 vraagt DNB deze vragenlijst elk kwartaal uit.

Daarnaast voldeden we aan alle verzoeken die DNB via de jaarlijkse toezichtskalender bij ons uitvraagt. DNB maakte onder meer een start met de inventarisatie bij pensioenfondsen of fondsen voldoende aandacht besteden aan de impact die de nieuwe DORA-wetgeving op de sector gaat geven. DNB gaf tevens aandacht aan de monitoring van datakwaliteit.

Toezicht AFM

In 2023 werkten we mee aan het jaarlijkse onderzoek van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) waarin we informatie op deelnemersniveau verstrekken. Dit jaar was dit inclusief de deelnemersgegevens van het overgekomen Pensioenfonds MN.

In oktober 2023 hebben wij ook meegewerkt aan een informatieverzoek naar de correctheid van scenariobedragen. Scenariobedragen geven deelnemers een indicatie van de reële pensioenuitkering op pensioendatum. Deelnemers krijgen drie bedragen te zien op hun Uniform Pensioenoverzicht (UPO): het te bereiken pensioen in een slecht scenario, in een verwacht scenario en in een goed scenario. De AFM deed dit verkennende onderzoek om een beeld te krijgen in hoeverre de scenariobedragen een realistisch beeld geven van het toekomstig pensioen in het nieuwe pensioenstelsel.

Daarnaast ontvingen we in maart 2023 een terugkoppeling van de AFM over het informatieverzoek Tijdelijke Toeslagverlening waaraan we in oktober 2022 meewerkten. De AFM liet ons weten dat PMT heeft toegelicht waarom het besluit uitlegbaar en verantwoord is, de generatie-effecten van het besluit op cohortniveau inzichtelijk heeft gemaakt en als deze informatie correcte, duidelijk, evenwichtig heeft verstrekt of actief beschikbaar gesteld.

Verslag raad van toezicht PMT

Op grond van de wet heeft de raad van toezicht (rvt) tot taak om toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken bij PMT. De rvt staat het bestuur met raad terzijde en houdt in elk geval toezicht op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

Daarnaast kent de wet de rvt een aantal specifieke goedkeuringsrechten toe, waaronder de goedkeuring van het jaarverslag, de profielschets van bestuurders en het beloningsbeleid van het fonds. De Wet toekomst pensioenen geeft de rvt naast deze rechten aanvullende goedkeuringsrechten. Deze rechten zien toe op het besluit tot 'invaren' (de interne collectieve waardeoverdracht) en het vaststellen van het beleid ten aanzien van uitvoeringsreglementen bij bedrijfstakpensioenfondsen.

De rvt vervult zijn taak met inachtneming van het wettelijk kader en de normen uit de Code Pensioenfondsen. De Code is herzien per 1 januari 2024 en dient uiterlijk 1 januari 2025 te worden geïmplementeerd. In de nieuwe Code zijn tevens de principes en normen van de VITP-Toezichtcode opgenomen, waardoor de VITP-code als aparte code in de pensioensector is vervallen. De rvt kijkt in haar toezicht ook naar de manier waarop PMT de Code Pensioenfondsen toepast.

Werkwijze rvt

De rvt monitort de werkwijze van het bestuur onder meer op basis van overleggen met het (dagelijks) bestuur, de vergaderstukken van het bestuur en de verslagen van de bestuursvergaderingen. Over (deel)onderwerpen ontvangt de rvt gevraagd en ongevraagd informatie. De rvt evalueert jaarlijks het eigen functioneren in een zelfevaluatie, onder begeleiding van een externe deskundige boardroom dynamics.

In 2023 overlegde de rvt 2 keer met het bestuur, 4 keer met het dagelijks bestuur, 7 keer met inhoudelijk deskundigen van het bestuursbureau van PMT en 3 keer met het verantwoordingsorgaan (vo).

Belangrijke onderwerpen die de rvt in 2023 besprak met het (dagelijks) bestuur en/of het bestuursbureau betroffen onder meer de financiële positie van het fonds en diverse strategische en toekomstgerichte onderwerpen zoals de voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen, de vernieuwing van de pensioenadministratie, de overgang naar een nieuwe pensioenuitvoerder en governance-vraagstukken. Ook sprak de rvt, net als voorgaande jaren, met De Nederlandsche Bank (DNB) over de gang van zaken bij het fonds.

Daarnaast heeft de rvt aan het eind van het verslagjaar met 40 in- en externe stakeholders van PMT en MN één of meerdere gesprekken gevoerd. Dit betrof onder meer alle bestuursleden van PMT, de voorzitters van het vo, directie en een aantal medewerkers van het bestuursbureau, de sleutelfunctiehouders, de externe accountant, de certificerend actuaris en vertegenwoordigers van uitvoeringsorganisatie MN.

De rvt is tot het verslag van bevindingen gekomen op basis van het bestuderen van vergaderstukken, verslagen en documenten en de hiervoor vermelde overleggen en gesprekken. De rvt legt over het gehouden toezicht verantwoording af aan het vo en in het jaarverslag van PMT.

Beleid van het bestuur

De omstandigheden waarin PMT zich bevindt zijn bijzonder. PMT heeft, net als de andere Nederlandse pensioenfondsen, te maken met de intensieve voorbereiding van de overgang naar een nieuw pensioenstelsel. Wat de omstandigheden voor PMT bijzonder maken, is dat in 2023 tegelijkertijd de overgang naar een nieuw systeem voor de huidige pensioenregeling heeft plaatsgevonden bij een andere uitvoeringsorganisatie. De overgang naar een nieuwe uitvoerder, een nieuw systeem en een nieuwe pensioenregeling zijn op zichzelf staande, gecompliceerde veranderingsprojecten. De combinatie is extra gecompliceerd en vertoont bovendien onderlinge samenhang, hetgeen een goed inzicht en overzicht vereist om de juiste beslissingen te kunnen nemen. In dit licht is het voor PMT van belang dat het besluitvormingsproces goed verloopt. Naarmate de druk op de besluitvorming groter wordt, blijft het van belang de voorliggende veranderingen in een (middel)langetermijnperspectief te blijven zien.

In zijn algemeenheid is de rvt positief over het functioneren van het bestuur in de complexe omgeving waarbinnen PMT in 2023 moest opereren. De aanbevelingen van de rvt en de sleutelfunctiehouders zijn opgepakt en omgezet in concrete acties. Hoewel er verbeterpunten zijn aan te geven, heeft het bestuur de uitdagingen waarvoor het in 2023 stond goed opgepakt en is er veel bereikt.

Risicomanagement

Het risicomanagement binnen PMT is goed op orde. De risicodialoog wordt in de bestuurs- en commissievergaderingen gevoerd en de risico-opinie van de tweede lijn neemt een belangrijke plek in binnen de besluitvorming.

Evenwichtige belangenafweging

PMT heeft besloten tot een indexatie van 3,2% per juni 2024. Hoewel PMT ook in 2023 vanuit het oogpunt van prudentie indexatie achterwege had kunnen laten, heeft de rvt er begrip voor dat PMT opnieuw voor indexatie heeft gekozen.

De rvt is van mening dat het bestuur in 2023 goede stappen voorwaarts heeft gezet om tot een afgewogen besluitvorming te komen. De bestuurlijke afwegingen bij besluiten kunnen nog wel uitgebreider worden vastgelegd.

Kostenniveau

Naar verwachting zullen de kosten per deelnemer op korte termijn aanzienlijk stijgen. Deze kostenstijging is noodzakelijk om de continuïteit en een integere en beheerste overgang naar het nieuwe administratiesysteem en de voorbereiding op de Wtp te waarborgen. Dat neemt niet weg dat PMT tot een lange termijn kostenperspectief moet komen met een duidelijke visie op het gewenste kostenniveau op lange termijn.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Het Wtp-project van PMT kent een ambitieuze planning, waarbij PMT in belangrijke mate afhankelijk is van de keuzes die sociale partners in de sector Metaal & Techniek maken ten aanzien van de nieuwe pensioenregeling. Hoewel het iteratieve proces met sociale partners goed verloopt, houdt PMT een eigen verantwoordelijkheid om in control te blijven en een oordeel te vellen over de evenwichtigheid van de keuzes van sociale partners. Daarnaast blijkt uit ervaringen van andere pensioenfondsen dat DNB een aanzienlijke hoeveelheid vragen stelt over de genomen besluiten. Tijdige, volledige en goed onderbouwde besluitvorming door het bestuur is daarbij cruciaal.

Aan de vooravond van de overgang naar een nieuw pensioenstelsel is het belang van duidelijke en begrijpelijke pensioencommunicatie groter dan ooit. Communicatie kan een grote invloed hebben op de beleving van deelnemers ten aanzien van het nieuwe pensioencontract in het algemeen en ten aanzien van PMT in het bijzonder. De rvt vindt het in dit kader een goede ontwikkeling dat het Wtp-narratief van PMT uitgaat van het perspectief van de deelnemer.

Toepassing Code Pensioenfondsen

Op basis van de rapportage die het bestuur heeft gemaakt over de naleving van de Code Pensioenfondsen constateert de rvt dat PMT de code in 2023 op één onderdeel niet heeft nageleefd. Dit betreft de norm dat tenminste één bestuurslid jonger dan 40 jaar moet zijn.

De rvt is echter positief over de voorgenomen benoeming van een bestuurslid dat jonger is dan 40 jaar. Datzelfde geldt voor de benoeming van een vierde vrouwelijk bestuurslid met ingang van 1 januari 2024.

De rvt is van mening dat het bestuur de herziene Code, die per 1 januari 2024 ingaat, zoveel mogelijk moet doorvoeren. Tegelijkertijd vindt de rvt het onverstandig, mede in het licht van de opgedane kennis en ervaring in het kader van de implementatie van de Wtp, dat het bestuur in 2026 in een tijdsbestek van een half jaar vijf bestuurswisselingen ondergaat.

Aanbevelingen

De rvt heeft het bestuur in het verslag van bevindingen 2023 een aantal aanbevelingen gedaan voor 2024. Deze hebben, in lijn met het bovenstaande, betrekking op aandacht voor een (middel)lange termijn strategie en verdere verbeteringen op het vlak van governance en besluitvorming.

Reactie van het bestuur op het verslag van de raad van toezicht

In een voor PMT onstuimig jaar met grote, complexe transitietrajecten hebben wij ook dit jaar de samenwerking met de raad van toezicht als opbouwend ervaren. Wij realiseren ons dat afgelopen jaar ook een forse inzet van de rvt heeft geleverd en waarderen de grote betrokkenheid van de rvt bij PMT. Gedurende het verslagjaar heeft de rvt tijdens de overleggen met het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur steeds een waardevolle bijdrage geleverd. Soms door het bestuur een spiegel voor te houden, vaak door bruikbare suggesties te doen.

We waarderen het positieve oordeel van de rvt over het bestuurlijk handelen, in een voor het bestuur intensieve periode. Daarbij herkennen we ons in de verbeterpunten die nog mogelijk zijn. We hebben in het jaarplan 2024 op een aantal onderdelen al constatering gedaan die overeenkomen met de aanbevelingen en adviezen van de rvt, de andere punten pakken wij op. Wij blijven in 2024 graag met de rvt in gesprek over de voortgang daarvan en hopen de goede samenwerking verder voort te zetten.

Oordeel verantwoordingsorgaan 2023

Eén van de belangrijkste taken van het verantwoordingsorgaan (vo) is het geven van een oordeel over het bestuurlijk handelen van PMT over het afgelopen jaar en de toekomstplannen van het bestuur voor het komend jaar. De basis daarvoor ligt in een goede en tijdige informatievoorziening vanuit het bestuur van PMT. Daarnaast heeft het vo ook de mogelijkheid om aanvullende vragen te stellen.

In 2023 kwam het vo 11 keer in vergadering bijeen, waarvan 7 keer aansluitend ook met een afvaardiging van het bestuur. De raad van toezicht (rvt) woonde drie vo-vergaderingen gedeeltelijk bij, waarbij naast toezichtthema's ook pensioenontwikkelingen centraal stonden.

Er werden 3 themabijeenkomsten georganiseerd, waarbij naast de vo-leden ook bestuursleden en leden van de rvt van PMT aanwezig waren. De themabijeenkomst voor het vo stond in het teken van het verder verbeteren van de werkwijze van het vo. De themabijeenkomsten met het bestuur en de rvt gingen in op diverse thema's rond het nieuwe pensioenstelsel. Tot slot zijn er nog 2 opleidingsdagen geweest. Eentje stond volledig in het teken van het nieuwe pensioenstelsel en de andere behandelde diverse onderwerpen waaronder risicomanagement.

Het vo hanteert een proactieve houding ten aanzien van het bestuur en brengt regelmatig onderwerpen en ontwikkelingen onder de aandacht die een direct raakvlak hebben met de deelnemers. Het vo ervaart dat onderwerpen in openheid kunnen worden besproken en dat vragen waar mogelijk direct worden beantwoord. Het contact met de rvt is breder dan toezichtthema's: eenmaal per jaar deelt de rvt zijn visie op de algemene ontwikkelingen in de pensioensector waarna daarover met elkaar wordt gediscussieerd. Het vo ervaart de samenwerking met zowel het bestuur als de rvt als positief en constructief.

De voorzitters van het vo hebben gedurende het verslagjaar daarnaast nog overleg met het dagelijks bestuur en met de rvt.

Terugblik op oordeel verantwoordingsorgaan 2022

Het vo constateert over het algemeen dat het bestuur de meeste aanbevelingen uit het oordeel van 2022 ter harte heeft genomen. De aanbevelingen in het oordeel van 2022 waren:

- **Het vo verwacht dat het bestuur het NPSMAP traject intensief blijft monitoren en sturen.** Zie hiervoor de paragraaf 'Vernieuwing pensioenadministratie en overgang naar PGGM' in het oordeel (pagina 94).
- **Het vo meent dat een aparte commissie Communicatie & Dienstverlening toegevoegde waarde heeft. Het bestuur heeft toegezegd de nieuwe structuur na een jaar te evalueren (= begin 2024).**

Bij deze evaluatie bleek dat er meer inhoud gegeven moet worden aan de communicatieparagraaf. Daarnaast wordt communicatie & dienstverlening voortaan apart geagendeerd bij de Commissie Pensioenen. Het bestuur heeft het voornemen uitgesproken nadrukkelijker stil te staan bij zaken die PMT bij deelnemers en gepensioneerden ophaalt.

Op deze wijze wil het bestuur de communicatie en klantbediening verbeteren en innoveren. De communicatie naar deelnemers is een belangrijk onderwerp voor het vo en wordt ook in 2024 met bijzondere aandacht gevolgd.

- **Het vo heeft het bestuur gevraagd om waar mogelijk nog meer aandacht te besteden aan de communicatie over de Wtp. Het vo heeft bij het bestuur aangedrongen om te onderzoeken of PMT naast het verstrekken van algemene communicatie ook gericht naar de verschillende leeftijdsgroepen kan communiceren. Vooral voor deelnemers die 50 jaar of ouder zijn en voor pensioengerechtigden is het belangrijk om te weten wat de gevolgen zijn voor hun naderende pensionering c.q. hun pensioenuitkering.**

Het vo vindt dat het bestuur weliswaar stappen gezet heeft, maar dit kan nog verder verbeterd worden. Daarom blijft deze aanbeveling van het vo van kracht.

Oordeel verantwoordingsorgaan 2023

Vanwege de leesbaarheid spiegelt het vo het oordeel over het bestuurlijk handelen van het bestuur in 2023 bij voorkeur aan de hoofdstukopbouw van het bestuursverslag van dit jaarverslag.

Financiële positie PMT

Besluit toeslagverlening (indexatie) 2024

Het vo heeft begrip voor het besluit van het bestuur om de pensioenen in 2024 te verhogen met 3,2%. Dit neemt niet weg dat het vo het dilemma herkent waar het bestuur mee geconfronteerd werd. Immers deze indexatie kan een negatieve impact hebben op het invaren in het nieuwe pensioenstelsel.

Vanwege de overgang naar een nieuw pensioenadministratiesysteem kan de toeslagverlening echter pas in het tweede kwartaal van 2024 worden doorgevoerd, wat het vo moeilijk uitlegbaar vindt. Deelnemers ervaren 'in het 2^e kwartaal van 2024' mogelijk als ingaande per 1 april 2024. Uit contacten met deelnemers is naar voren gekomen dat de ingangsdatum van de indexatie niet helder gecommuniceerd is. Ondanks aandringen van het vo heeft het bestuur geen duidelijkheid verschaft.

Een deel van het vo is van mening dat het bestuur terughoudender had kunnen zijn met de hoogte van de toeslagverlening, gelet op het invaren in het nieuwe pensioenstelsel. Ook had de communicatie naar deelnemers persoonlijker gekund: veel deelnemers hebben de berichtgeving over de verhoging uit de pers of via de algemene nieuwsbrief van PMT vernomen.

Het bestuur heeft ruim de tijd genomen om het genomen besluit toe te lichten, openheid betracht over de verschillende alternatieven en het vo meegenomen in de dilemma's waarvoor men stond. Het vo heeft daarnaast kennisgenomen van de manier waarop het bestuur de dekkingsgraad na deze indexatie op niveau wil houden om het voorgenomen besluit tot invaren in de Wet toekomst pensioenen (Wtp) financieel verantwoord te laten verlopen.

Het vo adviseert het bestuur om zo snel mogelijk te communiceren per welke concrete datum de verhoging ingaat, met daarbij de uitleg aan (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden dat PMT zich in een transitieperiode bevindt waardoor het doorvoeren van de verhoging technisch niet eerder mogelijk is.

Pensioenbeheer

Adviesaanvraag Premiebesluit

Het vo heeft adviesrecht voor het premiebesluit van PMT. Het bestuur heeft hiervoor een voorgenomen besluit genomen dat besproken is in het vo. Het vo heeft vervolgens positief geadviseerd over het premiebesluit. De belangrijkste argumenten daarvoor waren dat er is aangesloten bij bestendig beleid en dat de opbouwpercentages – technisch gezien – maximaal zijn vastgesteld. Het vo heeft daarnaast geconstateerd dat de premiedekkingsgraad van zowel de basis als de aanvullende regeling boven de 100% blijft. Wel heeft het vo aan het bestuur aangegeven dat de evenwichtigheidsparagraaf bij het voorgenomen besluit aan de magere kant was en heeft het bestuur verzocht daar in de toekomst meer aandacht aan te besteden.

Adviesaanvraag klachten- en geschillenregeling

Het vo heeft adviesrecht bij wijzigingen in de klachten- en geschillenregeling. Als gevolg van invoering van de Wtp is de klachtenregeling voor de pensioensector gewijzigd en heeft ook PMT zijn regeling aangepast, zodat deze aansluit bij de nieuwe regels. Het vo vindt een zorgvuldige behandeling en afhandeling van klachten en geschillen belangrijk. Het geeft blijk van respect voor de (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden en geeft aan dat er oog is voor hun belangen. De wijzigingen zijn voor (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden een verbetering, er is nu een onafhankelijke klachteninstantie en de doorlooptijden zijn verkort. Het vo heeft hierover daarom een positief advies gegeven. Het vo heeft aanvullend de suggestie gedaan om teksten in de PMT-regeling te verduidelijken en een stappenplan te publiceren op de website zodat deelnemers en werkgevers meer helderheid hebben over de procedure die zij kunnen volgen bij een klacht of geschil. Deze aanbeveling is door het bestuur overgenomen.

Uniforme pensioenaangifte (UPA)

Het streven van PMT was om de Uniforme Pensioenaangifte (UPA), waarmee de aanlevering van informatie door werkgevers efficiënter wordt, per 1 januari 2024 te introduceren. Het vo is teleurgesteld over de gang van zaken rondom de uitrol van UPA. Werkgevers en hun administratiekantoren waren geïnformeerd over de ingebruikname en aangespoord om voorbereidende maatregelen te nemen. Kort voor de invoering moest echter besloten worden deze voor werkgevers belangrijke tool pas later in te voeren. De overgang naar een nieuw pensioenadministratiesysteem liet invoering van de UPA op dat moment niet toe. Het vo is van mening dat het uitstel geen prettige boodschap was voor werkgevers en dat de communicatie hierover op een te laat tijdstip heeft plaatsgevonden. Juist voor werkgevers betekent de invoering van UPA een forse administratieve lastenverlichting. Het vo heeft er bij het bestuur op aangedrongen dat het bestuur dit zo spoedig mogelijk alsnog invoert.

Vermogensbeheer

Renteafdekking

PMT is een lange-termijnbelegger met een lange-termijnbeleggingsbeleid. Eén van de keuzes binnen het beleggingsbeleid betreft de mate van renteafdekking. Een hoge renteafdekking kan bij een rentedaling positief uitpakken, maar op dit moment werkt de hoge renteafdekking binnen het beleggingsbeleid remmend op de vermogensgroei van het fonds. Enkele vo-leden twijfelen daardoor aan de keuze voor een hoge renteafdekking. Dit geluid is ook in dit verslagjaar een aantal keer besproken met het bestuur, waarbij het bestuur heeft aangegeven dat bij de huidige dekkingsgraad het risico niet vergroot mag worden en daarmee de renteafdekking niet verlaagd kan worden.

Verantwoord beleggen

Het vo vindt het belangrijk dat PMT een bij de sector Metaal & Techniek passend verantwoord beleggen beleid hanteert, zonder dat dit ten koste gaat van het rendement. Het vo heeft de afgelopen jaren weliswaar regelmatig kennisgenomen van het beleid, maar is voornemens dit in 2024 vaker en uitgebreider te agenderen gezien de toenemende aandacht die het vereist door de mondiale en geopolitieke ontwikkelingen.

Risicomanagement

Risico-overwegingen bij adviesaanvragen vo

Het vo heeft in zijn oordeel over 2022 aangegeven bij toekomstige adviesaanvragen ook kennis te willen nemen van de risico-overwegingen die het bestuur in zijn besluitvorming heeft meegenomen. Het bestuur heeft aan deze oproep gevolg gegeven: de risico-overwegingen maken inmiddels deel uit van de adviesaanvragen. In het kader daarvan heeft het vo begin 2023 een workshop risicomanagement gevolgd om zo de gemelde risico-overwegingen en -opinions beter te kunnen beoordelen.

Communicatie en klantbediening

Adviesaanvraag beleidsplan communicatie & klantbediening

Het vo heeft adviesrecht op het beleid ten aanzien van communicatie en klantbediening. Het vo heeft het beleidsplan 2023 – 2025 ontvangen van het bestuur en dit in zijn vergadering besproken. Daaruit kwamen onder meer als aandachtspunten naar voren dat de informatiebronnen nadrukkelijker genoemd kunnen worden, dat er in de communicatie over het nieuwe pensioenstelsel naast de voordelen ook de risico's aandacht moeten krijgen en dat het verband tussen de gemaakte SWOT-analyse en de daaruit voortvloeiende strategische keuzes niet altijd even duidelijk is.

Met inachtneming van de gemelde aandachtspunten stemde een meerderheid voor een positief advies op het voorgelegde beleidsplan.

Daarnaast maakte het vo gebruik van de mogelijkheid om een suggestie voor bijeenkomsten voor aankomend pensioengerechtigden onder de aandacht te brengen. Dit is door het bestuur opgepakt.

Een nieuw pensioenstelsel (Wtp)

Algemeen Wtp

Een groot deel van de vergaderingen van het vo staat in het teken van de voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen (Wtp). Alle relevante onderwerpen worden uitgebreid behandeld en besproken met het bestuur. Het vo wordt daarin bijgestaan door een externe deskundige, die heeft meegeholpen bij het opstellen van een Wtp-beoordelingskader, waarlangs het vo alle aspecten van de besluitvorming over de Wtp, waaronder evenwichtigheid, door het bestuur kan behandelen en beoordelen.

Het vo is positief over de voorlichting die het vo krijgt vanuit PMT over de Wtp; deze is duidelijk. Het vo is tegelijkertijd bezorgd over de noodzakelijke strakke planning van het Wtp-project en twijfelt aan de haalbaarheid daarvan. Wel ziet men dat het bestuur, nu de vernieuwing van de pensioenadministratie grotendeels is gerealiseerd, meer aandacht heeft voor de invoering van de Wtp. Het vo is positief over het aanstellen van een nieuwe, deskundige programmamanager.

Risicopreferentieonderzoek

Een risicopreferentieonderzoek (RPO) is een onderzoek naar de risicovoorkeuren van (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden. Zo'n onderzoek laat zien hoeveel risico zij willen lopen als het om hun pensioen gaat. Ook PMT heeft een RPO gehouden onder de achterban om zo input te krijgen voor het beleggingsbeleid in het nieuwe pensioenstelsel. Het vo is meerdere malen bijgepraat over dit onderzoek en de resultaten ervan. De informatie die uit het onderzoek naar voren kwam, leek niet altijd consistent en overtuigend. Dit kwam ook doordat tijdens het proces de inzichten over de gewenste opzet van het onderzoek veranderden. Het vo heeft hier begrip voor, omdat dit nog een volledig nieuw onderzoeksterrein was voor de hele pensioensector waarvoor nog veel ontwikkeld moest worden. Het vo was kritisch omtrent enkele vragen in het onderzoek en heeft aangedrongen op bijstelling in toekomstige onderzoeken. Het vo vindt het belangrijk dat PMT zo spoedig mogelijk tot duidelijke en sluitende conclusies omtrent de risicopreferentie van deelnemers komt en zal dit traject nauwlettend volgen.

Evenwichtigheid besluitvorming Wtp

Een belangrijk onderdeel van de besluiten die PMT neemt over de invoering van de Wtp is in hoeverre de besluiten evenwichtig zijn voor alle doelgroepen van het fonds. Dit is een complex onderwerp dat de vo-leden niet alleen met elkaar, maar ook uitvoerig met het bestuur hebben besproken. Over het algemeen neemt het bestuur het vo uitgebreid mee in zijn overwegingen ten aanzien van evenwichtigheid. Ook in het eigen beoordelingskader Wtp van het vo neemt 'evenwichtigheid' een belangrijke plek in en zijn criteria aangegeven waarmee het vo dit aspect van de besluitvorming kan beoordelen. Het vo realiseert zich daarbij wel dat er altijd groepen en/of individuen zullen zijn die zich tekort gedaan zullen voelen.

Vernieuwing pensioenadministratie en overgang naar PGGM

Vernieuwing pensioenadministratie (NPSMAP)

Het vo is uiteindelijk positief over de vernieuwing van de pensioenadministratie in samenwerking met uitvoeringsorganisatie PGGM, na enkele moeizame initiatieven van PMT's eigen uitvoeringsorganisatie MN. Het vo was zich ervan bewust dat het om een complex traject met een hoog risiconiveau ging en was lange tijd bezorgd of het project op tijd klaar zou zijn. Ook waren er zorgen in hoeverre het bestuur volledig in control was over het proces.

Het vo heeft in 2023 het traject nauwlettend en kritisch gevolgd en gedurende het gehele jaar zijn toenemende zorgen over de voortgang gedeeld met het bestuur. Het vo heeft het bestuur hierin op enig moment als te optimistisch ervaren. Bij tegenvallers in het proces heeft het bestuur echter uiteindelijk wel de juiste beslissingen genomen.

Het vo is verheugd dat eind 2023 bleek dat de overgang verantwoord kon plaatsvinden. Het vo hecht eraan in dit verband niet alleen PMT, maar ook de medewerkers van MN te complimenteren met bereikte resultaat. Wel is het vo van mening dat er gedurende 2023 meer communicatie naar deelnemers over de voortgang van het traject had kunnen plaatsvinden.

Uitbesteding pensioenbeheer aan PGGM

Het vo is positief over de overgang van het pensioenbeheer van MN naar PGGM, al is het jammer dat deze overgang noodzakelijk was. Gezien de schaalgrootte, de voorbereiding op de Wtp en met het oog op toekomstige kostenbesparingen is het echter een verstandig besluit. De systemen van PGGM zijn goed op de toekomst en de Wtp ingericht en bewezen flexibel en stabiel. Het bestuur heeft tijdens het proces van de overgang naar PGGM gezorgd voor een waardevolle terugkoppeling aan het vo. Het vo heeft dit als positief ervaren.

Kosten

Het vo vindt de overgang van de pensioenadministratie naar PGGM een goede en noodzakelijke stap als het gaat om de kostenontwikkeling van de pensioenuitvoering. Desondanks is het vo bezorgd over het huidige en toekomstige kostenniveau.

Voor het vo is vooral een kwalitatief goede dienstverlening van belang tegen een acceptabel kostenniveau: welk niveau van dienstverlening wordt geleverd tegen welke kosten. De pensioenconsulenten spelen daarin een belangrijke rol, evenals een robuuste en betrouwbare pensioenadministratie. Daarbij staat voor het vo voorop dat deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers – in het bijzonder kleine werkgevers zonder HR-afdeling – op een bij hen passende manier informatie krijgen over het PMT pensioen.

De investeringen voor de nieuwe pensioenadministratie, de overgang van het pensioenbeheer naar PGGM én de voorbereiding op de Wtp zorgen ervoor dat de kosten in 2023 fors zijn gestegen tot een niveau waarmee ook de komende jaren rekening gehouden moet worden. Hoewel de kosten uitlegbaar zijn gezien de voornoemde complexe projecten, is het vo wel geschrokken van de kostenstijging die dit met zich meebrengt.

Het vo spreekt de nadrukkelijke verwachting uit richting het bestuur van PMT dat de overgang van het pensioenbeheer naar PGGM op (middel)lange termijn tot een duidelijke kostenverlaging zal leiden. Het vo heeft nog geen overzicht gekregen van de kosten die met de overgang naar PGGM zijn gemoeid of inzicht in de concrete kostenniveaus die het bestuur in de komende jaren verwacht. Gezien het belang van een goede kostenbeheersing roept het vo het bestuur op om dit op korte termijn te delen met het vo.

Het vo hecht eraan dat de kosten per deelnemer in verhouding blijven staan tot andere grote pensioenfondsen.

Bestuur en governance

Nieuwe organisatiestructuur PMT

PMT heeft per 1 januari 2023 de bestuurlijke commissies teruggebracht tot twee commissies die de kernactiviteiten van het fonds betreffen: Pensioenen en Beleggingen. Dit betekende onder meer dat de commissie Communicatie & Dienstverlening is opgegaan in de commissie Pensioenen. Het vo heeft het bestuur als aandachtspunt meegegeven dat communicatie naar deelnemers voldoende aandacht moet blijven krijgen. De nieuwe structuur wordt begin 2024 geëvalueerd. Het vo had bedenkingen over het afschaffen van de communicatiecommissie en zal bij de uitkomsten van de evaluatie zich vooral richten op de gevolgen daarvan. Door het afschaffen van genoemde commissie heeft het vo minder grip op het volgen van de communicatie naar deelnemers.

Adviesaanvraag beloningsbeleid PMT

Het vo heeft kennisgenomen van het vanaf 2024 geldende beloningsbeleid voor PMT en heeft daarmee ingestemd. Het proces van de adviesaanvraag is zorgvuldig verlopen. Waar aanpassingen in het beleid zijn toegepast, zijn deze gerelateerd aan de cao voor de sector Metaal & Techniek, waarmee de verhogingen van de beloningen gematigd blijven. PMT kent geen bonussen of winstuitkeringen.

Bestuursnotities en adviesaanvragen algemeen

Het vo is positief dat het bestuur het vo zoveel mogelijk proactief betreft bij de ontwikkelingen en de besluitvorming. De bestuursnotities en adviesaanvragen voor het vo zijn echter niet altijd volledig genoeg om een advies te kunnen geven. Op basis van de feedback van het vo is wel verbetering zichtbaar. Doorgaans zijn de uitgangspunten voor de besluitvorming, de risico-opinies en een omschrijving van de bestuurlijke afwegingen die tot het voorgenomen besluit hebben geleid opgenomen in de notities. Het vo mist met name een toelichting van opties waarvoor niet is gekozen. Het vo vraagt het bestuur ook deze mee te geven in de bestuursnotities en adviesaanvragen. Het vo heeft er begrip voor dat stukken soms wat later komen, maar verzoekt het bestuur er aandacht voor te blijven houden dat het vo voldoende tijd krijgt om stukken adequaat te kunnen beoordelen.

Communicatie algemeen

Het vo waardeert dat het bestuur zich voortdurend inspant om het vo zo volledig mogelijk te kunnen informeren. Het bestuur communiceert open en transparant naar het vo en de technische toelichtingen op besluiten door het bestuursbureau van PMT zijn helder en toegankelijk. Toch kan het vo zich niet aan de indruk onttrekken dat de communicatie richting (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden beter kan. Daarbij gaat het vooral om de communicatie over de toeslagverlening in 2024 en de vernieuwing van het pensioenadministratiesysteem. Naar mening van het vo had dat uitgebreider gekund. Ook als het gaat om de communicatie over de Wtp vindt het vo dat PMT de nadelen en risico's meer zou mogen benadrukken. Ondanks alle communicatie over de Wtp merkt het vo dat deelnemers nog steeds zorgen hebben over de toekomst van hun pensioen en vooral over het invaren. Daarbij speelt ook mee dat de Wtp ingewikkeld en moeilijk uitlegbaar is. Het vo blijft dit kritisch volgen en zal waar nodig de discussie met het bestuur aangaan.

Algemeen oordeel 2023

Het vo geeft een positief oordeel over het handelen van het bestuur in 2023. Het vo waardeert de openheid waarmee het bestuur de bestuurlijke thema's en de daarbij behorende dilemma's bespreekt met het vo. De communicatie richting (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden zou wat het vo betreft echter uitgebreider en directer kunnen.

Het vo ziet dat in 2023 – ondanks de nodige belemmeringen, zorgen en tegenvallers – veel is bereikt, waaronder de vernieuwing van de pensioenadministratie en de overgang van het pensioenbeheer naar PGGM. Het vo is ook overwegend positief over de toegekende verhoging van de pensioenen in 2024, al betreurt het vo dat dit de effectuering daarvan technisch pas in juni 2024 mogelijk is. Het vo begrijpt dat (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden blij zijn met de toeslagverlening, maar heeft ook oog voor mogelijke negatieve effecten ervan voor de overgang naar het nieuwe stelsel. Het vo roept het bestuur wel op om zo snel mogelijk concreet te communiceren over de ingangsdatum van de toeslagverlening in 2024.

Als het gaat om het nieuwe stelsel, dan vindt het vo dat PMT heeft gekozen voor een ambitieuze planning. Het vo heeft daar begrip voor, maar vraagt zich af of deze voldoende haalbaar is, ook omdat PMT voor een belangrijk deel in dit traject afhankelijk is van de sociale partners in de sector Metaal & Techniek. Het vraagt daarbij specifieke aandacht voor duidelijke en sluitende conclusies omtrent de uitkomsten van het risicopreferentieonderzoek (RPO) als het gaat om het beleggingsbeleid in het nieuwe stelsel.

Eigen jaarverslag verantwoordingsorgaan

Het vo stelt elk jaar een eigen jaarverslag op. Dit jaarverslag is te vinden op de [website van het vo](#).

Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het jaar 2023 is het eerste jaar waarin het verantwoordingsorgaan in deze samenstelling een volledig verslagjaar heeft meegemaakt. Wij spreken onze waardering uit voor de wijze waarop de vo-leden die in 2022 en 2023 zijn gestart zich de vaak toch ingewikkelde materie van de pensioensector – en het nieuwe pensioenstelsel in het bijzonder – hebben eigengemaakt. Als bestuur ervaren wij de dialoog met het vo als positief kritisch, maar altijd constructief. De inzichten en suggesties van het vo zijn waardevol en brengen de achterban van PMT echt dichterbij.

PMT bevindt zich in buitengewone omstandigheden. Naast de voorbereiding op het nieuwe stelsel hadden we in 2023 ook te maken met de vernieuwing van onze pensioenadministratie en de overstap naar een nieuwe uitvoeringsorganisatie voor pensioenbeheer in 2024. In deze roerige tijden hebben wij geprobeerd onze dilemma's, overwegingen en beleidskoers zoveel mogelijk te delen met het vo.

Wij bedanken het vo voor het positieve oordeel over het bestuurlijk handelen. We realiseren ons dat hieruit altijd aandachts- en verbeterpunten voortvloeien. De ingangsdatum van de toeslagverlening in juni 2024 was helaas niet eerder mogelijk vanwege technische omstandigheden. De opmerking van het vo over de communicatie hieromtrent richting de achterban nemen wij ter harte. Datzelfde geldt voor de opmerking over de haalbaarheid van de planning van het Wtp-traject en uiteraard ook voor het trekken van conclusies uit het risicopreferentieonderzoek. Wij zullen, net als in 2023, het vo nauw blijven betrekken bij de stappen die we als bestuur zetten.

Jacjie van Stigt, bestuurslid namens de werknemers en lid van de commissie Pensioenen:

“Onze deelnemers verwachten van ons dat we de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel zorgvuldig uitvoeren. Daar staan we voor.”

PMT organisatie van openbaar belang (OOB)

Sinds 2020 is het 'Besluit aanwijzing organisaties van openbaar belang' van kracht, waarin pensioenfondsen met een belegd vermogen van meer dan € 10 miljard zoals PMT zijn aangewezen als 'Organisatie van Openbaar Belang (OOB)'.

De OOB-status stelt vooral strengere eisen ten aanzien van kwaliteitsbeheersing en de onafhankelijkheid van de accountant van de controle van de jaarrekening. Daarnaast is er aanvullende informatie ten aanzien van niet-financiële informatie in het jaarverslag noodzakelijk (milieu, sociale zaken, personeel, beleid ten aanzien van beschermingen mensenrechten, anti-corruptie en anti-omkoping).

We rapporteren in het hoofdstuk 'Verantwoord beleggen' van dit jaarverslag over de manier waarop we in ons beleggingsbeleid rekening houden met milieu, klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. In het [PMT Verantwoord Beleggen Jaarverslag 2023](#) gaan we daar uitgebreider op in. Daarnaast is er uitgebreide informatie over ons verantwoord beleggen beleid te vinden op onze [website](#).

Geconsolideerde jaarrekening

Sinds ultimo 2021 is 95% van het aandelenkapitaal van Mn Services N.V. in ons bezit. De overige 5% is in handen van Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij. Omdat PMT en MN daardoor samen een groep vormen, is er sprake van een fiscale eenheid voor de btw en geldt tevens de verplichting tot consolidatie van de jaarrekening van MN. Dit heeft alleen te maken met verslaglegging en raakt de uitbestedingsrelatie of de strategische samenwerking niet.

Agiostortingen 2023

In maart en december 2023 hebben we agiostortingen gedaan aan Mn Services N.V. voor een bedrag van € 19 miljoen respectievelijk € 5,7 miljoen. Samen met de storting van de andere aandeelhouder van MN voldoet Mn Services N.V. daarmee aan de wettelijke kapitaalvereisten. Een toelichting op deze stortingen is opgenomen in het hoofdstuk Kosten van dit jaarverslag.

We zijn sinds 5 juli 2023 ook voor 50% aandeelhouder van NLV: de nieuwe, zelfstandige vastgoedvermogensbeheerder die we samen met Pensioenfonds Rail & OV hebben opgericht en die per 1 januari 2024 ons Nederlandse vastgoed voor ons beheert. Hiervoor hebben we per 5 juli 2023 een agiostorting gedaan van € 2 miljoen.

Organisatie PMT

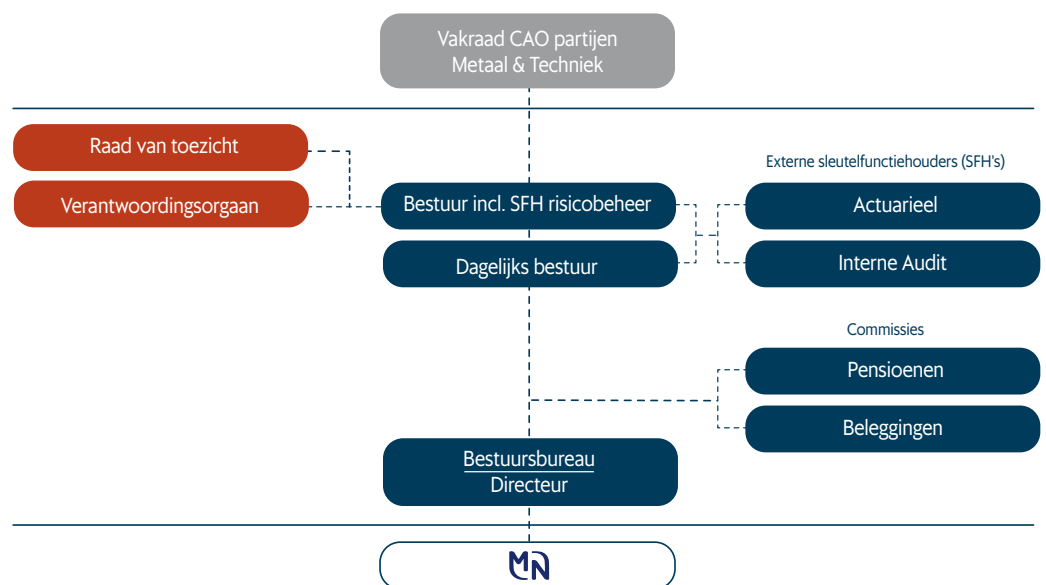
Wij werken binnen PMT met het paritaire model als bestuursvorm. Dit betekent dat het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden.

Binnen het paritaire model legt het bestuur verantwoording af aan de belanghebbenden bij PMT door middel van een verantwoordingsorgaan. Dit verantwoordingsorgaan bestaat bij PMT uit actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Het interne toezicht op ons fonds berust bij de raad van toezicht.

Het bestuur kende in 2023 de volgende bestuurlijke commissies:

- Commissie Beleggingen (CBL)
- Commissie Pensioenen (CPS)

Schematisch zag de organisatie van PMT er in 2023 als volgt uit:

De Vakraad treedt op als opdrachtgever voor het bestuur van PMT.

De verhouding tussen de Vakraad en het bestuur van PMT is vastgelegd in de bedrijfstakuitvoeringsovereenkomst (buo).

Nieuwe organisatiestructuur per 2023

Per 2023 hebben we een nieuwe organisatiestructuur ingevoerd, met specifieke aandacht voor de verdere verankering van risicomanagement en de interne audit functie van PMT, plus een verdere optimalisatie van de commissiestructuur.

Het volwassenheidsniveau van de risicobeheersing binnen PMT, de visie op effectief dynamisch risicomanagement in primaire bestuurscommissies en de wens om communicatie en dienstverlening dichterbij het beleid te organiseren hebben ertoe geleid dat we per 1 januari 2023 volgens 2 bestuurlijke lijnen werken, namelijk de bestuurscommissie Pensioenen en de bestuurscommissie Beleggingen.

Vertrouwenspersoon

We hebben in beleid vastgelegd hoe we omgaan met het melden van een vermoedelijke misstand of onregelmatigheid. Hiervoor is een vertrouwenspersoon aangesteld, waar aan PMT verbonden personen terecht kunnen voor informatie en advies over de mogelijk te volgen procedure(s) en de consequenties daarvan. Wanneer nodig, begeleidt de vertrouwenspersoon de melder bij het indienen van een formele melding. De vertrouwenspersoon biedt een luisterend oor en heeft uit hoofde van diens functie een geheimhoudingsplicht. Informatie over de vertrouwenspersoon en de Klokkeluidersregeling is terug te vinden op de website van PMT.

PMT Net Zero

In 2022 is PMT binnen de eigen organisatie gestart met een Net Zero-project. Het doel van dit project is om inzicht te krijgen in onze CO₂-uitstoot en deze te reduceren, met als streven volledig Net Zero in 2030. Het project is gestart door het uitvoeren van een CO₂-uitstootmeting over 2021.

Vanzelfsprekend vanwege de COVID-19-pandemie gaf deze meting geen reëel beeld, maar hiermee hadden we een begin waarop we verder konden bouwen. We verwachten met onze meting over 2022 en 2023 een realistischer beeld te krijgen. Vervolgens zijn binnen de PMT-organisatie awareness en input-sessies georganiseerd om met elkaar informatie te delen en input te vragen om op die manier een zo groot mogelijk draagvlak te creëren.

Ons Net Zero project omvat:

- Het jaarlijks meten en documenteren van onze CO₂-uitstoot;
- Reductiemaatregelen bedenken, de haalbaarheid ervan onderzoeken (tijd/middelen) en maatregelen implementeren om gefaseerd de CO₂-uitstoot naar 0 terug te brengen.

Maatregelen die we op dit moment onderzoeken, zijn het stimuleren van woon-werkverkeer en zakelijk reizen via het openbaar vervoer en/of elektrisch rijden. Waar mogelijk, kopen we goederen en diensten al verantwoord en duurzaam in. Om ons te begeleiden in de uitvoering van ons project werken we samen met een externe deskundige partij.

Bestuur en functionarissen PMT per 31 december 2023

Bestuur PMT

Leden van werkgeverszijde

De heer T.W. Troost

Federatie Werkgeversorganisaties Techniek –
voorzitter namens werkgevers

De heer G.J.J. de Booij

Federatie Werkgeversorganisaties Techniek

De heer R.J.B.M. Follon

Federatie Werkgeversorganisaties Techniek

Mevrouw L.L. Gastelaars²³

Federatie Werkgeversorganisaties Techniek –
aspirant bestuurslid

De heer A.A. Jaarsma

Federatie Werkgeversorganisaties Techniek

De heer A.J.C. de Ruiter

Federatie Werkgeversorganisaties Techniek

Leden van werknemerszijde

Mevrouw E.R. Bronswijk-Pais

FNV – *voorzitter namens werknemers*

De heer M. Hulsegge²⁴

CNV

De heer G.P.M.J. Roest²⁵

FNV

Mevrouw J. van Stigt

FNV

De heer C. Vlaar²⁶

FNV – *aspirant bestuurslid*

Leden namens de pensioengerechtigden²⁷

De heer J.J.P. Schouten

VG-PMT

Mevrouw M.B. van Veldhuizen

Op persoonlijke titel

Commissie Beleggingen

De heer A.J.C. de Ruiter

voorzitter

De heer G.P.M.J. Roest

vice-voorzitter

De heer J.J.P. Schouten

De heer G.J.J. de Booij

De heer M. Hulsegge²⁸

deelnemer – sleutelfunctiehouder risicobeheer

De heer C. Vlaar⁸

deelnemer

Commissie Pensioenen

De heer A.A. Jaarsma

voorzitter

Mevrouw M.B. van Veldhuizen

vice-voorzitter

Mevrouw E.R. Bronswijk-Pais

De heer R.J.B.M. Follon

Mevrouw J. van Stigt

De heer T.W. Troost

De heer M. Hulsegge

deelnemer - sleutelfunctiehouder risicobeheer

²³ Mevrouw Gastelaars was in de periode september – december 2023 aspirant-bestuurslid. Per 1 januari 2024 is zij benoemd tot bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer.

²⁴ Tot en met 31 december 2023

²⁵ Tot en met 31 december 2023

²⁶ De heer Vlaar was in de periode september 2022 – december 2023 deelnemer aan de commissie Beleggingen en aspirant-bestuurslid. Per 1 januari 2024 is hij benoemd tot bestuurslid en lid commissie Beleggingen.

²⁷ De bestuursleden namens de pensioengerechtigden worden voorgedragen door de pensioengerechtigdengeleding van het verantwoordingsorgaan

²⁸ Tot en met 31 december 2023

Sleutelfunctiehouders

De heer P.M.E.A. Fransen ²⁹	<i>sleutelfunctiehouder interne audit</i>
De heer P.M.M. Gubbels ³⁰	<i>sleutelfunctiehouder interne audit</i>
L.L. Gastelaars ²²	<i>sleutelfunctiehouder risicobeheer</i>
De heer ir. M.W. Heemskerk AAG	<i>sleutelfunctiehouder actuariaat</i>
De heer M. Hulsegge ²³	<i>sleutelfunctiehouder risicobeheer</i>

Verantwoordingsorgaan per 31 december 2023³¹

Leden van werknemerszijde

De heer M. de Koomen (48 jaar)	CNV – voorzitter
De heer E.C. Helwerda (53 jaar)	Actief Deelnemers Belang Metaal & Techniek
De heer R. Kleine (63 jaar)	FNV
Mevrouw C. Koekkoek (33 jaar)	<i>op persoonlijke titel</i>
De heer L. Rolf (62 jaar)	Actief Deelnemers Belang Metaal & Techniek
Mevrouw S. Sanders (50 jaar)	<i>op persoonlijke titel</i>
De heer J. Tourrich (41 jaar)	Actief Deelnemers Belang Metaal & Techniek
De heer G.H. Verberne (67 jaar)	FNV

Leden van werkgeverszijde

De heer M. van den Bos (63 jaar)	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer R. Carton (60 jaar) ³²	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer J.A. Vaas (68 jaar)	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek
De heer F.A.T.M. de Wit (58 jaar) ³³	Federatie Werkgeversorganisaties Techniek

Leden namens de pensioengerechtigden

De heer R.W. Bernsen (72 jaar)	VG-PMT – vice-voorzitter
De heer P. Borgman (67 jaar)	FNV
De heer J.C.P. Marcelis (82 jaar)	VG-PMT
De heer R.K. Nieuwenhuis (71 jaar)	<i>op persoonlijke titel</i>
Mevrouw A. Wieman – Hesterman (69 jaar)	<i>op persoonlijke titel</i>

Raad van toezicht

De heer E.J.G.V. Boers	<i>voorzitter</i>
Mevrouw A.C. Joosten-Hendriks	
De heer M.J.M. van den Berg	

Directie

Mevrouw I.T. van den Doel

Uitvoeringsorganisatie

MN

²⁹ Per 1 september 2023

³⁰ Tot en met 31 juli 2023

³¹ De leeftijden zijn weergegeven per peildatum 31 december 2023

³² Tot 1 juni 2023

³³ Per 1 juni 2023

Accountant

De heer drs. M. van Lwijk RA, Deloitte Accountants B.V.

Certificerend actuaris

De heer ir. M.W. Heemskerk AAG, Mercer (Nederland) B.V.

Werkgeversvertegenwoordigers in het bestuur

De heer G.J.J. de Booij

1958 | *in bestuur sinds 2021* | *overige relevante functies* Financieel directeur BOVAG – Bestuurslid BOVAG vereniging – Bestuurder BOVAG holding – Bestuurder stichting Scooter Recycling Nederland – Bestuurder stichting Auto Recycling Holding – Bestuurder stichting BOVAG Daisy – Bestuurder BOVAG Service B.V. – Bestuurder Stichting branchenormering schadeherstel – Bestuurder stichting BOVAG garantiefonds rijsscholen – Bestuurder stichting Administratiekantoor Bovemij certificaten – Bestuurder stichting Nationale Autopas III – Bestuurder stichting 100% onderhouden – Bestuurder BOVAG zekerheidsfonds – Bestuurder BOVAG incubator

De heer R.J.B.M. Follon

1967 | *in bestuur sinds 2018* | *overige relevante functies* Algemeen secretaris Federatie Werkgeversorganisaties Techniek (FWT) – (Vice-)voorzitter Vakraad Metaal & Techniek – Bestuurslid stichting administratiekantoor Schadeverzekering Metaal & Technische bedrijfstakken – Bestuurslid stichting sociaal fonds Metaal & Techniek – Bestuurslid stichting kinderopvang Metaal & Technische bedrijfstakken – (Vice-) voorzitter stichting vervroegd uittreden Metaal & Techniek – Bestuurslid werkgelegenheidsfonds Metaal & Technische bedrijfstakken – bestuurslid stichting RVU Metaal & Techniek³⁴ – (Vice-)voorzitter stichting Private Aanvulling WW en WGA Metaal & Techniek – Eigenaar mr. R.J.B.M. Follon Consultancy B.V.

Mevrouw L.L. Gastelaars

1979 | *in bestuur sinds 2024* | *overige relevante functies* Bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer bij Stichting BPL Pensioen – Bestuurslid en secretaris bij Stichting Pensioenfonds Cosun³⁵ – Uitvoerend bestuurslid bij Stichting Pensioenfonds Citigroup Nederland³⁶ – Eigenaar Gastelaars Pensioen & Risicomanagement B.V.

De heer A.A. Jaarsma

1957 | *in bestuur sinds 2018* | *overige relevante functies* Lid raad van commissarissen Mevas B.V. – Voorzitter raad van commissarissen KMU Verzekeringen

De heer A.J.C. de Ruiter

1965 | *in bestuur sinds 2021* | *overige relevante functies* CIO stichting Pensioenfonds TNO – Bestuurslid stichting Pensioenfonds Achmea – Gastdocent Nyenrode Business University

De heer T.W. Troost

1965 | *in bestuur sinds 2018* | *overige relevante functies* Lid Stichtingsraad Netspar – Eigenaar Cater B.V. – Eigenaar Troost Consultancy – Lid Adviesraad Hyteps³⁷

³⁴ Per 1 januari 2023

³⁵ Beëindigd per 31 december 2023

³⁶ Beëindigd per 31 december 2023

³⁷ Per 1 februari 2023

Werknemers- en pensioengerechtigdenvertegenwoordigers in het bestuur

Namens de werknemers

Mevrouw E.R. Bronswijk-Pais

1971 | *in bestuur sinds 2022* | *overige relevante functies* Pensioenbestuurder FNV – bestuurslid VvE van appartementsgebouw³⁸

De heer M. Hulsegge

1960 | *in bestuur sinds 2012* | *overige relevante functies* Bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer Stichting Pensioenfonds voor de Nederlandse Groothandel – Bestuurslid Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zuivel – Toezichhoudend bestuurslid stichting Particuliere Aanvulling WW en WIA (SPAWW) – Bestuurslid Rural Outreach Program (ROP) – Eigenaar Hulsegge Consultancy

De heer G.P.M.J. Roest

1957 | *in bestuur sinds 2018* | *overige relevante functies* Pensioenbestuurder FNV

Mevrouw J. van Stigt

1963 | *in bestuur sinds 2018* | *overige relevante functies* Vakbondsbestuurder FNV – Executive IndustriAll EU – Company policy committee IndustriAll EU – Executive IndustriAll Global – Woman's Committee IndustriAll Global – Bestuurslid OOI, opleidings- en ontwikkelingsfonds

De heer C. Vlaar

1979 | *in bestuur sinds 2024* | *overige relevante functies* Pensioenbestuurder FNV – Vicevoorzitter Stichting Pensioenfonds PostNL – Uitvoerend bestuurslid Pensioenfonds KPN – Bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer Stichting Pensioenfonds Recreatie³⁹

Namens de pensioengerechtigden

De heer J.J.P. Schouten

1948 | *in bestuur sinds 2014* | *overige relevante functies* – geen

Mevrouw M.B. van Veldhuizen

1955 | *in bestuur sinds 2022* | *overige relevante functies* – geen

³⁸ Van 1 december 2023 tot 7 maart 2024

³⁹ Tot 31 december 2023

Raad van toezicht

De heer E.J.G.V. Boers

1966| *in raad van toezicht sinds 2019* | *overige relevante functies* Bestuurder Coöperatie Medisch Specialisten Gelre (CMS Gelre) – Voorzitter bestuur Stichting Nationaal Warmtefonds – Lid raad van toezicht Stichting Fonds Duurzaam Funderingsherstel (FDF) – onafhankelijk voorzitter Ahold Delhaize Pensioenfonds – Voorzitter van de raad van toezicht PVF Particuliere Hypothekenfonds Syntrus Achmea Real Estate & Finance – Lid van de raad van commissarissen van Afvalzorg

Mevrouw A.C. Joosten – Hendriks

1975| *in raad van toezicht sinds 2017* | *overige relevante functies* Uitvoerend bestuurder en Chief Investment Officer Philips Pensioenfonds Nederland – Lid commissie Asset & Liability Management VBA Beleggingsprofessionals

De heer M.J.M. van den Berg

1961| *in raad van toezicht sinds 2021* | *overige relevante functies* Lid raad van toezicht Altrecht – Lid raad van commissarissen Espria – lid raad van toezicht Koninklijke Kentalis – voorzitter bestuur Instituut voor Doven - lid raad van commissarissen Fivoor⁴⁰

⁴⁰ Per 1 januari 2024

Vergoedingen

De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van de uit te voeren bestuursactiviteiten en bedroeg in 2023:

Vergoeding		2023	2022
Functie	VTE*		
Bestuurslidmaatschap	0,4	€ 48.000,-	€ 46.112,-
Additioneel voor lidmaatschap van een bestuurscommissie		€ 18.000,-	€ 11.527,-
Additioneel voor voorzitterschap van een bestuurscommissie		€ 10.000,-	€ 6.917,-
Additioneel voor lidmaatschap dagelijks bestuur (tevens voorzitterschap bestuur)	0,6	€ 51.000,-	€ 50.722,-
Additioneel voor vice-voorzitterschap van een bestuurscommissie		€ 5.000,-	n.v.t.
Commissielidmaatschap, niet tevens bestuurslid		n.v.t.	€ 23.055,-
Voorzitter raad van toezicht	0,2	€ 36.680,-	€ 35.189,-
Lidmaatschap raad van toezicht	0,1	€ 30.660,-	€ 29.323,-

* VTE = voltijd equivalent score: de wettelijke norm die het tijdsbeslag van een bestuurder en toezichthouder van een pensioenfonds uitdrukt, zoals vastgelegd in het Besluit uitvoering Pensioenwet.

We hebben het totaal van de vergoedingen per individueel bestuurslid gemaximeerd op € 119.000,- per jaar. We keren de vergoeding uit aan de voordragende organisatie of aan het bestuurslid. Ons [beloningsbeleid](#) kent geen bonussen of winstuitkeringen.

Uitgekeerde vergoedingen bestuur in euro's exclusief btw

Uitgekeerde vergoedingen bestuur (X €1 exclusief btw)			2023	2022
Leden bestuur	Periode	Functie		
T.W. Troost	1/1 – 31/12	Voorzitter namens de werkgevers Lid commissie Pensioenen	€ 117.000,-	€ 115.279,-
E.R. Bronswijk-Pais	1/1 - 31/12	Voorzitter namens de werknemers Lid commissie Pensioenen	€ 117.000,-	€ 45.149,-
J.P.M. Brocken	1/1 – 31/12	Voorzitter namens de werknemers en pensioengerechtigden Lid commissie Pensioenen	-	€ 115.279,-
P.D. Amels	1/1 – 31/08	Bestuurslid Lid commissie Pensioenen	-	€ 38.426,-
G.J.J. de Booi	1/1 - 31/12	Bestuurslid Lid commissie Beleggingen	€ 66.000,-	€ 57.639,-
R.J.B.M. Follon	1/1 – 31/12	Bestuurslid Lid commissie Pensioenen	€ 66.000,-	€ 69.166,-
L.L. Gastelaars	1/9 - 31/12	Aspirant-bestuurslid Sleutelfunctiehouder risicobeheer ⁴¹	€ 20.000,-	-
M. Hulsegge	1/1 - 31/12	Bestuurslid Sleutelfunctiehouder risicobeheer	€ 102.000,-	€ 99.132,-
A.A. Jaarsma	1/1 - 31/12	Bestuurslid Voorzitter commissie Pensioenen	€ 76.000,-	€ 64.556,-
K. Merkus	1/4 – 31/12	Bestuurslid Lid commissie Beleggingen	-	€ 43.229,-
G.P.M.J. Roest	1/1 – 31/12	Bestuurslid Vice-voorzitter commissie Beleggingen	€ 71.000,-	€ 57.639,-
A.J.C. de Ruiter	1/1 - 31/12	Bestuurslid Voorzitter commissie Beleggingen	€ 76.000,-	€ 64.556,-
J.J.P. Schouten	1/1 - 31/12	Bestuurslid Lid commissie Beleggingen	€ 66.000,-	€ 87.610,-
J. van Stigt	1/1 - 31/12	Bestuurslid Lid commissie Pensioenen	€ 66.000,-	€ 57.639,-
M.B. van Veldhuizen	1/1 - 31/12	Bestuurslid Vice-voorzitter commissie Pensioenen	€ 71.000,-	€ 19.213,-
C. Vlaar	1/1 – 31/12	Aspirant-bestuurslid Deelnemer commissie Beleggingen ⁴²	€ 42.000,-	-
Totaal			€ 956.000,-	€ 934.512,-

⁴¹ Mevrouw Gastelaars was in de periode september – december 2023 aspirant-bestuurslid.
Per 1 januari 2024 is zij benoemd tot bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer.

⁴² De heer Vlaar was in de periode september 2022 – december 2023 deelnemer aan de commissie Beleggingen en aspirant-bestuurslid. Per 1 januari 2024 is hij benoemd tot bestuurslid en lid commissie Beleggingen.

Loonstijging conform sector

De bestuursvergoedingen zijn per 1 januari 2023 verhoogd met de loonstijging zoals deze is afgesproken voor de cao Metaal & Techniek. Als we onverhoopt moeten besluiten om de aanspraken en uitkeringen van de deelnemers in de pensioenregeling te verlagen, dan worden de vergoedingen van de bestuursleden en de aanspraken en uitkeringen van (oud-)medewerkers van PMT met eenzelfde percentage verlaagd.

Vergoedingen fondsorganen

In de bestuurscommissies participeren voornamelijk bestuursleden, aangevuld met enkele externe deskundigen. Het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht bestaan volledig uit niet-bestuursleden.

Uitgekeerde vergoedingen externe leden van fondsorganen in euro's exclusief btw

Uitgekeerde vergoedingen externe leden van fondsorganen (X €1 exclusief btw)	2023	2022
Commissie Beleggingen	-	€ 11.457,-
Commissie Pensioenen	-	-
Commissie Communicatie en Dienstverlening ⁴³	-	-
Commissie Financiën en Risico's ⁴⁴	-	€ 23.055,-
Commissie Internal Audit ⁴⁵	-	€ 18.444,-
Sleutelfunctiehouder Internal Audit	€ 48.000,-	-
Commissie Informatiemanagement	-	-
Totaal vergoeding externe leden fondsorganen	€ 48.000,-	€ 52.956,-

Uitgekeerde vergoedingen raad van toezicht (X €1 exclusief btw)			2023	2022
Leden rvt	VTE	Functie		
E.J.G.V. Boers	0,2	Voorzitter	€ 36.680,-	€ 35.189,-
A.C. Joosten-Hendriks	0,1	Lid	€ 30.660,-	€ 29.323,-
M.J.M. van den Berg	0,1	Lid	€ 30.660,-	€ 29.323,-
Totaal	0,4		€ 98.000,-	€ 93.835,-

Uitgekeerde vergoedingen verantwoordingsorgaan in euro's exclusief btw

	2023	2022
Totaal uitgekeerde vergoedingen	€ 119.051,-	€ 142.114,-

⁴³ Commissie opgeheven per 1 januari 2023 en opgegaan in commissies Pensioenen en Vermogensbeheer

⁴⁴ Commissie opgeheven per 1 januari 2023 en opgegaan in commissies Pensioenen en Vermogensbeheer

⁴⁵ Commissie opgeheven per 1 januari 2023; sleutelfunctiehouder Interne Audit schuift aan bij bestuursvergaderingen

Voor leden van het verantwoordingsorgaan geldt een eigen vergoedingsregeling die aansluit bij de SER-vacatieregeling. PMT heeft ervoor gekozen deze vergoeding jaarlijks te indexeren. Als het vo-lid deel uitmaakt van de werknemersgeleding en in dienst is bij een werkgever, kan ook worden gekozen voor een regeling waarbij een vergoeding wordt uitbetaald aan de betreffende werkgever. Over 2023 heeft PMT in totaal € 119.051,- betaald aan vo-leden of hun werkgever (exclusief reis- en onkostenvergoedingen).

Uitgekeerde vergoeding directie bestuursbureau

Uitgekeerde vergoeding directie bestuursbureau (X €1 exclusief btw)	2023 ⁴⁶	2022
I.T. van den Doel		
Salaris	€ 230.101,-	€ 230.964,-
Pensioen-, sociale en overige lasten	€ 53.080,-	€ 53.906,-
Totaal	€ 283.180,-	€ 284.870,-

In lijn met de Nederlandse Corporate Governance Code geven wij ook de beloningsverhouding binnen de organisatie van PMT weer: de verhouding tussen de hoogst betaalde bestuurder (directeur PMT, totaal € 283.180,-) en het mediaan basissalaris op basis van 40 uur van alle medewerkers (totaal € 116.779,-) was 2,4 over 2023.

⁴⁶ Tot 1 juli 2023 op basis van 1,0 fte, per 1 juli 2023 op basis van 0,9 fte.

Enkelvoudige jaarrekening 2023

Joep Schouten, bestuurslid namens de pensioengerechtigden en lid van de commissie Beleggingen:

"Voor alle deelnemers, maar zeker voor pensioengerechtigden, is een toeslag van hun pensioen belangrijk. Ik ben blij dat we weer een toeslag konden verlenen."

11 Enkelvoudige balans

(na resultaatbestemming)

Activa (X €1 miljoen)		31 - 12 - 2023	31 - 12 - 2022
Materiële vaste activa	(1)	1	1
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
• Vastgoedbeleggingen	(2)	7.166	6.844
• Aandelen	(3)	17.509	15.077
• Vastrentende waarden	(4)	47.969	43.432
• Derivaten	(5)	2.470	3.164
• Overige beleggingen	(6)	8.534	8.513
Totaal beleggingen	(7)	83.648	77.030
Deelnemingen	(8)	67	46
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	(9)	10.498	11.373
Overige vorderingen en overlopende activa	(10)	75	87
Overige activa			
Liquide middelen	(11)	2.845	2.262
Totaal activa		97.134	90.799
Passiva (X €1 miljoen)			
Stichtingskapitaal en reserves			
• Algemene reserve	(13)	4.515	4.718
Totaal stichtingskapitaal en reserves		4.515	4.718
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		78.235	70.618
Overige voorzieningen	(15)	8	-
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	(16)	14.306	15.420
Overige schulden en overlopende passiva	(17)	70	43
Totaal passiva		97.134	90.799

De hierboven vermelde nummers verwijzen naar het hoofdstuk Toelichting op de enkelvoudige balans.

12 Enkelvoudige staat van baten en lasten

Baten (X €1 miljoen)		2023	2022
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	(18)	3.037	2.916
Beleggingsresultaat voor risico pensioenfonds	(19)	6.375	-28.079
Resultaat op deelnemingen		-6	-3
Overige baten	(20)	7	8
Totaal baten		9.413	-25.158
Lasten (X €1 miljoen)			
Pensioenuitkeringen	(21)	1.816	1.654
Uitvoeringskosten pensioenregeling	(22)	90	65
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	(23)		
• Pensioenopbouw		2.550	3.750
• Rentetoevoeging		2.337	-477
• Onttrekking voor uitkeringen		-1.816	-1.658
• Wijziging markttrente/UFR methode		2.210	-31.434
• Schattingswijziging		148	750
• Toeslagen		2.399	4.048
• Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten		-54	-112
• Collectieve waardeoverdracht Pensioenfonds MN		1	363
• Overige mutaties		-158	-156
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		7.617	-24.926
Saldo overdrachten van rechten	(24)	72	-278
Overige lasten	(25)	21	6
Totaal lasten		9.616	-23.479
Saldo van baten en lasten		-203	-1.679
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Het saldo van baten en lasten is via de resultaatbestemming als volgt verdeeld naar de reserves:			
Onttrekking aan Algemene reserve		-203	-1.679
Toevoeging aan Algemene reserve		-	-
Totaal saldo van baten en lasten		203	-1.679

De hierboven vermelde nummers verwijzen naar het hoofdstuk Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten.

13 Enkelvoudig kasstroomoverzicht

Kasstroom (X €1 miljoen)	31 - 12 - 2023	31 - 12 - 2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Premies	3.038	2.898
Uitgekeerde pensioenen	-1.798	- 1.639
Afkopen	-16	- 14
Uitgaven wegens overgedragen verplichtingen	-72	278
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-74	- 67
Overige ontvangsten/uitgaven	14	13
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	1.092	1.469
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	22.766	45.461
Ontvangen direct beleggingsresultaat	1.884	2.374
Aankopen van beleggingen	-24.918	- 49.148
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-106	- 95
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-374	-1.408
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Storten agioreserve	-25	-10
Aankopen deelneming	-2	-
Totale kasstroom uit financieringsactiviteiten	-27	-10
Netto kasstroom	691	51
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen	118	- 270
Mutatie in geldmiddelen	809	-219
De mutatie in geldmiddelen bestaat uit de volgende balansposten:		
Liquide middelen	2.845	2.262
Verplichtingen aan bancaire instellingen	-482	- 708
Stand per einde boekjaar	2.363	1.554
Stand per einde vorig boekjaar	1.554	1.773
Mutatie in geldmiddelen	809	-219

14 Algemene toelichting

Algemeen

Activiteit

Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek (PMT), statutaire zetel te Den Haag en vestigingsadres Prinses Beatrixlaan 15, 2595 AK te Den Haag, is een bedrijfstakpensioenfonds voor werknemers in de sector Metaal & Techniek. Het fonds is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 41149569.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld op basis van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening, zoals deze zijn vermeld in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (R), in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend. Ook statutaire directieleden of andere sleutelfunctionarissen in het management van het fonds en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn uitgegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Mn Services N.V.

95% van het aandelenkapitaal van Mn Services N.V., gevestigd op Prinses Beatrixlaan 15, 2595 AK te Den Haag en ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 27191631, is in het bezit van PMT.

NLV B.V

Per 5 juli 2023 is 50% van het aandelenkapitaal van NLV B.V. in het bezit van PMT. NLV B.V. is gevestigd op de Prinses Beatrixlaan 582, 2695 BM te Den Haag en ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 89393074.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan of vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Algemene waardering

Verwerking van een actief of passief

De pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde) en de beleggingen gewaardeerd op reële waarde, tenzij hierna anders is vermeld. Per categorie is aangegeven hoe deze waarde is bepaald. De overige balansposten zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, tenzij anders vermeld. Alle bedragen in de balans luiden in miljoenen euro's.

Verwerking van baten of lasten

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen die in de balans zijn gehanteerd. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn rechtstreeks verantwoord in het resultaat. De baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben. Alle bedragen in de staat van baten en lasten luiden in miljoenen euro's.

Stelselwijzigingen

In 2023 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Schattingwijziging UFR-methode

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2023 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de UFR-methodiek van de rentetermijnstructuur vanaf 1 januari 2023 is gewijzigd. Een wijziging die volgde uit het advies van de Commissie Parameters van 29 november 2022.

Schattingwijziging aanpassing dekking excassokosten

Uit een evaluatie van de kostenvoorziening dit jaar is gebleken dat de opslag van 1,70% in de voorziening pensioenverplichtingen naar verwachting niet voldoende is om in een situatie van discontinuïteit de uitvoering van de bedrijfsactiviteiten voort te zetten. Het bestuur heeft besloten deze opslag ter dekking van excassokosten te verhogen naar 1,90%. Het verhogende effect op de voorziening pensioenverplichtingen ultimo 2023 bedraagt € 148 miljoen.

Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een passief heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's: de functionele en presentatievaluta van PMT.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkelingen en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Dekkingsgraad

Actuele dekkingsgraad

Deze dekkingsgraad geeft een indicatie voor de vermogenspositie van het fonds. Hierbij wordt het pensioenvermogen gedeeld door de technische voorzieningen.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is de dekkingsgraad waarop het fonds zijn beleidsbeslissingen baseert en wordt berekend als het gemiddelde van de dekkingsgraden van de laatste 12 maanden.

Rentetermijnstructuur

De VPV is berekend aan de hand van de rentetermijnstructuur zoals die door DNB gepubliceerd wordt. Het eindniveau werd tot ultimo 2022 gebaseerd op 50% van de ufr-systematiek 2015 (gebaseerd op startpunt extrapolatie 20 jaar) en 50% van de ufr-systematiek die zou gelden vanaf 2024 (startpunt extrapolatie 30 jaar). Vanaf 2023 zijn de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuren gebaseerd op de nieuwe ufr-systematiek, conform het advies van de Commissie Parameters van november 2022. Uitgangspunten bij deze nieuwe systematiek zijn: i) de markt voor obligaties met looptijden tot 50 jaar is voldoende liquide 'om betrouwbare marktdata uit af te leiden, waarmee ii) het startpunt van de extrapolatiemethoden (het First Smoothing Point) op 50 jaar komt te liggen en iii) voor rentes met looptijden voorbij 50 jaar zal worden geëxtrapolerd door gebruik te maken van een constant forward rente die gelijk is aan de 30-jaars forward rente met een looptijd van 20 jaar.

Grondslagen voor de balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten verminderd met de lineaire afschrijvingen. De materiële vaste activa worden lineair afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname op basis van de geschatte economische levensduur, rekening houdend met de restwaarde.

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. De vennootschap beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Beleggingen

De beleggingen zijn gerubriceerd naar de aard van de financiële instrumenten. In de toelichting is de aansluiting op de indeling volgens het strategisch beleggingsbeleid van het fonds weergegeven. Deze laatste indeling is gehanteerd in de kerncijfers en het bestuursverslag. Tenzij anders vermeld worden de beleggingen gewaardeerd tegen de reële waarde, waarbij de reële waarde de boekwaarde benadert.

Vastgoedbeleggingen

Onder de post vastgoedbeleggingen zijn opgenomen:

- Directe vastgoedbeleggingen, inclusief vastgoedbeleggingen in ontwikkeling;
- Indirecte vastgoedbeleggingen.

Directe vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De actuele waarde is gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. Er wordt gebruik gemaakt van 5 verschillende gerenommeerde taxatiekantoren, waarbij de gehele vastgoedportefeuille om de 3 jaar gerouleerd wordt tussen de taxatiekantoren. De gehele vastgoedportefeuille wordt één keer per (medio)jaar met een desktop review getaxeerd, en eenmaal per (ultimo) jaar volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). In de tussenliggende kwartalen worden objecten met grote contractmutaties extern getaxeerd. Resultaten door wijziging in actuele waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Bij de waardering wordt gebruikgemaakt van zowel de huurkapitalisatie- als de Discounted Cash Flowmethode (DCF) en de vergelijkingsmethode. De taxaties worden hierbij uitgevoerd door vastgoed gecertificeerde taxateurs. Bij de taxaties is gewerkt volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Investment Property Databank (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT). De taxateurs hebben bevestigd dat ze ten behoeve van de taxaties de gevraagde informatie ontvangen hebben en door het fonds is verklaard dat het fonds alle relevante informatie aan taxateurs heeft aangeleverd.

Beleggingen in direct vastgoed waarvoor een onvoorwaardelijke verkoopovereenkomst tot stand is gekomen doch die aan het eind van het verslagjaar nog niet geleverd zijn, zijn gewaardeerd tegen de overeengekomen verkoopprijs.

Indirecte vastgoedbeleggingen

De indirecte vastgoedbeleggingen betreffen participaties in beursgenoteerde vastgoedmaatschappijen of niet beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen.

Participaties in beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Participaties in niet-beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Hierbij zijn de onderliggende vastgoedbeleggingen gewaardeerd op reële waarde die in de meeste gevallen is ontleend op basis van onafhankelijke taxatie, en in enkele gevallen aangevuld met schattingen van het management van het vastgoedfonds. Bij niet-beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden periodieke analyses van resultaten uitgevoerd, evenals analyse van de gecontroleerde jaarrekeningen van de indirecte vastgoedbeleggingen, en vergelijking met de waardenopgaven van de fondsmanagers. Niet in alle gevallen zijn gecontroleerde jaarrekeningen beschikbaar voor vaststelling van de jaarrekening.

Aandelen

Onder de post aandelen zijn verantwoord:

- Beursgenoteerde aandelen

Beursgenoteerde aandelen

Beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de slotkoers op balansdatum. Aan deze beurswaarde worden de ultimo jaar betaalbaar gestelde maar nog niet ontvangen dividenden toegevoegd.

Vastrentende waarden

De post vastrentende waarden bestaat uit:

- Obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren met een vaste rente;
- Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden;
- Hypothecaire leningen;
- Deposito's en Repo's;
- Infrastructuur leningen

Obligaties, leningen en andere waardepapieren

Obligaties zijn gewaardeerd tegen de beurskoers op balansdatum inclusief de lopende interest ultimo jaar. Leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de contante waarde van toekomstige kasstromen.

Beleggingsinstellingen

Participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de beurskoers (biedkoers) op balansdatum. Voor niet aan een beurs genoteerde fondsen betreft het de actuele waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Hypothecaire leningen

Hypothecaire leningen zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Deposito's en repo's

Deposito's en repo's zijn gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum. Deze is gelijk aan de netto contante waarde van de toekomstige kasstromen.

Infrastructuurleningen

Infrastructuur leningen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waardering komt tot stand door de externe vermogensbeheerder, en wordt minimaal eenmaal per jaar gecontroleerd door een externe accountant, en is gebaseerd op de volgende waarderingmethode voor onderliggende individuele investeringen:

- Netto contante waarde berekeningen (discounted cash flow).

Derivaten

Derivaten zijn financiële instrumenten die zijn afgeleid van meer traditionele producten als aandelen en obligaties. Het betreft valutatermijncontracten, interest rate swaps en futures.

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar zijn gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar zijn gepresenteerd onder verplichtingen uit hoofde van de beleggingen. Onder deze laatste post zijn ook creditposities uit hoofde van credit support annexen (CSA) verantwoord. Debetposities uit hoofde van credit support annexen (CSA) worden verantwoord onder vorderingen uit hoofde van beleggingen.

De nominale waarde van derivaten geeft het bedrag aan waarover het contract is afgesloten. De marktwaarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid. De waarde wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen. Voor de rentederivaten betreft dit het intern theoretisch waarderingmodel, welke de contractgegevens van de swappositie en relevante yieldcurves gebruikt om de waarde van de swappositie te bepalen. Voor de valutaderivaten wordt de waarde op afloopdatum bepaald door de nominale waarde te vermenigvuldigen met de wisselkoers op de afloopdatum van het contract minus de contractueel vastgelegde koers. Voor de afloopdatum wordt de wisselkoers op afloopdatum geschat met behulp van de verwachte wisselkoersmutaties in de markt, welke tot uitdrukking komen als 'forward tics' (de verwachte mutaties in wisselkoersen op basis van de renteversillen tussen de betrokken valuta's). De verwachte kasstromen worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve, waarbij de curve van de betrokken valuta gebruikt wordt.

Futures worden gewaardeerd tegen de laatst verhandelde dagprijs op de beurs waarop de future is genoteerd, waarbij de prijzen van de onderliggende waarden zijn gewogen.

De CSA-contracten hebben betrekking op derivatencontracten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden periodiek per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens wordt er onderpand gestort door c.q. ontvangen van de tegenpartij. De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per tegenpartij gesaldeerd, waarbij een positief saldo per tegenpartij op de debetzijde van de balans terechtkomt en een negatief saldo per tegenpartij op de creditzijde van de balans (onder verplichtingen uit hoofde van beleggingen).

Overige beleggingen

De overige beleggingen, bestaande uit private equity en infrastructuur, worden gewaardeerd tegen reële waarde.

De waardering vindt plaats tegen het pro-rata aandeel van de investering in het eigen vermogen van het beleggingsfonds. Deze waardering komt tot stand door de externe vermogensbeheerder en wordt minimaal eenmaal per jaar gecontroleerd door een externe accountant en is gebaseerd op de volgende waarderingmethode voor onderliggende individuele investeringen:

- Vergelijking met de actuele waarde van een ander financieel instrument dat vergelijkbare kenmerken heeft;
- Netto contante waarde berekeningen (discounted cashflow);
- Waarderingsmodellen.
- Laatste beschikbare statement van de externe manager met daarbij opgeteld de stortingen en onttrekkingen tot aan boekjaar.

Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de winst- en verliesrekening verwerkt, zonder vorming van een herwaarderingsreserve.

Deelnemingen

Mn Services N.V.

De deelneming is gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde, omdat er sprake is van invloed van betekenis. De eerste waardering van de deelneming is gebaseerd op de reële waarde van de activa en passiva op het moment van acquisitie. De vervolgwaaardering is gebaseerd op het saldo van de activa en passiva zoals gewaardeerd in de balans van de deelneming, die is opgesteld in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 BW. Indien de waardering volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd.

NLV B.V.

De deelneming NLV B.V. is gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde, omdat er sprake is van invloed van betekenis. De eerste waardering van de deelneming is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. De vervolgwaaardering is gebaseerd op het saldo van de activa en passiva zoals gewaardeerd in de balans van de deelneming, die is opgesteld in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 BW. Indien de waardering volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd.

Vorderingen uit hoofde van beleggingen

De post vorderingen uit hoofde van beleggingen betreft de waarde van het verstrekte onderpand inzake credit support annexen, onderhanden beleggingstransacties en de te vorderen dividendbelasting.

Overige vorderingen en overlopende activa

De overige vorderingen en overlopende activa omvatten onder meer de te vorderen premiebijdragen op werkgevers met een looptijd korter dan 1 jaar. De te vorderen premies zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij vervolgwaaarderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van een voorziening voor mogelijk oninbaarheid.

Tevens is onder de overige vorderingen en overlopende activa is ook een langlopende vordering opgenomen, gewaardeerd tegen de reële waarde en bij de vervolgwaardering gewaardeerd is tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

De overige vorderingen zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij de vervolgwaardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorziening wegens oninbaarheid is in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen positieve rekening-courantposities bij bancaire instellingen, sight deposits en beleggingen in geldmarktfondsen die zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves zijn bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen – inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige voorzieningen – volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Algemene reserve

De algemene reserve is de 'buffer' voor het dekken van algemene risico's, bijvoorbeeld het risico van een toenemende levensverwachting van de deelnemers. Ook is de algemene reserve een 'buffer' voor opvang van jaarlijkse schommelingen in de baten en lasten, vooral voor de beleggingsresultaten.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De technische voorzieningen bestaan in zijn geheel uit de voorziening pensioenverplichtingen. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De omvang van de voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen. Deze zijn gebaseerd op de ultimo verslagjaar opgebouwde pensioenen van de actieven, ex-deelnemers en gepensioneerden, alsmede de toekomstige totaal bereikbare pensioenen van arbeidsongeschikte deelnemers met een premievrije voortzetting van de pensioenopbouw. Er is geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Toeslagen

De per 1 januari van het volgende jaar toegezegde toeslagen op de aanspraken zijn opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Rekenrente

De VPV is berekend aan de hand van de rentetermijnstructuur zoals die door DNB gepubliceerd wordt. Het eindniveau werd ultimo 2022 gebaseerd 50% van de ufr-systematiek 2015 (gebaseerd op startpunt extrapolatie 20 jaar) en 50% van de ufr-

systematiek die zou gelden vanaf 2024 (startpunt extrapolatie 30 jaar). Vanaf 2023 zijn de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuren gebaseerd op de nieuwe ufr-systematiek, conform het advies van de Commissie Parameters van november 2022. Uitgangspunten bij deze nieuwe systematiek zijn: i) de markt voor obligaties met looptijden tot 50 jaar is voldoende liquide om betrouwbare marktdata uit af te leiden, waarmee ii) het startpunt van de extrapolatiemethoden (het First Smoothing Point) op 50 jaar komt te liggen en iii) voor rentes met looptijden voorbij 50 jaar zal worden geëxtrapoleerd door gebruik te maken van een constant forward rente die gelijk is aan de 30-jaars forward rente met een looptijd van 20 jaar.

Overlevingskansen

De overlevingskansen ultimo 2023 zijn ontleend aan de PMT prognosetafel, PMT2022. Dit is een fondsspecifieke afleiding van de AG Prognosetafel 2022 van het Koninklijk Actuarieel Genootschap. De fondsspecifieke afleiding is gebaseerd op de fondsspecifieke ervaringssterfte. De vergelijkende cijfers van 2022 zijn ook ontleend aan de PMT prognosetafel, PMT2022.

Veronderstellingen partnerpensioen

Bij de berekening van de voorziening voor het partnerpensioen wordt verondersteld dat een (gewezen) deelnemer bij overlijden vóór pensioeningang een partner heeft volgens de partnerfrequenties Circuit 67. Voor gepensioneerden wordt alleen een voorziening voor het partnerpensioen berekend, als en zolang zij een partner hebben. Voor de voorziening van het partnerpensioen wordt verondersteld dat de man drie jaar ouder is dan de vrouw.

Arbeidsongeschiktheid

Voor de arbeidsongeschikte deelnemers in het eerste of tweede ziektejaar wordt een voorziening gevormd voor het premievrijstellingsrisico. Deze voorziening is gelijk aan de premie voor financiering van premievrijstelling uit het voorgaande boekjaar en het huidige boekjaar. Aangezien de wachttijd in de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) twee jaar is, worden er twee jaarpremies voorzien.

Voor arbeidsongeschikte deelnemers voor wie de pensioenopbouw premievrij wordt voortgezet, wordt voorzichtigheidshalve verondersteld dat zij niet zullen revalideren.

Dekking excassokosten

Ter dekking van excassokosten van ingegane pensioenen is in de voorziening pensioenverplichtingen een opslag van 1,90% opgenomen. Voorgaand boekjaar was de opslag 1,70%.

Risico's en herverzekering

PMT draagt alle risico's voor de basisregeling (ouderdoms-, partner- en wezenpensioen), de vrijwillige aanvullende regeling en voor het ANW Pensioen.

Kenmerken pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekarakteriseerd als een voorwaardelijk geïndexeerde opbouwregeling.

De pensioenregeling voorziet in ouderdomspensioen ten behoeve van deelnemers en gewezen deelnemers en nabestaandenpensioen (weduwen, weduwnaars en wezen), waarbij ook geregistreerde en aangemelde partners worden meegenomen.

De pensioengrondslag wordt bepaald door het loon te verminderen met een franchise. Er is sprake van een maximum loon. De franchise en het maximum loon worden jaarlijks, per 1 januari, aangepast overeenkomstig de ontwikkelingen van de algemene prijs- en loonontwikkeling.

Jaarlijks wordt door het bestuur, op basis van door het fonds vastgesteld beleid, besloten of en zo ja, hoeveel toeslag er wordt verleend. De toeslagverlening is voorwaardelijk en is maximaal de prijsindex.

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen

De post verplichtingen uit hoofde van beleggingen betreft de waarde van het ontvangen onderpand inzake credit support annexen, onderhanden beleggingstransacties, schulden bancaire instellingen en verplichtingen uit hoofde van derivaten.

Overige schulden en overlopende passiva

De overige schulden en overlopende passiva omvatten de posten verschuldigd aan externe partijen en zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij vervolgwaaordingen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De overige schulden en overlopende passiva hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Grondslagen voor de staat van baten en lasten

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Als premiebijdragen is het totaal van de in het verslagjaar gefactureerde premies vermeld. Daarbij is rekening gehouden met de per balansdatum nog te factureren premies.

Beleggingsresultaat voor risico fonds

Onder het beleggingsresultaat zijn de directe en de indirecte beleggingsresultaten opgenomen, onder aftrek van de kosten van vermogensbeheer.

Direct beleggingsresultaat

Als direct beleggingsresultaat zijn verantwoord:

- de aan het verslagjaar toe te rekenen interest, (netto)huren en dergelijke;
- de in het verslagjaar gedeclareerde dividenden, inclusief stockdividend.

Indirect beleggingsresultaat

Als indirect beleggingsresultaat zijn alle gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten verantwoord. De indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Transactiekosten

Transactiekosten bij de verkoop van beleggingen worden verwerkt als onderdeel van de gerealiseerde waardeveranderingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de opeisbare uitkeringen inzake het ouderdomspensioen, vervroegd ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen, ANW Pensioen en de afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslag.

Uitvoeringskosten pensioenregeling

Voor pensioenuitvoeringskosten die hun oorsprong in het verleden hebben, maar waarvan de uitgaven pas in de toekomst zullen plaatsvinden, is een reservering getroffen.

Personeelsbeloningen

Personeelsbeloningen vormen geen aparte regel in de winst- en verliesrekening. Deze kosten zijn opgenomen in de uitvoeringskosten pensioenregeling. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de betreffende toelichting.

Pensioenen

De over het verslagjaar verschuldigde premie is als last verantwoord.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is opgesplitst in een aantal onderdelen. Deze onderdelen worden hieronder toegelicht.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale aanspraken ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen en/of toeslagverlening.

Rentetoevoeging aan VPV

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%). Dit is de 1-jaarsrente per 31 december 2022, en wordt berekend over de gehele pensioenverplichting.

Onttrekking voor uitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in voorziening pensioenverplichtingen. De onder "onttrekking voor uitkeringen" opgenomen afname de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder 'wijziging marktrente'.

Schattingswijziging

De wijziging grondslagen hebben betrekking op incidentele wijzigingen in actuariële grondslagen en/of methoden.

Toeslagen

De toeslagen toont het effect van de indexatie op de technische voorziening. In 2022 bevat dit de indexatie per oktober 2022 van 1,29% en januari 2023 van 4,2%. In 2023 bevat de indexatie per juni 2024 van 3,2%.

Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten

Als wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten is opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Overige mutaties

De resterende mutaties van de voorziening zijn opgenomen onder overige mutaties.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen danwel overgedragen pensioenverplichtingen. De bij overdrachten van pensioenen bepaalde overdrachtswaarden van de individuele waardeoverdrachten zijn gebaseerd op de wettelijke berekeningsgrondslagen. Voor collectieve waardeoverdrachten zijn de overdrachtswaarden gebaseerd op grondslagen van PMT.

De waardeoverdrachten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarin de bijbehorende pensioenaanspraken zijn verwerkt.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit pensioen-, beleggings- en financieringsactiviteiten.

De geldmiddelen bestaan uit de mutatie van de posten Liquide middelen en Schulden bij bancaire instellingen (als onderdeel van Verplichtingen uit hoofde van beleggingen). De mutaties in het kasstroomoverzicht zijn indirect afgeleid uit de staat van baten en lasten en de balansmutaties.

15 Toelichting op de enkelvoudige balans

Activa

(1) Materiële vaste activa

De materiële vaste activa ad € 1 miljoen (2022: € 1 miljoen) betreffen vooral de geactiveerde verbouwingskosten en de inventaris van het kantoor van het fonds. De geactiveerde verbouwingskosten worden in 10 jaar afgeschreven. De inventaris wordt afgeschreven in 3 tot 5 jaar.

(2) Vastgoedbeleggingen

Onder vastgoedbeleggingen zijn per 31 december inbegrepen:

Vastgoedbeleggingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Directe vastgoedbeleggingen	2.454	2.547
Indirecte vastgoedbeleggingen	4.712	4.297
Waarde 31 december	7.166	6.844

Directe vastgoedbeleggingen

Het verloop van de directe beleggingen in vastgoed is als volgt:

Directe vastgoedbeleggingen (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	2.547	2.531
Aankopen	88	120
Verkopen	-	- 44
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	-181	- 60
Waarde 31 december	2.454	2.547

Ultimo 2023 is de waarde van de vastgoedbeleggingen in ontwikkeling € 122 miljoen (2022: € 251 miljoen) en zijn verantwoord als onderdeel van de directe vastgoedbeleggingen. De fase van ontwikkeling van vastgoedbeleggingen is afgerond wanneer het object volledig is opgeleverd.

Indirecte vastgoedbeleggingen

Het verloop van de indirecte beleggingen in vastgoed is als volgt:

Indirecte vastgoedbeleggingen (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	4.297	5.785
Aankopen	1.102	1.121
Verkopen	-510	- 1.552
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	-177	- 1.054
Overige mutaties	-	- 3
Waarde 31 december	4.712	4.297

De waarde van indirecte vastgoedbeleggingen is inclusief de ultimo 2023 nog te ontvangen dividenden ad € 6,3 miljoen (2022: € 6,2 miljoen te ontvangen). Deze mutatie is gepresenteerd onder de overige mutaties.

(3) Aandelen

De post aandelen bestaat uit:

Aandelen (X €1 miljoen)	31 - 12 - 2023	31 - 12 - 2022
Beursgenoteerde aandelen	17.509	15.077
Waarde 31 december	17.509	15.077

Ultimo 2023 waren aandelen uitgeleend met een beurswaarde van € 28 miljoen (2022: € 17 miljoen). Voor het risico van niet-teruglevering worden adequate zekerheden gevraagd en gekregen. Deze zekerheden (€ 30 miljoen aan staatsobligaties) worden niet in de balans opgenomen. Het onderpand heeft minimaal rating Aa3 volgens Moody's of AA volgens S&P. De waarde van aandelen is inclusief de ultimo 2023 nog te ontvangen dividenden ad € 19,5 miljoen (2022: € 15,2 miljoen). PMT sluit beleggingen in premiebijdragende ondernemingen niet principieel uit. Dergelijke beleggingen kunnen zich voordoen bij de uitvoering van een beleggingsmandaat en dienen derhalve te voldoen aan alle beleggingsrichtlijnen van PMT (zoals spreiding). Beleggingen in premiebijdragende ondernemingen zijn zeer beperkt van omvang ten opzichte van de totale beleggingsportefeuille. Het betreft met name enkele Nederlandse dochterondernemingen van internationale bedrijven waarin het fonds belegd (2023: 0,12%).

Beursgenoteerde aandelen

Het verloop van de post beursgenoteerde aandelen is als volgt:

Beursgenoteerde aandelen (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	15.077	28.378
Aankopen	3.505	3.183
Verkopen	-3.138	- 13.341
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	2.061	- 3.136
Overige mutaties	4	- 7
Waarde 31 december	17.509	15.077

(4) Vastrentende waarden

De post vastrentende waarden bestaat uit:

Vastrentende waarden (X €1 miljoen)	31 - 12 - 2023	31 - 12 - 2022
Obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren	39.833	37.110
Beleggingsinstellingen vastrentende waarden	37	64
Hypotheken	3.267	3.216
Deposito's	3.238	1.980
Infrastructuur leningen	1.594	1.062
Waarde 31 december	47.969	43.432

De waarde van de vastrentende waarden is inclusief de lopende interest, ad € 428,3 miljoen (2022: € 375 miljoen). De mutatie (€ 53,3 miljoen) is gepresenteerd onder de overige mutaties. ultimo 2023 waren obligaties uitgeleend met een beurswaarde van € 1.851 miljoen (2022: € 2.639 miljoen). Voor het risico van niet-teruglevering worden adequate zekerheden gevraagd en gekregen. Deze zekerheden (€ 1.908 miljoen aan staatsobligaties) worden niet in de balans opgenomen. Het onderpand heeft minimaal rating Aa3 volgens Moody's of AA volgens S&P.

Obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren

Het verloop van de post obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren is als volgt:

Obligaties, leningen op schuldbekentenis en andere waardepapieren (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	37.110	49.549
Aankopen	19.183	29.095
Verkopen en ontvangen aflossingen	-18.306	-32.405
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	1.793	-9.113
Overige mutaties	53	-16
Waarde 31 december	39.833	37.110

Beleggingsinstellingen vastrentende waarden

Het verloop van de post beleggingsinstellingen vastrentende waarden is als volgt:

Beleggingsinstellingen vastrentende waarden (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	64	89
Aankopen	-	-
Verkopen en ontvangen aflossingen	-30	-26
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	3	1
Waarde 31 december	37	64

Hypothecaire leningen

Het verloop van de post hypothecaire leningen is als volgt:

Hypothecaire leningen (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	3.216	4.008
Aankopen	-	5
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	51	-797
Waarde 31 december	3.267	3.216

Deposito's

De deposito's die ultimo verslagjaar zijn uitgezet hebben allemaal een looptijd van korter dan één jaar en kennen een hoge omloopsnelheid. Om die reden wordt het verloop van de deposito's niet nader gespecificeerd.

Infrastructuur leningen

Het verloop van de post infrastructuur leningen is als volgt:

Infrastructuur leningen (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	1.062	742
Aankopen	493	465
Verkopen en ontvangen aflossingen	-14	-
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	53	- 145
Waarde 31 december	1.594	1.062

De post Infrastructuur leningen betreft beleggingen in infrastructuur leningen fondsen.

(5) Derivaten

De posities die via derivaten zijn verkregen, zijn in de balans gesplitst weergegeven. De positieve posities uit hoofde van derivatencontracten zijn opgenomen onder de post derivaten (als onderdeel van de beleggingen). De negatieve posities zijn opgenomen onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen (16).

Per 31 december betreft het de volgende posities:

Derivaten (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Derivaten (5, Vorderingen)	2.470	3.164
Verplichtingen inzake derivaten (16)	-11.643	- 13.084
Saldo positie in derivaten	-9.173	- 9.920

Het verloop van de derivaten is als volgt:

Mutaties in derivaten (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	-9.920	3.807
Verkopen	-140	2.375
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	1.056	- 15.996
Overige mutaties	-169	- 106
Waarde 31 december	-9.173	- 9.920

PMT maakt voor de uitvoering van het beleggingsbeleid gebruik van financiële derivaten. PMT gebruikt derivaten in beginsel defensief om risico's af te dekken, maar kan afgeleide instrumenten ook inzetten voor de asset allocatie en het snel en flexibel (tijdelijk) inspelen op veranderende marktomstandigheden. Voor wat betreft de risicoafdekking zet PMT derivaten specifiek in voor afdekking van het renterisico (rente swaps) en afdekking van het valutarisico (valutatermijncontracten). De omvang waarin PMT deze instrumenten heeft ingezet blijkt uit de navolgende tabel:

Posities in derivaten (X €1 miljoen)	ultimo	2023	2022	
Beleggingscategorie en soort instrument (activa en passiva gesaldeerd) ¹⁾	Nominale waarde ²⁾	reële waarde ³⁾	Nominale waarde ²⁾	reële waarde ³⁾
Vastrentende waarden				
Interest rate swaps	77.484	-9.493	73.481	-10.192
Future bonds	1.115	-	537	-
Overige beleggingen				
Futures equity	29	-	30	-
Valuta				
Valutaderivaten	19.310	320	17.668	272
Totaal derivaten (per saldo)		-9.173		-9.920

1) Het betreft saldo posities van activa en passiva. De exposure is in totaal verantwoord onder de post derivaten respectievelijk de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

2) De nominale waarde geeft het absolute bedrag aan waarover het contract is afgesloten.

3) De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

(6) Overige beleggingen

Onder de overige beleggingen zijn per 31 december begrepen:

Overige beleggingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Private equity en infrastructuur	8.534	8.513
Waarde 31 december	8.534	8.513

Private equity en infrastructuur

Het verloop van de post private equity en infrastructuur is als volgt:

Private equity en infrastructuur (X €1 miljoen)	2023	2022
Waarde 1 januari	8.513	8.215
Investerings	1.172	1.127
Verkopen	-1.091	-1.167
Waarderingsverschillen en verkoopresultaten	-60	338
Waarde 31 december	8.534	8.513

(7) Totaal beleggingen

De totale beleggingen bestaan uit:

Totaal beleggingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Beleggingen voor risico pensioenfondsen	83.648	77.030
Totaal	83.648	77.030

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid

De beleggingscategorieën in de jaarrekening wijken af van de categorieën die PMT hanteert in zijn beleggingsbeleid. De jaarrekening presenteert de beleggingen gepresenteerd naar de aard van de financiële instrumenten. Het bestuursverslag en de kerncijfers geven de beleggingscategorieën weer volgens de manier waarop PMT het (strategisch) beleggingsbeleid vormgeeft. Het belangrijkste verschil betreft vooral de toerekening van de derivaten, collateral, overlopende posten en de liquide middelen. In het strategisch beleggingsbeleid is een nulweging toegekend aan de liquide middelen. Uiteraard heeft PMT wel altijd de beschikking over een bepaalde positie in liquide middelen. Voor het beleggingsbeleid worden deze liquide posities toegewezen aan de beleggingscategorieën waaraan wel een strategische weging is toegekend. In de jaarrekening staan de liquide middelen als een aparte post (11) verantwoord, buiten de beleggingen. De in de balans genoemde deelneming staat hier onder aandelen.

Het volgende overzicht geeft de aansluiting weer tussen de jaarrekening en het beleggingsbeleid:

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid (X €1 miljoen)

Belegd vermogen ¹⁾	Jaarrekening			Beleggingsbeleid	
	Totaal	Vastgoedbeleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen
Vastgoedbeleggingen	7.166	7.153	13	-	-
Aandelen	17.509	95	17.414	-	-
Vastrentende waarden	47.969	-	-	47.969	-
Derivaten	2.470	-	-	2.470	-
Overige beleggingen	8.534	-	7.905	-	629
Totaal Beleggingen (7)	83.648	7.248	25.332	50.439	629
Vorderingen ²⁾	10.498	24	62	10.412	-
Verplichtingen ²⁾	-14.306	-11	-3	-14.292	-
Liquide middelen	2.845	-	-	2.845	-
Totaal	82.685	7.261	25.391	49.404	629
Portefeuillesamenstelling ultimo 2023		8,8%	30,7%	59,7%	0,8%
Portefeuillesamenstelling ultimo 2022		9,2%	30,9%	59,5%	0,4%

1) Inclusief de netto positie inzake onderpand van voornamelijk beurs verhandelde derivaten.

2) Vorderingen respectievelijk verplichtingen uit hoofde van beleggingen. De verplichtingen zijn inclusief negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ad € 11.643 miljoen.

(8) Deelnemingen

Het verloop van de deelnemingen kan als volgt worden gespecificeerd:

Deelnemingen (X €1 miljoen)	2023	2022
Stand per 1 januari	46	45
Nettovermogenswaarde aankoop	2	-
Verkoop deelneming	-	-6
Agio storting	25	10
Resultaat op deelnemingen	-6	-3
Stand per 31 december	67	46

Aan het begin van het jaar bestaat de deelneming alleen uit het 95% belang in Mn Services N.V. (2022: 95%) ter waarde van € 46 miljoen. Gedurende het jaar heeft er twee keer een agiostorting plaatsgevonden. De eerste op 30 maart 2023 voor een bedrag van € 19 miljoen en op 21 december 2023 een bedrag van € 6 miljoen. Per 31 december 2023 is de deelneming in Mn Services N.V. gewaardeerd op € 65 miljoen.

Op 5 juli heeft de kapitaal- en agiostorting voor NLV B.V. plaatsgevonden voor een bedrag van € 2 miljoen. Hiermee heeft PMT een belang van 50% in NLV B.V. verkregen.

(9) Vorderingen uit hoofde van beleggingen

Onder de post vorderingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

Vorderingen uit hoofde van beleggingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen inzake Credit Support Annexen	9.065	10.403
Kortlopende vorderingen	1.433	970
Totaal	10.498	11.373

De vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

De CSA-contracten hebben betrekking op derivatencontracten. Ultimo 2023 is er sprake van een negatieve derivaten positie van € 9.173 miljoen, waarvoor onderpand is uitgegeven.

(10) Overige vorderingen en overlopende activa

Onder de post overige vorderingen en overlopende activa zijn per 31 december begrepen:

Overige vorderingen en overlopende activa (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Langlopende vorderingen	6	6
Te vorderen premiebijdragen op werkgevers	68	68
Overige overlopende activa	1	13
Totaal	75	87

Langlopende vorderingen

Per 31 december bestaan de langlopende vorderingen uit:

Langlopende vorderingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Achtergestelde lening	6	6
Totaal	6	6

De achtergestelde geldlening is afgesloten met de Vakraad op 31 december 2022. Over het van toepassing zijnde rentepercentage wordt nog een definitief besluit genomen, nadat met de Belastingdienst is afgestemd of het voorlopig afgesproken percentage in lijn is met wet- en regelgeving, mede in het licht van de sociale doelstelling van N.V. Schadeverzekering Metaal & Technische Bedrijfstakingen.

Te vorderen premiebijdragen op werkgevers

De samenstelling per 31 december is als volgt:

Te vorderen premiebijdragen op werkgevers (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Te vorderen van werkgevers	77	77
Af: Voorziening voor oninbare vorderingen	-9	-9
Bedrag van de vorderingen na aftrek van de voorziening	68	68

Het verloop van de voorziening voor oninbare vorderingen is als volgt:

Voorziening voor oninbare vorderingen (X €1 miljoen)	2023	2022
Voorziening 1 januari	9	8
Mutatie vanwege oninbaarheid	-11	-5
Mutatie via resultaat	11	6
Voorziening 31 december	9	9

De te vorderen premies en de toevoeging aan de voorziening voor oninbare premievorderingen zijn exclusief de heffingen waarvan de werkgever de verplichtstelling betwist ad € 29 miljoen (2022: € 34 miljoen). De eerste waarde benadert de reële waarde gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen.

Overige overlopende activa

Per 31 december bestaan de overige overlopende activa uit:

Overige overlopende activa (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Nog te ontvangen premieontvangsten met MN	-	12
Diverse vorderingen en overlopende activa	1	1
Totaal	1	13

De overige overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar. De eerste waarde benadert de reële waarde gegeven het kortlopende karakter van de overlopende activa.

(11) Liquide middelen

De liquide middelen ad € 2.845 miljoen betreffen posities in rekening-courant bij bancaire instellingen, sight deposits en beleggingen in geldmarktfondsen. De schulden in rekening-courant aan bancaire instellingen zijn verantwoord onder de verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Het saldo van liquide middelen (actief) en schulden bij bancaire instellingen bedraagt € 2.363 miljoen (2022: € 1.554 miljoen). De liquide middelen staan ter vrije besteding van het pensioenfonds.

Liquide middelen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Sight deposits	72	75
Liquide middelen	2.773	2.187
Totaal	2.845	2.262

Ultimo 2023 heeft PMT bij ING Bank N.V. een kredietfaciliteit van € 125 miljoen. Hiervan wordt ultimo 2023 geen gebruik gemaakt.

Passiva

(12) stichtingskapitaal en reserves

Het stichtingskapitaal en reserves bestaat ultimo 2023 uit het stichtingskapitaal en de algemene reserve. De algemene reserve is vrij beschikbaar voor de uitvoering van de pensioenregeling en is daarmee een onderdeel van het vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad.

(13) Algemene reserve

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

Algemene reserve (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Beginstand	4.718	6.397
Mutatie saldo baten en lasten	-203	-1.679
Totaal	4.515	4.718

Op basis van de pensioenwet is het minimaal vereiste vermogen voor PMT 4,3% van de voorziening pensioenverplichtingen. Dit komt neer op € 3.364 miljoen ultimo 2023 (2022: € 3.037 miljoen).

Het vereiste vermogen is in principe gebaseerd op het DNB standaard risicomodel uitgaande van de strategische asset mix van de beleggingen.

De dekkingsgraad van PMT per 31 december 2023 bedroeg 105,8% (31 december 2022: 106,7%) en was daarmee hoger dan de benodigde 104,3% (2022: 104,3%).

Conform de richtlijnen van DNB heeft PMT voor 1 april 2023 een herstelplan ingediend, waarin het fonds heeft uitgewerkt hoe het binnen de gestelde termijn het reservetekort opheft. DNB heeft dit herstelplan goedgekeurd. De in dit herstelplan geprognostiseerde dekkingsgraad per 31 december 2023 (109,0%) bleek hoger dan de daadwerkelijke dekkingsgraad per deze datum (105,8%). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de toegekende toeslagen.

De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld op basis van een middeling van de dekkingsgraden van de 12 maandeinden over de periode januari 2023 tot en met december 2023 en bedraagt 109,9% (2022: 108,1%).

Ultimo 2023 bedraagt het vereiste vermogen (afgerond) 20,2% van de voorziening pensioenverplichtingen, dit is € 15.771 miljoen (2022: 20,8%). De algemene reserve ultimo 2023 bedraagt € 4.515 miljoen positief. Het aanwezige vermogen is hoger dan het minimaal vereiste vermogen, en lager dan het vereist eigen vermogen. Daardoor is er ultimo 2023 sprake van een reservetekort (ultimo 2022: reservetekort).

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de verdeling van het resultaat 2023 is opgenomen onder de staat van baten en lasten.

Voorgesteld wordt om het resultaat van € 203 miljoen negatief ten laste te brengen van de algemene reserve. Dit voorstel is in de balans verwerkt.

(14) Technische voorzieningen

De post technische voorzieningen bestaat in zijn geheel uit de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

De voorziening pensioenverplichtingen per groep van deelnemers (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Werknemers	35.331	32.112
Arbeidsongeschikten	863	786
Actieve deelnemers	36.194	32.898
Pensioengerechtigden	24.003	21.500
Gewezen deelnemers	18.038	16.220
Totaal	78.235	70.618

Hieronder staan de aantallen deelnemers waarop de hierboven gespecificeerde voorziening pensioenverplichting is gebaseerd:

Pensioenverplichtingen (in aantallen)	31-12-2023	31-12-2022
Actieve deelnemers	431.114	430.112
Pensioengerechtigden	249.327	245.407
Gewezen deelnemers	531.087	538.482
Niet opgevraagde pensioenen	64.681	65.662
Totaal	1.276.209	1.279.663

Per 31 december 2023 is de voorziening pensioenverplichtingen berekend op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (RTS). Zie ook de toelichting onder de volgende tabel. De daarvan afgeleide interne rekenrente is toegepast als "marktrente" ultimo 2023 en bedraagt 2,284% (2022: 2,491%). De voorziening pensioenverplichtingen is in 2023 toegenomen met € 7.617 miljoen (2022: afgenomen met € 24.926 miljoen). De ontwikkeling van de voorziening is als volgt nader toe te lichten.

De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen in het verslagjaar kan als volgt worden gespecificeerd:

Ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen (X €1 miljoen)	2023	2022
Stand 1 januari	70.618	95.544
Pensioenopbouw	2.550	3.750
Rentetoevoeging	2.337	-477
Onttrekking voor uitkeringen	-1.816	-1.658
Wijziging marktrente/UFR methode*	2.210	-31.434
Schattingswijziging	148	750
Toeslagen	2.399	4.048
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	-54	-112
Collectieve waardeoverdracht Pensioenfonds MN	1	363
Overige mutaties	-158	-156
Subtotaal mutatie van de voorziening	7.617	-24.926
Voorziening 31 december	78.235	70.618

* Het effect van de wijziging in UFR systematiek op 31 december 2022 bedroeg € 124 miljoen, en werd in dit overzicht apart getoond. Per 1 januari 2023 heeft De Nederlandsche Bank een nieuwe UFR systematiek voorgeschreven ter vaststelling van de technische voorzieningen. Het effect primo 2023 werd geschat op € 358 miljoen, en is opgenomen in jaarverslag 2022 als gebeurtenis na balansdatum. Het effect van de wijziging marktrente en UFR zijn in dit overzicht samengevoegd.

In 2023 heeft er een evaluatie van de kostenvoorziening plaatsgevonden. Hieruit is gebleken dat de excassokostenopslag verhoogd moet worden van 1,7% naar 1,9%.

Per 1 juli 2022 hebben pensioenfondsden de mogelijkheid om onder voorwaarden alvast gebruik te maken van versoepelde indexatie-regels, zoals deze ook van toepassing zijn tijdens de overgangsfase naar het nieuwe pensioenstelsel. Daardoor wordt het mogelijk om bij een beleidsdekkingsgraad van 105% te indexeren. PMT heeft op 5 december 2023 besloten om de pensioenen te verhogen met 3,2%, dit wordt doorgevoerd in juni 2024. Op deze indexatie is geen terugwerkende kracht van toepassing. Voor het nemen van dit besluit is gekeken naar de prijsindex over de periode juli 2022 tot juli 2023. De inflatie over die periode is 3,26%. Door de toeslagen stijgt de voorziening met € 2.399 miljoen (2022: € 4.048 miljoen).

De overige mutaties ad € 158 miljoen negatief betreffen de wijzingen op de voorziening door:

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Mutaties in verband met overlijden	-76	-130
Vrijval van excasso- en administratiekosten	-91	-86
Mutaties in verband met pensionering	40	-25
Mutaties in verband met arbeidsongeschiktheid	-42	1
Benodigd voor toekennen ANW	12	10
Aanpassing factoren tijdelijk pensioen (AOW)	-	56
Overige mutaties	-1	18
Totaal	-158	-156

(15) OVERIGE VOORZIENINGEN

Onder de post overige voorzieningen zijn per 31 december opgenomen:

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Voorziening BTW	8	-
Totaal	8	-

In 2023 heeft de Belastingdienst een onderzoek afgerond naar de BTW over 2014-2018. Op basis van dit onderzoek en de constatering wordt er nog met de Belastingdienst overlegd. Ervan uitgaande dat de bevindingen tot en met 2023 bestaan, is een voorziening van € 8 miljoen opgenomen voor de verwachte naheffingsaanslag en interest over 2018 tot en met 2023.

(16) Verplichtingen uit hoofde van beleggingen

Onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen	707	685
Verplichtingen inzake derivaten	11.643	13.084
Bancaire instellingen	482	708
Kortlopende schulden	1.474	943
Totaal	14.306	15.420

De post Bancaire instellingen betreft bankrekeningen met een negatief saldo ten behoeve van vermogensbeheer. Deze rekeningen vormen samen met de bankrekening met een positief saldo (€ 2.845 miljoen) het feitelijke banksaldo (€ 2.363 miljoen).

(17) Overige schulden en overlopende passiva

Onder de post Overige schulden en overlopende passiva zijn per 31 december opgenomen:

Overige schulden en overlopende passiva (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Verschuldigde loonheffing	35	33
Handelscrediteuren	2	-
Af te rekenen met MN	19	3
Nog uit te betalen waardeoverdrachten	11	6
Diverse schulden en overlopende passiva	3	1
Totaal	70	43

16 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ultimo 2023 heeft PMT rondom de beleggingsportefeuille een aantal juridische procedures lopen in verband met gemiste rendementen. Op basis van de huidige inzichten en stand van zaken is de te claimen waarde onzeker (2022: ook onzeker). Uit voorzichtigheid zijn de claims in 2023 niet als vordering op de balans verantwoord.

Ultimo 2023 bedroegen de niet in de balans opgenomen beleggingsverplichtingen voor overige beleggingen € 2.679 miljoen (2022: € 3.005 miljoen). Deze verplichtingen zijn maximale bedragen die op basis van afgesloten contracten kunnen worden gevraagd te storten. De uiteindelijk hieruit voortvloeiende beleggingen zijn onzeker voor wat betreft werkelijke omvang en moment van opvragen. Voor 2023 geldt dat ten aanzien van de normportefeuille rekening is gehouden met de verwachte opvragingen in 2023. Daarnaast staan ultimo 2023 voor € 1.029 miljoen aan toekomstige verplichtingen uit in verband met vastgoedbeleggingen (2022: € 1.287 miljoen). PMT heeft een commitment van € 3.500 miljoen afgegeven inzake hypotheekleningen. Hiervan is in 2023 € 3.480 miljoen opgenomen (2022: € 3.480 miljoen). Ultimo 2023 staan voor € 54 miljoen aan toekomstige verplichtingen uit inzake Bedrijfsleningenfondsen (2022: € 54 miljoen). Tenslotte heeft PMT een commitment afgegeven van € 3.000 miljoen inzake infrastructuur leningen (2022: € 2.000 miljoen). Hiervan is in 2023 € 1.712 miljoen opgenomen (2022: € 1.220 miljoen).

PMT maakt onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. De fiscale eenheid bestaat uit Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek, Mn Services N.V., Mn Services Vermogensbeheer B.V. en Mn Services Fondsenbeheer B.V. De entiteiten behorend tot de fiscale eenheid zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschuld van de fiscale eenheid als geheel.

PMT heeft een kredietfaciliteit van € 20,0 miljoen verstrekt aan de deelneming Mn Services N.V. De kredietfaciliteit heeft een looptijd tot en met 31 december 2024. Er zijn geen beperkingen gesteld aan opnamen en aflossingen door MN. Over het niet opgenomen deel is MN een commitment fee verschuldigd van 50 basispunten. Per 31 december 2023 wordt er geen gebruik gemaakt van deze faciliteit.

PMT heeft met Mn Services N.V. een overeenkomst bereikt voor de uitvoeringskosten van vermogensbeheer voor het jaar 2024. De overeengekomen vergoeding bedraagt € 52,9 miljoen. Daarnaast is er een tarief overeengekomen ten behoeve van het business transformatie plan (BTP) ter voorbereiding op Wtp, dit bedraagt € 14,2 miljoen. Ook is een voorschot overeengekomen voor het ontvlechtingproject, dit bedraagt € 14,8 miljoen. Het betreft kosten om de pensioenadministratie op een zo goed mogelijke manier los te koppelen en over te dragen aan PGGM. Het definitieve tarief wordt vastgesteld op basis van nacalculatie.

PMT heeft tot en met 30 juni 2024 een pensioenuitvoeringsovereenkomst met Mn Services N.V. Overeengekomen is een tarief voor reguliere dienstverlening van € 40,6 miljoen. Daarnaast zijn er incidentele kosten overeengekomen voor de voorbereiding op Wtp en transitie naar PGGM van € 17,3 miljoen.

PMT heeft een pensioenuitvoeringsovereenkomst gesloten met PGGM met ingang van 1 juli 2024 en loopt tot 1 januari 2031. Het recht tot opzeggen vangt aan op 1 juli 2029, met inachtneming van een opzegtermijn van 18 maanden. Voor 2024 is het tarief vastgesteld op € 60,3 miljoen, dit betreft € 44,3 miljoen voor reguliere dienstverlening en € 16 miljoen voor projecten. Voor de jaren na 2024 zijn de tariefafspraken nog niet definitief.

Daarnaast zijn er twee overeenkomsten gesloten met CoMetec B.V. met een looptijd tot 31 december 2026. Voor 2024 zijn de tarieven voor de werkingssfeer € 1,2 miljoen exclusief btw en € 2,0 miljoen exclusief btw voor de loonafstemming. Voor de jaren na 2024 worden de tarieven geïndexeerd.

PMT heeft een huurovereenkomst afgesloten voor de Zilveren Toren in Den Haag. In april 2024 is de huurovereenkomst verlengd tot oktober 2028. Een huurbedrag van € 1 miljoen vervalt binnen een jaar. Binnen 1 tot 5 jaar vervalt een bedrag van € 4,8 miljoen.

17 Risicoparagraaf

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds en deelnemers is het solvabiliteitsrisico: het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen om de pensioenverplichtingen te dekken. Als de solvabiliteit van PMT zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen, er geen ruimte is voor (volledige) toeslagverlening en/of geen volledige uitkering mogelijk is.

Wettelijk moet er een toereikende buffer zijn voor het opvangen van tegenvallers. Die tegenvallers kunnen te maken hebben met de ontwikkeling van de rente en de koersen op de financiële markten, maar ook met actuariële zaken (zoals de levensverwachting van deelnemers).

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft als toezichthouder een standaardmethode vastgesteld om te toetsen of in het fonds voldoende vermogen aanwezig is om beschermd te zijn tegen genoemde risico's. In de standaardmethode wordt elk risico omgerekend naar een bepaalde vermogenseis. De combinatie van deze factoren geeft de vereiste solvabiliteit ofwel het vereiste eigen vermogen. Omdat de risico's onderling gecorreleerd zijn – sommige risico's zullen zich simultaan manifesteren terwijl andere risico's dat nu juist niet doen – vindt nog een aftrek vanwege diversificatie plaats.

PMT bepaalt het geldende vereiste eigen vermogen op grond van het standaard risicomodel. Dit geeft een adequate inschatting van het totale risicoprofiel van PMT. Het vereiste eigen vermogen wordt berekend op basis van de werkelijke en strategische asset mix. De werkelijke asset mix kan afwijken van de strategische asset mix omdat PMT gebruik maakt van bandbreedtes rondom de belangrijkste strategische wegingen.

Het vereiste eigen vermogen per eind 2023 op basis van de strategische asset mix bedraagt € 15.771 miljoen (2022: € 14.655 miljoen). Dit betekent dat de buffer die wordt berekend op basis van de strategische asset mix wordt gehanteerd. De volgende tabel laat de uitkomsten van het DNB standaard risicomodel per risicofactor zien.

Vereist eigen vermogen (X €1 miljoen)		Solvabiliteit (na iteratie)	
Risicofactor	Ultimo	2023	2022
		strategische mix	
S1	Renterisico (inclusief inflatie)	3.785	3.788
S2	Aandelen- en vastgoedrisico	11.058	10.012
S3	Valutarisico	2.293	2.070
S4	Grondstoffenrisico	-	-
S5	Kredietrisico	3.849	3.693
S6	Verzekeringstechnisch risico	2.082	1.936
S7	Liquiditeitsrisico	-	-
S8	Concentratierisico	-	-
S9	Operationeel risico	-	-
S10	Actief Beheer risico	-	-
Subtotaal van alle risico's		23.067	21.499
Diversificatie-effect		-7.296	-6.844
Vereist eigen vermogen		15.771	14.655
Aanwezige algemene reserve		4.515	4.718
Verschil tussen aanwezig vermogen en vereist eigen vermogen		-11.256	-9.937
Vereist eigen vermogen (% van voorziening pensioenverplichtingen)		ultimo	2023
Feitelijke asset mix			20,1%
Strategische asset mix			20,2%

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel is het aanwezige vermogen lager dan het vereist eigen vermogen. Eind 2023 is er sprake van een reservetekort.

PMT heeft in 2023 een herstelplan ingediend bij DNB, omdat de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 lager was dan de vereiste dekkingsgraad (120,8%). In het herstelplan staat aangegeven hoe PMT binnen de daarvoor gestelde termijn (10 jaar) uit het reservetekort kan komen, op basis van de dekkingsgraad per 1 januari 2023. DNB heeft het herstelplan 2023 goedgekeurd. Volgens het ingediende herstelplan 2023 zou de dekkingsgraad per 31 december 2023 uitkomen op 109,0%. De werkelijke dekkingsgraad per 31 december 2023 is uitgekomen op 105,8%.

In 2024 heeft PMT opnieuw een herstelplan ingediend, gebaseerd op de dekkingsgraad per 31 december 2023, de voorgeschreven methodiek van DNB, de nieuwe maximale waarden van de Commissie Parameters en uitgaande van een hersteltermijn van tien jaar. Op basis van dit herstelplan zal PMT binnen 10 jaar geen reservetekort meer hebben (beleidsdekkingsgraad eind 2031 is hoger dan 120,2%) en hoeft PMT in 2023 geen voorwaardelijke pensioenverlaging aan te kondigen.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van vastrentende beleggingen en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De renteaftdekking wordt gestuurd op marktwaarde met een beoogd niveau van 60%.

Renteaftdekking	ultimo	2023
		marktwaarde
Beoogde renteaftdekking		60,0%
Bandbreedte		57,5% -62,5%
Werkelijke renteaftdekking		59,1%

De basis voor de renteaftdekking zijn langlopende staatsobligaties. Deze bieden samen met bedrijfsobligaties een bepaalde mate van aftdekking. Om de totale rentegevoeligheid van de portefeuille op het gewenste niveau te krijgen, worden aanvullend renteswaps aangekocht. De renteaftdekking wordt berekend door het bedrag waarmee de waarde van de beleggingen verandert bij een verandering van de rente van 0,01% te delen door het bedrag waarmee de waarde van de verplichtingen verandert bij dezelfde rentewijziging 0,01%.

Het verschil in rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de verplichtingen kan zichtbaar worden gemaakt door de invloed op de dekkingsgraad van een renteschok van 100 basispunten (= één procentpunt) te berekenen:

Gevoeligheid dekkingsgraad voor veranderingen in de marktrente (X €1 miljoen)

Renteschok	1% daling	ultimo 2023	1% stijging
Totaal vermogen ten behoeve van dekkingsgraad	93.476	82.750	72.941
Verplichtingen	95.907	78.235	64.984
Dekkingsgraad (in %)	97,5%	105,8%	112,2%

De hoogte van de renteaftdekking is afhankelijk van de rentegevoeligheid van de beleggingen en verplichtingen. Deze rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is een maat voor de gewogen gemiddelde resterende looptijd van de kasstromen in jaren. De vastrentende waarden hebben ultimo 2023 een duration van 3,0 jaar. Door middel van rentederivaten, zoals renteswaps, is de duration van de vastrentende waarden verlengd met 8,4 jaar. De duration op de totale beleggingsportefeuille is 11,4 jaar. De duration van de verplichtingen bedraagt 20,1 jaar. Om de hoogte van de renteaftdekking vast te stellen is naast de duration ook de verhouding tussen de beleggingen en de verplichtingen, oftewel de dekkingsgraad, van belang.

Durationbijdrage balansposities (in jaren)	ultimo	2023	2022
Durationbijdrage beleggingen exclusief rentederivaten		3,0	3,3
Durationbijdrage rentederivaten		8,4	8,3
Durationbijdrage beleggingen inclusief rentederivaten		11,4	11,6
Duration pensioenverplichtingen		20,1	20,9

Aandelen- en vastgoedrisico

Het aandelen- en vastgoedrisico (marktrisico) is het risico dat de waarde van deze zakelijke waarden verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Het aandelenrisico wordt voornamelijk gemitigeerd door de beleggingen te spreiden over sectoren en regio's.

De onderstaande tabel geeft de spreiding van de aandelenportefeuille van PMT naar regio's weer:

Regionale verdeling aandelen en deelnemingen (X €1 miljoen)	ultimo	2023	2022
Regio			
Aandelen Europa		3.674	3.368
Aandelen Noord-Amerika		10.842	8.946
Aandelen Verre Oosten		1.523	1.381
Aandelen Emerging Markets		1.470	1.382
Totaal		17.509	15.077

De vastgoedbeleggingen van PMT zijn deels direct en deels indirect. Het betreft voor 34,2% beleggingen in Nederland. Uit de onderstaande tabel blijkt de spreiding van de vastgoedportefeuille tussen direct en indirect vastgoed en binnen- en buitenland:

Verdeling vastgoed naar binnen- en buitenland (X €1 miljoen)	ultimo	2023	2022
<i>Direct/indirect</i>			
Direct vastgoedbeleggingen		2.454	2.547
Indirect vastgoedbeleggingen		4.712	4.297
Totaal		7.166	6.844
<i>Binnen-/buitenland</i>			
Nederland		2.454	2.547
Europa (exclusief Nederland)		3.598	3.318
Verenigde Staten		1.112	978
Azië		-	-
Overig		2	1
Totaal		7.166	6.844

Uit de onderstaande tabel blijkt de spreiding van de direct vastgoedportefeuille naar sectoren:

Sectorverdeling vastgoed (x €1 miljoen)	ultimo		2023		2022	
	waarde	%	waarde	%	waarde	%
Woningen	1.459	59	1.373	54		
Winkels	432	18	452	18		
Kantoren	394	16	423	16		
Overige	169	7	299	12		
Totaal	2.454	100	2.547	100		

Het percentage zakelijke waarden (aandelen, vastgoed en overige beleggingen) in de beleggingsportefeuille van PMT ultimo 2023 is circa 40% (2022: 41%).

In het standaard risicomodel wordt een standaard schok gebruikt om de benodigde buffer voor het aandelen- en vastgoedrisico te bepalen. Deze standaard schok is gebaseerd op een 30% daling voor de aandelen van ontwikkelde markten en beursgenoteerd vastgoed, een 40% daling voor aandelen opkomende markten, 40% voor niet beursgenoteerde aandelen, zoals private equity en 15% voor niet beursgenoteerd vastgoed. Het effect op de dekkinggraad ultimo 2023 (105,8%) van een dergelijke schok op de feitelijke portefeuille wordt hieronder weergegeven. De waarde van aandelen bedraagt € 17,5 miljard, de waarde van beursgenoteerd vastgoed is € 1,7 miljard, de waarde van private equity is € 7,9 miljard en de waarde van infrastructuur € 0,6 miljard (totale waarde onderhevig aan scenario s2a tm s2c is € 27,7 miljard). De waarde van niet beursgenoteerd vastgoed is € 5,5 miljard (onderhevig aan scenario s2d).

Gevoeligheid dekkinggraad voor standaardschok aandelen en vastgoed (x €1 miljoen en %)	daling	ultimo 2023 na effect schok
Aandelen	9.405	93,7%
Vastgoed	960	104,5%

Valutarisico

Het valutarisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen en de verplichtingen vermindert als gevolg van veranderingen van vreemde valutakoersen. PMT loopt valutarisico, omdat de pensioenverplichtingen van PMT in euro luiden en een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille genoteerd is in vreemde valuta.

De wijze waarop PMT omgaat met valuta-afdekking is vastgelegd als onderdeel van de clusterkenmerken. De beleggingen zijn verdeeld over verschillende vermogensclusters: vastgoed, hoogrentende waarden en aandelen. PMT heeft ook kenmerken vastgelegd waaraan deze clusters moeten voldoen. Per cluster geldt een strategische bandbreedte voor de gewenste euro exposure in het cluster. Voor de clusters gelden de volgende, strategische bandbreedtes.

- **Matchingportefeuille:** na afdekking moet het cluster 100% uit euro exposure bestaan
- **Vastgoed cluster:** na afdekking moet het cluster 100% uit euro exposure bestaan
- **Hoogrentende waarden cluster:** na afdekking moet het cluster tussen de 75% en 100% uit euro exposure bestaan
- **Aandelen cluster:** na afdekking moet het cluster tussen de 50% en 100% uit euro exposure bestaan

Valutarisico	matching- portefeuille	cluster vastgoed	cluster hoogrentend	cluster aandelen
Afdekking USD	100%	100%	100%	75%
Afdekking GBP	100%	100%	100%	100%
Afdekking JPY	100%	100%	100%	100%
Euro exposure na afdekking	100%	100%	86%	90%
Strategische euro exposure	100%	100%	75%-100%	50%-100%

Voor de Britse Pond en Japanse Yen wordt vanuit de beleggingsbeginselen en het strategisch beleggingsbeleid uitgegaan van volledige afdekking. Voor de Amerikaanse Dollar (USD) kan gelden dat een lagere afdekking risicoverlagend is. De USD fungeert als veilige haven in tijden van crisis en daarom kan openstaand USD risico helpen de negatieve impact op de dekkingsgraad te mitigeren. PMT dekt structureel daarom maar 75% USD risico af, met mogelijkheid tot verdere verlaging indien dit vanuit risico's nodig wordt geacht. Ook een verhoging is mogelijk, bijvoorbeeld als juist als risico wordt gezien dat de rol van de USD als veilige haven in tijden van crisis onder druk komt te staan.

Ultimo 2023 bedraagt de totale marktwaarde van de valutaderivaten die zijn aangegaan om de valutapositie af te dekken ruim € 320 miljoen positief (2022: € 272 miljoen positief).

De afdekking van valutaposities bij PMT blijkt uit de volgende tabel:

Valuta-afdekking (reële waarde X €1 miljoen)	ultimo		2023	2022	
Exposure per valuta	valutaderivaten				
	voor valutahedge	valuta- derivaten	na valutahedge	reële waarde	reële waarde
Euro	65,6%	21,9%	87,5%	319	271
Amerikaanse dollar	25,0%	-18,7%	6,3%	1	-
Britse pond	1,4%	-2,1%	-0,7%	-	-
Japanse yen	1,1%	-1,1%	0,0%	-	-
Overige valuta	6,8%	0,1%	6,9%	-	1
Totaal	99,9%	0,1%	100,0%	320	272
Valutakoersen (slotkoers)	ultimo		2023	2022	
	Slotkoers				
EUR/GBP			0,86655	0,88725	
EUR/JPY			155,7336	140,8183	
EUR/USD			1,10465	1,06725	

De standaardschok voor valuta is gebaseerd op een 20% daling op de feitelijke portefeuille voor ontwikkelde en 35% voor opkomende valuta. De standaardschok op de vreemde valuta gegeven de afdekkingspercentages is € 2.098 miljoen. Dit verlaagt de dekkinggraad ultimo 2023 van 105,8% naar 103,1% mocht deze schok plaatsvinden.

Gevoeligheid dekkinggraad voor standaardschok valuta (x €1 miljoen en %)	daling	ultimo 2023 na effect schok
Valuta	2.098	103,1%

Grondstoffenrisico

In 2023 zijn er geen beleggingen in grondstoffen.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor PMT doordat een tegenpartij in gebreke blijft om aan haar verplichtingen te voldoen, bijvoorbeeld als gevolg van faillissement of betalingsonmacht. Dit kunnen verplichtingen zijn tot het betalen van rente, maar het kan ook om terugbetaling van de uitgeleende bedragen zelf gaan. Voor PMT betreft het voornamelijk de beleggingen in obligaties en leningen. Het kredietrisico wordt gemitigeerd door spreiding van de vastrentende waarden naar regio, sector en uitgevende emittent.

De samenstelling van de vastrentende waarden kan als volgt worden samengevat:

Samenstelling vastrentende waarden (X €1 miljoen)	credit spread	ultimo	2023	2022	
Matchingportefeuille					
Deposito's	0,0%	3.238	7%	1.980	5%
Kortlopende staatsobligaties	-0,2%	6.253	13%	5.869	14%
Staatsobligaties Euro	0,0%	9.334	20%	9.169	21%
Bedrijfsobligaties Euro	0,8%	13.166	27%	12.012	28%
Hypotheke	1,4%	3.267	7%	3.216	7%
Returnportefeuille					
Bedrijfsleningenfondsen	2,7%	37	0%	64	0%
Europa High Yield	2,1%	2.960	6%	2.599	6%
US High Yield	0,8%	2.663	6%	2.491	6%
Emerging Markets Debt	1,2%	5.457	11%	4.970	11%
Infrastructuur leningen	2,1%	1.594	3%	1.062	2%
Totaal		47.969	100%	43.432	100%

De creditspread is een maatstaf voor kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. De creditspread is bepaald ten opzichte van de relevante swapcurves in de desbetreffende valuta van de obligatie. Des te hoger de opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en des te hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico.

De returnportefeuille bevat bedrijfsobligaties met een rating lager dan of gelijk aan A en obligaties die zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

De matchingportefeuille bestaat voor 26,5% uit euro staatsobligaties, uitgegeven door landen met een hoge kredietwaardigheid (voor 67% met rating AAA en 33% met een rating AA). De staatsobligaties bestaan uit Duitse (40,4%), Nederlandse (21,1%), Oostenrijkse (13,9%), Ierse (6,4%) en Finse (6,1%) staatsobligaties. De matchingportefeuille bevat daarnaast obligaties uitgegeven door bedrijven (37,3%) met een rating BBB en hypotheekleningen (9,3%).

Het kredietrisico bij hypotheekleningen wordt zoveel mogelijk beperkt door het zwaartepunt van de portefeuilleconstructie te leggen op hypotheekleningen met een Nationale Hypotheek Garantie (NHG) en met een Loan To Value (LTV) van maximaal 90%. PMT heeft voor in totaal is € 3.500 miljoen aan het Nederlands Hypotheek Fonds (NHF) gecommiteerd. De commitment heeft een onbepaalde looptijd. ultimo 2023 heeft PMT voor in totaal € 3.480 miljoen (2022: € 3.480 miljoen) gestort in het NHF. Ultimo 2023 is de marktwaarde van PMT in het Nederlands Hypotheek Fonds in totaal € 3.267 miljoen (2022: € 3.216 miljoen). Van de marktwaarde betreft € 3.243 miljoen (2022: 3.184 miljoen) door PMT verstrekte hypothecaire geldleningen. Het verschil betreft voornamelijk liquiditeiten.

Samenstelling hypothecaire leningen (x €1 miljoen)						ultimo	2023
Soort	NHG	LTV <60%	LTV 60%-80%	LTV 80%-90%	LTV >90%	Totaal segment	
Variabel	6	16	16	-	-	38	
5 jaar	3	6	3	-	-	12	
10 jaar	156	123	139	26	-	444	
15 jaar	62	78	52	3	-	195	
20 jaar	548	581	693	97	3	1.922	
25 jaar	32	52	29	3	-	116	
30 jaar	182	159	159	16	-	516	
Totaal	989	1.015	1.091	145	3	3.243	

Het kredietrisico op obligaties wordt beperkt door te beleggen in bedrijven of overheden met een hoge kredietwaardigheid. In de volgende tabel is de verdeling naar kredietwaardigheid voor de portefeuille vastrentende waarden weergegeven zoals deze door internationale rating agencies wordt toegekend.

Kredietwaardigheid portefeuille vastrentende waarden	ultimo	2023	2022
Rating categorie			
AAA		26%	30%
AA		13%	13%
A		15%	13%
BBB		24%	23%
< BBB		16%	16%
Geen rating		6%	5%
Totaal		100%	100%

Ook het gebruik van 'over the counter' (OTC) derivaten brengt kredietrisico met zich mee. Dit zijn financiële instrumenten waarbij een afspraak wordt gemaakt met een tegenpartij zonder tussenkomst van een beursinstantie. Het kredietrisico op OTC derivaten wordt beperkt door zogeheten 'collateral management', waarbij liquide middelen of obligaties worden gebruikt als onderpand ter bescherming tegen het kredietrisico.

Derivaten versus onderpanduitwisselings-overeenkomsten (CSA) (X €1 miljoen)	ultimo	2023	2022
Derivatenposities	2.470	3.164	
Verplichtingen inzake derivaten	-11.643	-13.084	
Totale derivatenpositie		-9.173	-9.920
Totaal uitgegeven obligaties ¹⁾	1.070	1.332	
Totaal ontvangen obligaties	-	-	
Totaal uitgegeven cash	9.065	10.403	
Totaal ontvangen cash	-707	-685	
Totale positie uit hoofde van onderpand		9.428	11.050
Saldo		255	1.130

1) Collateral is inclusief initial margin van € 1.070 miljoen

Gevoeligheid dekkingsgraad voor standaardschok krediet (x €1 miljoen en %)	daling	ultimo 2023 na effect schok
Krediet	3.498	101,3%

De standaardschok is gebaseerd op een stijging van de kredietopslag voor elke lening in de feitelijke portefeuille. Afhankelijk van de credit rating bedraagt de opslag tussen de 0,6% en 5,3%. De standaardschok op het kredietrisico is circa € 3.498 miljoen. Mocht deze schok voorkomen dan verlaagt dit de dekkingsgraad ultimo 2023 van 105,8% naar 101,3%.

Verzekeringstechnische risico's

Het verzekeringstechnisch risico bestaat uit risico's van negatieve resultaten op de verzekeringstechnische (actuariële) grondslagen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie.

PMT keert ouderdoms- en partnerpensioen levenslang uit. Daarom is de gemiddelde levensverwachting van de actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden een zeer belangrijk gegeven voor het fonds. De levensverwachting van de Nederlandse bevolking is de afgelopen decennia gestaag omhoog gegaan. PMT houdt rekening met deze ontwikkeling door de omvang van de verwachte uitkeringen steeds af te stemmen op recente informatie inzake de levensverwachting. Daarnaast doet PMT regelmatig onderzoek naar de sterfteontwikkeling specifiek in de bedrijfstak Metaal & Techniek.

Ultimo 2023 hanteert PMT een generatietafel die is afgeleid van de AG prognosetafel 2022 (AG2022). AG2022 geldt voor de gehele Nederlandse bevolking. Uit onderzoek is gebleken dat de deelnemers in de Metaal & Techniek een hogere levensverwachting hebben dan de gemiddelde Nederlander. Hiermee is rekening gehouden in de fondsspecifieke generatietafel PMT2022. De tafels voorspellen dat de levensduur nog zal toenemen. Vanwege de lange horizon is zo'n voorspelling van de levensverwachting onzeker. Jaarlijks wordt getoetst of de gebruikte aannames ten aanzien van de correctiefactoren nog aansluiten bij de waarnemingen in PMT.

Omdat pensioenen veelal worden uitgekeerd vanaf de 68-jarige leeftijd is in de onderstaande tabel de ontwikkeling in de laatste vijf jaar opgenomen van de verwachte gemiddelde levensduur voor een 68-jarige:

Actuariële grondslagen PMT verwachte levensduur

68-jarige	2023	2022	2020	2019	2018
Man	86,4	86,3	86,0	85,9	86,2
Vrouw	88,6	88,4	88,2	88,1	88,4

In 2023 is deze verwachte gemiddelde levensduur voor zowel mannen als vrouwen gestegen met respectievelijk 0,1 en 0,2 jaar.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat het fonds over onvoldoende liquiditeiten beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen. Omdat de inkomende geldstroom in de vorm van premies en directe beleggingsopbrengsten de uitgaande geldstroom in de vorm van uitkeringen en kosten ver te boven gaat, is het liquiditeitsrisico van het fonds zeer beperkt. Op korte termijn bestaat wel het risico dat bij extreme marktontwikkelingen de contractuele bijstortingsverplichtingen uit hoofde van derivatenposities kunnen leiden tot een vraag naar liquide middelen. PMT heeft voor dit risico een aantal risicomitigerende maatregelen genomen, zoals het aanhouden van een strategische buffer van liquide middelen en het maken van afspraken met tegenpartijen tot het uitwisselen van obligaties als onderpand, waarmee de kans op gedwongen verkoop van beleggingen wordt beperkt. Het beleid van PMT blijft er voornamelijk op gericht de hoeveelheid illiquide beleggingen op een adequate manier te beheersen. Vandaar dat er geen additionele buffers worden aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Daarnaast beschikt PMT over een kredietfaciliteit van € 125 miljoen bij ING Bank N.V. Ultimo 2023 wordt daar geen gebruik van gemaakt.

Concentratierisico

Concentratie van risico's doet zich voor als een of meerdere tegenpartijen vergelijkbare kenmerken bezit. Dat kan de mogelijkheid om aan hun verplichtingen te voldoen op vergelijkbare wijze beïnvloeden door veranderingen in economische of andere omstandigheden. In het beleid van het fonds staat risicospreiding centraal. Ten aanzien van de beleggingen zijn strikte risicorestricties gesteld in de vorm van limieten welke dagelijks worden bewaakt.

Beleggingen groter dan 2% van de totale balansstand worden aangegeven. Deze posities betreffen staatsobligaties van Europese landen.

Staatsobligaties (X €1 miljoen)	ultimo 2023		2022	
	waarde	% van balans-totaal	waarde	% van balans-totaal
Duitse overheid	5.819	6%	6.482	7%
Nederlandse overheid	2.828	3%	2.829	3%

Operationeel risico

Een operationeel risico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Operationele risico's kunnen zich voordoen op verschillende gebieden, bijvoorbeeld: verwerking, uitkering/betaling/settlement, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel, fraudegevoeligheid en preacceptatie/transactie. In tegenstelling tot sommige risico's die een pensioenfonds bewust neemt in het kader van de financiële doelstelling (zoals marktrisico) hebben operationele risico's alleen een negatieve impact op het bereiken van de doelstellingen. Vandaar dat operationele risico's zo veel mogelijk beperkt worden. Tenzij een verdergaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich meebrengt.

In de beleidsregels uitbesteding pensioenfondsen staan voorwaarden omschreven waar een pensioenfonds aan moet voldoen bij de uitbesteding van zijn bedrijfsprocessen. Voor het fonds is de beleidsregel van toepassing omdat zowel het pensioenbeheer als het vermogensbeheer is uitbesteed. De beleidsregel schrijft onder meer voor dat het fonds het beleid vaststelt met betrekking tot de beheersing van risico's van uitbesteding. Hiertoe moeten uiteraard de afspraken met de uitvoeringsorganisatie goed worden vastgelegd.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder MN en pensioenuitvoerder MN. Dat gebeurt onder andere door middel van performancerapportages, SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). De ISAE 3402-rapportages bevatten beperkingen, de niet effectieve controls hebben geen impact op de beheersing van operationele risico's en hiervoor worden door het fonds geen additionele buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Als onderdeel van de standaard risicobeheersing van PMT beschikt zowel uitvoeringsorganisatie MN als PGGM over continuïteitsplannen waarin onder meer vermeld is wat er minimaal nodig is aan mensen en systemen om de dienstverlening te kunnen voortzetten tijdens onvoorziene omstandigheden.

Actief beheer risico

onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die door portefeuillemanagers worden ingenomen ten opzichte van de benchmarkportefeuille. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van een tracking error. Deze tracking error meet de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de normportefeuille ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de normportefeuille afwijkt. Een hogere tracking error impliceert daarmee een hogere mate van actief risico.

Bij PMT wordt actief beheer bij de beursgenoteerde vastgoed portefeuille toegepast met een maximale tracking error van 3%. In de praktijk ligt dit ruim binnen deze limieten. Het actief beheer van de feitelijke portefeuille zorgt niet voor een wijziging van het vereist eigen vermogen.

Risico marktwaardebepaling

De beleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde. Niet voor alle beleggingsinstrumenten zijn frequente marktnoteringen beschikbaar. Dat levert een hoger risico op ten aanzien van de benadering van de waardering van een belegging. In de tabel op de volgende bladzijde is het totale belegd vermogen van € 82.685 miljoen uitgesplitst naar vier niveaus van waardering. Dit betreft het belegd vermogen, inclusief de vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen én de liquide middelen, dat ook is vermeld in de toelichting op post 7 van de balans (onder de kop 'relatie jaarrekening en beleggingsbeleid').

Voor de waardering van de derivaten wordt gebruik gemaakt van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen die worden gevuld met marktconforme parameters. De toekomstige kasstromen van de rentederivaten worden contant gemaakt tegen de van toepassing zijnde curve. De verwachte kasstromen van de valutaderivaten worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve van de betrokken valuta. De futures worden gewaardeerd tegen genoteerde marktprijzen.

De waardering van het direct vastgoed in Nederland gebeurt op basis van taxaties uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Investment Property Databank (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT).

Ultimo jaar wordt de gehele vastgoedportefeuille volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). Bij de waardering wordt gebruik gemaakt van zowel huurkapitalisatie als de Discounted Cash Flowmethode (DCF). De waardering van de materiële vastgoedbeleggingen is gelet op de huidige marktomstandigheden een belangrijke schattingspost. Het risico bestaat dat materiële aanpassingen zich kunnen voordoen in de waardering in het volgende boekjaar.

Voor niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen in vastgoed, private equity en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportage, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode vanaf de balansdatum van de fondsrapportage tot de balansdatum van de jaarrekening. De rapportages zijn niet door een accountant gecontroleerd en/of de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van PMT. Om onzekerheden ten aanzien van de waardering te mitigeren, vindt voor aanstelling van een beheerder een selectieprocedure inclusief due diligence plaats. Na aanstelling worden de beheerders zorgvuldig gemonitord. Daarnaast wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekeningen van deze fondsen. De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen naar inschatting niet materieel voor het vermogen en het resultaat.

Marktwaaardebepaling (X €1 miljoen)	ultimo 2023					ultimo 2022				
	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen										
Directe vastgoedbeleggingen	-	2.454	-	-	2.454	-	2.547	-	-	2.547
Indirecte vastgoedbeleggingen	1.685	-	-	3.027	4.712	1.495	-	-	2.802	4.297
Aandelen										
Beursgenoteerde aandelen	17.509	-	-	-	17.509	15.077	-	-	-	15.077
Vastrentende waarden										
Obligaties	39.832	-	1	-	39.833	37.076	-	34	-	37.110
Deposito's	-	-	3.238	-	3.238	-	-	1.980	-	1.980
Beleggingsinstellingen vastrentende waarden	-	-	-	37	37	-	-	-	64	64
Infrastructuur leningen	-	-	-	1.594	1.594	-	-	-	1.062	1.062
Hypotheke	-	-	-	3.267	3.267	-	-	-	3.216	3.216
Derivaten										
Interest rate swaps	-	-	2.107	-	2.107	-	-	2.687	-	2.687
Futures	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Valutaderivaten	-	-	363	-	363	-	-	477	-	477
Overige beleggingen										
Private equity	-	-	-	7.905	7.905	-	-	-	8.163	8.163
Infrastructuur	-	-	-	629	629	-	-	-	350	350
Totaal	59.026	2.454	5.709	16.459	83.648	53.648	2.547	5.178	15.657	77.030

Niet in de beleggingscategorieën meegenomen onderdelen van het belegd vermogen

Vorderingen inzake Credit Support Annexen (genoteerde marktprijzen)	9.065	10.403
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen (genoteerde marktprijzen)	-707	-685
Verplichtingen uit hoofde van derivaten (netto contante waarde)	-11.643	-13.084
Kortlopende vorderingen beleggingen	1.433	970
Kortlopende schulden beleggingen	-1.474	-943
Liquide middelen positief	2.845	2.262
Liquide middelen negatief	-482	-708
Totaal belegd vermogen	82.685	75.245

18 Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten

Baten

(18) PREMIEBIJDRAGEN (van werkgevers en werknemers)

De totale premiebijdragen in 2023 zijn € 3.037 miljoen (2022: € 2.916 miljoen).

Deze baten bestaan uit:

Premiebijdragen (X €1 miljoen)	2023	2022
Werkgeversdeel pensioenpremies	1.909	1.831
Werknemersdeel pensioenpremies	1.114	1.069
Pensioenpremies	3.023	2.900
Premie ANW pensioen	14	16
Waarde 31 december	3.037	2.916

Voor de vaststelling van de feitelijk te betalen premie tot de salarisgrens geldt in 2023 een premiepercentage van 27,98% (2022: 27,98%) van de pensioengrondslag. In 2023 komt dit bij een volledig dienstverband neer op het salaris tot maximaal de salarisgrens van € 86.202,- (2022: € 81.010,-) minus de franchise van € 16.322,- (2022: € 14.802,-). Over het pensioengevend jaarsalaris boven de salarisgrens tot het maximum salaris van € 128.810,- geldt een vrijwillige regeling op basis van een premiestaffel en een jaarlijks vast te stellen opbouwpercentage. Hierbij kan de keuze gemaakt worden voor een opbouw 'laag' van 1,42% of 'hoog' van 1,76% (2022: laag 1,19% en hoog 1,48%). Voor de vrijwillige regeling is in 2023 € 34,3 miljoen aan premie ontvangen. Premies die zijn gefactureerd aan werkgevers die de verplichte aansluiting bij PMT betwisten (2023: per saldo € 5,9 miljoen negatief en 2022: per saldo € 11,7 miljoen positief) zijn niet opgenomen in de post premiebijdragen.

Kostendekkende premie

In de toets op het kostendekkend zijn van de premie worden alleen de pensioenpremies betrokken en blijft de premie ANW uit bovenstaande tabel buiten beschouwing.

PMT hanteert in zijn premiebeleid een gedempte kostendekkende premie. De gedempte kostendekkende premie in 2023 wordt gebaseerd op een (prudent vastgesteld) reëel verwacht netto rendement van 1,64% (2022: 1,54%). Dit rendement is het reële verwachte rendement gecorrigeerd voor inflatie en een prudentie-afslag.

Er wordt bekeken hoe de gedempte kostendekkende premie zich verhoudt tot de feitelijke betaalde premie. De post pensioenpremies in 2023 bedraagt € 3.023 miljoen (2022: € 2.900 miljoen) en betreft de feitelijk betaalde premie als percentage van de pensioengrondslag. Dit is gelijk aan de gedempte kostendekkende premie ter dekking van pensioenopbouw 2023 (1,826%), zoals berekend op basis van het verwacht reëel rendement van 1,64%, ad € 3.023 miljoen (2022: € 2.900 miljoen).

De gedempte kostendeekkende premie wordt ook getoetst met de premie gebaseerd op de actuele DNB rentetermijnstructuur ultimo 2022 (de actuarieel benodigde premie). De actuarieel benodigde premie bestaat uit de lasten voor pensioenopbouw en risicopremies. De zuivere kostendeekkende premie bestaat naast de actuarieel benodigde premie uit een opslag voor solvabiliteit. De solvabiliteitsopslag betreft een opslag waardoor de inkoop van nieuwe aanspraken op het vereiste niveau zou komen. Deze solvabiliteitsopslag hangt af van het vereiste vermogen en deze bedraagt voor PMT ultimo 2022 20,8%.

Het verschil tussen de ex-ante en ex-post vastgestelde gedempte kostendeekkende premie, veroorzaakt door bestandsontwikkeling, komt tot uitdrukking in 'meer ontvangen'.

De kostendeekkende premie kan achteraf als volgt worden becijferd:

Kostendeekkende premie (X €1 miljoen)	2023		2022	
	Zuivere DNB-RTS 31-12-2022	Gedempte verwacht rendement 1,54%	Zuivere DNB-RTS 31-12-2019	Gedempte verwacht rendement 2,5%
Totale lasten pensioenopbouw	2.491	2.962	3.695	2.836
Kostenopslag	60	60	58	58
Solvabiliteitsopslag	519	-	688	-
Meer ontvangen	-	1	-	6
Totaal	3.070	3.023	4.441	2.900
Feitelijke premie ter dekking van pensioenopbouw	3.023	3.023	2.900	2.900
Marge tussen feitelijke premie en kostendeekkende premie (zonder solvabiliteitsopslag)	472	-	-853	-

De actuarieel benodigde premie in 2023 is lager dan de feitelijke betaalde premie. Het overschot tussen de feitelijke betaalde premie en de actuarieel benodigde premie leidt primo 2023 tot een premiedekkingsgraad van meer dan 100%, namelijk 118,9% (primo 2022: 76,9%). De premiedekkingsgraad is het quotiënt van enerzijds de feitelijke betaalde premie en anderzijds de actuarieel benodigde premie (beide exclusief kosten- en solvabiliteitsopslagopslag).

(19) BELEGGINGSRESULTAAT VOOR RISICO PENSIOENFONDS

Het beleggingsresultaat bestaat uit:

Beleggingsresultaat (X €1 miljoen)	2023	2022
Beleggingsresultaat risico pensioenfonds	6.375	- 28.079
Totaal	6.375	- 28.079

Beleggingsresultaat risico pensioenfondsen

Het beleggingsresultaat (op de fondsportefeuille) kan als volgt worden gespecificeerd:

Beleggingsresultaat risico pensioenfondsen (X €1 miljoen)

Beleggingscategorie	2023				2022			
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat
Direct vastgoed-beleggingen	92	-181	-	-89	79	-60	-	19
Indirect vastgoed-beleggingen	128	-177	-23	-72	163	-1.054	-9	-900
Aandelen	385	2.061	-23	2.423	508	-3.127	-12	-2.631
Vastrentende waarden	1.559	2.018	-47	3.530	1.114	-10.327	-59	-9.272
Derivaten	-468	1.056	-	588	320	-15.996	-3	-15.679
Overige beleggingen	68	-60	-5	3	58	338	-5	391
Subtotaal	1.764	4.717	-98	6.383	2.242	-30.226	-88	-28.072
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat				-8				-7
Totaal				6.375				-28.079

Het resultaat op valuta-afdekkingen en andere derivaten is verantwoord onder de categorie 'derivaten'. Dit geldt voor alle derivaten (ook als de positie negatief is). Het resultaat op derivaten wordt grotendeels veroorzaakt door de rente-afdekking. De rente is in 2023 gedaald welke heeft geleid tot een positief effect op het beleggingsresultaat.

Onder de beleggingskosten zijn begrepen de 'directe beheerkosten' waarvoor facturen zijn ontvangen. Tevens is een reservering getroffen voor de kosten die betrekking hebben op 2023, maar waarvoor nog geen facturen zijn ontvangen. De kosten die vermogensbeheerders direct ten laste van beleggingsfondsen hebben gebracht zijn niet apart als kosten verantwoord, maar wel begrepen in het indirect resultaat.

Conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie is 50% van de bestuurs- en bestuursbureaustkosten toegerekend aan de beleggingskosten. Voor het boekjaar 2023 bedraagt deze toerekening € 8 miljoen (2022: € 7 miljoen).

De kosten van vermogensbeheer kunnen als volgt worden uitgesplitst:

Vermogensbeheer (X €1 duizend)

Beleggingscategorie	Beheerkosten	Overige kosten	Totaal 2023
Vastgoed	15	-	15
Aandelen	6	-	6
Vastrentende waarden	28	-	28
Derivaten	-	-	-
Overige beleggingen	5	4	9
Fiduciair management	13	16	29
Kosten bewaarloon	11	-	11
Totaal	78	20	98

In de uitsplitsing van kosten vermogensbeheer zijn de fiduciaire kosten en de kosten bewaarloon separaat gepresenteerd.

De transactiekosten zijn in de jaarrekening onderdeel van de indirecte beleggingsresultaten. Het totaal aan transactiekosten voor het boekjaar 2023 bedraagt € 41 miljoen (2022: € 70 miljoen). Van deze transactiekosten is € 3,7 miljoen (2022: € 7,7 miljoen) op betrouwbare wijze vastgesteld. De overige transactiekosten zijn gebaseerd op schattingen of voorlopige opgaves van vermogensbeheerders.

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid

De beleggingen in de jaarrekening wijken af van de categorieën die PMT hanteert in zijn beleggingsbeleid. De jaarrekening presenteert de beleggingen naar de aard van de financiële instrumenten. Het bestuursverslag en de kerncijfers geven de beleggingscategorieën en de resultaten daarop weer volgens de manier waarop PMT het (strategisch) beleggingsbeleid vormgeeft.

Het volgende overzicht geeft de aansluiting weer tussen de jaarrekening en het beleggingsbeleid:

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid (x €1 miljoen)

Beleggingsresultaat	Jaarrekening	Beleggingsbeleid			
		Totaal 2023	Vastgoedbeleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden
Direct vastgoedbeleggingen	-89	-89	-	-	-
Indirect vastgoedbeleggingen	-72	-71	-1	-	-
Aandelen	2.423	12	2.411	-	-
Vastrentende waarden	3.530	-	-	3.530	-
Derivaten	588	-	5	583	-
Overige beleggingen	3	-	-4	-	7
Totaal	6.383	-148	2.411	4.113	7
Rendement 2023	8,4%	-1,9%	17,2%	9,0%	0,5%
Rendement 2022	-27,5%	-12,9%	-13,3%	-38,5%	1,1%

In het geval beleggingsinstrumenten in meerdere beleidscategorieën voorkomen, worden de beleggingsresultaten pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling. Beleggingskosten worden toebedeeld aan de beleidscategorieën voor zover van toepassing. Niet aan beleggingsinstrumenten toe te rekenen kosten worden pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling.

(20) Overige baten

De post overige baten bestaat uit:

Overige baten (x €1 miljoen)	2023	2022
Opgelegde boete en interest	6	4
Interest	1	4
Overige	-	-
Totaal	7	8

De opgelegde boete betreft de boetebedragen die PMT op basis van het incassobeleid oplegt aan de werkgevers die de premienota niet tijdig voldoen.

Lasten

(21) Pensioenuitkeringen

De post uitkeringen is als volgt opgebouwd:

Uitkeringen (X €1 miljoen)	2023	2022
Ouderdomspensioen	1.371	1.242
Vervroegd ouderdomspensioen	123	119
Partnerpensioen	285	260
Wezenpensioen	5	4
ANW pensioen	16	15
Subtotaal uitkeringen	1.800	1.640
Afkoopsommen	16	14
Totaal	1.816	1.654

(22) Uitvoeringskosten pensioenregeling

De kosten van de pensioenuitvoering ad € 90 miljoen (2022: € 65 miljoen) zijn exclusief de beleggingskosten. De beleggingskosten worden direct ten laste gebracht van het beleggingsresultaat (19). De uitvoering van het vermogensbeheer en de pensioenregeling is net als voorgaande jaren uitbesteed.

De post uitvoeringskosten pensioenregeling is als volgt te splitsen (in duizenden euro's ten behoeve van benodigde specificatie):

Uitvoeringskosten pensioenregeling (x €1 duizend)	2023	2022
Uitvoering pensioenregeling	81.735	58.596
Personeelskosten	6.742	6.613
Kosten huisvesting en benodigdheden	1.737	1.517
Vacatiegelden Bestuurders en commissies	1.004	987
Vacatiegelden Verantwoordingsorgaan	119	142
Vacatiegelden Raad van Toezicht	98	94
Accountantskosten	262	209
Kosten actuariële certificering	70	61
Kosten toezichthouders en overige organen	1.900	1.485
Overige kosten	4.885	2.446
Kosten bestuur en bestuursbureau	16.817	13.554
Aan beleggingsresultaat toegewezen kosten	-8.409	-6.777
	8.408	6.777
Totaal	90.143	65.373

De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling zijn gestegen met € 23,1 miljoen tot € 81,7 miljoen (2022: € 58,6 miljoen). De overeengekomen vergoeding bedraagt € 59 miljoen (2022: € 56,5 miljoen), dit bevat reguliere dienstverlening en projecten. Daarnaast is er € 18,9 miljoen gefactureerd door MN om de administratie verder gereed te maken voor het nieuwe pensioenakkoord. Ook is in 2023 een overeenkomst gesloten met CoMetec voor looncontroles en werkingsfeeronderzoek, daarvoor is € 3,8 miljoen in rekening gebracht. In voorgaande jaren werden deze werkzaamheden uitgevoerd door MN.

De kosten van bestuur en bestuursbureau zijn gestegen naar € 16,8 miljoen vergeleken met vorig jaar (2022: € 13,5 miljoen). Conform vorig jaar worden 50% van deze kosten, € 8.409 duizend toegerekend aan beleggingskosten (2022: € 6.777 duizend).

Het fonds heeft ultimo 2023 een eigen bezetting van 47 werknemers (2022: 43). Alle werknemers verrichten hun werkzaamheden in Nederland op de locatie van het fonds dan wel op decentrale locaties. Het fonds heeft naast het bestuur 23 functionarissen op specifieke gebieden zoals communicatie, risicomanagement, pensioenbeheer, actuariaat, vermogensbeheer, governance en IT. Dit is inclusief de directeur van het bestuursbureau. Daarnaast heeft het fonds 15 pensioenconsulenten (inclusief manager) en 9 medewerkers in overige ondersteunende functies. In 2023 heeft PMT ook gebruikt gemaakt van 8 interim-medewerkers.

In 2023 zijn de overige kosten met € 2.439 miljoen toegenomen. Deze toename bestaat voornamelijk uit advieskosten voor de oprichting van NLV B.V., de voorbereiding van de overgang van de pensioenadministratie naar PGGM en de voorbereidingen op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (WTP).

In de personeelskosten zijn de salarissen, sociale lasten, en overige personeelsgerelateerde kosten, waaronder pensioenkosten en opleidingen, opgenomen. PMT heeft geen variabele beloningen.

Personeelskosten (x €1 duizend)	2023	2022
Lonen en salarissen medewerkers PMT	4.953	4.928
Sociale lasten	518	453
Pensioenpremies	628	740
Overige personeelskosten	643	492
Totaal	6.742	6.613

De personeelskosten zijn in 2023 gestegen. De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere salariskosten en kosten tijdelijk ingeleend personeel.

PMT heeft naast een bestuur ook een verantwoordingsorgaan en een raad van toezicht. De vergoeding voor bestuur- en commissieleden wordt overgemaakt aan de bestuurders zelf, danwel naar de organisaties door wie zij zijn voorgedragen. De hoogte van deze vergoeding sluit aan bij de aanbeveling die de Pensioenfederatie hierover heeft opgesteld. De hoogte van de vergoedingen wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de CAO-ontwikkeling in de sector Metaal & Techniek gedurende het voorgaande kalenderjaar. De laatste verhoging heeft begin 2023 plaatsgevonden. Ondanks deze verhoging zijn de vacatiegelden gedaald in 2023 naar € 1,1 miljoen (2022: € 1,2 miljoen). Deze verlaging komt door een vacante positie in het bestuur en door de aanpassing van de commissiestructuur in 2023. Dit is inclusief de vergoedingen van sleutelfunctionarissen interne audit en risicobeheer.

De accountantskosten zijn als volgt te splitsen naar soort:

Accountantskosten (x €1 duizend)	2023	2022
Onderzoek van de jaarrekening	209	160
Andere controlewerkzaamheden	53	49
Totaal	262	209

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij het fonds zijn uitgevoerd door Deloitte in 2023. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening en andere controlewerkzaamheden en op het betreffende boekjaar, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht. Onder de honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening vallen de volgende diensten; de controle van de jaarrekening, DNB-jaarstaten, basisgegevens, normportefeuille en z-score. De andere controlewerkzaamheden hebben betrekking op de niet-financiële informatie zoals opgenomen in het bestuursverslag en op de controle van het maatschappelijk verantwoord beleggen jaarverslag.

De kosten toezichthouders, Pensioenfederatie en overige organen zijn als volgt te splitsen naar soort:

Kosten toezichthouders, Pensioenfederatie en overige organen (x €1 duizend)	2023	2022
Kosten toezichthouder DNB	1.182	750
Kosten toezichthouder AFM	169	126
Kosten pensioenfederatie	560	523
Kosten overige organen	-11	86
Totaal	1.485	1.485

(23) Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

In 2023 is de voorziening pensioenverplichtingen met € 7.617 miljoen toegenomen (2022: € 24.926 miljoen afgenomen). De daling van marktrente (inclusief wijziging UFR-methode) in 2023 leidt tot een stijging van de voorziening met € 2.210 miljoen (2022: € 31.434 miljoen daling). De doorgevoerde schattingswijziging aanpassing dekking excassokosten van 1,7% naar 1,9% leidt tot een stijging van de voorziening van € 148 miljoen.

Per 1 juli 2022 is het mogelijk om bij een beleidsdekkingsgraad van 105% of hoger en toeslag toe te kennen. De toeslagen worden toegepast als en voor zover de middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Het bestuur van PMT neemt hierover jaarlijks een besluit. In december 2023 heeft het bestuur besloten per juni 2024 de pensioenen te verhogen met 3,2%. Dit leidt in totaal tot een stijging van de voorziening van € 2.399 miljoen.

(24) Saldo overdrachten van rechten

Saldo overdrachten van rechten (X €1 miljoen)	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	-167	-627
Uitgaande waardeoverdrachten	239	349
Totaal	72	-278

De inkomende waardeoverdrachten bestaan in 2023 voor € 62 miljoen uit reguliere waardeoverdrachten en € 105 miljoen waardeoverdracht kleine pensioenen. In 2022 is er € 152 miljoen aan reguliere waardeoverdrachten en € 87 miljoen waardeoverdrachten kleine pensioenen uitbetaald.

(25) Overige lasten

Onder de overige lasten zijn opgenomen:

Overige lasten (X €1 miljoen)	2023	2022
Mutatie van de voorziening voor oninbare vorderingen	11	6
Overige	10	-
Totaal	21	6

De post overige bestaat voornamelijk uit betaalde rente aan banken.

19 Actuariële analyse

De actuariële resultaten over het verslagjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Actuariële resultaten (X €1 miljoen)	2023	2022
Premies ten behoeve van pensioenopbouw	3.023	2.900
Pensioenopbouw ¹	-2.550	-3.750
Resultaat op premie	473	-850
Beleggingsresultaat risico fonds	6.375	-28.079
Resultaat op deelnemingen en negatieve goodwill	-6	-3
Rentetoevoeging VPV	-2.337	477
Resultaat op beleggingen	4.032	-27.605
Resultaat op toeslagen	-2.399	-4.048
Resultaat op sterfte (incl. ANW)	78	135
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	42	-1
Resultaat op kosten	1	21
Werkelijke uitkeringen	-1.816	-1.654
Onttrekking voor uitkeringen	1.816	1.658
Resultaat op uitkeringen	-	4
Resultaat op waardeoverdrachten	-18	-10
Wijziging marktrente/UFR methode	-2.210	31.434
Schattingswijziging	-148	-750
Overige resultaten	-54	-9
Saldo van baten en lasten	-203	-1.679

¹ De pensioenopbouw betreft de kosten van de inkoop van de pensioenaanspraken in 2023, uitgaande van de rentetermijnstructuur (RTS) per 31 december 2022.

A portrait of Linda Gastelaars, a woman with long, wavy brown hair, smiling slightly. She is wearing a dark blue blazer over a light-colored top. The background is a solid, warm orange-red color.

Linda Gastelaars, bestuurslid namens de werkgevers en sleutelfunctiehouder risicobeheer:

“Het verder professionaliseren van het risicomanagement draagt bij aan de realisatie van de missie en visie en de daaruit voortvloeiende strategische ambities van PMT en faciliteert een integere en beheerste bedrijfsvoering.”

20 Geconsolideerde balans

(na resultaatbestemming)

Activa (X €1 miljoen)		31 - 12 - 2023	31 - 12 - 2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen		7.166	6.844
Aandelen		17.509	15.077
Vastrentende waarden		47.969	43.432
Derivaten		2.470	3.164
Overige beleggingen		8.534	8.513
Totaal beleggingen	(1)	83.648	77.030
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	(2)	10.498	11.373
Overige activa	(3)	3.034	2.450
Totaal activa		97.180	90.853
Passiva (X €1 miljoen)			
Groepsvermogen	(4)	4.518	4.720
Technische voorzieningen	(5)		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		78.235	70.618
Overige voorzieningen	(6)	14	1
Langlopende schulden	(7)	3	4
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	(8)	14.325	15.433
Overige schulden en overlopende passiva	(9)	85	77
Totaal passiva		97.180	90.853

De hierboven vermelde nummers verwijzen naar het hoofdstuk Toelichting op de geconsolideerde balans.

21 Geconsolideerde staat van baten en lasten 2023

Baten (X €1 miljoen)		2023	2022
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	(10)	3.027	2.906
Beleggingsresultaat voor risico pensioenfondsen	(11)	6.324	-28.122
Overige baten	(12)	68	83
Totaal baten		9.419	-25.133
Lasten (X €1 miljoen)			
Pensioenuitkeringen	(13)	1.816	1.654
Uitvoeringskosten pensioenregeling	(14)	100	91
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen	(15)	7.617	-24.926
Saldo overdrachten van rechten	(16)	72	-278
Overige lasten	(17)	20	6
Totaal lasten		9.625	-23.453
		-206	-1.680
Saldo van baten en lasten			
Belastingen	(18)	2	1
Resultaat		-204	-1.679
Aandeel resultaat derden	(19)	1	-
Totaal resultaat		-203	-1.679

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten is via de resultaatbestemming als volgt verdeeld naar de reserves:

Resultaatbestemming (X €1 miljoen)			
Onttrekking aan de Algemene reserve		-203	-1.679
Totaal saldo van baten en lasten		-203	-1.679

De hierboven vermelde nummers verwijzen naar het hoofdstuk Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten.

22 Geconsolideerd kasstroomoverzicht

Kasstroom (X €1 miljoen)	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Premies	3.038	2.898
Uitgekeerde pensioenen	-1.798	- 1.639
Afkopen	-16	- 14
Uitgaven wegens overgedragen verplichtingen	-72	278
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-72	- 96
Overige ontvangsten/uitgaven	61	89
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	1.141	1.516
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Immateriële vaste activa	-9	-7
Materiële vaste activa	-1	-
Financiële vaste activa	-2	-
Totale kasstroom uit investeringsactiviteiten	-12	-7
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	22.766	45.461
Ontvangen direct beleggingsresultaat	1.884	2.374
Aankopen van beleggingen	-24.918	- 49.148
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-165	- 143
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-433	- 1.456
Netto kasstroom	696	53
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen	-118	-270
Mutatie in geldmiddelen	814	- 217
De mutatie in geldmiddelen bestaat uit de volgende balansposten:		
Liquide middelen	2.926	2.336
Verplichtingen aan bancaire instellingen	-501	-725
Stand per einde boekjaar	2.425	1.611
Stand per einde vorig boekjaar	1.611	1.828
Mutatie in geldmiddelen	814	-217

23 Geconsolideerde algemene toelichting en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Grondslagen algemeen

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening zijn gelijk en zijn bindend voor groepsmaatschappijen.

Grondslagen voor de consolidatie

Algemeen

In de consolidatie zijn betrokken Stichting Pensioenfonds voor de Metaal & Techniek en Mn Services N.V., waarbij Mn Services de uitvoerder en vermogensbeheerder is van de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds voor de Metaal & Techniek.

In de geconsolideerde jaarrekening worden de financiële gegevens opgenomen van entiteiten waarover zij overheersende zeggenschap kan uitoefenen. De integrale methode van consolidatie wordt toegepast, waarbij intercompany transacties en onderliggende vorderingen en verplichtingen worden geëlimineerd. Door te consolideren wordt door de juridische vorm van het kapitaalbelang heen gekeken en wordt direct inzicht gegeven in de financiële positie van de groep als geheel.

In de consolidatie zijn de financiële gegevens van de deelneming MN voor 100% opgenomen. PMT heeft echter een 95,0% belang in het eigen vermogen van de deelneming. Het belang van derden wordt apart gepresenteerd, zijnde het belang van derden in het resultaat.

Grondslagen voor de balans

Overige activa

De post andere activa bestaat uit immateriële vaste activa, materiële vaste activa, financiële vaste activa, overlopende activa en liquide middelen.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa wordt gewaardeerd op historische kostprijs, bestaande uit verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs en overige kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen op basis van de geschatte economische levensduur en indien van toepassing van bijzondere waardeverminderingen. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname.

Uitgaven voor ontwikkelingsprojecten worden geactiveerd als onderdeel van de vervaardigingsprijs als het waarschijnlijk is dat het project economische voordelen zal behalen en de kosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Kosten van onderzoek worden verwerkt in de staat van baten en lasten.

Materiële vaste activa

Voor de waardering van de materiële vaste activa wordt verwezen naar de enkelvoudige jaarrekening.

Financiële vaste activa

Voor de waardering van de deelneming NLV B.V. wordt verwezen naar de enkelvoudige jaarrekening.

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen positieve rekening-courantposities bij bancaire instellingen die zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De liquide middelen staan ter vrije beschikking tenzij anders vermeld.

Groepsvermogen

Het groepsvermogen wordt in de enkelvoudige jaarrekening toegelicht onder de post Stichtingskapitaal en reserves.

Aandeel derden

Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto-belang in het netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden gevormd tegen concrete of specifieke risico's en verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten. De risico's en verplichtingen zijn in rechte afdwingbaar of betreffen een feitelijke verplichting, waarvan de omvang op redelijk betrouwbare wijze kan worden geschat en waarbij uitstroom van liquide middelen noodzakelijk is. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden en vooruit ontvangen bedragen opgenomen met een resterende looptijd van meer dan een jaar. Deze worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na de eerste verwerking tegen de geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde van de langlopende schulden wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de staat van baten en lasten als interestlast verwerkt.

Grondslagen voor de staat van baten en lasten

Aandeel in resultaat van niet-geconsolideerde ondernemingen waarin wordt deelgenomen

Het resultaat op deelnemingen betreft het aandeel van de vennootschap in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen, alsmede het in het verslagjaar gedeclareerde dividend van de op verkrijgingsprijs gewaardeerde deelnemingen.

Totaal rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen

Het resultaat wordt gecorrigeerd voor het belang van derden.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit pensioen-, investerings- en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen bestaan uit de mutatie van de posten Liquide middelen en Schulden bij bancaire instellingen (als onderdeel van Verplichtingen uit hoofde van beleggingen). De mutaties in het kasstroomoverzicht zijn indirect afgeleid uit de staat van baten en lasten en de balansmutaties.

24 Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

(1) Totaal beleggingen

De post totaal beleggingen bestaat in zijn geheel uit beleggingen voor risico pensioen-fonds.

Voor een aanvullende toelichting op de totale beleggingen wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige balans.

(2) Vorderingen uit hoofde van beleggingen

Onder de post vorderingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

Vorderingen uit hoofde van beleggingen (X €1 miljoen)	31 - 12 - 2023	31 - 12 - 2022
Vorderingen inzake Credit Support Annexen	9.065	10.403
Kortlopende vorderingen	1.433	970
Totaal	10.498	11.373

(3) Overige activa

De post overige activa bestaat uit:

Overige activa (X €1 miljoen)	31 - 12 - 2023	31 - 12 - 2022
Immateriële vaste activa	2	4
Materiële vaste activa	4	4
Financiële vaste activa	4	1
Overige vorderingen en overlopende activa	98	105
Liquide middelen	2.926	2.336
Totaal	3.034	2.450

De financiële vaste activa zijn als gevolg van de verwerving van een 50 % belang in de nieuwe vennootschap NLV B.V. toegenomen. Op 5 juli 2023 heeft PMT voor € 2 miljoen dit belang verworven.

De eerste waarde benadert de reële waarde gegeven het kortlopende karakter van de overlopende activa.

De liquide middelen ad € 2.926 miljoen betreffen posities in rekening-courant bij bancaire instellingen, sight deposits, beleggingen in geldmarktfondsen en gelden van derden.

De schulden in rekening-courant aan bancaire instellingen zijn verantwoord onder de verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Het saldo van liquide middelen (actief) en schulden bij bancaire instellingen bedraagt € 2.425 miljoen (2022: € 1.611 miljoen).

De onder liquide middelen opgenomen gelden van derden zijn ultimo 2023 ontvangen en begin 2024 afgedragen (2023: € 2 miljoen, 2022: € 16 miljoen). De ontvangen c.q. betaalde rente is verrekend. Aan de creditzijde van de balans zijn deze gelden opgenomen onder af te dragen gelden derden.

Van de liquide middelen is een gedeelte niet vrij beschikbaar. MN dient op basis van de IFR/IFD op geconsolideerd niveau aan een liquiditeitseis te voldoen; deze bedraagt € 15,5 miljoen. Verder staat een bedrag van € 1,2 miljoen niet ter vrije beschikking in verband met de afgegeven bankgarantie inzake de huur van de Zilveren Toren. Het resterende deel van de liquide middelen staan ter vrije besteding van de geconsolideerde entiteit.

Ultimo 2023 heeft PMT bij ING Bank N.V. een kredietfaciliteit van € 125 miljoen. Hiervan wordt ultimo 2023 geen gebruik gemaakt.

Passiva

(4) Groepsvermogen

Het verloop van het groepsvermogen is als volgt:

Groepsvermogen (X €1 miljoen)	2023	2022
Beginstand	4.718	6.397
Mutatie via de resultaatbestemming	-203	-1.679
	4.515	4.718
Beginstand aandeel van derden	2	2
Mutatie aandeel van derden	1	-
Totaal	4.518	4.720

Als gevolg van de consolidatie is het groepsvermogen € 3 miljoen hoger dan het eigen vermogen in de enkelvoudige balans. Het verschil betreft het aandeel van derden in het groepsvermogen.

De mutatie aandeel van derden bestaat uit resultaat aandeel derden.

(5) Technische voorzieningen

De post technische voorzieningen bestaat in zijn geheel uit de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

Voor een aanvullende toelichting op de voorziening pensioenverplichtingen wordt verwezen naar de toelichting op de enkelvoudige balans.

(6) Overige voorzieningen

De post overige voorzieningen bestaat uit:

Overige voorzieningen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Voorzieningen Uitvoeringsorganisatie	14	1
Totaal	14	1

Het verloop van de overige voorzieningen is als volgt:

Verloop voorziening (X €1 miljoen)	2023	2022
Beginstand	1	1
Dotatie ten laste van het resultaat	13	1
Vrijval ten gunste van het resultaat	-	-1
Onttrekkingen	-	-
Mutatie	13	-
Totaal	14	1

De overige voorzieningen zijn als langlopend (langer dan een jaar) aan te merken en hebben betrekking op:

- voorziening BTW;
- voorziening incidenten;
- voorziening persoonsgebonden opleidingen;
- overige voorzieningen.

BTW onderzoek: De Belastingdienst heeft in 2023 een onderzoek afgerond naar de BTW over 2014 tot en met 2018. Op basis van dit onderzoek en de constatering wordt nog met de Belastingdienst overlegd. Ervan uitgaande dat de bevindingen tot en met 2023 (gedeeltelijk) hebben bestaan, is een voorziening van € 12 miljoen opgenomen voor de in totaal verwachte naheffingsaanslagen en interest over 2018 tot en met 2023.

(7) Langlopende schulden

De post langlopende schulden bestaat uit de achtergestelde schulden en uit overige langlopende schulden.

Langlopende schulden (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Overige langlopende schulden	3	4
Totaal	3	4

(8) Verplichtingen uit hoofde van beleggingen

Onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Verplichtingen inzake derivaten	11.643	13.084
Kortlopende schulden	1.474	939
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen	707	685
Bancaire instellingen	501	725
Totaal	14.325	15.433

(9) Overige schulden en overlopende passiva

Onder de post overige schulden en overlopende passiva zijn per 31 december opgenomen:

Overige schulden en overlopende passiva (X €1 miljoen)	31-12-2023	31-12-2022
Verschuldigde loonheffing	38	36
Handelscrediteuren	4	5
Af te dragen gelden van derden	2	4
Diverse schulden en overlopende passiva	41	32
Totaal	85	77

25 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ultimo 2023 heeft PMT rondom de beleggingsportefeuille een aantal juridische procedures lopen in verband met gemiste rendementen. Op basis van de huidige inzichten en stand van zaken is de te claimen waarde onzeker (2022: ook onzeker). Uit voorzichtigheid zijn de claims in 2023 niet als vordering op de balans verantwoord.

Ultimo 2023 bedroegen de niet in de balans opgenomen beleggingsverplichtingen voor overige beleggingen € 2.679 miljoen (2022: € 3.005 miljoen). Deze verplichtingen zijn maximale bedragen die op basis van afgesloten contracten kunnen worden gevraagd te storten. De uiteindelijk hieruit voortvloeiende beleggingen zijn onzeker voor wat betreft werkelijke omvang en moment van opvragen. Voor 2023 geldt dat ten aanzien van de normportefeuille rekening is gehouden met de verwachte opvragingen in 2023. Daarnaast staan ultimo 2023 voor € 1.029 miljoen aan toekomstige verplichtingen uit in verband met vastgoedbeleggingen (2022: € 1.287 miljoen). PMT heeft een commitment van € 3.500 miljoen afgegeven inzake hypotheekleningen. Hiervan is in 2023 € 3.480 miljoen opgenomen (2022: € 3.480 miljoen). Ultimo 2023 staan voor € 54 miljoen aan toekomstige verplichtingen uit inzake Bedrijfsleningenfondsen (2022: € 54 miljoen). Ten slotte heeft PMT een commitment afgegeven van € 2.000 miljoen inzake infrastructuur leningen (2022: € 2.000 miljoen). Hiervan is in 2023 € 1.712 miljoen opgenomen (2022: € 1.220 miljoen).

Niet in balans opgenomen rechten en verplichtingen ten behoeve van andere maatschappijen

Huurovereenkomst Den Haag

MN heeft een huurovereenkomst afgesloten voor de Zilveren Toren in Den Haag met einde looptijd oktober 2028. De jaarlijkse huur bedraagt € 6,2 miljoen. Deze verplichting wordt jaarlijks geïndexeerd. De geschatte verplichting voor de periode één tot vijf jaar bedraagt € 23,9 miljoen. De afgegeven bankgarantie voor de huur van het pand bedraagt € 1,2 miljoen. Er is geen sprake van een verplichting tot herstel na afloop van het gebruik van het gebouw.

MN heeft een verhuurovereenkomst met CoMetec B.V. gesloten. Deze huurovereenkomst is per 1 augustus 2022 ingegaan met einddatum, oktober 2028. Het totaal van de naar verwachting te ontvangen huuropbrengsten inclusief service opbrengsten met betrekking tot niet (tussentijds) opzegbare verhuur bedraagt op balansdatum € 12,2 miljoen, waarvan in het eerste jaar na balansdatum € 2,5 miljoen.

Daarnaast heeft MN een verhuurovereenkomst met Rijksvastgoedbedrijf gesloten. Deze overeenkomst is per 1 april 2023 ingegaan met einddatum oktober 2028. Het totaal van te ontvangen toekomstige huuropbrengsten inclusief service opbrengsten met betrekking tot niet (tussentijds) opzegbare verhuur bedraagt op balansdatum € 16,7 miljoen, waarvan in het eerste jaar na balansdatum € 3,5 miljoen.

Data center

Met ingang van 1 augustus 2022 heeft MN een overeenkomst met een ICT dienstverlener voor de dienst ICT-infrastructuur van 2 jaar afgesloten. De kosten zijn afhankelijk van de werkelijk geleverde prestaties. De geschatte verplichting voor het komende jaar bedraagt circa € 2,5 miljoen.

MN heeft de hosting en het technisch beheer van het IT applicatie landschap van MN Vermogensbeheer uitbesteed. Het contract loopt tot 1 januari 2027, voor 2024 zijn de kosten € 4,4 miljoen en de verplichting tot het einde van het contract is € 8,8 miljoen. Daarnaast worden IT licenties afgenomen ten behoeve van het IT applicatielandschap van MN Vermogensbeheer. Het contract loopt hiervoor tot eind 2027. Voor 2024 zijn de geplande kosten € 2,7 miljoen. Jaarlijks worden de totale kosten geïndexeerd. De totale verplichting tot en met 2027 is € 8,6 miljoen.

Claim

MN is gedagvaard door een derde partij inzake het gebruik van door die partij geleverde softwarecomponenten voor de pensioenadministratie. De partij in kwestie is van mening van MN de software heeft ingezet op een verkeerde wijze.

Overige verplichtingen

MN heeft met PGGM een contract afgesloten inzake het gebruiksrecht van programmatuur met betrekking tot de nieuwe pensioenregeling. De overeenkomst is van toepassing tot en met 30 juni 2024. De verplichting bedraagt € 10,2 miljoen.

Tevens heeft MN met ingang van augustus 2022 een 3-jarig contract afgesloten voor desktop-applicaties. De geschatte verplichting voor 2024 bedraagt € 1,4 miljoen. De verplichting voor 2025 bedraagt € 0,8 miljoen.

Operationele leaseverplichtingen

Per 1 augustus 2015 is een mantelovereenkomst gesloten met het recht om lease- en huurcontracten aan te gaan voor het wagenpark. De overeenkomst loopt tot juli 2024. De onderliggende leaseovereenkomsten hebben een looptijd van maximaal vijf jaar, dan wel een maximum van 160.000 kilometers. De geschatte verplichting voor het komende jaar bedraagt € 0,3 miljoen leasekosten. De geschatte verplichting voor de periode één tot vijf jaar bedraagt € 0,7 miljoen leasekosten. De geschatte verplichting voor de periode langer dan vijf jaar is nihil.

Geschillen

MN heeft een verschil van inzicht met de Belastingdienst omtrent de toepassing van de zogenaamde BTW pro rata regeling. Deze wordt door MN sinds 1998 toegepast. De Belastingdienst stelt zich sinds najaar 2023 op het standpunt dat MN de pro rata regeling onjuist toepast. Op basis daarvan zou de claim van de Belastingdienst tot enkele tientallen miljoenen euro's kunnen oplopen. Gelet op de consistente toepassing en het dossier, is geen voorziening opgenomen.

26 Risicoparagraaf

In de enkelvoudige jaarrekening zijn de risico's die PMT als pensioenfonds loopt toegelicht. In de geconsolideerde jaarrekening komt ook de financiële positie van het uitvoeringsbedrijf naar voren.

Het risicoprofiel van de groep wijzigt niet ten opzichte van het enkelvoudige risicoprofiel als gevolg van de consolidatie. De financiële risico's van de uitvoeringsorganisatie zijn in verhouding van beperkte omvang.

27 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

Baten

(10) Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

De totale premiebijdragen in 2023 zijn € 3.027 miljoen (2022: € 2.906 miljoen). Deze baten bestaan uit:

Premiebijdragen (X €1 miljoen)	2023	2022
Werkgeversdeel pensioenpremies	1.903	1.825
Werknemersdeel pensioenpremies	1.110	1.065
Pensioenpremies	3.013	2.890
Premie ANW pensioen	14	16
Waarde 31 december	3.027	2.906

(11) Beleggingsresultaat voor risico pensioenfondsen

Het beleggingsresultaat bestaat uit:

Beleggingsresultaat (X €1 miljoen)	2023	2022
Beleggingsresultaat risico pensioenfondsen	6.324	-28.122
Totaal	6.324	-28.122

Beleggingsresultaat risico pensioenfondsen

Het beleggingsresultaat (op de fondsportefeuille) kan als volgt worden gespecificeerd:

Beleggingsresultaat risico pensioenfondsen (X €1 miljoen)

Beleggingscategorie	2023				2022			
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Totaal resultaat
Direct vastgoed-beleggingen	92	-181	-	-89	79	-60	-	19
Indirect vastgoed-beleggingen	128	-177	-9	-58	163	-1.054	-4	-895
Aandelen	385	2.061	-9	2.437	508	-3.127	-6	-2.625
Vastrentende waarden	1.559	2.018	-19	3.558	1.114	-10.327	-27	-9.240
Derivaten	-468	1.056	-	588	320	-15.996	-1	-15.677
Overige beleggingen	68	-60	-2	6	58	338	-2	394
Subtotaal	1.764	4.717	-39	6.442	2.242	-30.226	-40	-28.024
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat				-118				-98
Totaal				6.324				-28.122

(12) Overige baten

De post overige baten bestaat uit:

Overige baten (X €1 miljoen)	2023	2022
Bedrijfsopbrengsten uitvoeringsorganisatie	59	75
Opgelegde boete	6	4
Interest	3	4
Overige	-	-
Totaal	68	83

Lasten

(13) Pensioenuitkeringen

De post uitkeringen is als volgt opgebouwd:

Uitkeringen (X €1 miljoen)	2023	2022
Ouderdompensioen	1.371	1.242
Vervroegd ouderdompensioen	123	119
Partnerpensioen	285	260
Wezenpensioen	5	4
ANW pensioen	16	15
Subtotaal uitkeringen	1.800	1.640
Afkoopsommen	16	14
Totaal	1.816	1.654

(14) Uitvoeringskosten pensioenregeling

De kosten van de pensioenuitvoering ad € 100 miljoen (2022: € 91 miljoen) zijn exclusief de beleggingskosten. De beleggingskosten worden direct ten laste gebracht van het beleggingsresultaat (11).

De post uitvoeringskosten pensioenregeling is als volgt te splitsen (in duizenden euro's ten behoeve van benodigde specificatie):

Uitvoeringskosten pensioenregeling (x €1 duizend)	2023	2022
Uitvoering pensioenregeling	3.852	-
Personeelskosten	83.707	87.514
Afschrijvingen	2.909	2.622
Vacatiegelden bestuurders en commissies	1.004	987
Vacatiegelden Verantwoordingsorgaan	119	142
Vacatiegelden Raad van Toezicht	98	94
Bijzondere waardeverminderingen	8.708	5.474
Overige kosten	118.103	92.199
Subtotaal kosten	218.500	189.032
Aan beleggingsresultaat toegewezen kosten	-118.003	-97.606
Totaal	100.497	91.426

Het pensioenfonds heeft ultimo 2023 een eigen bezetting van 47 werknemers (2022: 43). Alle werknemers verrichten hun werkzaamheden in Nederland op de locatie van het fonds dan wel op decentrale locaties. Het fonds heeft naast het bestuur 23 beleidsbepalers of -adviseurs, 15 pensioenconsulenten (inclusief manager) en 9 medewerkers in overige ondersteunende functies.

De uitvoeringsorganisatie heeft gemiddeld 713 werknemers in dienst (2022: 826 werknemers) die allen hun werkzaamheden in Nederland uitvoeren. De afname van het aantal werknemers wordt met name verklaard door het afstoten van de verzekeringsactiviteiten per 1 januari 2023.

Onder vacatiegelden staat de vergoeding voor het bestuur en commissies van het pensioenfonds. De vergoeding voor de bestuurders van de uitvoeringsorganisatie staat onder personeelskosten.

Onder overige kosten zijn de accountantskosten verantwoord. De accountantskosten zijn als volgt te splitsen naar soort:

Accountantskosten (x €1 duizend)	2023	2022
Onderzoek van de jaarrekening	209	160
Andere controlewerkzaamheden	1.516	1.569
Totaal	1.725	1.729

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij het fonds zijn uitgevoerd door Deloitte. Deze honoraria hebben betrekking op het onderzoek van de jaarrekening en andere controlewerkzaamheden en op het betreffende boekjaar, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht. Onder de honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening vallen de volgende diensten: de controle van de jaarrekening, DNB-jaarstaten, basisgegevens, normportefeuille en z-score. De andere controlewerkzaamheden hangen samen met de ISAE 3402-rapporten, de controle van de MN-beleggingsfondsen, de controle van de financiële jaarrapportages en verklaringen bij overige rapportages ten behoeve van opdrachtgevers van MN. Deze kosten zijn onderdeel van de totaal in rekening gebrachte MN-fees aan deze opdrachtgevers.

(15) Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

In 2023 is de voorziening pensioenverplichtingen met € 7.617 miljoen toegenomen (2022: €24.926 miljoen afgenomen). De daling van marktrente (inclusief wijziging UFR-methode) in 2023 leidt tot een stijging van de voorziening met € 2.210 miljoen (2022: € 31.434 miljoen daling). De doorgevoerde schattingswijziging aanpassing dekking excassokosten van 1,7% naar 1,9% leidt tot een stijging van de voorziening van € 148 miljoen.

Per 1 juli 2022 is het mogelijk om bij een beleidsdekkingsgraad van 105% of hoger en toeslag toe te kennen. De toeslagen worden toegepast als en voor zover de middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Het bestuur van PMT neemt hierover jaarlijks een besluit. In december 2023 heeft het bestuur besloten per juni 2024 de pensioenen te verhogen met 3,2%. Dit leidt in totaal tot een stijging van de voorziening van € 2.399 miljoen.

(16) Saldo overdrachten van rechten

Het saldo overdrachten van rechten is als volgt uit te splitsen:

Saldo overdrachten van rechten (x €1 miljoen)	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	-167	-627
Uitgaande waardeoverdrachten	239	349
Totaal	72	-278

De inkomende waardeoverdrachten bestaan in 2023 voor € 62 miljoen uit reguliere waardeoverdrachten en € 105 miljoen waardeoverdracht kleine pensioenen.

In 2023 is er € 152 miljoen aan reguliere waardeoverdrachten en € 87 miljoen waardeoverdrachten kleine pensioenen uitbetaald.

(17) Overige lasten

Onder de overige lasten zijn opgenomen:

Overige lasten (x €1 miljoen)	2023	2022
Mutatie van de voorziening voor oninbare vorderingen	11	6
Overige	9	-
Totaal	20	6

(18) Belastingen

Deze mutatie betreft de belastingbate in het geconsolideerde resultaat van Mn Services N.V. Afgerond bedraagt de belastingbate € 2 miljoen euro positief.

(19) Totaal rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen

Deze mutatie betreft het minderheidsbelang van aandeel derden in het geconsolideerde resultaat van Mn Services N.V. Afgerond is het resultaat € 1 miljoen.

28 Gebeurtenissen na balansdatum

Wet toekomst pensioenen

De sociale partners in de sector Metaal & Techniek hebben in april 2024 het transitieplan afgerond. We zijn verheugd dat deze belangrijke mijlpaal is bereikt door sociale partners en hebben het plan inmiddels ontvangen. We gaan nu toetsen of het plan uitvoerbaar, uitlegbaar, evenwichtig en financieel goed onderbouwd is. Dit proces willen we voor het einde van 2024 afronden. Ondertussen werken we op volle sterkte verder aan de voorbereidingen om over te kunnen stappen naar de nieuwe regeling.

Vernieuwing pensioenadministratie (NPSMAP)

Op 1 januari 2024 is de pensioenadministratie succesvol overgegaan naar het MAP-systeem. Medio april 2024 is door de stuurgroep NPSMAP decharge verleend aan de programmaorganisatie en zijn de processen belegd in de lijnorganisaties van MN en PGGM. DNB heeft de afgelopen jaren intensief toezicht gehouden op de realisatie van het project NPSMAP. Met de overgang van de administratie naar MAP is een grote stap gezet in het realiseren van een toekomstbestendige en beheerste uitvoering van het pensioenbeheer. Gezien de fase waarin het project zich bevindt, heeft DNB de intensiteit van het toezicht zowel bij PMT als bij uitvoeringsorganisatie MN op dit punt eind maart 2024 afgeschaald en monitort DNB de afronding van het project NPSMAP via het reguliere toezicht.

Mandaatverschuiving pensioenbeheer naar PGGM

Medio februari 2024 hebben we bekendgemaakt dat PMT het mandaat voor pensioenbeheer met ingang van 1 juli 2024 verschuift naar PGGM. Per die datum gaan de activiteiten van MN voor het pensioenbeheer over naar PGGM. De 'samensmelting' van de pensioenbeheeractiviteiten is het vervolg op de eerder ingezette gezamenlijke ontwikkeling van een administratieplatform voor het pensioenbeheer door MN en PGGM. Daarbij werd het PGGM-systeem MAP geschikt gemaakt voor de pensioenadministratie van PMT. Nu het overzetten van de pensioenbeheeradministratie van PMT is gelukt, kan de daadwerkelijke verschuiving van het mandaat op 1 juli 2024 plaatsvinden.

29 Overige toelichtingen

Segmentatieoverzicht per 31 december 2023	Pensioen- fonds		Reclass	Eliminatie Deelneming MN	Eliminatie Intercompany	Geconsolideerd
Activa						
Beleggingen voor risico pensioenfonds	83.648					83.648
Deelneming	67		-67			0
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	10.498					10.498
Overige vorderingen en overlopende activa	75		-75			-
Liquide middelen/overige activa	2.846	130	142	-65	-19	3.034
Totaal	97.134	130	-	-65	-19	97.180
Passiva						
Groepsvermogen	4.515	68		-65		4.518
Technische voorzieningen	78.235					78.235
Overige voorzieningen	8	6				14
Langlopende schulden	-	3				3
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	14.306	19				14.325
Overige schulden en overlopende passiva	70	34			-19	85
Totaal	97.134	130	-	-65	-19	97.180
Baten						
Premiebijdragen	3.037				-10	3.027
Beleggingsresultaat	6.375		-109		59	6.325
Resultaat deelneming	-6			6		-
Overige baten	7	199			-138	68
Totaal	9.413	199	-109	6	-89	9.420
Lasten						
Pensioenuitkeringen	1.816					1.816
Uitvoeringskosten	90	208	-109		-89	100
Mutatie technische voorzieningen	7.617					7.617
Saldo van rechten	72					72
Overige lasten	21					21
Totaal	9.616	208	-109	-	-89	9.626
Resultaat (voor belasting)	-203	-9	-	6	-	-206
Belastingen	-	2				2
Resultaat (na belasting)	-203	-7	-	6	-	-204
Resultaat aandeel derden				1		1
Resultaat (na belasting)	-203	-7	-	7	-	-203

Zowel Pensioenfonds Metaal & Techniek als Mn Services N.V. verrichten hun werkzaamheden in Nederland. Gezien de geringe omvang van Mn Services N.V. is geen verdere gesegmenteerde toelichting nodig.

Overzicht van de in de consolidatie betrokken significante kapitaalbelangen

Entiteiten	Vestigingsplaats	Belang	Kernactiviteit
Stichting Pensioenfonds voor de Metaal & Techniek	Den Haag	100	Bedrijfstakpensioenfonds
Mn Services N.V. (geconsolideerd)	Den Haag	95	Uitvoeringsbedrijf

Den Haag, 22 mei 2024

Het bestuur

E.R. Bronswijk-Pais,
*voorzitter namens de werknemers
en pensioengerechtigden*

J. van Stigt
C. Vlaar

Namens de pensioengerechtigden

J.J.P. Schouten
M.B. van Veldhuizen

T.W. Troost,
voorzitter namens de werkgevers

G.J.J. de Booij
R.J.B.M. Follon
L.L. Gastelaars
A.A. Jaarsma
A.J.C. de Ruiter

Overige gegevens

A portrait of Mieke van Veldhuizen, an elderly woman with short, wavy, light-colored hair, wearing glasses and a patterned top. The background is a solid reddish-orange color.

**Mieke van Veldhuizen, bestuurslid namens de pensioen-
gerechtigden en vice-voorzitter van de commissie Pensioenen:**

“We willen goed bereikbaar zijn voor onze achterban. Dat doen we met alle mogelijke communicatiemiddelen: van webinars en online uitzendingen tot en met gepensioneerdenbijeenkomsten en kennissessies voor werkgevers. En natuurlijk via onze PMT pensioenconsulenten.”

Statutaire regeling

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. Het voorstel voor de verdeling van het resultaat 2023 is opgenomen onder de staat van baten en lasten.

Voorgesteld wordt om het resultaat van € 203 miljoen negatief ten laste te brengen van de algemene reserve. Dit voorstel is in de balans verwerkt.

Actuariële Verklaring

Opdracht

Door Pensioenfonds Metaal & Techniek te Den Haag is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Pensioenfonds Metaal & Techniek, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 156 miljoen (0,2% van de technische voorzieningen). Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven 19 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) luidden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudentpersonregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 waaraan niet wordt voldaan omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. Hierbij is in aanmerking genomen dat het pensioenfonds gebruikmaakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023, waardoor artikel 137, tweede lid, onderdelen a en b van de Pensioenwet niet van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat besluit gestelde voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.'

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Pensioenfonds Metaal & Techniek is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amstelveen, 22 mei 2024

ir. M.W. Heemskerk AAG

verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek (hierna: 'PMT' of 'het pensioenfonds') te 's-Gravenhage gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek op 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1.** De enkelvoudige en geconsolideerde balans per 31 december 2023.
- 2.** De enkelvoudige en geconsolideerde staat van baten en lasten over 2023.
- 3.** De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 410 miljoen. De materialiteit is gebaseerd op circa 0,5% van het pensioenvermogen per 31 december 2023. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark omdat dit een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van het pensioenfonds weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur en de met governance belaste personen overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 20,5 miljoen rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Op verzoek van het bestuur hebben wij voor de controle van de vermogensbeheer- en pensioenuitvoeringskosten een lagere materialiteit bepaald, namelijk € 5.000.000, en zijn wij overeengekomen dat wij aan het bestuur en de raad van toezicht voor dit specifieke onderdeel geconstateerde afwijkingen boven de € 500.000 rapporteren.

Reikwijdte van de controle

Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek staat aan het hoofd van een groep van entiteiten, waaronder MN Services N.V. (hierna: 'MN'). De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek.

Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek kent een aantal kernactiviteiten welke grotendeels zijn uitbesteed aan MN. De stichting heeft het beheer van de beleggingen, de beleggingsadministratie en de pensioenadministratie uitbesteed aan uitvoeringsorganisaties welke onderdeel zijn van MN en daarmee de groep (hierna gezamenlijk: 'de uitvoeringsorganisaties'). De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie die is verstrekt door deze uitvoeringsorganisaties.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de uitvoeringsorganisaties verleende diensten en het effect hiervan op de voor de controle relevante interne beheersing van het pensioenfonds. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang, bepalen wij de aard en omvang van de uit te voeren controlewerkzaamheden en voeren wij controlewerkzaamheden uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek relevante interne beheersingsmaatregelen van de uitvoeringsorganisaties zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II) rapportages. Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Verder evalueren wij de in de Standaard 3402-rapportages beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan de uitvoeringsorganisaties.

In aanvulling hierop hebben wij eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder werkzaamheden ten aanzien van de aanwezige beheersingsmaatregelen op het niveau van het bestuur en het bestuursbureau.

Wij hebben de certificerend actuaris instructies gestuurd op basis van Standaard 620 en NBA handreiking 1120 *'Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfondsen'* ten aanzien van de actuariële certificering met betrekking tot onder andere de consistentie, prudentie en actualiteit van schattingen ten aanzien van de voorziening pensioenverplichtingen en de financiële positie, in overeenstemming met relevante wetgeving. Wij hebben geëvalueerd of de certificerend actuaris heeft voldaan aan onze instructies. Daarnaast hebben wij de adequaatheid van de werkzaamheden van de actuaris geëvalueerd. Ook hebben wij de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de actuaris geëvalueerd. Wij verwijzen hiervoor naar het kernpunt Gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en zijn omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse, zoals opgenomen in de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne-beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie in nauwe samenwerking met onze forensische specialisten. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de elementen die tot fraude kunnen leiden: rationalisatie, druk (motivatie) en gelegenheid. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne-beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de serviceorganisaties waaraan het pensioenfonds processen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Waar zulke journaalposten zijn geïdentificeerd, hebben we aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd om op de geïdentificeerde risico's in te spelen. Deze werkzaamheden omvatten ook het herleiden van transacties naar de broninformatie.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de illiquide beleggingen.
- Wij hebben de processen rondom de totstandkoming van financiële verslaggeving en het identificeren van significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering beoordeeld.

Onze procedures om in te spelen op geïdentificeerde risico's op fraude, hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur.

Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op het pensioenfonds door inlichtingen in te winnen bij het bestuur, de met governance belaste personen en het lezen van notulen en rapporten van sleutelfunctiehouders.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met het feit dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de volgende wet- en regelgeving hebben wij overwogen: naleving van belastingrecht en regelgeving voor financiële verslaggeving – zoals opgenomen in Titel 9 van Boek 2 BW, RJ 610 en de Pensioenwet – aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is het pensioenfonds onderworpen aan overige wet- en regelgeving, zoals ook benoemd in de NBA Handreiking 1144 *'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen'*, waarvan de gevolgen van niet naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken, te weten:

- Pensioenwet
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000)
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp)
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Gezien de aard van de activiteiten van het pensioenfonds en de complexiteit van deze overige wet- en regelgeving bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van deze wet- en regelgeving die geen direct effect hebben op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van de entiteit, voor de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn activiteiten voort te zetten, dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang; niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten.

Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening, zijn beperkt tot (i) het bestuur en, in voorkomend geval, de met governance belaste personen vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens van) niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de activiteiten van het pensioenfonds voor de voorzienbare toekomst.

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- Het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.
- Overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de vermogenspositie ten opzichte van het vereist eigen vermogen en de mate waarin beleggingen liquide gemaakt kunnen worden.
- Nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gereede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).
- Inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.
- Inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.

De financiële positie van het pensioenfonds en de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden de pensioenverplichtingen te kunnen aanpassen is een belangrijk onderdeel van bovenstaande evaluatie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur en de met governance belaste personen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving van het kernpunt

Waardering van beleggingen die gewaardeerd zijn op basis van waarderingsmodellen en technieken (illiquide beleggingen)

De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan direct of indirect genoteerde prijzen die tot stand zijn gekomen op liquide financiële markten. Illiquide beleggingen zijn beleggingen waarvoor een frequente marktnotering ontbreekt en waarvan de prijs daarom op basis van waarderingsmodellen wordt bepaald.

Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat een hoge mate van subjectiviteit. Hierdoor neemt de waarderings-onzekerheid inherent toe bij beleggingen zonder frequent genoteerde marktprijzen en hangt dit samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens.

In de toelichting op de grondslagen voor de waardering van activa en passiva geeft PMT inzicht in de gehanteerde waarderingsmethoden van de illiquide beleggingen.

Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in de toelichtingen 2 tot en met 7 van de jaarrekening en onder het risico marktwaardebepaling in de Risicoparagraaf. Uit deze toelichting blijkt dat voor 76,6% van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering is gebaseerd op genoteerde marktprijzen, voor 3,2% op basis van onafhankelijke taxaties, voor 7,4% op basis van netto contante waarden methodiek en voor 12,8% op basis van andere methoden (illiquide beleggingen).

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat illiquide beleggingen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om dit risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- De opzet, het bestaan en de werking van de beheersingsmaatregelen rondom waardering van de illiquide beleggingen beoordeeld;
- Gebruik gemaakt van Standaard 3402 type II-rapportages, en deze geanalyseerd op toereikendheid van de scoping, bevindingen en de impact hiervan op de controlewerkzaamheden;
- Getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden;
- De gecontroleerde rapportage waarin de illiquide beleggingen zijn opgenomen aangesloten met de financiële administratie en de jaarrekening;
- Een retrospectieve analyse uitgevoerd ten aanzien van de nagekomen waarderingsop basis van gecontroleerde jaarrekeningen en/of NAV-statements na balansdatum.
- Vastgesteld dat de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva beschreven modellen geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze illiquide beleggingen.
- Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen en waarderings-onzekerheid van de illiquide beleggingen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt

Wij achten de waardering van de illiquide beleggingen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2023 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.

Beschrijving van het kernpunt**Gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen**

De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds, betreft de belangrijkste verplichting in de balans van het pensioenfonds en vormt een van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkinggraad en de beleidsdekkinggraad. De technische voorzieningen worden, conform de vereisten van de Pensioenwet gewaardeerd op marktwaarde. Deze marktwaarde komt tot stand door middel van een berekening op basis van aanspraakgegevens van deelnemers en wordt berekend op basis van actuariële grondslagen en schattingselementen en is daardoor gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. De certificerend actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en het naleven van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet.

PMT heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva de grondslagen voor de waardering van de technische voorzieningen toegelicht. In noot 14 is een verdere detaillering van de technische voorzieningen gegeven.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat actuariële grondslagen met betrekking tot de fondsspecifieke ervaringssterfte en kostenopslag niet juist worden toegepast en toegelicht en/of dat actuariële berekeningen onjuist zijn.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om dit risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- De certificerend actuaaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak, risico's, werkzaamheden en attentiepunten.
- De redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaaris.
- De rapportage van de certificerend actuaaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken.
- Controlewerkzaamheden uitgevoerd op de pensioen-aanspraken van de deelnemers om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen.
- Vastgesteld dat de actuaaris met deze basisgegevens werkt bij het toetsen van de technische voorzieningen.
- Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen van de technische voorzieningen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt

Wij achten de waardering van de technische voorziening en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2023 aanvaardbaar. Wij hebben geen materiële bevindingen te rapporteren.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het bestuursverslag
- De overige gegevens
- Het voorwoord, profiel, kerncijfers, de begrippenlijst en de SFDR rapportage.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten en ESEF

Benoeming

Wij zijn door het bestuur en de met governance belaste personen benoemd als accountant van Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek vanaf de controle van het boekjaar 2021 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang geleverd.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het pensioenfonds.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met het bestuur en de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. In dit kader geven wij ook een verklaring aan het bestuur en de met governance belaste personen op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan het bestuur en de met governance belaste personen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de met governance belaste personen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 22 mei 2024

Deloitte Accountants B.V.
Drs. M. van Luijk RA

Begrippenlijst

A portrait of Ron Follon, a middle-aged man with a shaved head, wearing black-rimmed glasses and a brown jacket over a dark shirt. He is smiling slightly. The background is a solid reddish-orange color.

Ron Follon, bestuurslid namens de werkgevers en lid van de commissie Pensioenen:

“We proberen voor werkgevers en deelnemers hun pensioenzaken zo gemakkelijk mogelijk te maken. Voor werkgevers betekent dat administratieve lastenverlichting, deelnemers informeren we zo duidelijk mogelijk en begeleiden we bij hun pensioenkeuzes.”

Begrippenlijst

Actuarieel benodigde premie (hoofdstuk 1)

De actuarieel benodigde premie geeft de actuariële waarde aan van de in te kopen pensioenaanspraken (zoals afgesproken in de uitvoeringsovereenkomst) op basis van de actuele rentetermijnstructuur (RTS).

Autoriteit Financiële markten (AFM) (Verantwoording en Toezicht)

AFM verzorgt het gedragstoezicht op de financiële markten, waaronder de pensioenfondsen.

Asset & Liability Management (ALM) (begrippenlijst, hoofdstuk 5)

Het op elkaar afstemmen van de beleggingen, de verplichtingen en het premie- en toeslagbeleid (indexatiebeleid). Een ALM-studie wordt gebruikt om het meerjarig financieel beleid te optimaliseren uitgaande van verschillende economische scenario's.

ANW-pensioen (Kerncijfers)

Vrijwillige overlijdensverzekering (keuze uit 3 vaste pensioenbedragen), onderdeel van de pensioenregeling Metaal & Techniek.

Beleidsdekkingsgraad (hoofdstuk 1, 3)

Het voortschrijdende gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden (zie ook 'Dekkingsgraad').

Benchmark (hoofdstuk 4, 9)

Een objectieve meetlat waarmee resultaten kunnen worden vergeleken met anderen in de markt.

Code Pensioenfondsen (hoofdstuk 10, Verantwoording en Toezicht)

De Code Pensioenfondsen is het wettelijk kader aan eisen, normen en waarden voor goed pensioenfondsbestuur. De Code omvat eisen die aan pensioenfondsen worden gesteld op het gebied van transparantie, verantwoording, intern toezicht en zeggenschap.

Collectieve waardeoverdracht (hoofdstuk 1)

Bij een collectieve waardeoverdracht wordt de waarde van de pensioenaanspraken en pensioenrechten van alle of een deel van de deelnemers in een organisatie overgedragen van de ene pensioenuitvoerder naar de andere.

Commissie Parameters (hoofdstuk 1)

De Commissie Parameters (CP) stelt de maximale rendementen vast die pensioenfondsen voor hun toekomststramingen moeten gebruiken, plus de bijbehorende scenario's die door De Nederlandsche Bank (DNB) op aanwijzingen van de CP worden geconstrueerd.

Compliance (hoofdstuk 5)

Het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving en op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het pensioenfonds wordt aangetast.

Deelnemers en ex- deelnemers (Missie, visie en ambities PMT, Kerncijfers, 2023 in vogelvlucht, hoofdstuk 1, 2, 3, 4, 6, 7,8, 9, 10, Vooruitblik, Verantwoording en Toezicht en Over PMT)

Mensen die actief pensioen opbouwen bij PMT en pensioengerechtigden (mensen die een pensioenuitkering ontvangen van PMT). Gewezen deelnemers zijn deelnemers die in het verleden pensioen hebben opgebouwd bij PMT, maar niet meer in de sector werkzaam zijn, ook wel ex-deelnemers genoemd.

Dekkingsgraad (hoofdstuk 1, 3, 5, 6)

De dekkingsgraad geeft aan hoe 'gezond' een pensioenfonds is. Het is de verhouding tussen de bezittingen (vermogen) van een fonds en de pensioenverplichtingen: de som van alle nu en in de toekomst uit te keren pensioenen (berekend volgens het Financieel Toetsingskader (FTK), gebaseerd op de risicovrije rente). Een dekkingsgraad van 100% betekent dat er voor iedere euro die betaald moet worden precies één euro in kas is. Het pensioenfonds kan dan – bij ongewijzigde marktomstandigheden – exact aan zijn huidige en toekomstige verplichtingen voldoen.

Er zijn verschillende soorten (wettelijke) dekkingsgraden waarmee we de financiële positie van PMT beoordelen. De belangrijkste zijn:

- Actuele dekkingsgraad
- Beleidsdekkingsgraad

Bij het indienen van een herstelplan zijn ook deze dekkingsgraden van belang:

- Vereiste dekkingsgraad
- Minimaal vereiste dekkingsgraad

Andere begrippen die ook belangrijk zijn:

- Premiedekkingsgraad
- Reële dekkingsgraad

We bepalen wekelijks de *actuele dekkingsgraad* en rapporteren daar maandelijks over: elke maand kijken we hoe de verhouding tussen het vermogen van het fonds en de pensioenverplichtingen ervoor staat. Deze dekkingsgraad publiceren we elke maand op de [website](#) van PMT.

De *beleidsdekkingsgraad* is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste 12 maanden. Voor een pensioenfonds is de beleidsdekkingsgraad leidend. Op basis daarvan kunnen we beoordelen of de buffers (zie de vereiste dekkingsgraad) van PMT voldoende zijn.

De *vereiste dekkingsgraad* geeft aan hoeveel geld we minimaal in kas moeten hebben om nu en in de toekomst onze verplichtingen te kunnen nakomen: de verplichtingen plus de buffer. Voor PMT bedraagt de vereiste dekkingsgraad ultimo 2022 (afgerond) 120,8%. Als de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad komt, hebben we volgens het huidige FTK onvoldoende reserves in kas. Dat heet een reservetekort. We moeten dan een herstelplan indienen bij toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB). Hierin geven we dan aan hoe PMT binnen 10 jaar herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

De *minimaal vereiste dekkingsgraad* geeft de benodigde buffer aan die volgens het huidige FTK nodig is om een onvoorwaardelijke verlaging te voorkomen. Als de beleidsdekkingsgraad hieronder komt, is er sprake van een dekkingstekort. We hebben dan te weinig vermogen om de pensioenen in de toekomst te kunnen uitkeren. Als de beleidsdekkingsgraad gedurende 5 jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft, moeten we de opgebouwde pensioenaanspraken verlagen

De *premiedekking* geeft aan in hoeverre de feitelijk betaalde premie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenopbouw van dat jaar te financieren. Een premiedekking van 100% betekent zodoende dat voor elke euro kosten van de opbouw er één euro premie wordt betaald.

De *reële dekkingsgraad* is de dekkingsgraad waarbij er rekening mee wordt gehouden dat de we de pensioenen in de toekomst kunnen verhogen met de stijging van de prijzen. We zijn wettelijk verplicht om deze dekkingsgraad tenminste eens per jaar te publiceren.

De Nederlandsche Bank (DNB) (Verantwoording en Toezicht)

DNB verzorgt het onafhankelijk (prudentieel) toezicht op pensioenfondsen.

ESG (Missie, visie en ambities PMT, hoofdstuk 4)

(in het Engels aangeduid als Environmental, Social en Governance-criteria) Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur.

Franchise (Kerncijfers)

Het bedrag dat bepaalt vanaf welk deel van het loon pensioenopbouw plaatsvindt.

Financieel Toetsingskader (FTK) (hoofdstuk 1, 2)

Het financieel toetsingskader is onderdeel van de Pensioenwet en stelt voorschriften aan premiehoogte en de omvang van de aan te houden reserves.

Gedempte kostendekkende premie (hoofdstuk 1)

Dit is de kostendekkende premie die is vastgesteld uitgaande van een vorm van demping op basis van een methode om grote fluctuaties in de hoogte van de pensioenpremie te voorkomen. Zie ook de algemene definitie van 'kostendekkende premie'.

Generatiepact (hoofdstuk 2)

Regeling met het doel om oudere medewerkers minder te laten werken tegen een gedeeltelijke financiële compensatie waardoor ruimte ontstaat om jongere medewerkers te werven.

Haalbaarheidstoets (hoofdstuk 1)

PMT is verplicht jaarlijks een zogenoemde haalbaarheidstoets uit te voeren. Met deze toets wordt bepaald of – binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen – de verwachte pensioenresultaten worden behaald in verschillende economische scenario's over een periode van zestig jaar. Worden de grenzen overschreden, dan moet PMT met sociale partners in overleg treden over eventuele maatregelen.

Herstelplan (hoofdstuk 1)

In een herstelplan staat hoe de dekkingsgraad zich gedurende de herstelperiode ontwikkelt om aan het einde van de voorgeschreven periode weer te voldoen aan de vereiste dekkingsgraad.

Hoogrentende waarden (hoofdstuk 3)

Vastrentende waarden met een hoger risico, ook wel 'high yield' genoemd. Zie ook 'vastrentende waarden'.

Impactinvesteringen (hoofdstuk 4, 6)

Dit zijn investeringen waarbij de intentie om positieve, meetbare impact op het gebied van milieu en sociale factoren te bewerkstelligen samengaat met een financieel rendement. Het betreft zowel oplossingen voor als het voorkomen van maatschappelijke problemen.

Indexatie / toeslagverlening (hoofdstuk 1, 6, 9, Verantwoording en Toezicht)

Het verhogen door het pensioenfonds van de al opgebouwde pensioenrechten voor het behoud van koopkracht. De pensioenuitkeringen worden dan periodiek – doorgaans jaarlijks – aangepast aan de stijging van het loon- of prijsniveau (inflatie). PMT maakt gebruik van de prijsindex. Bij PMT geldt een voorwaardelijke toeslagverlening: afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds bekijkt PMT jaarlijks of (gedeeltelijke) toeslagverlening kan plaatsvinden.

Integraal Risico Management (IRM) Framework (hoofdstuk 3)

Het raamwerk van onder meer beleid, procedures en hulpmiddelen waarmee het integraal risicomanagement wordt vormgegeven.

ISAE 3402 (hoofdstuk 2, 3, 5)

International Standard for Assurance Engagements: internationaal geaccepteerde auditingstandaard van het American Institute of Certified Public Accountants (aicpa). Met een ISAE 3402-verklaring wordt aangegeven dat het interne beheersproces adequaat is vormgegeven.

Kostendeekkende premie (algemene definitie) (hoofdstuk 1, 5)

De premie die nodig is voor de inkoop van nieuwe pensioenverplichtingen, de opslag voor het in stand houden van het vereiste eigen vermogen, een kostenopslag en (eventueel) een premie voor voorwaardelijke toeslagverlening.

Matchingportefeuille (hoofdstuk 1, 3)

Om de overrendementsdoelstelling van 1,5% voor de totale portefeuille te kunnen realiseren, hebben we de beleggingsportefeuille verdeeld in een matching- en een returnportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel om de verplichtingen te volgen en de beoogde renteafdekking te leveren en heeft daarom geen overrendementsdoel. Met deze portefeuille werken we aan het vermogen voor het nominale pensioen. Deze beleggingen hebben daarom een relatief laag risico en een beperkt verwacht rendement. De matchingportefeuille bevat beleggingen die – net als de pensioenverplichtingen – in waarde stijgen als de rente daalt. Dit is nodig om het renterisico te beperken. Zie verder ook het begrip ‘returnportefeuille’.

Opbouwpercentage (Kerncijfers, hoofdstuk 1)

Het opbouwpercentage is het percentage van de pensioengrondslag waarmee per deelnemings-/of dienstjaar de op te bouwen pensioenaanspraak wordt vastgesteld.

Overrendement (Missie, visie en ambities PMT, hoofdstuk 1, 3)

Ons beleggingsbeleid is gebaseerd op de belangrijkste doelstelling van PMT: het nu en in de toekomst kunnen uitkeren van zoveel mogelijk waardeverste pensioenen. We stellen elk jaar vast welk vermogen er nodig is om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Ons beleggingsbeleid is sinds 2015 gericht op het behalen van voldoende rendement om aan de verplichtingen (gewaardeerd op marktwaarde en UFR) te kunnen voldoen, plus een stukje rendement: dit heet overrendement.

Voor dit overrendement hanteren we een lange termijn doelstelling van gemiddeld 1,5% per jaar. Dit betekent dat het rendement op de beleggingen op lange termijn jaarlijks gemiddeld 1,5% hoger moet zijn dan de verandering van de verplichtingen, gewaardeerd op marktwaarde van de verplichtingen (voor de verandering van de actuele dekkingsgraad in enig jaar is de waarde van de verplichtingen op basis van de rts (incl. UFR) van belang).

We hebben deze doelstelling onderbouwd met een Asset Liability Management (ALM) studie en gebaseerd op de financiële situatie van het fonds en de economische omgeving. Bij een lage dekkingsgraad kunnen we overrendement alleen aanwenden voor het herstel van de dekkingsgraad en de buffer. Wanneer de financiële positie verbetert, kan overrendement in toenemende mate ook bijdragen aan een toeslagverlening (indexatie).

Hoewel de term ‘overrendement’ de indruk geeft dat het rendement altijd positief is, kan het ook gebeuren dat het extra rendement niet wordt gehaald. Op korte en middellange termijn kunnen er grote verschillen zijn. In het bijzonder over een periode van structurele rentedaling zullen we de doelstelling waarschijnlijk niet halen en hebben we te maken met negatieve rendementen. Dat wordt ‘negatief overrendement’ genoemd.

Partnerpensioen (nabestaandenpensioen) (Kerncijfers, hoofdstuk 2, 7)

Levenslange uitkering aan een nabestaande partner, vanaf het overlijden van de deelnemer.

Pensioengrondslag (hoofdstuk 1)

Het op hele euro's naar boven afgeronde deel van het pensioengevend jaarsalaris tot aan de salarisgrens minus de franchise. Indien de franchise gelijk is aan of hoger dan het pensioengevend jaarsalaris wordt de pensioengrondslag op nul gesteld.

Pensioenopbouw (hoofdstuk 1, 2)

Het bedrag c.q. percentage waarmee jaarlijks pensioen wordt opgebouwd voordat het tot uitkering komt.

Premiebesluit (hoofdstuk 1)

Het vaststellen van de hoogte van de pensioenpremie voor het daaropvolgende jaar.

Premiedekkingsgraad (hoofdstuk 1)

De premiedekkingsgraad geeft aan in hoeverre de feitelijk betaalde premie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenopbouw te financieren. Een premiedekkingsgraad van 100% betekent zodoende dat voor elke euro kosten van inkoop van de opbouw er één euro premie wordt betaald. De berekening van de premiedekkingsgraad vindt als volgt plaats: het quotiënt van enerzijds de feitelijk betaalde premie (na aftrek van kosten) en anderzijds de actuarieel benodigde premie op basis van de actuele rentetermijnstructuur (RTS).

Prijsindex (hoofdstuk 1)

Het peil van de prijzen op 1 juli van enig jaar ten opzichte van 1 juli van het daaraan voorafgaande jaar, blijkens de CBS-opgave van de consumenten prijsindex voor alle huishoudens (afgeleid).

Private equity (hoofdstuk 3, 9)

Beleggingscategorie waarbij wordt geïnvesteerd in aandelen van niet-beursgenoteerde bedrijven.

Prudent person principe / prudentie (hoofdstuk 1)

Op grond van de prudent person regel in artikel 135 Pensioenwet moeten pensioenfondsen beleggen in het belang van aanspraak- en pensioengerechtigden. Dit wordt ook wel 'goed huisvaderschap' genoemd: pensioenfondsen moeten de ingelegde premies op een zorgvuldige manier beleggen.

Rekenrente (hoofdstuk 1)

De door DNB gepubliceerde rente op basis waarvan de waarde van de voorziening pensioenverplichting wordt berekend.

Rendement (Missie, visie en ambities PMT, hoofdstuk 1, 3, 4, 5, 7, Vooruitblik)

De directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Dit kan zijn rente (bij obligaties), dividend (bij aandelen) of de vermeerdering of vermindering van de marktwaarde van de bezittingen van een pensioenfonds.

Rentetermijnstructuur (RTS, hoofdstuk 1)

Grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. De Nederlandsche Bank (DNB) publiceert elke maand de RTS (gebaseerd op de swapcurve) ten behoeve van de berekening van de hoogte van de verplichtingen door de Nederlandse pensioenfondsen.

Returnportefeuille (hoofdstuk 1, 3)

Om de overrendementsdoelstelling van 1,5% voor de totale portefeuille te kunnen realiseren, hebben we de beleggingsportefeuille verdeeld in een matching- en een returnportefeuille. Met de returnportefeuille werkt PMT aan het vermogen voor een waardevast pensioen. Het toekennen van eventuele toeslag (indexatie) hangt (onder normale economische omstandigheden) dus nauw samen met de ontwikkeling van deze portefeuille. Het verwachte rendement op deze beleggingen is hoger dan het verwachte rendement op de matchingportefeuille. Daar staat een hoger risico tegenover. PMT beperkt dit risico door de beleggingen te verdelen over verschillende vermogensclusters: vastgoed, hoogrentende waarden en aandelen. Deze clusters hebben een eigen overrendementsdoelstelling. Het cluster onroerend goed heeft een doelstelling van 2,5%, het hoogrentend cluster 2,0% en het cluster aandelen moet een overrendement van 3,0% behalen. Zie verder ook 'matchingportefeuille'.

Risicomanagement / integraal risicomanagement (Missie, visie en ambities PMT, hoofdstuk 3, 5, 7, 8, 10, Over PMT)

Het doel van integraal risicomanagement is een integere, beheerste bedrijfsvoering. Risicomanagement draagt bij aan een effectieve beheersing van de risico's die van invloed kunnen zijn op het realiseren van de doelstellingen van een pensioenfonds.

Stakeholders (hoofdstuk 4, 11)

Het woord stakeholders betekent belanghebbenden. Het wordt gebruikt voor personen of organisaties die invloed kunnen uitoefenen op de organisatie en/of het beleid van het pensioenfonds.

Systematische Integriteitsrisico Analyse (SIRA) (hoofdstuk 5)

Risicoanalyse op de integriteitsrisico's die PMT loopt.

Toeslagverlening / indexatie (hoofdstuk 1, 6, 9)

Het verhogen door het pensioenfonds van de al opgebouwde pensioenrechten voor het behoud van koopkracht. De pensioenuitkeringen worden dan periodiek – doorgaans jaarlijks – aangepast aan de stijging van het loon- of prijsniveau (inflatie). PMT maakt gebruik van de prijsindex. Bij PMT geldt een voorwaardelijke toeslagverlening: afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds bekijkt PMT jaarlijks of (gedeeltelijke) toeslagverlening kan plaatsvinden.

Ultimate Forward Rate (UFR) (hoofdstuk 1)

De Ultimate Forward Rate is een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarin wegens de lange looptijd onvoldoende handel bestaat. Een Nederlandstalige benaming zou kunnen zijn de 'langstetermijnrente'.

Vastrentende waarden (hoofdstuk 3)

Beleggingen waarvan de periodieke betalingen in de vorm van rente en aflossing contractueel zijn vastgelegd. De bekendste voorbeelden zijn obligaties van overheden (staatsobligaties) en bedrijven (bedrijfsobligaties).

Verplichtingen (hoofdstuk 1, 3)

Het bedrag dat een pensioenfonds in kas moet hebben om nu en in de toekomst alle (opgebouwde) pensioenen te kunnen betalen. Een pensioenfonds moet genoeg geld hebben om op lange termijn deze verplichtingen te kunnen nakomen.

Verplichtstelling (Organisaties)

Regeling waarbij sociale partners uit een bedrijfstak aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vragen alle werknemers uit die bedrijfstak verplicht aan te laten sluiten bij een pensioenfonds uit de bedrijfstak.

Voorziening pensioenverplichtingen (VPV) (hoofdstuk 1)

Het bedrag dat bij een pensioenfonds aanwezig moet zijn om samen met de in de toekomst nog te ontvangen premies aan de reeds bestaande pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. Het betreft de contante waarde van alle verwachte toekomstige pensioenuitkeringen voortvloeiend uit de aanspraken van zowel actieven en gewezen deelnemers als pensioengerechtigden. In wettelijke context wordt hiervoor ook wel de term technische voorziening gebruikt. Het betreft de contante waarde van alle verwachte toekomstige pensioenuitkeringen voortvloeiend uit de aanspraken van zowel actieven en gewezen deelnemers als pensioengerechtigden. In wettelijke context wordt hiervoor ook wel de term technische voorziening gebruikt.

Waardevast pensioen (Missie, visie en ambities PMT, hoofdstuk 1)

PMT streeft naar een zoveel mogelijk waardevast pensioen. Dat betekent dat PMT probeert om jaarlijks de pensioenen te verhogen op basis van de ontwikkeling van de inflatie, gebaseerd op de prijsindex zodat de koopkracht van de pensioenuitkeringen gelijk blijft. Dit is alleen mogelijk als de financiële positie van PMT dit toelaat.

Wet toekomst pensioenen (Wtp) (2023 in vogelvlucht, hoofdstuk 5,6, 7, 8, 10, Vooruitblik, Verantwoording en Toezicht)

Wetsvoorstel gericht op de herziening van de tweede pijler van het pensioenstelsel, als uitwerking van het Pensioenakkoord van juni 2019 tussen kabinet en sociale partners (werknemer- en werkgeversorganisaties). Hierin wordt ook de standaardisering van het nabestaandenpensioen meegenomen. De tweede pensioenpijler bevat de aanvullende pensioenen die mensen opbouwen in het kader van hun loopbaan als werknemer via een bedrijfstakpensioenfonds.

Z-score (hoofdstuk 3)

Een maatstaf voor de mate waarin het werkelijk rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille. Een positieve z-score geeft aan dat het rendement hoger was dan dat van de normportefeuille. De performancetoets betreft de cumulatieve Z-score over de laatste 5 jaar.

Zuivere kostendekkende premie (hoofdstuk 1)

Hiermee wordt de premie bedoeld die nodig is om de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst in dat jaar en voor de langere termijn na te komen. Deze premie bestaat kort samengevat uit de actuariel benodigde premie voor de inkoop van het onvoorwaardelijk deel van de uit de pensioenovereenkomst voortvloeiende pensioenverplichting, een opslag voor solvabiliteit en een opslag voor uitvoeringskosten. Zie ook 'gedempte kostendekkende premie'.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) Rapportage

Template periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en in artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852

Productnaam: Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek (PMT)

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): OXKGMOXUUQHQBHNHWH53

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S kenmerken)

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☐ Ja	☒ Nee
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: __% <ul style="list-style-type: none"> ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ in economische activiteiten volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden	☒ Het product promootte ecologische/social (E/S) kenmerken . Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een aandeel van 16,54% duurzame beleggingen <ul style="list-style-type: none"> ☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☒ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: __%	☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd .

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

PMT is ervan overtuigd dat zijn beleggingen invloed hebben op de reële economie en op de samenleving. Daarom houdt PMT rekening met de invloed van zijn beleggingskeuzes op de wereld. PMT wil pensioenen op verantwoorde wijze realiseren en heeft hier een aantal ambities aan gekoppeld:

PMT heeft ecologische en sociale kenmerken gepromoot door:

1. positieve impact te realiseren middels impact investeringen. Deze positieve impact vertaalt zich in een bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties.
2. alleen te beleggen in bedrijven, vastgoed en landen die relatief goed presteren ten aanzien van ESG factoren. Tegelijkertijd laat PMT geen bedrijven vallen die hun best doen om te verbeteren op ESG thema's en dit ook laten zien in de gesprekken die PMT met hen voert (engagement).
3. bij te dragen aan de doelen uit het Parijsakkoord, het Nederlandse Klimaatakkoord, en het net zero commitment van de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC).

De pensioenregeling als zodanig heeft niet een referentiebenchmark zoals bedoeld in SFDR.

Meer informatie over de gerealiseerde duurzame ambities is opgenomen in het PMT Verantwoord Beleggen jaarverslag.

Duurzaamheidsindicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

Aan de hand van de volgende **indicatoren** meet PMT de verwezenlijking van de ecologische en sociale kenmerken:

1. PMT heeft **het percentage** van de beleggingen die bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Investments), ook wel 'SDI meting' genoemd gemeten. Dit percentage bedroeg in 2023 18,1%. Een deel van de SDI's bestaat uit impactinvesteringen: dit betreft beleggingen met een positieve, meetbare impact. PMT houdt het **bedrag van de impactbeleggingen**, en de daarmee **gerealiseerde impact** bij. Dit bedroeg afgelopen jaar: € 2.586 miljoen.

Impactthema	Net Asset Value 2023	Toename Net Asset Value t.o.v 2022	Impact over 2023
Energietransitie	€ 769 miljoen	€ 423 miljoen	Ca.846.000 MWh geproduceerde schone energie. Ca. 236.000 tCO ₂ vermeden uitstoot dit is te vergelijken met het jaarlijkse energieverbruik van ca. 339.000 NL huishoudens danwel de jaarlijkse CO ₂ uitstoot van ca. 12.000 NL huishoudens.
Innovatie in Europa	€ 126 miljoen	€ -8 miljoen	16 verstrekte leningen aan NL ondernemingen die via conventionele routes geen toegang tot benodigd kapitaal hebben. 21 bedrijfsparticipaties in innovatieve start-ups en scale-ups in Europa die ondersteund worden met langjarig institutioneel groeikapitaal.
Betaalbare huisvesting	€1554 miljoen	€ 448 miljoen	Ca. 4300 NL huishoudens voorzien van betaalbare huurwoningen. Dit is 88,1% betaalbare huurwoningen in portefeuille t.o.v NL woningmix. Internationaal zijn Ca. 13.500 huishoudens voorzien van betaalbare huurwoningen.
Circulaire economie	€ 117 miljoen	€ 4 miljoen	Ca. 19.000 t gerecycled afval. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse afvalproductie van ca. 18.000 NL huishoudens. Ca. 342.000 tCO ₂ vermeden uitstoot bij klanten van de bedrijven in de portefeuille. Dit is te vergelijken met de jaarlijkse CO ₂ uitstoot van ca. 18.000 NL huishoudens.
Gezondheidszorg	€ 20 miljoen	€ 9 miljoen	15 bedrijfsparticipaties in ondernemingen die bijdragen aan de toegang tot of kwaliteit van de zorg en/of de ontwikkeling van medische technologieën of medicijnen.

2. PMT beoordeelt aan de hand van ESG ratings, scores op indicatoren die onderdeel uitmaken van het EMD landenraamwerk, en de GRESB score of een bedrijf, land, respectievelijk vastgoed voldoet aan de ESG eisen die PMT hanteert. Om te meten of de ecologische en sociale kenmerken zijn verwezenlijkt worden de volgende indicatoren gemeten:
- De **gewogen gemiddelde Morgan Stanley Capital International ('MSCI') Industry Adjusted ESG score** van de beleggingen in de aandelen- en bedrijfsobligatie portefeuilles. Dit bedroeg voor de aandelenportefeuilles 7,29, en voor de bedrijfsobligatieportefeuilles 7,21. Deze score geeft een indicatie hoe goed ondernemingen in de portefeuille hun materiele ESG risico's beheren ten opzichte van sector peers ⁴⁷. De schaal van de MSCI ESG Industry Adjusted score loopt van 10 (best presterend) tot 0 (slechtst presterend).
  - De **gewogen gemiddelde scores op de indicatoren uit het EMD (Emerging Market Debt) Landenraamwerk**. Dit betreft de volgende indicatoren: Corruption Perception Index van Transparency International, de Democracy Index van de Economist Intelligence Unit, de Vulnerability en Readiness score van de Notre Dame Global Adaptation Initiative (ND-GAIN), en de Human Development Index (HDI) van de United Nations Development Programme. Dit bedroeg:

⁴⁷ Zie voor een beschrijving van de scoremethodiek: MSCI ESG Metrics Calculation Methodology.

Aspect ESG ontwikkeling	Indicator	Schaal*	Uitleg	Score Fonds
Governance & sociaal	Corruption Perception Index	0-100	0 = laagste niveau van corruptie 100 = hoogste niveau van corruptie	37,52
	Democracy Index	0-100	0 = laagste niveau van democratie 100 = hoogste niveau van democratie	64,62
Sociale ontwikkeling	Human Development Index	0-100	0 = laagste ontwikkelingsniveau 100 = hoogste ontwikkelingsniveau	75,57
Milieurisico	Vulnerability Index	0-100	0 = niet kwetsbaar 100 = kwetsbaar	41,81
	Readiness Index	0-100	0 = niet gereed 100 = volledig voorbereid	39,48

* In bovenstaande tabel zijn scores geconverteerd naar een schaal van 0-100.

- De GRESB score van de beleggingen in Nederlands direct vastgoed was 85 en daarmee 4 sterren (van in totaal vijf sterren).
- Het aantal bedrijven dat in 2023 onderdeel uitmaakte van een van de engagementprogramma's was als volgt:

Engagementthema	Aantal ondernemingen
Arbeidstransitie & automatisering	5
Biodiversiteit	11
Energietransitie 2021 – 2023	42
IMVB cases	4
Incidenten & controverses	59
Leefbaar inkomen in agrifood	5
Leefbaar loon in textiel	6
Mensenrechten in mijnbouw en hernieuwbare energie	4
Nederlandse Beurgenoteerde Ondernemingen ⁴⁸	8
Tax (belasting)	5

3. PMT meet de absolute **CO₂-uitstoot** (in de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles). De absolute CO₂-uitstoot in 2023 van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles samen bedroeg 1.519.179tCO₂e. De absolute uitstoot van de aandelenportefeuilles bedroeg 657.613tCO₂e. Voor de bedrijfsobligatieportefeuilles was dit 861.567tCO₂e. Ook meet PMT **het aantal beleggingen dat positief bijdraagt aan de energietransitie** (impactbeleggingen). Dit bedroeg in 2023 € 769 miljoen.

⁴⁸ Met dit programma wil PMT inzicht krijgen in de strategische kwesties bij Nederlandse beursondernemingen, en bijdragen aan de langetermijnwaarde van die ondernemingen.

...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

Voor 2022 is aan de hand van de volgende indicatoren de verwezenlijking van de ecologische en sociale kenmerken van PMT gemeten:

1. PMT heeft **het percentage** van de beleggingen die bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Investments), ook wel 'SDI meting' genoemd gemeten. Dit percentage bedroeg: 18,4%⁴⁹. Dit percentage is in 2023 nagenoeg gelijk gebleven aan 2022. Een deel van de SDI's bestaat uit impactinvesteringen. De gerealiseerde impact bedroeg in 2022 € 1.710 miljoen. In 2023 is ten opzichte van 2022 € 876 miljoen meer impact gerealiseerd.
2. PMT beoordeelt aan de hand van ESG ratings, scores op indicatoren die onderdeel uitmaken van het EMD landenraamwerk, en de GRESB score of een bedrijf, land, respectievelijk vastgoed voldoet aan de ESG eisen die PMT hanteert. Om te meten of de ecologische en sociale kenmerken zijn verwezenlijkt worden de volgende indicatoren gemeten:
  - De **gewogen gemiddelde MSCI Industry Adjusted ESG score** van de beleggingen in de aandelen- en bedrijfsobligatie portefeuilles. Dit bedroeg voor de aandelenportefeuilles 7,29, en voor de bedrijfsobligatieportefeuilles 7,33. De score in 2023 is ten opzichte van 2022 nagenoeg gelijk gebleven.
  - De **gewogen gemiddelde scores op de indicatoren uit het EMD (Emerging Market Debt) Landenraamwerk**. Dit betreft de volgende indicatoren: Corruption Perception Index van Transparency International, de Democracy Index van de Economist Intelligence Unit, de Vulnerability en Readiness score van de Notre Dame Global Adaptation Initiative (ND-GAIN), en de Human Development Index (HDI) van de United Nations Development Programme. Dit bedroeg in 2022:

Aspect ESG ontwikkeling	Indicator	Schaal*	Uitleg	Score Fonds
Governance & sociaal	Corruption Perception Index	0-100	0 = laagste niveau van corruptie 100 = hoogste niveau van corruptie	37,74
	Democracy Index	0-100	0 = laagste niveau van democratie 100 = hoogste niveau van democratie	64,52
Sociale ontwikkeling	Human Development Index	0-100	0 = laagste ontwikkelingsniveau 100 = hoogste ontwikkelingsniveau	76,02
Milieurisico	Vulnerability Index	0-100	0 = niet kwetsbaar 100 = kwetsbaar	40,96
	Readiness Index	0-100	0 = niet gereed 100 = volledig voorbereid	38,74

* In bovenstaande tabel zijn scores geconverteerd naar een schaal van 0-100.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de gewogen gemiddelde scores op de indicatoren uit het EMD Landenraamwerk nagenoeg gelijk zijn gebleven.

⁴⁹ Dit percentage wijkt af van de in 2022 gerapporteerde 18,5%. Dit is het resultaat van een correctie in de meting van 2022 van de SDI-exposure van vastgoedbeleggingen.

- De GRESB score van de beleggingen in Nederlands direct vastgoed was 84 en daarmee vier sterren (van in totaal 5 sterren). Deze score in 2023 is nagenoeg gelijk gebleven aan die van 2022.
- Het aantal bedrijven dat gedurende het jaar 2022 onderdeel uitmaakte van een van de engagementprogramma's was als volgt:

Engagementthema ⁵⁰	Aantal ondernemingen
Arbeidstransitie & automatisering	5
Beloningsbeleid ⁵¹	-
Biodiversiteit	5
Energietransitie 2021 – 2023	62
IMVB cases	6
Incidenten & controverses	47
Leefbaar inkomen in agrifood	5
Leefbaar loon in textiel	6
Mensenrechten in mijnbouw en hernieuwbare energie	4
Nederlandse Beurgenoteerde Ondernemingen	10
Tax (belasting)	6

Het aantal bedrijven dat in 2023 onderdeel uitmaakte van een van de engagementprogramma's verschilt van dat in 2022. Dat komt met name doordat er met minder bedrijven engagement is gevoerd in het programma gericht op de energietransitie. Bedrijven die in 2022 onvoldoende voortgang lieten zien op de doelstellingen, zijn uitgesloten van de portefeuille.

3. PMT meet de absolute CO₂-uitstoot (in de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles). Dit bedroeg in 2022 voor de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles samen 1.658.141tCO₂e. Voor de aandelenportefeuilles was dit 717.988tCO₂e, en voor de bedrijfsobligatieportefeuilles 940.153tCO₂e. De uitstoot in 2023 is met 8.4% gedaald ten opzichte van 2022. Deze daling wordt grotendeels verklaard door de verminderde investering in de energiesector. Ook meet PMT **het aandeel beleggingen dat positief bijdraagt aan de energietransitie** (impactbeleggingen). Dit bedroeg in 2023 € 769 miljoen waar dit in 2022 € 346 miljoen was. In 2023 is daarmee sprake van een stijging van € 423 miljoen. Dit komt omdat er aanvullende projecten gefinancierd zijn. Daarnaast zijn in beperkte mate bestaande beleggingen meer waard geworden.

⁵⁰ De tabel is aangepast ten opzichte van vorig jaar. Waar vorig jaar het aantal bedrijven werd aangegeven per 'ultimo 2022', betreft het in het huidige overzicht het aantal over het gehele jaar 2022. Dit aantal geeft duidelijker weer om hoeveel bedrijven het gaat gedurende de gehele referentieperiode.

⁵¹ Voor het programma beloningsbeleid zijn in 2022 geen gesprekken gevoerd met de bedrijven binnen het programma. Wel heeft PMT invloed uitgeoefend binnen dit thema door actief op dit onderdeel te stemmen bij algemene aandeelhoudersvergaderingen. Het dialoogprogramma is in 2023 afgerond.

Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?

De duurzame beleggingen van de pensioenregeling van PMT hebben bijgedragen aan de doelstellingen van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze beleggingen hebben een grote variëteit aan duurzame doelstellingen zoals alternatieve energie, energie efficiëntie, duurzaam water en preventie van vervuiling, sanitaire voorzieningen, betaalbare huisvesting, MKB financiering en educatie. De bijdrage aan SDG's is over de hele beleggingsportefeuille van PMT gemeten. Dit betreft voor een deel impactbeleggingen, en voor een ander deel de overige beleggingen die aan SDG's bijdragen.

Impact beleggingen

Impactbeleggingen zijn investeringen die met de bedoeling zijn gedaan om impact te creëren (intentioneel), en hebben een meetbare impact. Deze beleggingen hebben een van de volgende impactdoelstellingen en kunnen elk gekoppeld worden aan de SDG's:

- Klimaat en natuur:
  - Energietransitie, bijdrage aan SDG 7 en 13
  - Circulaire economie, bijdrage aan SDG 12
- Innovatie en werk:
  - Innovatie in Europa, bijdrage aan SDG 8 en 9
- Huisvesting en gezondheid:
  - Betaalbare huisvesting, bijdrage aan SDG 11
  - Gezondheidszorg, bijdrage aan SDG 3

Overige bijdrage aan Sustainable Development Goals

Zoals benoemd, is de bijdrage aan SDG's over de gehele beleggingsportefeuille van PMT gemeten. Voor staatsobligaties geldt dat alleen beleggingen die als 'green, social of sustainability bond' zijn geclassificeerd worden meegenomen als SDG-bijdrage. De SDI-meting voor de liquide portefeuilles wordt grotendeels gemeten met behulp van externe data (MSCI Sustainable Impact Metrics en Green Bond exposure). Voor de illiquide portefeuilles wordt dit handmatig door de portefeuillemanagers berekend.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?

Hoe de duurzame beleggingen van de pensioenregeling geen ernstige afbreuk hebben gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen verschilt per beleggingscategorie:

- Beursgenoteerde aandelen en bedrijfsobligaties: dit is beoordeeld op basis van de MSCI IVA ESG score, de MSCI Low Carbon Transition score en een controversie screening op basis van verschillende MSCI datapunten⁵². Alle beleggingen die hier slecht op scoren, en dus ernstige afbreuk doen, zijn niet aangemerkt als duurzame belegging.
- Staatsobligatieportefeuille: via het landenraamwerk worden overheden getoetst op basis van ecologische en sociale factoren⁵³. Overheden die laag scoren op deze factoren zijn uitgesloten.
- Vastgoed: vastgoedobjecten met een EPC label van D of lager zijn niet aangemerkt als een duurzame belegging⁵⁴. Wanneer EPC labels niet beschikbaar zijn is het vastgoed beoordeeld aan de hand van de GRESB score. Vastgoedportefeuilles met twee sterren of lager zijn niet aangemerkt als duurzaam.
- Infrastructuur, private equity en hypotheek: het selectie- en monitoringsproces van externe vermogensbeheerders bevat een strenge ESG-toets.

Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De duurzame beleggingen van PMT hebben rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren zoals opgenomen in Bijlage 1 van de SFDR gedelegeerde verordening. Deze bijlage specificeert wat de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren zijn aan de hand van 18 verplichte indicatoren (ook wel principal adverse impact (PAI) indicatoren genoemd). De meeste van deze indicatoren zijn van toepassing op ondernemingen (14). Daarnaast zijn er twee indicatoren gespecificeerd voor beleggingen in staatsobligaties, en twee indicatoren voor vastgoed. Hoe de duurzame beleggingen van de pensioenregeling rekening hebben gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren verschilt per beleggingscategorie:

⁵² De screeningsmethodologieën worden in het [PMT Verantwoord Beleggen beleid](#) onder ESG-integratie verder toegelicht.

⁵³ Het landenraamwerk wordt in het [PMT Verantwoord Beleggen beleid](#) onder ESG-integratie toegelicht.

⁵⁴ EPC labels zijn vaak alleen op modelportefeuille niveau beschikbaar en niet op objectniveau. Daarom komen alleen modelportefeuilles waarvan >60% van de objecten label C of hoger hebben door de do-no-significant harm screening heen.

- Beursgenoteerde aandelen en bedrijfsobligaties: de 14 verplichte indicatoren die van toepassing zijn op bedrijven variëren van ecologische indicatoren zoals de uitstoot van ondernemingen waarin is belegd, tot sociale indicatoren zoals de loonkloof tussen man en vrouw bij ondernemingen waarin is belegd. Al deze 14 verplichte indicatoren worden (direct of indirect) onderliggend meegenomen in de MSCI ESG rating. Ondernemingen die laag scoren op deze rating zijn uitgesloten van de beleggingen van de pensioenregeling van PMT.
- Private equity: voor de 14 verplichte indicatoren die van toepassing zijn op ondernemingen, is er voor beleggingen in private equity nog onvoldoende data via een dataprovider beschikbaar. Er is een uitvraag gedaan bij de private equity vermogensbeheerders naar de indicatoren voor ongunstige effecten, echter is hier nog zeer beperkt reactie op gekomen. Wel heeft er een strikte ESG-toets plaats gevonden bij de selectie van vermogensbeheerders voor de private equity beleggingen die onderdeel zijn van de pensioenregeling van PMT. Zo wordt van de manager gevraagd een verantwoord beleggen beleid te hebben en hierover te rapporteren en wordt van nieuwe managers gevraagd opvolging te geven aan de OESO-richtlijnen en de UNPRI te ondertekenen.
- Staatsobligatieportefeuille: de twee verplichte indicatoren voor staatsobligaties, namelijk de broeikasgasemissies van landen waarin is belegd en het aantal landen waarin is belegd waar schending van sociale rechten plaatsvindt, zijn onderliggend meegenomen in de ecologische en sociale indices die worden gebruikt voor het landenraamwerk (namelijk de ND-GAIN index, Democracy Index, Corruption Perception index, en de HDI index). Overheden die laag scoren op deze indices zijn uitgesloten van de beleggingen.
- Vastgoed: een van de verplichte indicatoren voor vastgoed gaat over vastgoedactiva die een rol spelen bij het winnen, opslaan, vervoeren of produceren van fossiele brandstoffen. In dit type vastgoed belegt PMT niet. De andere verplichte indicator voor vastgoed gaat over de blootstelling aan energie-inefficiënt vastgoed. Vastgoedobjecten met een EPC label van D of lager zijn niet aangemerkt als een duurzame belegging⁵⁵. Wanneer data over EPC labels niet beschikbaar is wordt de vastgoedportefeuille beoordeeld aan de hand van de GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark) score. Vastgoedportefeuilles met twee sterren of lager zijn niet aangemerkt als duurzaam.
- Infrastructuur & hypotheek: naast de strikte ESG-toets op de geselecteerde vermogensbeheerders worden er geen aanvullende ongunstige effecten indicatoren meegenomen bij de berekening van duurzame beleggingen voor deze categorie.

⁵⁵ EPC labels zijn vaak alleen op modelportefeuille niveau beschikbaar en niet op objectniveau. Daarom komen alleen modelportefeuilles waarvan >60% van de objecten label C of hoger hebben door de do-no-significant harm screening heen.

Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Voor alle nieuwe contracten die worden afgesloten geldt dat de geselecteerde vermogensbeheerders wordt gevraagd zich te committeren aan de OESO-richtlijnen en/of de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten (UNGP's). Daarnaast is een aanvullende screening toegepast op beursgenoteerde aandelen en bedrijfsobligaties. Deze beleggingen worden getoetst aan de hand van een controversie screening op basis van meerdere MSCI datapunten. In deze screening wordt gekeken naar de volgende internationale standaarden: OESO-richtsnoeren, de UNGP's en de principes van de United Nations Global Compact. Beleggingen in een onderneming kunnen niet als duurzaam worden aangemerkt bij een ondermaatse prestatie van die onderneming op het gebied van internationale standaarden die betrekking hebben op gedegen ondernemingspraktijken en mensen- en arbeidsrechten.

In de EU-taxonomie is het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" vastgesteld. Dit houdt in dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke EUcriteria.

Het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

PMT heeft rekening gehouden met de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren (ESG factoren). Duurzaamheidsfactoren zijn door wetgeving gedefinieerd als ecologische, sociale en werkgelegenheidszaken, eerbiediging van mensenrechten, en bestrijding van corruptie en van omkoping.

Ondernemingen met ondermaatse prestaties op ESG gebied zijn uitgesloten om de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren te beperken. De duurzaamheid van de bedrijfsvoering van ondernemingen wordt beoordeeld op basis van verschillende onderwerpen als CO₂-uitstoot, energie- en waterverbruik, ethiek, anti-corruptie en mensen- en arbeidsrechten. PMT gaat ervan uit dat ondernemingen met een lage ESG-score verantwoordelijk zijn voor de grootste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Daarom belegt PMT niet in deze ondernemingen. In aanvulling daarop kijkt PMT specifiek naar ondernemingen met activiteiten die een grote impact hebben op het milieu. Ondernemingen actief in sectoren met een hoog klimaatrisico die het laagste scores, zijn niet in aanmerking gekomen voor de beleggingen van PMT om de belangrijkste ongunstige effecten op het milieu te beperken. Daarnaast heeft PMT sectoren en individuele ondernemingen uitgesloten. Hierbij gaat het om producten of diensten met een negatief effect op de maatschappij, zoals controversiële wapens^{56 57}.

Ook heeft PMT niet belegd in staatsobligaties van landen in opkomende markten die slecht scoren op financiële en maatschappelijke aspecten. Op grond van een zogeheten landenraamwerk zijn overheden beoordeeld op verschillende onderwerpen zoals de kwetsbaarheid voor klimaatrisico's, de bereidheid en mogelijkheid van landen om zich aan te passen aan klimaatverandering, de mate van democratie, corruptie en de sociale ontwikkeling van een land. Wanneer een land op een van deze indicatoren tenminste tot de 25% slechts-presterende landen behoort, dan is niet belegd in staatsobligaties van deze landen. De overtuiging is dat overheden die ondermaats presteren op klimaat en sociale onderwerpen onvoldoende verantwoordelijkheid nemen voor de grootste ongunstige effecten van overheden op duurzaamheidsfactoren. Daarom zijn deze staatsobligaties uitgesloten van de beleggingen.

Voor de vastgoedbeleggingen is er aandacht voor de verduurzaming van vastgoed. Voor het Nederlandse vastgoed heeft PMT geïnvesteerd in de verhoging van energie labels. Aan de vermogensbeheerders van direct vastgoed in Nederland, Europa en de VS is gevraagd om deel te nemen aan de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB). Om hieraan deel te nemen moet informatie over onder andere verschillende duurzaamheidsaspecten zoals het CO₂- en energieverbruik worden gemeten. Op basis daarvan zijn de ongunstige effecten van vastgoed in Nederland, Europa en de Verenigde Staten gemonitord.

⁵⁶ Een verdere toelichting kan gevonden worden in het [PMT Verantwoord Beleggen beleid](#).

⁵⁷ De genoemde uitsluitingen worden gedaan op basis van data van externe dataproviders. Voor de volledigheid van de uitsluitingen is PMT afhankelijk van de volledigheid van de beschikbaar gestelde data.

Naast het uitsluiten van ondernemingen beoogt PMT invloed uit te oefenen op de strategie van ondernemingen om de negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren te beperken. Dat wil zeggen: PMT is in gesprek gegaan met bedrijven en heeft gestemd op aandeelhoudersvergaderingen. Op deze manier heeft PMT beoogd invloed uit te oefenen op de bedrijven waarin het belegt. PMT heeft engagement gevoerd met ondernemingen waar zich misstanden voordoen en die internationale standaarden omtrent mensen- en arbeidsrechten onvoldoende naleven. Ook heeft PMT engagement gevoerd binnen het dialoogprogramma op de thema's energietransitie, biodiversiteit, leefbaar inkomen en loon (in de textiel en agrifood sector), arbeidstransitie & automatisering, mensenrechten in mijnbouw en hernieuwbare energie, beloningsbeleid en belasting. Daarnaast is voor aandelenbeleggingen gestemd op aandeelhoudersvergaderingen over onderwerpen als goed ondernemingsbestuur en klimaat.

Op de website van PMT is de [verklaring](#) te vinden over hoe wordt omgegaan met de belangrijkste negatieve effecten van beleggingen. Ieder jaar voor 30 juni rapporteert PMT middels deze verklaring over de 18 verplichte indicatoren en twee geselecteerde optionele indicatoren.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Deze lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten⁵⁸:

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Staatsobligaties Duitsland	Government	7,09%	Duitsland
Staatsobligaties Nederland	Government	3,45%	Nederland
Staatsobligaties Oostenrijk	Government	1,83%	Oostenrijk
Staatsobligaties Europese Unie	Government	1,44%	Europese Unie
Staatsobligaties Frankrijk	Government	1,01%	Frankrijk
Staatsobligaties Finland	Government	1,00%	Finland
Staatsobligaties Ierland	Government	0,72%	Ierland
Staatsobligaties Spanje	Government	0,71%	Spanje
Staatsobligaties Brazilië	Government	0,71%	Brazilië
Staatsobligaties Mexico	Government	0,57%	Mexico
Staatsobligaties Zuid-Afrika	Government	0,57%	Zuid-Afrika
Staatsobligaties Indonesië	Government	0,54%	Indonesië
Staatsobligaties Colombia	Government	0,52%	Colombia
Staatsobligaties België	Government	0,49%	België
Staatsobligaties Hongarije	Government	0,40%	Hongarije

⁵⁸ Bij het bepalen van de top 15 grootste beleggingen is gekeken naar individuele posities die feitelijk het grootste waren in de pensioenregeling van PMT per ultimo 2023. Deze 15 grootste posities zijn allen staatsobligaties.

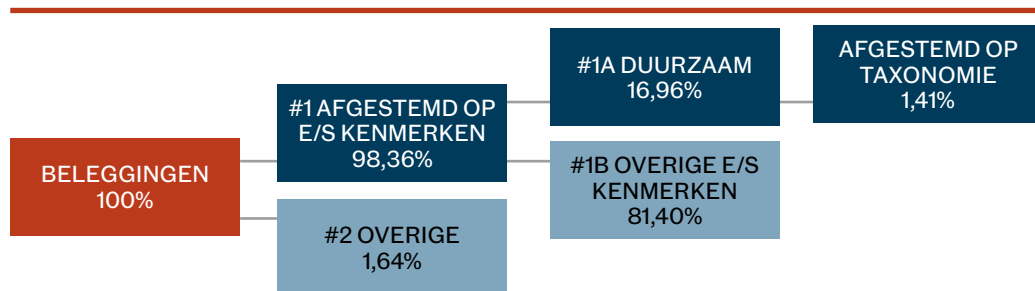

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Het percentage beleggingen dat in afstemming was met ecologische en sociale kenmerken bedroeg 98,36%. Hiervan bestond 16,96% uit duurzame beleggingen.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De **activa-allocatie** beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het gebruikte financiële product om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S- kenmerken** omvat:

- Subcategorie **#1A Duurzaam** omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- Subcategorie **#1B Overige E/S-kenmerken** omvat beleggingen die zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken die niet als duurzame belegging kwalificeren.

De berekening van het percentage beleggingen 'Afgestemd op taxonomie' is niet onderworpen aan een betrouwbaarheidsverklaring van een accountant of een toetsing van een derde.

De meeste beleggingen van de pensioenregeling van Stichting Pensioenfonds Metaal & Techniek dragen bij aan de ecologische – of sociale kenmerken van de pensioenregeling (#1). Deze categorie bedroeg 98,36%.

Om het risicoprofiel van de pensioenregeling te beheersen, de beleggingsportefeuille te diversifiëren of om de beleggingsportefeuille op een efficiënte manier te beheren worden financiële instrumenten ingezet die geen ecologische en sociale kenmerken promoten. Hierbij kan worden gedacht aan financiële instrumenten zoals cash en derivaten. Deze instrumenten zijn opgenomen in de categorie "Overige" (#2), en worden later in het template beschreven. Deze categorie bedroeg 1,64%.

In welke economische sectoren werd belegd?

De volgende tabel geeft op detailniveau weer in welke economische sectoren belegd is. Op deze manier is bijvoorbeeld te zien wat de blootstelling is naar subsectoren van de economie die inkomsten genereren uit exploratie, delving, winning, productie, verwerking, opslag, rafnage of distributie, met inbegrip van transport, opslag en handel van fossiele brandstoffen. Economische sectoren die hieronder niet zijn opgenomen hadden op het moment van rapporteren geen beleggingen. Het percentage “unknown” is substantieel. Hieronder vallen met name staatsobligaties (rond 24%), illiquide beleggingen zoals vastgoed (rond 8%), private equity (rond 10%) en hypotheke (rond 4%)⁵⁹.

Economische sectoren	% Activa	Economische sectoren	% Activa
Commercial Banks & Capital Markets	6,15%	Leisure	0,38%
Pharmaceuticals & Biotechnology	3,05%	Packaging	0,36%
Telecommunications	2,29%	Managed Health Care	0,34%
Insurance	1,76%	Commercial Support Services	0,33%
Health Care Equipment & Supplies	1,62%	Textiles & Apparel	0,32%
Software & Diversified IT Services	1,59%	Mining & Integrated Production	0,32%
Chemicals	1,55%	Construction	0,32%
Semiconductors	1,31%	Rail Transportation	0,31%
Retail	1,29%	Health Care Facilities & Services	0,27%
Real Estate	1,29%	Electrical Equipment	0,26%
Beverages	1,21%	Auxiliary Financial Services & Data	0,25%
Interactive Media & Online Consumer Services	1,15%	Industrial Conglomerates	0,23%
Gas and Electricity Network Operators	1,14%	Paper & Forest Products	0,20%
Food Products	1,12%	Mortgage & Public Sector Finance	0,20%
Automobile	0,99%	Multi-Sector Holdings	0,19%
Electric Utilities	0,94%	Public & Regional Banks	0,19%
Digital Finance & Payment Processing	0,88%	Metals Processing & Production	0,18%
Electronic Devices & Appliances	0,85%	Industrial Support Services	0,14%
Industrial Machinery & Equipment	0,79%	Airlines	0,14%
Transportation Infrastructure	0,76%	Human Resource & Employment Services	0,13%
Household & Personal Products	0,76%	Specialized Finance	0,13%
Integrated Oil & Gas	0,63%	Water and Waste Utilities	0,13%
Heavy Trucks & Construction & Farm Machinery	0,61%	Aerospace & Defence	0,12%
Media	0,60%	Oil & Gas Refining & Marketing	0,09%
Multi-Utilities	0,57%	Furniture & Fittings	0,08%
IT Consulting & Other Services	0,55%	Road Transportation	0,08%
Auto Components	0,53%	Development Banks	0,06%
Electronic Components	0,52%	Oil & Gas Equipment/Services	0,05%

⁵⁹ Voor deze beleggingscategorieën is geen data beschikbaar op een dusdanig detail niveau.

Economische sectoren	% Activa	Economische sectoren	% Activa
Construction Materials	0,51%	Oil & Gas Storage & Pipelines	0,05%
Trading Companies & Distributors	0,49%	Marine Transportation	0,03%
Restaurants	0,48%	Oil & Gas Exploration & Production	0,03%
Semiconductor Equipment	0,46%	Leisure Products	0,02%
Financial Exchanges	0,46%	Health Care Technology & Services	0,02%
Air Freight & Logistics	0,45%	Renewable Electricity	0,01%
Asset Management & Brokerage	0,44%	Education Services	0,01%
Research & Consulting Services	0,42%	Unknown	53,82%

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

De duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie waren per eind 2023 gebaseerd op omzet 1,41% gebaseerd op de gehele portefeuille inclusief staatsobligaties. Bij deze berekening is alleen gebruik gemaakt van gerapporteerde data.

Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen⁶⁰?

- Ja
  - in fossiel gas
  - in kernenergie
- Nee

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

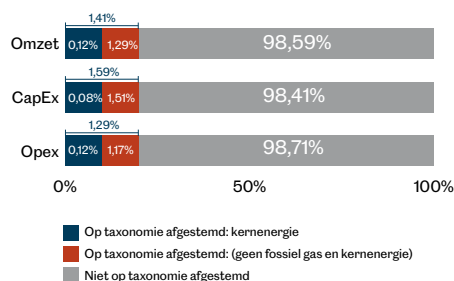
- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van onderneming waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

De onderstaande grafieken geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram** alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd⁶¹.

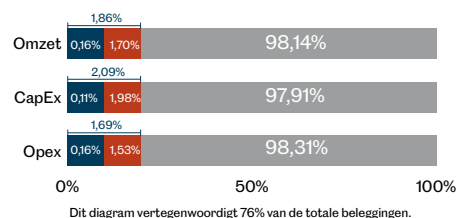
⁶⁰ Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk oden aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

⁶¹ De visuele weergave van de percentages voor op taxonomie afgestemde beleggingen is uitvergroet om de leesbaarheid van het diagram te waarborgen.

1. Afstemming op taxonomie van beleggingen met inbegrip van overheidsobligaties*

2. Afstemming op taxonomie van beleggingen exclusief overheidsobligaties*

Dit diagram vertegenwoordigt 76% van de totale beleggingen.

* In deze diagrammen omvatten "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden.

** De visuele weergave van de percentages voor op taxonomie afgestemde beleggingen is uitvergroot om de leesbaarheid van het diagram te waarborgen.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Het aandeel beleggingen per einde 2023 in transitie activiteiten betrof 0,04% en in faciliterende activiteiten 0,48%.

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde zich tot eerdere referentieperiodes?

n.v.t.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologisch doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

PMT heeft een deel van de portefeuille gealloceerd naar duurzame beleggingen. Deze beleggingen dragen bij aan de SDG's middels impactbeleggingen en overige bijdrage aan SDG's in de portefeuille. Het behaalde percentage duurzame beleggingen bedroeg 16,54%. PMT heeft echter niet per thema een doelstelling gespecificeerd en heeft daarom ook niet de bijdrage aan ecologische en sociale doelstellingen separaat berekend.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

PMT heeft een deel van de portefeuille gealloceerd naar duurzame beleggingen. Deze beleggingen dragen bij aan de SDG's middels impactbeleggingen en overige bijdrage aan SDG's in de portefeuille. Het behaalde percentage duurzame beleggingen bedroeg 16,54%. PMT heeft echter niet per thema een doelstelling gespecificeerd en heeft daarom ook niet de bijdrage aan ecologische en sociale doelstellingen separaat berekend.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De verwachte marktwaarde van derivaten en liquide middelen zijn opgenomen onder "#2 Overige". Dit bedroeg per ultimo 2023 1,64%. Deze beleggingen zijn nodig om de portefeuille op een efficiënte manier te beheren en om het risicoprofiel van de pensioenregeling te beheersen. Bij deze instrumenten is er geen sprake van promotie van ecologische of sociale kenmerken.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

De volgende maatregelen zijn getroffen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken van de pensioenregeling van PMT:

- PMT heeft zijn beleggingen in impact investeringen vergroot. Met deze investeringen beoogt PMT een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij.
- PMT heeft hoofdzakelijk belegd in bedrijven die relatief goed presteren ten aanzien van ESG factoren. Dit wordt bepaald aan de hand van data van externe dataproviders.
- PMT heeft engagement gevoerd op verschillende ecologische en sociale thema's. Hiermee heeft PMT zijn invloed als aandeelhouder aangewend om ondernemingen aan te zetten tot een duurzame strategie.
- PMT heeft gewerkt aan verdere aanscherpingen in zijn klimaatactieplan in lijn met wat wordt gevraagd vanuit het Nederlands Klimaatcommitment van de financiële sector. Deze actieplannen bevatten een samenvatting van het klimaatbeleid dat PMT de afgelopen jaren heeft geïntroduceerd voor de verschillende beleggingscategorieën, een overzicht van de acties die PMT nu neemt om de klimaatdoelstellingen te behalen en een vooruitblik naar de ontwikkelingen die PMT de komende periode verwacht.

Referentiebenchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Om de beleggingsportefeuille van PMT vorm te geven en om prestaties van de beleggingen te meten, worden verscheidene benchmarks gebruikt afhankelijk van de beleggingscategorie. Voor de liquide beleggingen geldt het streven om duurzaamheidskenmerken zoveel mogelijk in de benchmark te implementeren, middels maatwerk ESG benchmarks. Op deze wijze is er sprake van een eenduidig ESG-beleid voor de liquide portefeuilles. Voor illiquide portefeuilles worden reguliere benchmarks gebruikt zonder duurzaamheidskenmerken. De pensioenregeling als zodanig heeft niet een referentiebenchmark zoals bedoeld in SFDR.

